

FBH 250

A65k

WARBURG

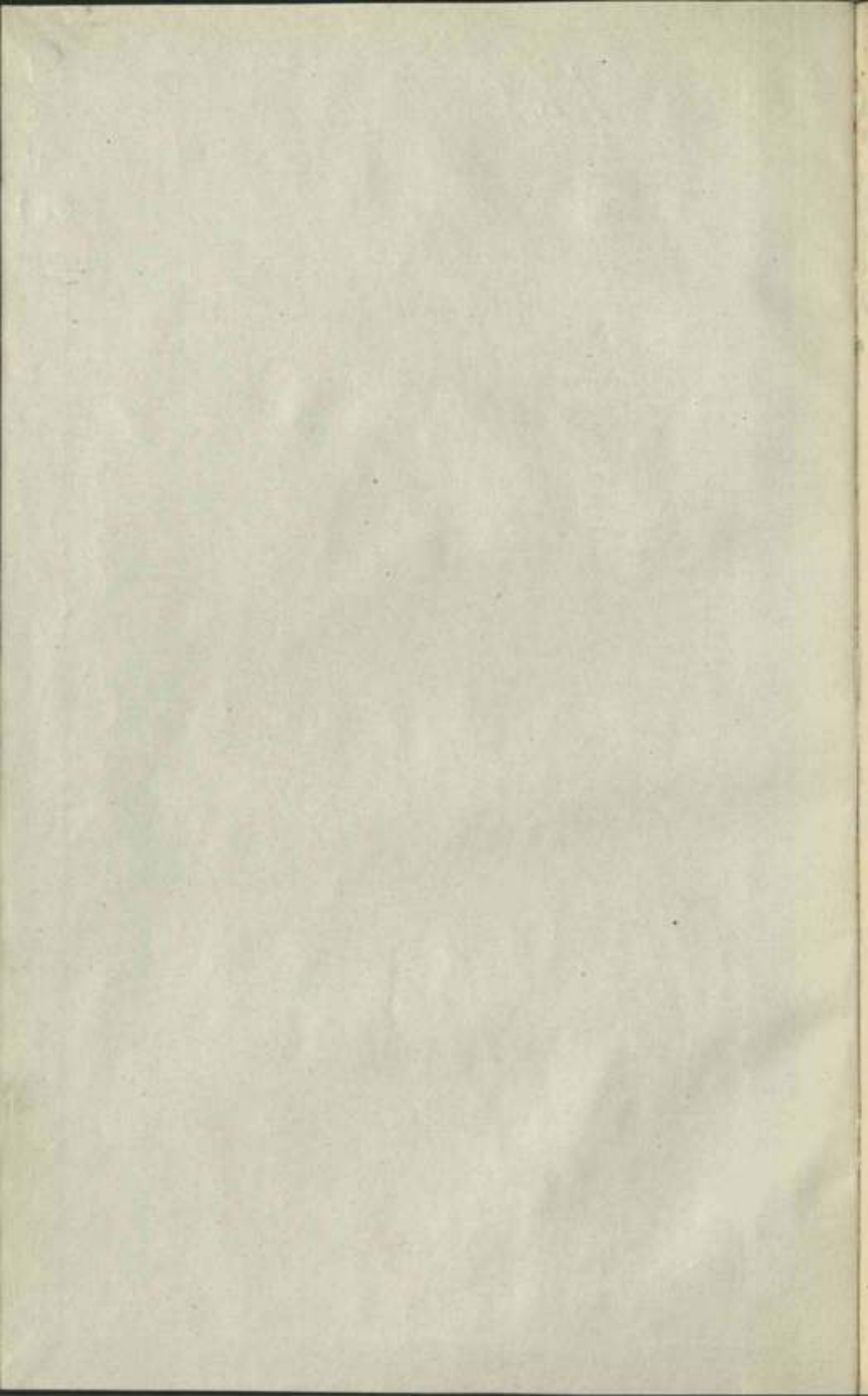
18 0126535 6

176

F
B
H

250

A65k

25/
5049^v

F
B
H
250

L. APVLEI MADAVRENSIS ^{A65k}

APOLOGIA

SIVE

DE MAGIA LIBER

EDIT

GVSTAVVS KRVEGER

BEROLINI

APVD WEIDMANNOS

MDCCLXIII

BRITISH MUSEUM

LIBRARY

DEPARTMENT

WARBURG INSTITUTE

WARBURG INSTITUTE

PATRI · OPTIMO

GEORGIO · THEODORO · AVGVSTO · KRVEGERO

MVNERIS · PVBLICI

A · D · XVIII · KAL · DEC · A · MDCCCXIII

SVSCEPTI

SEMISAECVLARIA

PIO · GRATOQVE · ANIMO · GRATVLATVR

EDITOR

THE

AMERICAN

PHYSICIAN

AND

PHARMACEUTICIAN

OF

THE

UNITED STATES

PRAEFATIO

Inter omnia quae extant Apulei Madaurensis scripta locum plane singularem obtinet apologia sive de magia liber. nam, praeterquam quod haec oratio firmissimum fundamentum est, quo niti debet nostrum de Apuleio iudicium, multa insunt, quae optime illustrent, qualis fuerit sub Antoninorum imperio Africae provinciae status qualesque de rebus divinis et humanis opiniones illius saeculi homines habuerint. accedit alterum, quod primum ab Ioanne Ludovico Vive, tum a Davide Ruhnkenio intellectum non ad argumentum, sed ad dicendi genus in hac oratione conspicuum pertinet. dicit enim ille in commentario in Augustinum *de civit. d. VIII 19*: *«exstant (Apulei) Apologiae duae de magia, in quibus exiit nimiam illam sermonis lasciviam et antiquaria et audacter innovata verba adcommodavitque se forensi dicendi generi, sed ita tamen, ut nescio quo pacto Appuleium internoscas temporaria persona contectum»*. Ruhnkeni autem in praefatione volumini primo editionis Oudendorpianae praefixa (*p. IIII*) hoc est iudicium: *«est sane ista antiquitatis affectatio molesta Appuleium legentibus. nescio tamen, an molestior sit tumor Africanus, quo orationem, in iis quidem libris, quos a doctis legi voluit, praeter modum et pudorem inflavit, ceteroqui minime hebes ad id, quod rectius esset, intelligendum. quippe in Apologia, quae non in unbraculis eruditorum legenda, sed in fori luce habenda esset, tam vacuus est his ineptiis scholasticis, ut eius orationi nihil, aut certe non multum ad summam sanitatem deesse videatur. ad quem modum si ceteros libros scripsisset,*

*eum, sine ulla exceptione, cum Mureto var. lect. XVII 19
eruditum imprimis et venustum scriptorem* vocarem.

Sensit igitur Ruhnkenius quod verissimum est: discrimen quoddam dictionis inter apologiam ceterosque Apulei libros intercedere. neque vero in causas huius rei accuratius inquisivit: id quod facere studuit hoc saeculo solus Hildebrandius, recentissimus Apulei editor, sed ex more suo protulit (*prolegg. p. XXVIII*) nihil fere nisi ineptias indignas profecto quae refutentur. his praetermissis si meam quidem sententiam paucis adumbrare licet, ad discrimen illud declarandum ratio habenda est non solum <fori>, in quo extitit Apuleius orator, sed etiam temporis, quo orationem habuit literisque mandavit. atque hoc eum fecisse iuvenili aetate in apologia ipsa certissima insunt testimonia. iam vero cum Apuleius adulescens per aliquot annorum spatium in Graecia et Italia literis Graecis et Latinis discendis operam navaverit, deinde in Africam redierit, nonne veri simillimum est, apologiam specimen praebere dictionis procul a patria excultae, simplicis quidem, sed affectae iam pravitate scriptorum Africorum magis magisque percrebescente, metamorphoseon autem libros ceteraque quae supersunt scripta — exceptis solis <floridis>, quibus propter dicendi genus medium quendam locum assignare placet — Apuleium conscripsisse aetate provectum iamque perverso Afrorum de imitatione iudicio ita imbutum, ut <modo cum Cicerone, Caesare, Livio et similibus, modo cum Euandri matre loqui videretur> (*cf. Ruhnken. l. d. p. I*)?

Hoc ordine si Apulei scripta recte disposui — metamorphoseon autem libros post apologiam scriptos esse, silentium quoque accusatorum de his libris rerum magicarum plenissimis luce clarius, opinor, demonstrat — Apulei scripta apparet insigne exemplum esse ingravescentis dictionis Africae, ad hanc autem quoad Madaurensis suum scribendi genus paullatim accommodaverit, explicaturo proficiscendum esse ab eius apologia.

Prae ceteris igitur Apulei libris haec oratio digna videtur, quae mendis et librorum et editorum sublatis ad pristinam tandem integritatem redigatur. atque hoc ut mihi proponerem, id quoque in causa fuit, quod Henrici Keili rectissimum de Apulei codicibus iudicium adhuc solo ab Ottone Iahnio, felicissimo fabulae de Psyche et Cupidine emendatore, adhibitum videbam. Keilius enim codicem Laurentianum LXVIII 2 saeculo undecimo literis Langobardicis exaratum archetypum esse omnium qui praeterea extant metamorphoseon librorum manuscriptorum, Laurentianum autem XXVIII 2 accuratissime ex illo codice saeculo duodecimo descriptum esse intellexit et argumentis demonstravit in epimetro *(observationibus criticis in Catonis et Varronis de re rustica libros)* (a. 1849) affixo. iam vero, quamquam certum indicium deest, libros manuscriptos ceterorum Apulei operum, quae codices illi Laurentiani continent — apologiam dico et florida —, ad unum omnes ex archetypo illo derivatos esse: tamen propter aetatem, qua codices Florentini ceteris Apulei libris manuscriptis praestant, veri simillimum est, maxime ad fidem illorum codicum emendationem etiam apologiae et floridorum revocandam esse. itaque de his libris valet, quod de emendatione librorum metamorphoseon Keilius statuit his verbis: *(abicienda iam reliquorum librorum discrepantia, qua inutiliter inventio veri impeditur et genuina scriptura obruitur, abicienda inquam ista variarum scripturarum moles per tot annorum spatia ab editoribus coacta, quam rudi et taedii plena farragine composuit Hildebrandius)*.

Codicum Florentinorum etiam Hildebrandius rationem habuit et collationem suam codicis Laurentiani LXVIII 2 his laudibus extulit (*praef. p. XII*): *(fortuna satis mira accidit, ut eius codicis collatio in excerptoris manus tradetur, quo nemo diligentior, nemo accuratior esse potest)*: cui praedicationi recentissimi editoris fidem abrogant, quae adnotavit excerptor ille diligentissimus et accuratissimus,

ut hoc uno utar exemplo, ad verba Graeca p. 41, 12—15 editionis meae: *quando graecae varietates fuerint deinceps eiusmodi, inutilem ducimus laborem eas exscribere, cum nihil ex iis exurgat ad rem tuam faciens, et nobis multum temporis subripiat.* satis, opinor, hinc elucet, talis excerptoris notulas nusquam extra dubitationem positas esse.

Quam ob rem cum abhinc triennio circumspicerem, unde novam codicum Florentinorum collationem mihi pararem, contigit, ut Leonardi Spengeli de locis Graecis qui in Apulei scriptis insunt commentatio museo Rhenano a. 1861 (*XVI p. 27—37*) inserta animum meum ad collationem adverteret a Petro Victorio margini editionis Vicentinae (a. 1488) Florentiae anno 1521 adpersam, quae adhuc latuerat in bibliotheca regia Monacensi (n. 2001). confestim ad virum celeberrimum epistolam dedi, eiusque et Caroli Halmi summae liberalitati debeo, quod ex exemplari illo Victoriano ad me transmissio in usum meum desumere licuit collationem codicis, ut cum Spengelio sperabam, Laurentiani LXVIII 2. spem augebat subscriptio his verbis concepta:

Recognoui cum exemplari litteris Langobardis scripto e Diui marci Florentina bibliotheca. non sine summa diligentia. obseruauique quod soleo ut nihil in collatione praetermitterem. ne ea quidem quae corrupta prima facie uidebantur. ne emendaturo locus coniecturae deesset. quod sequitur auctoris eiusdem deerat in uetusto.

Kal. Martiis. M.D.XXI. P. Victorius Iacobi. F.

Iam putabam praesto mihi esse fundamentum, quo niti possem. quid mirum, quod dolore quodam afficiebar, cum dubitationes haud ita leues de fide illius collationis mihi subnascerentur? uidebam ne uno quidem verbo significatam a Victorio lacunam, quam Keilius in codice Laurentiano LXVIII 2 detexerat, itemque uidebam lectiones eiusdem libri manuscripti, quas Keilius Iahnio suppeditauerat, differre a lectionibus Victorianis: hocine tribuerem viri

summi negligentiae summam recognoscendi diligentiam professi, an putarem alterum codicem Florentinum, fortasse Laurentianum XXVIII 2, Victorio ad manum fuisse? monebat quidem per literas Spengelius, Victorium indagasse et contulisse libros manuscriptos usquequaque vetustissimos eundemque ad codicem illum Laurentianum LXVIII 2 Taciti libros recognovisse addita simili subscriptione¹). non repugnabam: quamquam non dubium erat, quin exemplari Victoriano ad Apulei verba emendanda uti non liceret, nisi de eius fide plane constaret nova ipsorum codicum Florentinorum collatione instituta.

Hanc collationem ut mea gratia susciperet, Adolpho Kiesslingio amico intercedente Iosephum Muellerum adii professorem Patavinum, virum in codicibus veterum scriptorum excutiendis diligentissimum, cui acceptum refero, quod autumnus anni 1862 nactus sum fundamentum editionis quam parabam diu desideratum. iam vidi quidem Victorium saepe consentire cum Muellero: sed, cum multis locis uterque discreparet, Victorius contulisse mihi visus est

1) *Recognovi cum vetusto exemplari literis Longobardis scripto ne ea quidem in collatione omittens quae corrupta aliquo pacto videbantur, ne locus coniecturae emendaturae deesset. Est autem codex e Divi Marci Bibliotheca. Florentiae M.D.XXII. Idibus Ianua.*

P. Victorius.

Extat haec subscriptio in exemplari editionis Beroaldinae, quod servatur in bibliotheca regia Monacensi. de collatione a Victorio adscripta haec tradit Waltherus (*I praef. p. XXXVII. cf. Orell. praef. p. VIII et Spengel. progr. Monac. 1847/48 p. 6*): *Inde ab undecimo libro Annalium Victorius scripturam Florentinam ab editione Beroaldi diversam adposuit plerumque in margine: breviores varietates, et si qua una alterave littera mutanda, in ipso contextu significavit. Quae deerant in cod. Flor., notata sunt lineolis vel punctis suppositis. Reperiuntur etiam animadversiones ex ingenio Victorii profectae, quas ille a collatione libri Florentini distinxit praeposito c' (h. e. corrige).* talis est etiam Apulei collatio Victoriana: neque vero huic Victorius coniecturas de suo addidit.

neque codicem Laurentianum LXVIII 2 neque Laurentianum XXVIII 2, sed librum manuscriptum his codicibus simillimum eundemque olim Marcianum, hodie autem nescio quo loco latentem. frustra speravi, hunc investigaturam esse Henrici Nisseni Holsati diligentiam, cui, cum proximo anno Florentiae moraretur, suadente Theodoro Mommseno eruditorum principe angustias meas commendaveram. certiore quidem me fecit Nissenus de aliquot locis, quos Muellerum parum accurate excussisse suspicabar: perscrutatus est idem bibliothecas et Marcianam et Laurentianam, neque tamen illum repperit librum manuscriptum, quocum Victorium mihi quidem persuasum est exemplar suum recognovisse.

Quae cum ita sint, alterutrum statuatur necesse est: aut codicem, quem Victorianum dicere libet, ex bibliotheca Marciana non cum ceteris libris manuscriptis in bibliothecam Laurentianam (*cf. Keil. Philol. I p. 182*), sed aliorum translatum esse, ubi tenebris obrutus virorum doctorum oculos adhuc effugerit¹⁾, aut Victorium contulisse codicem Laurentianum sive LXVIII 2 sive XXVIII 2, ita tamen, ut propter plurimas scripturas et erasas et correctas, quae utrumque reddiderunt lectu difficillimum, in auxilium vocaret nescio quem librum manuscriptum Florentinum deterioris notae. atque hanc sententiam, quam Keilius per literas gratissimas mecum communicavit, si sequamur, non habet sane quod

1) Fortasse latet in bibliotheca Vaticana, si hoc modo interpretari licet, quae Nicolaus Heinsius ad Christinam reginam a. 1662 scripsit: *Apuleius est dignissimus, quem castigatiorem publice legamus, cum vix scriptor alius plus lepore atque urbanitatis cum tanta eruditione coniungat. duos eius codices in Medicea bibliotheca exstare memini, quorum opte editionem suam potissimum concinnavit Elmenhorstius, caeteris omnibus meliorem, nec tamen optimam, cum parum diligenter membranis illis sit usus. veterrimum exemplar in Vaticana servari Iacobi Sirmondi viri doctissimi ad Sidonium Apollinarem (III 8) notae me docuerunt, ex quo plurimis locis hic ipse Apuleius corrigi atque emendatior prodire possit. cf. Burmanni syllog. epist. V p. 783.*

offendat Victori silentium de lacuna, quam in metamorphoseon libro octavo exhibet codex Laurentianus LXVIII 2: tamen, quominus adstipuler, Victori fides etiam subscriptione illa comprobata me prohibet.

Haec autem utut sunt, ad Apulei verba emendanda haud levis momenti est collatio illa Monacensis. namque quam arto affinitatis vinculo codex Victorianus cum ceteris Apulei libris manuscriptis Florentinis cohaereat, demonstrare libet brevi horum descriptione, quam subnecto Bandinio, Keilio, Muellero, Nisseno auctoribus:

I. codex Laurentianus LXVIII 2 membranaceus forma maxima paginis bifariam divisus a monachis Casinatibus, ut videtur (*cf. Keil. mus. Rhen. a. 1848. VI p. 145*), saeculo undecimo literis Langobardicis scriptus, cuius in principio haec legitur notula: «*De XXII. banco ex parte occidentis, Cornelius Tacitus et Opera Apuleii cet. Conventus S. Marci de Florentia Ordinis Praedicatorum de hereditate Nicolai Nicoli Florentini viri doctissimi*». constat foliis scriptis 191. insunt:

- 1) f. 1—103b: Cornelii Taciti ab excessu divi Augusti libri XI (annal. l. XI—XVI et histor. l. I—V).
- 2) f. 104b—125b: Apulei de magia liber.
- 3) f. 126—183: Apulei metamorphoseon libri XI.
- 4) f. 184—191: Apulei floridorum libri IIII.

Experta est Apulei apologia in hoc codice multis locis evanido tres manus emendatrices, quae etsi non semper discerni possunt, ita tamen inter se differre solent, ut manus prima et secunda singulas voces literasve notulis inter lineas vel in margine adscriptis corrigant, manus autem tertia sive recentissima saeculi, ut videtur, quinti decimi verba lectu difficillima supra scribendo redintegret. corruptissima sunt verba Graeca, quae ne Graecis quidem characteribus ubique expressa librarium produunt linguae

Graecae prorsus imperitum: de recentiore ac docta manu, quam eadem in margine emendate diligenterque conscripsisse Bandinius narrat, Muellereus et Nissenus nihil dicunt.

II. codex Laurentianus XXVIII 2 membranaceus forma maxima paginis bifariam divisus literis Langobardicis, primis quattuor foliis cum quinti dimidio exceptis, saeculo duodecimo ex codice Laurentiano LXVIII 2 descriptus, cuius in calce nomen Francisci Aretini legitur. constat foliis scriptis 79. insunt:

- 1) f. 1—24b: Apulei de magia liber.
- 2) f. 24b—73b: Apulei metamorphoseon libri XI.
- 3) f. 73b—79b: Apulei floridorum libri IIII.

Recte monuit Keilius, *«huius codicis eximium in eo usum esse, quod, cum e vetere tum cum recentiore manu nondum correctus erat descriptus sit, saepe priorem scripturam in illo aut prorsus deletam aut ita affectam, ut sine tali adiumento certo cognosci nequeat, demonstrat»*. correxit vero multa apologiae verba manus saeculi quarti vel quinti decimi: altera primi folii et secundi lineis verborum interpretationes immiscuit, quae nullius momenti sunt. etiam huius libri manuscripti auctor fuit literarum Graecarum ignarus: quam ob rem verba Graeca archetypi depinxit potius quam descripsit.

III. codex Laurentianus LIIII 12 membranaceus forma maxima saeculo quinto decimo nitidissime exaratus. constat foliis scriptis 198. insunt:

- 1) f. 1—9: de deo Socratis liber.
- 2) f. 10—23: dialogus Hermetis Trimegisti.
- 3) f. 24—38: de dogmate Platonis libri III.
- 4) f. 39—50: de mundo liber.
- 5) f. 51—146a: metamorphoseon libri XI.

In fine extat haec subscriptio: *«Ego Sallustius legi et emendavi Romae felix»*. tum maioribus literis partim rubris partim nigris haec adscripta sunt: *«Apuleii Platonici Ma-*

daurensis *Metamorphoseon Liber ultimus explicit, quem transcripsi cum duobus incorruptissimis (corruptissimis?) exemplaribus me inscio, neque cognito. Correctus deinde et emendatus per me ipsum scriptorem cum optimo atque vetustissimo exemplari MCCCCXXV. Valeas feliciter.*

6) f. 146 b—183 b: de magia liber.

Prior oratio hanc habet inscriptionem: *Apuleii Platonici Madaurensis pro se apud Cl. Maximum Procons. Africe oratio de Magia incipit feliciter*, et hanc subscriptionem: *Ego Cr. Sal. em. R. felix*, tum sequitur inscriptio alterius orationis: *Apuleii Pl. M. Phil pro uxore pudentilla apud Cl. Max. Pr. Afr. de magia oratio incipit*.

7) f. 184—198: floridorum libri IIII.

Deinde haec leguntur literis partim rubris partim nigris conscripta: *Antonius Marius Florentinus transcripsit Florentiae XII. Kal. Iulii MCCCCXXV. Liber Petri de Medicis Cos. fil.*, spatia ad Graeca exscribenda passim vacua relicta sunt.

IIII. codex Laurentianus LIIII 13 membranaceus forma maxima saeculo quinto decimo nitidissime exaratus. constat foliis scriptis 147. insunt:

- 1) f. 1—7 a: de deo Socratis liber.
- 2) f. 7 b—17 a: dialogus Hermetis Trimegisti.
- 3) f. 17 b—28: de dogmate Platonis libri II.
- 4) f. 29—37: de philosophia rationali liber.
- 5) f. 38—106: metamorphoseon libri XI.
- 6) f. 107—133: de magia liber.

Inscriptio: *Lucii A. M. Philosophi Plat. pro se ap. Cl. Max. Proc. de magia liber I (II) incipit*. subscriptio: *Explicit lib. I (II) de magia*.

7) f. 134—147: floridorum libri IIII.

Ad Graeca supplenda spatia vacua relicta sunt.

V. codex Laurentianus LIIII 32 membranaceus ms. in 4. saeculo quarto decimo diligenter binis columnis exaratus. constat foliis scriptis 79. insunt:

1) f. 1—17: de magia liber.

Inscriptio: «*L. Apulei ph̄y platonici de magia liber primus incipit*».

2) f. 18—62a: metamorphoseon libri XI.

3) f. 62b—69: floridorum libri IIII.

4) f. 70—79: de deo Socratis liber.

In fine cuiusque operis rubrica conscriptum est: «*ego Crispus Sallustius emendavi Romae felix*».

VI. codex Laurentianus LIIII 14 chartaceus ms. in 4. min. saeculo tertio decimo binis columnis diligenter exaratus. constat foliis scriptis 47. continet metamorphoseon libros XI.

VII. codex Laurentianus LIIII 24 membranaceus forma maxima saeculo quinto decimo conscriptus. constat foliis scriptis 84. insunt:

1) f. 1—73a: metamorphoseon libri XI.

2) f. 73b—84: floridorum libri IIII, «*cum scholiis marginalibus et interlinearibus*». in fine rubrica adnotatum est: «*Explicit liber quartus Floridorum Apuleii Platonici completus die XXVI. Ianuarii MCCCCXXII. hora XVI*». tum subiungitur index capitum, quae in orationibus de magia pertractantur.

Novam codicum Florentinorum collationem nacto licuit mihi notulas Lindenbrogianas, quas ex editione Vulcaniana (a. 1628) per praefectum bibliothecae Hamburgensis liberaliter transmissa excerpseram, silentio praetermittere, praesertim cum Fridericum Lindenbrogium viderem valde fluctuasse in libris Florentinis quos contulit denotandis¹⁾: quam ob causam iam Oudendorpius curam et diligentiam in illa collatione requisivit. item apparatus

1) Hae sunt eius notae: MS, 2 MS, 2, MS. Longb.: multis lectionibus nullam omnino addidit notam.

meum criticum onerare nolui mole illa Hildebrandiana lectionum deteriorum, quae quidem hodie stemmate Apulei librorum manuscriptorum cognito non nisi pro erroribus habendae sunt vel pro interpolationibus ex librarii arbitrio scriptoris verbis immixtis vel pro coniecturis: satis igitur habui, hanc quam vulgatam dicunt lectionem (ζ) non nunquam in auxilium vocare. contra nihil antiquius duxi, quam ut apparatu meo imaginem codicum Florentinorum a me adhibitorum repraesentarem quam accuratissimam. quo consilio ne minimas quidem res omisi codicum Laurentianorum LXVIII 2 et XXVIII 2, quos Iahnio praeunte signavi literis F et φ . eadem cura Victori notulas exprimere studui, putavi autem has litera V signatas a lectionibus editionis (Vicent. pr. a. 1488) ab illo non correctis seiungendas esse: has igitur litera v indicat.

In textu constituendo mihi erat suprema lex, ut a lectionibus codicis Laurentiani LXVIII 2 ubique proficiscens nusquam neglexerem lectiones alterius codicis Laurentiani XXVIII 2 et codicis Victoriani haud raro lectionibus mutilis codicis illius primarii medelam afferentes. quam legem cum explorabis qua constantia secutus sim, velim ne obliviscaris, omnibus illis locis, quibus de lectione codicum F vel φ vel V (v) nihil dictum est in apparatu critico, verba scriptoris in codice F vel φ vel V (v) tali forma extare, qualem textus exhibeat. moneo hoc praecipue propter res orthographicas in scriptore Africano illius temporis edendo profecto difficillimas, in quibus vereor ne vitio mihi vertatur, quod non semper mihi constiterim. malui autem librorum manuscriptorum auctoritatem, quoad eius fieri poterat, in his rebus tenere, quam scriptorem, de cuius genere scribendi adhuc nihil fere constat, ad certas normas et regulas scribendi redigere, quas pristinis saeculis et in aliis terris valuisse scimus.

Praeter editiones Floridi, Elmenhorsti, Ouden-

dorpi, Bosschae, Hildebrandi omnia Apulei opera complectentes praesto mihi fuerunt Isaaci Casauboni, Scipionis Gentilis, Ioannis Pricaei apologiae editiones, quarum tituli hi sunt:

1) *L. Apulei Madaurensis Philosophi Platonici Apologia. Isaacus Casaubonus recensuit, Graeca supplevit, et Castigationum libellum adiecit. Ad virum illustrem Iosephum Scaligerum Iul. Caes. Fil. eruditorum nostrae aetatis facile principem. Ex typographico Hieronymi Comelini. M.D.XCIII.*

2) *Scipionis Gentilis Iuriscos. in L. Apulei Philos. et Aduocati Rom. Apologiam, qua se ipse defendit publico de magia iudicio, commentarius. Cum indice duplici auctorum et rerum locupletiss. Hanoviae, Apud Claudium Marnium, et heredes Ioann. Aubrii. MDCVII. (= Scipionis Gentilis Iuriconsulti et antecessoris Norici opera omnia in plures tomos distributa. Tomus sextus. Neapoli MDCCLXVIII. Sump-tibus Ioannis Gravier. Auctoritate publica.)*

3) *L. Apulei Madaurensis, Philosophi Platonici Apologia, Recognita, et nonnullis Notis, ac Observationibus illustrata a Ioanne Pricaeo Anglo-Britanno. Accesserunt Antiquitatum fragmenta quaedam aeri incisa. Parisiis, Apud Simonem Fevrier, ad primam Columnam Magnae Aulae Palatij. M.DC.XXXV.*

Non in animo est de omnibus viris doctis, qui apologiae emendandae adhuc operam dederunt, hoc loco iudicium facere: cuiusmodi eorum palma deferenda sit, dubitatio esse potest nulla. debetur Isaaco Casaubono, quippe cuius castigationes, *paucorum dierum dicam an horarum foetus*, diffusis commentariis ceterorum longe praesent: videbis multas eius emendationes iam comprobatas collatione mea codicum Florentinorum. tanti viri de Apulei apologia iudicium ne oblivione interiret, iterum typis excudendam curavi epistolam eius ad Iosephum Scaligerum, quam editioni praefixit.

Post Casaubonum de Apulei verbis emendandis optime

meriti sunt Iosephus Scaliger et Claudius Salmasius. Et Salmasi quidem olim erat editionis Vulcanianae primae (a. 1594) exemplar (*N. 345. Gud.*), cuius usum Bethmanni bibliothecae Guelferbytae praefecti humanitas mihi concessit. plurimae sunt quas in margine Salmasius adscripsit notulae: carent vero significatione fontis, unde haustae sint, omnes, ita ut non semper distingui possit, utrum aliorum an ipsius viri celeberrimi coniecturae sint an codicis deterioris Fuxensis lectiones, cuius copiam se habuisse narrat *ad Solin. p. 662.* quae mihi quidem ex ingenio Salmasi profecta videbantur diorthotica, omnia ipse excussi, cum exemplar illud, cuius in fronte legitur *«Salmasii est»*, nondum ea qua par est accuratone ab editoribus adhibitum viderem.¹⁾

Magni autem Scaligeri studia Apuleiana in editione Vulcaniana secunda (a. 1600) extant, de qua vide *Bernays. Scalig. p. 289.* namque huius editionis ab editoribus recentissimis, Bosscha et Hildebrandio, prorsus neglectae auctorem esse Scaligerum aequalibus eius persuasum erat. ceterum frustra argumenta circumspexi, quibus rem extra dubitationem ponerem. adii *«Scaligerana»* quae dicuntur et Scaligeri epistulas, cum in his vestigium aliquod illius editionis me deprehensurum esse sperarem: adii Casauboni *«ephemerides»* (*Oxonii, a. 1850*), cum Scaligerum putarem ad amicum exemplar editionis suae velut ἀντίδωρος misisse et hunc in actis illis diurnis ex more suo²⁾ id adnotasse.

1) Specimen huius editionis, varietatem dico lectionis ad libros de mundo, de philosophia, de deo Socratis, ad floridorum libros I—III, ad dialogum Hermetis Trimegisti et metamorphoseon libros I—VI in *Iahnii annal. suppl. a. 1842. VI p. 621—638* publici iuris fecit anonymus quidam: unde hic hauserit, quae de lectionibus dialogi Hermetis Trimegisti affert, equidem nescio; certe Salmasius ad hoc scriptum nihil adnotavit.

2) Vt exemplum afferam, haec scripsit Casaubonus Idib. Februar. a. 1600: *«Mamilium Scaligeri accepi hodie et literas a divino illo viro merito gratissimas».*

nihil inveni: mirum profecto hoc Scaligeri et Casauboni silentium. attamen ut aequalium sententiam secutus Scaligerum habeam pro auctore, id maxime me movet, quod diversi sunt tituli¹⁾, diversae praefationes²⁾ editionis

1) Edit. Vulc. pr.:

L. Apulei Madaurensis Opera Omnia Quae Exstant. E quibus, post ultimam P. Colvii editionem, Philo-sophici Libri Ope vetustiss. Cod. Ms. innumeris mendis expurgati; quam plurimis locis aucti, per Bon. Vulcanium Brugensem. Lugduni Bata-vorum, Ex Officina Plantiniana, Apud Franciscum Raphelengium. CID.ID.XCIV. 8 fol., 80 et 383 pag. 12.

Edit. Vulc. sec.:

L. Apulei Madaurensis Opera Omnia Quae Exstant. In quibus post omnes omnium editiones hoc praestitum est, ut iam demum Auc-tor Ipse Ope Cod. Mss. auctus locis infinitis, interpolatus, et genuino nitore suo restitutus prodeat, per Bon. Vulcanium Brugensem. Ex Officina Plantiniana, Apud Chri-stophorum Raphelengium, Acade-miae Lugduno-Bat. Typographum. CID.ID.C. 3 fol., 464 pag. 12.

2) Editioni primae Vulcanius epistolam praefixit ad Theodorum Canterum (*Lugduni Bataavorum. Anno CID.ID.XCIII. Calendia Octo-bris.*) cum praefatione editionis secundae conferre iuvat praefationem editionis, quam Petrum Scriverium curasse dicunt (*Apuleius Madau-rensis Platonicus serio castigatus. Amsterod. apud Guilli. Caesium, CID.DCXIII. 12*):

Edit. Vulc. sec.:

Typographus Lectori.

Lector candide, Apuleium tibi damus. Sed verum legitimumque, non εκότιον aut nothum; qui tum de-mum id probaturum se tibi confidit, si cum ἡλιτομήνεϊς aliquot collatus fuerit. Novum, inquam, Apuleium damus, aut renatum verius, sine Notis tamen, hoc est sine phaleris et ephippio: non enim equum damus, sed Asinum: aureum tamen. Has quoque CL. Vulcanius suppeditabit, nec commissurus est, ut in hac edi-tione desideres quicquam. De edi-tione hoc unum dicam, tam dissimi-lem prioribus esse quam ille Asinus Apuleius sibi, qui post tot male fe-

Edit. Scriver.:

Typographus Lectori.

Lector candide, Apuleium tibi damus: sed verum legitimumque; non εκότιον aut nothum: qui tum de-mum id probaturum se tibi confidit, si cum ἡλιτομήνεϊς aliquot collatus fuerit. Novum, inquam, Apuleium damus, aut renatum verius; sine Notis tamen, hoc est sine phaleris et ephippio: non enim equum damus, sed Asinum aureum tamen. et cum eo quicquid Apuleio huic nostro ad-scriptum fuit hactenus. Argumenta libris Metamorphoseon praemisimus, ut scopum auctoris videat lector an-tequam ipsum: ea e Beroaldo de-sumsimus. De editione hoc unum

primae et secundae Vulcanianae. praeterea, num tu putas Vulcanium ipsum animadversiones suas in Apulei libros philosophicos, quibus primam editionem ornavit, in editione secunda omissurum fuisse? accedit, quod Scaliger in epistula illa memoria digna, qua Casaubono gratias agit pro apologiae editione transmissa, profitetur, se ipsum olim de hac oratione edenda cogitasse¹⁾: unde colligo, eum studia Apuleiana nunquam prorsus abdicasse. denique in comparationem vocare iuvat Caesaris editionem a Scaligero curatam, de qua Casaubonus (*praef. in Scalig. opp. p. 15*) haec dicit: *prodiit ante paucos annos Lugduni Batavorum Caesaris editio, quam scimus, licet frons libri dissimulet, pumice critico*

viatorum hominum carduos, forte fortuna in rosas incidit, MS. beneficio, nec Asinus ad vos venit profecto, sed homo, patriae sibi que redditus. Vale et diligentiae nostrae fave.

dicam, tam dissimilem prioribus esse quam ille Asinus Apulcius sibi, qui iam, post multos diuturnosque errores, forte fortuna in rosas incidit, Clarissimi Vulcanii opera: nec Asinus ad vos venit profecto, sed homo, patriae sibi que redditus. Vale et diligentiae nostrae fave.

1)

Isacio Casaubono.

— — — Apologiam tuam, vel potius meam, Wultonus mihi nuper reddidit. Quid, mi Casaubone, parum est te de me privatim bene meritum esse, nisi etiam me hoc publico beneficio onerares? Ecquam gratiam a me uno sperare potes, quam omnes tibi referre debent? Honor in unum collatus est; beneficium ad omnes pervenit. Tamen et honoris, quo me indignum fateor, et beneficii, quod cum publica utilitate coniunctum esse voluisti, et publico nomine et meo gratias ago. Pari liberalitate fortasse te provocarim, nisi vereor, ne χεῖρῶν χαλκίωσιν. Sed de his alias. Tuas vero in Apologiam lucubrations eo magis me oblectarunt, quod, ut taceam nihil me apud eam legisse nisi Casaubono dignum, deprehendi meam de coniungenda Apologia sententiam a te confirmatam esse; quod vulgus ex una oratione duas Apologias effecerat. Triginta et amplius anni sunt, quum admodum iuvenis illam orationem a me emendatam Pictaviis edere decreveram; sed editionem eadem calamitas, quas et reliquorum meorum studiorum cursum interpellavit. — Lugduni Batavorum XII. Kalend. Decemb. CLEIOXCIII. (Scalig. epist. I 38 edit. Francofurt.)

magni illius Censoris fuisse expolitam: vide Bernays. *l. d. p.* 292—294.¹⁾

Quae cum ita sint, ex exemplari editionis illius Vulcanianae secundae, quod liberaliter ad me transmisit praefectus bibliothecae academicae Vratislaviensis, excerpti et in conspectu huic editioni affixo exhibui omnes quae ad Apulei apologiam pertinent Scaligeri emendationes, quibus comprobatur hoc Ruhnkeni iudicium (*praef. ad edit. Oud. p. VII*): — *in hac opera vicaria versatus aliquanto religiosius, quam magnus Scaliger: qui, cum posterioris editionis Vulcanianae apud Rapheleng. a. 1600. curam suscepisset, in alieno opere plus sibi sumsit, quam Critices ratio et modestia ferebant.*

In adnotatione superiore haud inutile visum est non nunquam adicere aliorum scriptorum locos, aptos illos ad verba Apulei illustranda vel ad coniecturas, quas in textu posui, confirmandas. extat inter hos (*pag. 13*) nitidum illud Valeri Aeditui epigramma, cui emendando nuperrime operam dedit Hermannus Vsenerus (*mus. Rhen. a. 1864. XVIII p. 150*): num periculum medelam ad finem perduendi mihi bene cesserit, ipso ab amico velim audire.²⁾

De coniecturis, quibus in apparatu critico argumenta addere nolui perspicuitatis gratia in Apulei commentariis diu desideratae, ne hoc quidem loco dicere attinet, cum mihi proposuerim, et de his et de codice Victoriano supra descripto accuratius disputare in programmatae gymnasii nostri Ioachimici autumnno huius anni edendo.

Iam vero, priusquam libellum aequo criticorum iudicio commendatum valere iubeo, gratissimo animo profiteor, Apulei existere editorem me non ausurum fuisse, nisi Otto Iahnus, praeceptor carissimus idemque in Apulei scriptis multum versatus, eximiam illam benevolentiam, qua omnes suos discipulos vel post academiam relictam prosequi solet,

1) cf. addenda.

2) cf. addenda.

etiam in hac opera difficillima me experiri voluisset. neque enim satis habuit amicissimo consilio ubique me adiuvare, sed etiam copiam suppeditavit palmarium emendationum, ornamentum huius editionis longe pulcherrimum. denique in plagulis corrigendis mihi non defuit strenuum amicorum auxilium, quibus pariter atque viro illi humanissimo et optime de me merito gratias ago sincerissimas.

Dabam Berolini
mense Iunio MDCCCLXIII.

ISAACI CASAUBONI
PRAEFATIO

Viro illustri Iosepho Scaligero Iul. Caesaris Fil.
Is. Casaubonus
S. D.

Eritne, vir nobilissime, ut tu me putes otio meo absum, cum hisce diebus recensendae huic quam tibi mitto Orationi, temporis aliquantum posui? Scis enim pater illius quam male apud multos audiat: quam graves de eius Latinitate sententiae vulgo ferantur. Quod si tu idem censes, quid aliud de me, et ea quam hic impendi opera pronunties, nisi bonas horas male me collocasse? Ego vero cum ab eo longe absum, ut ita de hoc scripto (nam reliqua eiusdem nihil moror) existimantibus assentiar: tum eiusdem te mihi iudicii esse, nullus dubito. Nisi enim illorum opinioni accedimus, qui totius Latinitatis fines sex, septem auctorum scriptis contineri putant: quid est cur hic liber lectione ac studio nostro indignus esse videatur? Nam equidem sic censeo: post tempora Antoninorum vix quicquam aliud extare hodie magis *πεπινωμένον*, magis contum, magis denique Latinum. Aut dicat mihi aliquis, ubi maior quam in hoc tantulo, et eo quidem forensi scripto, eruditionis non protritae copia. quam eleganter, quam docte loci hic aliquot e Philosophia tractantur? quantum in sententiis acumen? quanta in dictione, ut iis temporibus et locis, castitas? Non hic mihi quisquam reperiat ullos *τῶν νοημάτων ὄγκους* et tumores vanos, aut argutiolas ineptas: non

ullas verborum sordes: quae maxima orationis vitia plerisque omnibus eius saeculi auctoribus, et qui deinceps insecti, fato quodam Eloquentiae et Imperii Romani simul ruentium, adhaesere. At erunt fortasse qui non verborum, sed rerum crimina obiectent: quippe Apologiam hanc, a famoso olim mago pro defensione Magiae scriptam, ab oculis conspectuque nostro esse reiiciendam: more multorum videlicet facient, ut ea damnent quae nunquam legerint, si qui ita sibi persuadebunt. Nos contra, non defensionem hanc esse Magiae, sed gravissimam eiusdem accusationem, audenter affirmamus. Quid enim aliud hinc colligas, quam fuisse omnibus semper sani iudicii hominibus curiosas artes improbatas, et legibus vetitas? ni ita sit, nunquam profecto, ut docte sanctissimus vir Augustinus disputat, tanta contentione, tantoque opere id crimen, ceu omnium maximum a se auctor disertissimus amolitur isset. Quamobrem dabunt, spero, nobis optimi et gravissimi viri voti nostri veniam, quod tam eruditum antiquitatis monumentum non ita lacrum circumferri, neque ita ἀσκήσει πληγαῖς deformari, semper optaverimus. Quamquam votum hoc nostrum nihil aliud nisi votum fuisse, nosque de hac editione nunquam ante hoc tempus, quicquam cogitasse, et liquido iurare ipsi possumus: et norunt illi optime, quorum petitu suscepta mihi et nata haec scriptio est. Nuper adeo cum apud me essent amici quidam et familiares mei, adolescentes has literas apprime docti, et super mensam orto de huius libri mendis sermone, ostendissem iis quae pridem inter legendum, ut fit, ad oram mei codicis adnotaveram: coeperunt vehementer a me contendere, vellem illa ipsa cum studiosis communicare. Quid multa? non ante finem orandi mei fecerunt, quam exorarunt. Haec ita accidisse, meque paene invitum, certe ἐκόντα ἀέκοντι θυμῷ horsum fuisse impulsam, illi ipsi amici mei, quod gaudeo, testimonium mihi apud te perhibebunt. Commodum enim, ut spero et opto, eodem tempore et illi isthuc appellent, et haec nostra in tuas ma-

nus venient. En igitur tibi Iosephe Scaliger princeps eruditorum, paucorum dierum dicam, an horarum foetum: quem etsi ὑπηρέμιον, ausus sum muneri tibi mittere. Nam et gestiebat pridem animus mei in te amoris atque observantiae monumentum aliquod in vulgus edere: et me nunc illustris tui nominis patrociniō cum maxime indigere probe intelligebam. Tu ne auctoritatem defugias, per ego te nostram amicitiam, etiam atque etiam rogo atque obtestor. Debes hoc mihi, vir nobilissime, debes: qui tuis literis ita me nuper excitasti, ita ἐπείρωσας, ut si quid in hoc negotio confidentius a me sit admissum: id ego non tam meum quam tuum iudicium secutus, peccaverim. Quae ergo eius generis erunt, ea tu, pro divina illa tua acquanimitate quae me non ita pridem in ruborem dedit, excusabis: pro illa singulari eruditione, qua omnes mortales in tui admirationem rapuisti, corriges: ac, pro tuo, tuique parentis illius Sophi, more, quae nobis aliisque sunt incomperta, nos docebis. Deus OPT. MAX. te servet Μουσηγέτα. Vale: et proxima foetura, si vitam idem Deus, si otium concesserit, Athenaeum ac Suetonium a nobis expecta.

Subnectere libet initium Casauboni «castigationum» in Apulei apologiam:

In emendando elegantissimo isto libro, usi sumus veteri editione Romana, quae omnium prima anno M.CCCCLXIX. cusa est. ea nobis ad manum semper manuscriptorum loco fuit. Eius ope mendas ex tantulo scripto, plurimas et gravissimas sustulimus. ut qui eorum negligentiam excusem nescio, qui hoc ipsum ante nos professi, tam leviter collatione illius libri sint defuncti. Nos contra eam editionem,

ut omnium minime correctorum manus expertam, et proinde minus corruptam, per omnia secuti sumus: nisi ea manifeste vitiosa esset. Nam et ipsa, praeter quam quod Graeca fere non habuit, graves nec paucas mendas continet. quas nos, Dei virtute, plerasque omnes sagaci coniectura abstersimus. Eiusmodi est quod falsam *ἐπιγραφήν*, quae orationem unicam, et ut Iurisconsulti loquuntur, actum legitimum, qui necessario continuus esse debet, male dispecebat, emendavimus, quaeque vitio separabantur, coniunximus, et in pristinam integritatem restituimus. Auctoris non esse eam sectionem, nemo sanus in controversiam vocare potest. Nam quare, obsecro, in scribendo orationem divisisset, quam uno tenore apud Procos. pronuntiasset? quo exemplo? aut quam ob causam? an quia liber longior erat futurus? nugae. quasi non multae hodie extent et Graecorum oratorum et Romanorum longiores. Deinde quis non videt, totum orationis contextum una propositione contineri, uno epilogo claudi? Non ergo auctoris erat illa *τομή*: quam propterea iure merito sustulimus. praesertim cum auctoritate summi viri Aurelii Augustini factum nostrum tueri possimus: qui *orationem copiosissimam* hunc librum appellat. nimirum eius aetate nondum exortum erat istud ingeniosorum hominum genus, qui partim ignorantia, partim *περιεργία* intolerabili, in bonos auctores pridem grassantur. Eiusmodi hominibus partitionem hanc acceptam ferre debemus: qui etiam Floridorum librum primum in duos non minore flagitio tribuerunt. non enim quatuor, sed tres solum libri Floridorum ab Apuleio sunt relictis. — — — Redeo ad Romanam editionem: ex qua scire volo lectorem plerasque omnes esse emendationes promptas, quarum ratio hoc libro non reddetur. Porro quis ille fuerit qui primus tantum flagitium admiserit, et tot monstra nobis post illam editionem protulerit, pro certo compertum non habemus. puto tamen Berrandum Philomathem Pisanum fuisse, qui eam editio-

nem curavit quae anno M.DXXII. Florentia prodiit: quod ex illius gemina epistola ei editioni praefixa facile quis intelligat. Illi tamen viro; utcunque de caeteris merito, Graeca non pauca quae primus ex suis libris descripsit et edidit, debemus.

ADDENDA ET CORRIGENDA

Pag. XX iam praefationi finem imposueram, cum in mentem venit catalogus ille librorum Iosephi Scaligeri, quo nixus Bernaysius virum illustrem Claudiani carmina edidisse nuper demonstravit (*nov. mus. rhem.* XV p.163—165). qui catalogus asservatur in bibliotheca academica Filoniana et hunc habet titulum: «Catalogus Librorum Bibliothecae Illust. Viri Iosephi Scaligeri Iul. Caes. F. Quorum auctio habebitur in aedibus Ludovici Elzevirii bibliop. Lugd. Batav. ad diem 11 Martii Lugduni Batavorum, Ex Officina Thomae Basson 1609. 4. 51 pag. et 8 pag. append.» *ex eodem fonte certi aliquid hauriri posse sperans de Scaligero Apulei editionis Fulcanianae secundae, ut ferunt, auctore, Ottonem Ribbeckium precibus adii, ut mea causa catalogum inspiceret. rescripsit vir officiosissimus, non extare quidem inter libros catalogi editionem illam Fulcanianam secundam, sed inesse indicia, quae ad rem controversam illustrandam apta viderentur. atque ita profecto se res habet. exhibet enim catalogus has editiones Apulei:*

- p. 25: *Apuleii Apologia, cum Notis Casanboni. Commelin. 94.
- p. 28: *Apuleius Aldi. 1521.
- p. 31: *Apuleius Vulcanii. 12. Lugd. Bat. 94. Idem Wouwerii. 12. Hamburgi 1606.

*asteriscus autem titulis editionum praefixus quid sibi velit, haec notula primi catalogi folii indicat: * significat aliquid in eisdem libris ab Illustrissimo Scaligero notatum esse: unde virum illustrem ne prorecta quidem aetate studia Apuleiana prorsus abdicasse suspicari licet.*

- 7, 3 verba munera deum — non obtingant unciis inclusi.
- 12, 9 tam stabilem suspicionem *Al. Riesius.*
- 13, 3 *C. F. W. Muellerus (nov. mus. rhem. XVIII p. 311):*

per pectus manat subito *stupido* mihi sudor.
sic tacitus *stupidus* supplico deo puero.

R. Peiperus (ibid.):

per pectus manat subito *gelidus* mihi sudor.
sic tacitus *rubidus* dum pudeo pereo.

- Pag. 14, 3 et id genus plurima *Brantius*.
 - 14, 5—15, 10 *cf. Burmann. anthol. lat. III 229 et 230.*
 - 19, 3 incomitum] incorruptum *Casaubonus*.
 - 19, 8 etsi etiam *Salmasius coniecit*.
 - 21, 12 tantum praestat artibus, imaginis ad similitudinem referendum
Meursius.
 - 22, 16 nec] non *Salmasius*.
 - 23, 18 uaria *Brantius*.
 - 24, 16 obprobatori *Scaliger*.
 - 25, 1 seruos tu an habes *Salmasius*.
 - 26, 17 contra haec *Scaliger*.
 - 29, 3 philosophi dolevit etiam *Salmasius*.
 - 29, 8 haberi V et *Salmasius*.
 - 33, 15 an etiam *Salmasius coniecit*.
 - 35, 11 et 14 *Zamolxi et Zamolxis scribendum videtur*.
 - 37, 27 dele adnotationem.
 - 40, 22 quod autem videatur nihil adiutare, dicam unde id coniectem *Scaliger*.
 - 42, 2 penitis *Scaliger*.
 - 42, 4 Mercurius animarum uector] Mercurius Argi interfector *Peerlkampius bibl. crit. nov. I p. 93.*
 - 42, 10 num ergo propterea, quicumque quaerit piscem, magus est? *Salmasius*.
 - 43, 16 uel id nequierint, mortuum ostendant *Scaliger*.
 - 44, 10 ut etiam *Salmasius coniecit*.
 - 48, 15—50, 3 *cf. Ribbeck. nov. mus. rhen. X p. 276.*
 - 52, 11 ἀμυγμαλεχτον παιδιών ἐν βίῳ παύζειν ante *Hertzium et Spengelium iam Gronovius (ant. gr. II p. 83) emendaverat: vid. addend. edit. Oudend. III p. 557.*
 - 55, 13 contingat] cingat *Scaliger*.
 - 59, 27 uarii] amari *Fulcius*.
 - 60, 11 dulcedo] mucedo *Scaliger*.
 - 66, 8 in rebus sacris *Scaliger*.
 - 67, 2 forsau ne] fortasseau *Brantius*.
 - 67, 3 inducat in animum scribendum est: *cf. p. 96, 5.*
 - 70, 8 ructus sentinam *Peerlkampius l. d. p. 94.*
 - 71, 6 solida audacia *Brantius*.
 - 79, 21 sanete] sane *Scaliger*.
 - 94, 12 ultima *Brantius*.
 - 96, 15 subigitarem] sublatrarem *Colvius*.

- F: *codex Laurentianus* LXVIII 2.
q: *codex Laurentianus* XXVIII 2.
V: *codex Victorianus*.
v: *editio Vicentina a. 1488.*
z: *lectio vulgata.*
||: *finis columnarum codicis F.*
|: *finis columnarum codicis q.*

L. APVLEI MADAVRENSIS
APOLOGIA
SIVE
DE MAGIA LIBER

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

7718

ON MARCH 1908

(p. 377) Certus equidem eram proque uero obtinebam, Maxime Claudi
 1 quique in consilio estis, Sicinium Aemilianum, senem notissimae
 temeritatis, accusationem mei prius apud te coeptam quam apud se
 cogitatum penuria criminum solis conuiciis impleturum. quippe in-
 5 simulari quibus innocens potest, reuinci nisi nocens non potest. quo
 ego uno praecipue confisus gratulor medius fidius, quod mihi copia
 et facultas te iudice obtigit purgandae apud imperitos philosophiae
 et probandi mei. quanquam istae calumniae ut prima specie gra-
 (378) ues, ita ad difficultatem defensionis repentinae fuere. nam, ut me-
 10 ministi, dies abhinc quintus an sextus est, cum me causam pro
 uxore mea Pudentilla aduersus Granios agere aggressum de com-
 posito nec opinantem patroni eius incessere maledictis et insimulare

Madauren⁷ Apulei Platonici de magia liber primus *q*. Lucii Apuleii Ma-
 daurensis. philosophi Platonici apologiae siue defensionis magiae. ad claris-
 simum uirum Claudium Maximum proconsularem: pro se. oratio prima. V.
 in F deest in scriptio.

eram F | uero F | sciebam
 1 eram F | uero F | obtinebam *q* | Maxime CL F *q* || 2 consilio F
 notorie presumptiois | prius te coeptam in tuo iudicio
 | notissime temeritatis *q* || 3 prius apud F, apud te coep-
 eorum te coeptam | penuria criminum conuiciis F,
 tam *q* | quam *qm* *q* || 4 penuria criminum solis conuiciis F,
 iniuriis accusari aliquis con
 conuiciis *q* | insimulari quibus *q* || 5 reuinci *q*: re conuinci *Crusius pro-*
bab. crit. p. 53 || 7 optigit V || 8 quamquam *qv* | calumnie *q* ||
 9 ita ad in F a manu rec. scriptum | difficu.tatem *q* | defension.. F |
 subito t causam aduersus
 repentine *q* || 10 sex.us *q* | causam F, caussam v || 11 aduersus F |
 uerba Granios — opinantem in F a manu rec. supra scripta sunt; manus pr.
 euanit praeter ultimam literam in | gressum *q* || 12 ...eque F: patroni
 eorum *Casaubonus* ||

magicorum maleficiorum ac denique necis Pontiani priuigni mei
 coepere. quae ego cum intellegerem non tam crimina iudicio quam
 obiectamenta iurgio prolata, ultro eos ad accusandum crebris flagi-
 tationibus prouocauit. ibi uero Aemilianus cum te quoque acris
 motum et ex uerbis rem factam uideret, quaerere coepit ex diffi- 5
 || dentia latibulum aliquod temeritati. igitur Pontianum fratris sui
 filium, quem paulo prius occisum a me clamitaret, postquam ad
 subscribendum compellitur, ilico oblitus est. [de morte | cognati (379)
 adolescentis] *sin* subito taceret tanti criminis descriptionem, tamen
 ne omnino desistere uideretur calumnia magiae, quae facilius infa- 10
 matur quam probatur, eam solum sibi delegit ad accusandum. ac
 ne id quidem de professo audet. uerum postera die dat libellum
 nomine priuigni mei Sicini || Pudentis admodum pueri et adscribit (380)
 se ei adsistere nouo more per alium lacessendi, scilicet ut obtentu
 eius aetatulae ipse insimulationis falsae non plecteretur. quod tu 15
 cum sollertissime animaduertisses et idcirco eum denuo iussisses
 proprio nomine accusationem delatam sustinere, pollicitus ita factu-
 rum ne sic quidem quitus est ut cominus ageret percelli, *sed iam* et
 aduersum te contumaciter eminus calumniis uelitatur. ita totiens
 ab accusandi periculo profugus in adsistendi uenia perseuerauit. igi- (381)
 20

1 ad denique V | Pon...i F || 2 intellegerem Fq, intellegerem V || 3 ob-
 iectamenta q ex corr. || 4 cum te F || 5 uerbis F | factam (erat factam) q:
 fractam Groslo^{tius} | accoepit F | diff..... F || 7 quum Casaubonus | cla-
 mitaret F, clamitaret qv || 8 subscribendum F | ilico F | *interpunxi post*
 oblitus est *et seclusi uerba* de morte cognati adolescentis || 9 *sin adieci* |
 taceret *scripsi*: tacerem FqV, tacens s | tionem F, descriptione V:
 inscriptionem vel subscriptionem *Pricaeus* | tamen .. q, ne tamen s | obli-
 tus est de morte cognati adolescentis . subito tacere ne tanti criminis descrip-
 tionem tamen nec omnino desistere uideretur calumnia magiae *Oudendorpius*
 | 10 qua facilius *Burmans ad Petron. c. 62* || 11 q. iam q || 12 audet F ||
 13 Sicini.. F || 14 assistere FqV | optentu F, o. tentu q || 15 ej F || 16 soler-
 tissime v | animaduertisses q | iccirco v || 17 ita q ex corr. || 18 quintus q | ut
 ut q, ubi ut v: tibi ut *Gruter. suspic. inod. XX 10* | percellis FV, perpellis q:
 propelli *Gruterus* | *sed iam Bosscha*: etiam et Fq, et om. v || 19 contumacibus
Brantius || 20 assistendi q | in ads. uice *Falcius*, in ads. umbra *Stewochius* ||

Ed. Oudend.

f. 101b. f. 1a.

tur et priusquam causa ageretur, facile intellectu cuius fuit, qualisnam accusatio futura esset, cuius qui fuerat *auctor* et machinator idem fieri *professor* timeret, ac praesertim Sicinius Aemilianus, qui si quippiam ueri in me explorasset, nunquam profecto tam cunctanter hominem extraneum tot tantorumque criminum postulasset, qui auunculi sui testamentum quod uerum sciebat pro falso infamarit, tanta quidem pertinacia, ut cum Lollius Urbicus V. C. uerum uideri (382) et ratum esse debere de consilio consularium uirorum pronuntiasset, contra clarissima uoce iurauerit uecordissimus iste tamen, illud testamentum fictum esse, adeo ut aegre Lollius Urbicus ab eius pernicie temperarit. quam quidem uocem et tua aequitate et mea III innocentia fretus spero in hoc quoque iudicio erupturum, quippe c. 11b. qui sciens innocentem criminatur eo sane facilius, quod iam, ut (383) dixi, mentiens apud praefectum urbi in amplissima causa conuictus 15 est. namque peccatum semel ut bonus quisque postea sollicitius cauet, ita qui ingenio malo est confidentius integrat, ac iam de cetero quo saepius, eo apertius delinquit. pudor enim ueluti uestis quanto obsoletior est, tanto incuriosius habetur. et ideo necessarium arbitror pro integritate pudoris mei, priusquam ad rem aggrediar, 20 male dicta omnia refutare. sustineo enim non modo meam, uerum f. 106a. etiam philosophiae defensionem, cuius magnitudo uel minimam reprehensionem *pro maximo* crimine aspernatur: propter quod paulo prius patroni Aemiliani multa in me proprie conficta et alia communiter in philosophos *consuta* ab imperitis mercennaria loquacitate ef-

1 prius qu. . q || 2 professor et machinator, idem fieri auctor Fqv: *transposuit Pricaeus* || 3 timere F | post Aemilianus in F rasura || 4 numtra (man. pr.)
 quam v | contanter v || 5 excidoneum q || 6 infamarit s, infamaret Fqv ||
 7 post pertinacia in F rasura, perti. . . . q, perucatia v | post Lollius Urbicus in F rasura magna, in qua extat nihil nisi: C | Lolius v || 8 consiliarium Lipsius, clarissimorum Salmasius | pronunciasset qv || 9 clarissimam uocem Fqv: emendauit Casaubonus || 10 Lolius v | ej F || 12 erupturam Fqv: emendauit Casaubonus || 14 dixit q | urbis q || 16 post malo est in F rasura || 18 obsoletior qv | est in F deletum | incurio. . . s F ||
 21 cu' m' F, eua q, eua' V, cuius s || 22 p. . . . XI | mo crimine F, proximo crimine qv, proximam crimini s: pro maximo crimine Elmenhorstius, pro summo crimine Lipsius | propterea Coltrius || 23 in me p' e q | comuniter Fq || 24 consuta scripsi: sueta F in rasura, sueta fieta q, sueta V: iacta Crusius l. d. p. 53, dicta Vltius ad Grat. Cyneg. 379, inuenta Iahnus ||
 24 mercena-ria Fq, mercennaria v | effitierunt q ||

futierunt. quae etsi possunt ab his *futiliter* blaterata ob mercedem (384) et auctoramento impudentiae *depensa* haberi, iam concesso quodam more *rabulis* id genus, quo *ferinae* solent linguae suae uirus alieno dolori locare, tamen uel mea causa paucis *refellenda* sunt, ne is qui (385) *sedulo* laboro, ut ne quid *maculae* aut *inhonestamenti* in me admittam, uidear *cuipiam*, si quid ex *friuolis* praeteriero, id agnouisse potius quam contempsisse. est enim *pudentis* animi et *uerecundi*, ut mea opinio fert, uel *falsa uituperatione* grauari, cum etiam hi qui sibi *delicti* alicuius *conscii* sunt, tamen cum male audiunt, *impendio* commoueantur et *obirascantur*, quanquam, exinde ut male (19) *facere* | *coeperunt*, *consueuerint* male audire, quod si a ceteris *silentium* est, tamen ipsi sibi *met conscii* sunt, posse se merito *increpari*. enimvero *bonus* et *innoxius* quisque *rudis* et *imperitas* auris ad male audiendum habens et *laudis* *assuetudine* *contumeliae* *insolens* multo tanto ex animo laborat, ea sibi *immerito* dici quae ipse (386) possit aliis uere *obiectare*. quod si forte *inepta* uidebor et *oppido* *friuola* uelle defendere, illis debet ea res *uitio* uerti, quibus turpe est etiam haec *obiectasse*, non mihi *culpa* dari, cui *honestum* erit etiam haec *diluisse*.

III Audisti ergo paulo prius in principio accusationis ita dici: 20
 'accusamus apud te philosophum formosum et tam graece quam latine' — pro nefas — 'disertissimum'. nisi fallor || enim, his ipsis uerbis accusationem mei ingressus est Tannonius Pudens, homo uere ille quidem non disertissimus. quod utinam tam graua formae et facundiae crimina uere mihi opprobasset: non difficile ei 25
 respondissem, quod Homericus Alexander Hectori:

I possis v | *futiliter* Colvius: utiliter Fqv | *blatterata* v || 2 aucto-
 ramento impudentiae v: auctoramenta Casaubonus | *depensa* Casaubonus:
 depensa Fqv || 3 *rabulis* Colvius: *fabulis* Fqv | *ferme* qv || 4 *post*
 is in F rasura || 6 *friuolis* F | *ignouisse* v || 8 *uitu*...ratione F, *uitu*...ra-
 tiones q || 10 *obirascantur* q | *quamquam* qv | *exinde* ubi v || 13 *auris*
 q || 14 *quanto* *contumeliae* c || 15 *tante* E, *tanta* qV, *tanto* c || 16 *oblectare*
 q | *post* *oblectare* in F rasura || 17 *uerti* q || 18 *oblectasse* q || 20 *au-*
disti igitur q || 22 p nefas Fq, *proh* v | *di*.*sertissimum* F | *hijs* F || 23 F
 in margine: *accusatio* propter *formositatem* et ad eam *responiones* || 25 *michi*
 F || 26 *quod* in F a manu rec. scr. | *Omericus* Fq ||

Ed. Oudend.

οὐ τοι ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα,
ὅσσα κεν αὐτοῖ δῶσιν, ἐκὼν δ' οὐκ ἂν τις ἔλοιτο.

[munera deum gloriosissima nequaquam aspernanda: quae tamen ab ipsis tribui sueta, multis uolentibus non obtingunt.] haec ego de
5 forma respondissem. praeterea: licere etiam philosophis esse uultu
(387) liberali: Pythagoram qui primum se esse philosophum nuncuparit,
eum sui saeculi excellentissima forma fuisse: item Zenonem illum
antiquum Velia oriundum, qui primus omnium * sollertissimo arti-
(388) 10 mum fuisse, ut Plato autumat: itemque | multos philosophos ab f. 2a.

1 Hom. Il. Γ 65 sq.

6 Laert. Diog. I prooem. 12: φιλοσοφίαν δὲ πρῶτος ἠνόμισε Πυθαγόρας καὶ αὐτὸν φιλόσοφον, ἐν Σικωνῶνι διαλιγόμενος Λέοντι τῷ Σικωνίων τυράνῳ ἢ Φλιασίων, καθά φησιν Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός ἐν τῇ περὶ τῆς ἀπνοῦ μῆδεια γὰρ εἶναι σοφὸν [ἀνδρωπον] ἀλλ' ἢ Σιόν. VIII 1, 8: Σωσιράτης δ' ἐν Διαδοχαῖς φησὶ αὐτὸν ἐρωτηθέντα ὑπὸ Λέοντος τοῦ Φλιασίων τυράννου τίς εἴη, φιλόσοφος, εἰπαῖν.

7 Laert. Diog. VIII 1, 11: καὶ γὰρ καὶ σεμνοπρεπέστατος λέγεται γενέσθαι καὶ εἰ μαθηταὶ δόξαν εἶχον περὶ αὐτοῦ ὡς εἶη Ἀπόλλων ἐξ Ἵπερβορίων ἀφίγμένος.

8 Laert. Diog. VIII 5, 25: περὶ τούτου καὶ Μελίσσου Τίμων φησὶ ταῦτα·

ἀμφοτερογλώσσου τε μέγα σθίνος οὐκ ἀλαπαδὸν
Ζήνωνος πάντων ἐπιλήπτορος ἡδὲ Μέλισσον
πολλῶν φαντασμῶν ἐπάνω, (?) παύρων γε μὴν ἦσσω.

10 Plat. Parmenid. p. 127b: τὸν μὲν οὖν Παρμενίδην εὖ μάλα δὴ προσβύτην εἶναι, σφόδρα πολίον, καλὸν δὲ κάγαθόν τῆν ὄψιν, περὶ ἴτη μάλιστα πάντα καὶ ἐξήκοντα· Ζήωνα δὲ ἰγγὸς ἐτῶν τετταράκοντα τότε

1-2 ουΤ...Ν...ΝΤΕC . ΤΙΘΕωΝΕΡΙΚΥdΕ.δω . α OCCαΚεΝαυΤοε
δω . εΙCωNδοY...ΤΙCΕΛΟΙΤΟ F, oyte iano bantee ti θεα Nepucy δαιε
OCCαΚεΝαυτο:δωCinelCωNδοYΚantiCeloyto φ, ΟΥΤΟΙΑΠΟΒΛΗΤΕCΤΙ
ΘΕωN ΕΡΙΚΥdΕΑ δωΡαOCCAKENAYTOI δωCINGKωNδοYKANTICE
ΛΟΙΤΟ V || 3 dñ F | aspernanda FφV | ταῖ F || 5 uoltu V | 6
F in margine: pithagoras primus phylosophus appellatus | pithagoram Fφ
| malim primus | sese philosophum Lipsius || 7 senonem φ || 8 Veli. F
| post omnium lacunam significavi; vulgo addunt dictionem | pro omnium
coniecerunt Salmasius orationem, Handius (Tursell. I. p. 286) omnium omnia,
Bosscha omnia, Hildebrandius omnimoda || 9 dissolueret φv | senonem φ:
nomen expungendum est | post Zenonem excidisse et Parmenidem putat Sci-
pio Gentilis || 10 et Platonem autumat Brantius ||

- ore honestissimos memoriae prodi, qui gratiam corporis morum honestamentis ornauerint. sed haec defensio, ut dixi, aliquam multum a me remota est, cui praeter formae mediocritatem continuatio etiam literati laboris omnem gratiam corpore deterget, habitudinem tenuat, succum exorbet, colorem obliterat, uigorem debilitat. capillus ipse, quem isti aperto mendacio ad lenocinium decoris promissum dixere, uides quam non sit amoenus ac delicatus, horrore implexus atque impeditus, stuppeo tomento adsimilis et inaequaliter hirtus et globosus et congestus, prorsum inenodabilis diutina incuria non modo comendi, sed saltem expediendi et discriminandi. satis, ut puto, crinium crimen quod illi quasi capitale intenderunt refutatam.

V De eloquentia uero, si qua mihi fuisset, neque mirum neque inuidiosum deberet uideri, qui ab ineunte aeuo studii literarum ex summis uiribus deditus, omnibus aliis spreto uoluptatibus ad hoc acui, haud sciam anne super omnes homines impenso labore diuque noctuque cum despectu et dispendio bonae ualetudinis eam quaesissem. sed nihil ab eloquentia metuant, quam ego, si quid

είναι, εὐμήκη δὲ καὶ χαρίεντα ἰδεῖν· καὶ λέγεσθαι αὐτὸν παιδικὰ τοῦ Παρμενίδου γεγονέναι. — Laert. Diog. VIII 5, 25: ὁ δὲ Ζήνων διακήκε Παρμενίδου καὶ γέγονεν αὐτοῦ παιδικά. καὶ εὐμήκης ἦν, κατὰ φησι Πλάτων ἐν τῷ Παρμενίδῃ, ὁ δ' αὐτὸς ἐν τῷ Φαίδρῳ καὶ Ἐλεατικὸν Παλαμῆδην αὐτὸν καλεῖ. φησὶ δ' Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Σοφιστῇ εὐρετὴν αὐτὸν γενέσθαι διαλεκτικῆς, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆα ῥητορικῆς.

runt

runt

2 ornauerint F, ornauere q, ornauerint V || 3-5 F in margine:

Continuatio studii omnem gratiam cor^{is} deterget, habitudinem tenuat, succum exorbet, colorem obliterat, uigorem debilitat || 3 c̄ linua^o F || 4 literati F || 5 succum v | exorbet q | obliterat v || 6 F in margine: De capillo | m qu q || 7 non om. V || 8 impexus Scaliger | to. mento Fq, tormento v | assimilis F || 9 hirtus Fq | p̄ su F | post inenodabilis in F rasura || 10 concinnandi Crusius l. d. p. 53 | expedi... F || 11 ante satis in F rasura | quasi ut Colvius | intende F || 12 refutatam scripsi: refutatur FqV, refutatam est c̄ || 13 F in margine: De eloquentia || 14 qui Oudendorpius: si Fqv | litterarum v || 15 exⁱ et Stoweichius || 16 omnes q || 17 etiam et Oudendorpius | ualetudinis F, ualetudinis q, ualitudinis v || 18 nihil q ||

omnino promoui, potius spero quam praesto. sanè quidem, si ue-
rum est, quod Statium Caecilium in suis poematibus scripsisse di-
cant, innocentiam eloquentiam esse: ego uero profiteor ista ratione
ac praefero, me nemini omnium de eloquentia concessurum. quis
5 enim me hoc quidem pacto eloquentior uiuat, quippe qui nihil un-
quam cogitauit, quod eloqui non auderem? eundem me aio facun-
dissimum esse; nam omne peccatum semper nefas habui; eundem
disertissimum, quod nullum meum factum uel dictum extet, de quo
disserere publice non possim ita, ut iam de uersibus dissertabo,
(291)
10 quos a me factos quasi pudendos protulerunt, cum quidem me ani-
maduertisti cum risu illis succensentem, quod eos absone et indocte
pronuntiarent.

Primo igitur legerunt e ludicris meis epistolium de dentifricio VI
uersibus scriptum ad quemdam Calpurnianum, qui cum aduersum
15 me eas literas promerit, non uidit profecto cupiditate laedendi, si
quid mihi ex illis fieret criminis, id mihi secum esse commune.
nam petisse eum a me aliquid tersui dentium, uersus testantur:

Calpurniane, salue, properis uersibus.

misi, ut petisti, mundiciam dentium,

2 v. 248 ed. Ribb. (... innocèntia eloquentiast).

ca. laudo
2 dicana.. et in margine cãu F, dicanto q, dicant v || 4 ac prae-
fero ista ratione Iahnus || 5 haec v | ante uiuat in F rasura | nichil q
|| 8 disertissimu... F | exet q || 9 deserere q, diserere v | possim |
sequitur in F rasura | ita] cum eis quae antecedunt coniunct Iahnus |
orsibus F, orsibus q | disertabo v || 11 succensentem F, succensentem q
|| 12 pronuntiarent qv || 13 dentifricio F, dentifricio q || 14 quemdam v |
Calpurnianum q: quondam ad C. Iahnus || 15 litteras v | inuidit F, non uidit
qv || 16 malim sibi mecum || 17 dentium c, dentibus FqV || 18 - p. 10, 6 uersus
disposui Casaubonum et Pricaeum secutus: in F et q uerba misi usque ad
uideri desunt post uersibus, secuntur autem postea cum signo ¶ in mar-
gine: vulgo uerba nisi forte --- usque ad nolit uideri excipiunt uersum:
Calpurniane -- uersibus || 18 p peri F || 19 petiisti Gruterus | mundi-
cias F, mundicias qv: mundicias Lipsius, munditias has Salmasius, tibi mun-
ditias Goesius ||

nitelas oris ex Arabicis frugibus,
 tenuem, candificum, nobilem puluisculum,
 complanatorem tumidulae || gingiuulae,
 conuerritorem pridianae reliquiae,
 ne qua uisatur tetra labes sordium,
 restrictis forte si labellis riseris. 5

quaeso, quid habent isti uersus re aut uerbo pudendum? quid omnino, quod philosophus suum nolit uideri? nisi forte in eo reprehendendus sum, quod Calpurniano puluisculum ex Arabicis frugibus miserim, quem multo aequius erat spurcissimo ritu Hiberorum, ut ait Catullus, sua sibi urina 10 (309)

dentem atque russam pumicare gingiuam.

VII Vidi ego dudum uix risum quosdam tenentis, cum munditias oris uidelicet orator ille aspere accusaret et dentifricium tanta indignatione pronuntiaret, quanta nemo quisquam uenenum. quidni? 15 crimen haud contemnendum philosopho, nihil in se sordidum sinere, nihil uspiam corporis apertum immundum pati ac fetulentum, praesertim | os, cuius in propatulo et conspicuo usus homini cre- (309) berrimus, siue ille cupiam osculum ferat, seu cum quicumque sermocinetur, siue in auditorio dissertet, siue in templo preces alleget: 20 omnem quippe hominis actum sermo praecit, qui, ut ait poeta praecipuus, dentium muro proficiscitur. dares nunc aliquem similiter grandiloquum: diceret suo more, cum primis cui ulla fandi cura

11—12 XXXVIII 17—21: nunc Celtiber es: Celtiberia in terra, | quod quisque minxit, hoc sibi solet mane | dentem atque russam defricare gingiuam, | ut quo iste uester expolitior dens est, | hoc te amplius bibisse praedicet loti.

22 Hom. Od. α 64: τίκνον ἐμόν, ποτόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων.

1 rupibus *Salmasius* || 3 tumidule *q* || 5 ne quae *Goesius* || 8 nollit *F*, nollit *q* || 10 miserim *q* *ex corr.*; erat miseram || 13 munditias *Fv*, mundicias *q* || 14 asper accusator *Gruter. susp. ined. XX 10* || 15 quid? an ^{philosopho} crimen *Meursius* || 16 *F* | nichil *q* | sordium *Colvius* || 17 asperum *Stuevichius. an exciderunt uerba*: et opertum? | mundum *FqV*, immundum *c* || 19 quicumque *Fqv*: quicumque *Colvius*, quoquam *Pricaeus* || 20 auditorio *q* | dissertet *v* || 21 uerba omnem — praecit *suspecta* || 23 suo iure *Lipsius* ||

Ed. Oudend.

sit, impensius cetero corpore os colendum, quod esset animi uesti-
bulum et orationis ianua et cogitationum comitium. ego certe pro
meo captu dixerim, nihil minus quam oris illuuiem libero et liberali
uero competere. est enim ea pars hominis loco celsa, uisu prompta,
5 usu fecunda. nam quidem feris et pecudibus os humile et deorsum
ad pedes deiectum, uestigio et pabulo proximum, nunquam ferme
nisi mortuis aut ad morsum exasperatis conspicitur: hominis uero
nihil prius tacentis, nihil saepius loquentis contemplere. uelim igitur
10 lauare: uel, si id non negat, contendat maiorem curam munditia-
(395) rum pedibus quam dentibus impertiendam. plane quidem, si quis
ita ut tu, Aemiliane, nunquam ferme os suum nisi maledictis et ca-
lumniis aperiat, censeo, ne ulla || cura os percolat, neque ille exotico f. 106a.
pulvere dentis emaculet, quos iustius carbone de rogo obtruerit,
15 neque saltem communi aqua perluat: quin ei nocens lingua men-
daciorem et amaritudinum praeministra semper in fetuinis et
olenticetis suis iaceat. nam quae, malum, ratio est, linguam mun-
dam et laetam, | uocem contra spurcam et tetram possidere, uipe-
rae ritu niueo denticulo atrum uenenum inspirare? ceterum qui
20 sese sciat rationem prompturum neque inutilem neque iniucundam,
(396) eius merito os, ut bono potui poculum, praelauitur. et quid ego de
homine nato diutius? belua immanis, crocodilus ille qui in Nilo
gignitur, ea quoque, ut comperior, purgandos sibi dentis innoxio

22 — p. 12, 4 Herod. II 68: ἄτε δὴ ὄν ἐν ὕδατι διαίτην ποιούμενον, τὸ στόμα
ἐνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλίων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνια καὶ θηρία
φεύγει μιν. ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖόν σ' ἔστι, ἄτε ἀφέλεσμένῳ πρὸς αὐ-
τοῦ· ἐπίπν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῆ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος καὶ ἐπι-
τεν χάνη (ἰσθι γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπν ποιεῖν πρὸς τὸν ζέφυρον), ἐνθαῦτα

3 nichil φ | illuuiem F, illuuiis φ || 5 facunda F φ V, fecunda ς | post
humile in F rasura || 6 nunquam v || 8 nichil φ | nichil φ || 9 unquamne v
|| 10 contendatne —? Iahnus | mundiciarum φ v || 11 impertiendam φ , im-
perciendam v || 12 nunquam v || 13 neque ullo *Latinus*, neque illo *Gulielmus*
|| 14 obtulerit φ V || 15 mendaciorem $\rho\sigma\epsilon$ φ || 17 olenticetis *Flouridus* | ma-
lum] *uncis inclusit Hildebrandus* || 18 letam F, letam φ , laetam V, lotam ς ||
20 orationem *Stewechius* | iniucundam φ || 21 eJ F | praelabitur Fv, prae-
lanitur φ : praelauetur *Stewechius*, praelauabitur *Latinus* || 22 noto *Goe-
sius* | belua F φ v | crocodillus F φ v || 23 uti v ||

hiatu praebet. nam quod est ore amplo, sed elingui et plerumque in aqua recluso, multae *hirudines* dentibus implectuntur: eas illi, cum egressus in praeripia fluminis hiauit, una ex [auiibus] fluuiialibus (307) amica auis iniecto rostro sine noxae periculo exsculpit.

VIII

Mitto haec. uenio ad ceteros uersus, ut illi uocant, amatorios, (308)
 quos tamen tam dure et rustice legere, ut odium mouerent. sed quid ad magica maleficia, quod ego pueros Scriboni Laeti, amici mei, carmine laudauit? an ideo magus, quia poeta? quis unquam fando audiuit tam similem suspicionem, tam aptam coniecturam, tam proximum argumentum? 'fecit uersus Apuleius'. si malos, cri- 10
 men est, nec id tamen philosophi sed poetae: sin bonos, quid accusas? 'at enim ludicos et amatorios fecit'. num ergo haec sunt crimina mea, et nomine erratis, qui me magiae detulistis? fecere tamen et alii talia, etsi uos ignoratis: apud Graecos Teius quidam (309)

ὁ τροχίλος ἐσθύνων ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ καταπίσι τὰς βδέλλας· ὁ δὲ ὠφελούμενος ῥῥεται καὶ εὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον. — Aristot. VIII 6 p. 612a. — Aelian. de natur. anim. III 11: ὁ γόνυ κροκόδειλος νή-
 χεται τε ἅμα καὶ κίχρηεν· ἐπιπίπτουσιν εὐν αἱ βδέλλαι ἐς αὐτὸν καὶ λυ-
 ποῦσιν· ὅπερ εἰδὼς λατροῦ δαίται τοῦ τροχίλου· πλήρης γὰρ αὐτῶν
 γινόμενος ἐπὶ τῆν ὄχθην προσθῶν κατὰ τῆς ἀκτίως κίχρηεν· ὁ τοίνυν
 τροχίλος ἐμβαλὼν τὸ ράμφος ἐξάγει τὰς προειρημίνας· καρτερεῖ καὶ ὠφε-
 λούμενος ὁ κροκόδειλος καὶ ἀτρεμί· καὶ ὁ μὲν ἔχει δαίτην τὰς βδέλ-
 λας, ὁ δὲ ὀνίεται, καὶ τὸ μὴδὲν ἀδικῆσαι τὸν τροχίλον λογίζεται αἰ-
 μισθόν.

set

1 set F || 2 *hirudines Casaubonus*: arudines F ex corr. (manu pr. plane
 deleta), arundines q v | implectuntur q || 3 praerupta vel praeripia Pri-
 caeus | auiibus esse *glossema* putat Brantius || 4 amica eius ε | iniecto F
 | ro...o F in rasura | exculpte q, exculpit v, exsculpit ε || 6 ~ F | dure
 et rustice F ex corr. in rasura || 7 Scribonii F || 9 fa...o F | similem] cor-
 ruptum; fortasse ueri similem | suspicionem Fqv | aptam in F corr. a manu
 pr. in rasura, apertam q, aptam v || 10 proximum q | uersus q | crimen
 est in F corr. a manu pr. in rasura || 11 poetae in F corr. a manu recent. || 12
 non ergo Fulcius, nonne ergo Pricaeus || 13 et F | nonne erratis Scioppius,
 numne erratis Meursius | fecere F ex corr. || 14 et si Fqv ||

et Lacedaemonius et *Cius* cum aliis innumeris; etiam mulier Les-
 (400) bia, lasciuie illa || quidem tantaque gratia, ut nobis insolentiam lin-
 guae suae dulcedine carminum commendet; apud nos uero Aedituus
 et Portius et Catulus, isti quoque | cum aliis innumeris. ⁴at philoso- t. 3a.
 5 phi non fuere'. num igitur etiam Solonem fuisse serium uirum et
 philosophum negabis? cuius ille lasciuissimus uersus est:

μηρῶν ἰμείρων καὶ γλυκεροῦ στόματος.

3 Gell. XVIII 9, 10 — 14: tam resupinus, capite conuelato, uoce ad-
 modum quam auauī, uersus cecinit Valeri Aeditui, ueteris poetae,
 item Porcii Licini et Q. Catuli, quibus mundius, uenustius, limatius,
 tersius, Graecum Latinumue nihil quicquam reperiri puto. Aeditui
 uersus:

Dicere cum conor curam tibi, Pamphila, cordis,
 Quid mi abs te quaeram: uerba labris abeunt,
 Per pectus manat subito [*gelidus*] mihi sudor.
 Sic tacitus *cupidus dum pudeo* pereco.

Atque idem alios uersus eiusdem addidit, non hercle minus dulces,
 quam priores:

Qui faculam praefers, Phileros, quae est ni(hi)l opus nobis?
 Ibimus sic, lucet pectore flamma satis.
 Istam nam potis est nis saena extinguere uenti
 Aut imber caelo candidus (?) praecipitans.
 At contra hunc ignem Veneris, nisi si Venus ipsa,
 Nullast quae possit nis alia opprimere.

Item dixit uersus Porcii Licini hosce:

Custodes ouium teneraeque propaginis, agnum, (?)
 Quaeritis ignem? Ite huc. Quaeritis? Ignis homost.
 Si digito attigero, incendam siluam simul omnem,
 Omne pecus flammast, omnia qua uideo.

Quinti Catuli uersus illi fuerunt:

Aufugit mi(hi) animus. Credo, ut solet, ad Theotimum
 Deuenit. Sic est: per fugium illud habet.
 Qui, si non interdixem, (?) ne illum fugitium
 Mitteret ad se intro, sed magis eiceret?
 Ibimus quaesitam. Verum, ne ipsi teneamur,
 Formido. Quid ago? Da, Venus, consilium.

7 Plut. Amat. c. 5: εὖ γε ἐν Δία, ἔφη, τοῦ Σόλωνος ἰμνήσθης καὶ χρε-

1 *Cius* *Boscha*: cinis Fqv: *Ceus Coluius*, *Cous Brantius*, *Chius Groslo-*
 di (man. pr.)
 tius | et etiam *Boscha* || 3 dulcene F || 4 Porcius q | Catullus v || 5
 uerum et Fq, uirum atque v: serium seuerum et *Hildebrandius* || 7 MbPwN

et quid tam petulans habent omnes uersus mei, si cum isto uno contendantur? ut taceam scripta Diogenis Cynici et Zenonis Stoicae sectae conditoris, id genus plurima. recitem denuo, ut sciant me eorum non pigere:

et Critias mea *delicia est et salua*, Charine, 5
pars in amore meo, uita, tibi remanet. (401)

ne metuas: nam me ignis et ignis torreat ut uult, (402)

hasce duas flammās, dum potiar, patiar.

hoc modo sim uobis, unus sibi quisque quod ipse est:

hoc mihi uos eritis, quod duo sunt oculi. 10

recitem nunc et alios, quos illi quasi intemperantissimos postremum legere:

florea sarta, meum mel, et haec tibi carmina dono.

carmina dono tibi, sarta tuo genio: (403)

στίον αὐτῆ γνώμωνι τοῦ ἐρωτικῶ ἀνδρός·

ἔσθ' ἤβης ἐρατοῦσι ἐπ' ἀνδρῶσι παιδοφιλήσῃ

μερῶν ἑμῆρων καὶ γλυκερῶν στόματος. (fragm. 25 Bergk.)

cf. Athen. p. 602e.

2 Laert. Diog. VI 2, 80 de Diogene: φέρεται δ' αὐτοῦ βιβλία τὰδε·
διάλογοι — — — — — Ἐρωτικός — — —. VII 1, 34 de

ΙΜΕΙΡΩΝ (ΕΙΜΕΙΡΩΝ q) ΚΑΙ ΓΑΥΚΕΡΟΥ ΣΤΟΜΑΤΟΣ Fq, Mb
qN ΕΙ ΜΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΓΑΥΚΕΡΟΥ ΣΤΟΜΑΤΟΣ V ||

2 Diogenis Cynici Fq || 3 plurima F: pluria *Casaubonus* | me in F *supra scr. a manu pr.* || 5 *ericias q* | mea *delitescet salua* | in F *a manu sec. scr. in rasura*, me | *deliciae stet salua q*, mea *deliti stet salua V*: *delicia est et acripisi et interpunxi post salua* | *delicia et sol alme*, Charine *Scaliger ad Propert.* III 22, 15 p. 321, in *Catal.* p. 205, *delicia et lux alme Charine Pricæus*, *delicias et salue Charine Salmastius*, *delicias sit salua Casaubonus*, *delicia et tu salue Wowerus*, *delicia stet salua Charine B. Pius*, *delicias*. Si *salua Gruterus* || 6 pax v: *fax Vulcanius*, *par in amore meo biga tibi remanens Scaliger in Catal.* p. 284. | *uersus 1 et 2 sic restituit Pithoeus*: et Critias mea *delicias*, et *salue Charine*, | *par in amore meo*, *uita*, tibi *remanet*. *Lipsius*: ut Critias mea *delicias*, sic *salua*, Charine, | *pax in amore meo*, *uita*, tibi *remanet*. *Acidalius*: sic Critias mea *delicias*, ut *uita*, Charine, | *pars in amore meo salua tibi remanet* || 7 ne me ignis *Fulcius* || 8 dum potiar, patiar *Acidalius*: dum potiar Fq, dum potiar V | patiar F || 10 eritis in F *corr. a manu sec.* || 11 intemperantissimos in F *corr. a manu sec.*, intemperantissimos v || 12 F in *marginis sinistro*: p̄s. || 13 merum mel *Colcius* ||

carmina, uti, Critia, lux haec optata canatur,
 quae bis septeno uere tibi remeat:
 sarta autem, ut laeto tibi tempore tempora ueruent,
 aetatis florem floribus ut decores.

5 tu mihi des contra pro uerno flore tuum uer,
 ut nostra exuperes munera muneribus.
 pro implexis sertis complexum corpore redde,
 proque rosis oris sauia purpurei.

(404) quod si animum inspires, dona et iam carmina. nostra
 (405) cedent uicta tuo dulciloquo calamo.
 10

Habes crimen meum, Maxime, quasi improbi commissatoris de X
 sertis et canticis compositum. hic illud etiam reprehendi animad-
 uertisti, quod, cum aliis nominibus pueri uocentur, ego eos Charin-
 num || et Critiam appellitarim. eadem igitur opera accuset C. Ca- f. 106b.
 tullum, quod Lesbiam pro Clodia nominarit, et Tigidam similiter,
 quod, quae Metella erat, Perillam scripserit, et Propertium, qui
 (406) Cynthiam dicat, Hostiam dissimulet, et Tibullum, quod ei sit Plania
 in animo, Delia in uersu. et quidem C. *Lucilium*, quamquam sit

Zenone: περί τ' ἐρωτικῶν διελέκται κατὰ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπιγραφόμε-
 νης ἐρωτικῆς τέχνης· ἀλλὰ καί ἐν ταῖς Διατριβαῖς τὰ παραπλήσια γράφει.

optata

1 Critiae *Groslotius* | optata F: exoptata *Brantius*, aptata colatur *Bur-*
 antem

mannus || 2 uere in F corr. a manu sec. || 3 an' F || 5 des *scripsi*: das FqV,
 da s || 6 exaeques *Pricaeus* || 7 plexis *Francius* || 8 sabia FV || 9 aulum inspi-
 res *Salmasius*, animam inspires *Coluius*, Amor inspiret *Pieronus* | nam FV:
 in q est rasura ante iam | post carmina *interpunxit Lipsius* || 10 calamo] allo-
 quio *Gruterus* || 11 abes v | carmen *Vulcanius* | comisatoris Fq, commissato-
 ris v || 13 puri in F corr. a manu pr. || 14 erician q, Criciam v | Catalum Fq,
 Catullum v || 15 Tigidam] *Licinium Barthius aduers.* 37, 22 || 17 Cynthiam Fq v
 | *Hostilium Passeratius* | *Plania*] *Flania Casaubonus* || 14—17 F in *marginē*:

Catalus les biam pro
 Clodia
 Tigidam perillam †
 Metella

propertius Cynthiam pro hostia
 Tibullus Deliam pro Plania ||

18 *Lucilium Lipsius*: *Lucillum Fqv*: *Lucretium Scipio Gentilis*, *Lucillum*
 quanquam sit *satyricus Casaubonus* ||

iambicus, tamen improbarim, quod Gentium et Macedonem pueros directis nominibus carmine suo prostituerit. quanto modestius tandem Mantuanus poeta, qui itidem ut ego puerum amici sui Pollionis (407) bucolico ludicro laudans et abstinens nominum sese quidem Corydonem, puerum uero Alexin uocat. sed Aemilianus, uir ultra Vergilianos opiliones et bussequas rusticanus, agrestis quidem semper et barbarus, uerum longe austerior, ut putat, Serranis et Curiis et Fabriciis, negat id genus uersus Platonico philosopho competere. etiamne, Aemiliane, si Platonis ipsius exemplo doceo factos? cuius nulla carmina extant nisi amoris elegia; nam cetera omnia, credo 10 quod tam lepida non erant, igni deussit. disce igitur uersus Platonis philosophi in puerum Astera, si tamen tantus natu potes literas discere:

ἀστὴρ πρὶν μὲν ἔλαμπες ἐνὶ ζωοῖσιν Ἐφῶς·
νῦν δὲ θανῶν λάμπεις Ἐσπερος ἐν φθιμένοις.

1 Nonius p. 110 (p. 76 R.): flaccet, languet, deficit. Lucilius lib. VII: hic est Macedo, si Agrion longius flaccet.

9 Isert. Diog. III 29: 'Αρτίστιπος δ' ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ παλαιᾶς τροφῆς φησὶν αὐτὸν Ἀστῆρος μιρακίου τινὸς ἀστρολογεῖν συνασκευάσθηναι, ἀλλὰ καὶ Δίωνα τοῦ προσωρημῆνου. ἔπειτα δὲ καὶ Φαίδρου φασί· δηλοῦν δὲ τὸν ἔρωτα αὐτοῦ ταῦτα τὰ ἐπιγράμματα, ἃ καὶ πρὸς αὐτοῦ γενέσθαι εἰς αὐτούς· Ἀστῆρας εἰσαδραῖς, Ἀστὴρ ἑμὸς. εἶδε γενεῖσθαι | οὐρανός, ὡς πολλοὶς ὄμμασιν εἰς σὲ βλέπω. καὶ ἄλλο· Ἀστὴρ — φθιμένοις, εἰς δὲ τὸν Δίωνα ὤδε· Δάκρυα μὲν Ἐκάβῃ τε καὶ Ἰλιάδεσσι γενεῖσι | Μοῖραι ἐπέκλωσαν δὴ ποτε γεννομένης. | σοὶ δὲ, Δίω, ῥέξεντι καλῶν ἐπιπέμων ἔργων | δαίμονες εὐρείας ἐπιπέδας ἔξισχεν. | κείσαι δ' εὐρυχόρη ἐν πατρὶδι τίμιος ἀστέρις, | ὃ ἔμην

tuerit

1 gentiū v | M. Acedonem Lipsius || 2 prostituerit F || 3 puerium V |
verba amici sui Pollio(nis) in F deleta et supra scripta a manu sec. || 4 et] set
Iahnus | Coridonem φ || 5 Alexin φ | Virgilianos F φ v || 6 opiliones φ | buse-
quas F, busequas φ || 7 austerior F | serranis F, sarranis v | verba quae se-
cuntur (et Curiis et Fabriciis negat id genus uersus Plat) in F deleta et supra
scripta a manu sec. || 8 Fabriciis v || 9 Aemiliane φ || 10 elogia Colvius, elegidia
tam
Brantius || 11 tam F | non erant] inerunt F a manu sec. scr. (man. pr. AetzenL)
| deussit in F aratum et supra scriptum, deus sit φ, deussit v || 12 litteras φ v ||
14-15 ΑΧΤΗΡΠΡΩΜΕΝΕC ΕΝΙ ΖΩΟΙCΙΝ ΝΥΝΔΕ ΘΥΝΩΝ ΛΑΜΦΕΙC

Ed. Oudend.

f. 106b. f. 3a.

(408) item eiusdem Platonis in Alexin Phaedrumque pueros coniuncto carmine:

νῦν ὅτε μηδὲν Ἄλεξις ὅσον μόνον εἶφ' ὅτι καλός,
ᾧπται καὶ πάντα πᾶσι περιβλέπεται.

5 Θυμέ, τί μὴν εἶς κυσὶν ὀστίον; εἴτ' ἀνίσει
ἕστερον. οὐχ οὕτω Φαῖδρον ἀπωλέσαμεν;

(409) [ne pluris commemorem, nouissimum uersum eius de Dione Syra- r. 5b.
cusano si dixero, finem faciam:

ὦ ἐμὸν ἐκμήνας θυμὸν ἔρωτι Δίων.

10 Sed sumne ego ineptus, qui haec etiam in iudicio? an uos po- XI
(410) tius calumniiosi, qui etiam haec in accusatione? quasi ullum speci-
men morum sit || uersibus ludere. Catullum ita respondentem ma-
linolis non legistis:

nam castum esse decet pium poetam

15 ipsum, uersiculos nihil necesse est —?

Diuus Hadrianus cum Voconi amici sui poetae tumultum uersibus muneretur, ita scripsit:

ἐκμήνας θυμὸν ἔρωτι Δίων. τούτο καὶ ἐπιγεγράφθαι φασὶν ἐν Συρα-
κούσαις ἐπὶ τῇ τάφῳ. Ἄλλὰ μὲν καὶ Ἄλεξιδος, φασὶν, ἔρασθεὶς καὶ
Φαῖδρου, καθ' ἃ προείρηται, τούτων ἐποίησε τὸν τρόπον. Νῦν ὅτε μηδὲν
Ἄλεξις ὅσον μόνον εἶφ' ὅτι καλός | ᾧπται, καὶ πάντα πᾶς τις ἐπι-
στρέφεται. Θυμέ, τί μὴν εἶς κυσὶν ὀστίον; εἴτ' ἀνίσεις | ἕστερον,
οὐχ οὕτω Φαῖδρον ἀπωλέσαμεν;

12 XII 5—6.

16 Spartian. Hadr. c. 14: in uoluptatibus nimius: nam et de suis di-
lectis multa uersibus composuit.

ΠΕΡΟΣΕΝ | ΦΘΙΜΕΝΟΙC Fφ, ΑCΤΗΡ, ΤΡΙΜΕΜΕCΕΝΙZωΟΙCΙΝCωO^ξ
NYNΔΘVΝωNΔVΝΦΕΙCΗΕΡΟΣΕΝΦΘΕΙμΕΝΟΙC V ||

1 Alexim φ || 3—6 NYNOTMMEide | υΛΕΞΕΙCOCONMONEPONKAA
ΛOCωΠΑΙ | ΚωΠΤωNΠACIPEPIBAEΠETAΙΘVΜEΝI | ΝΙCIC·KVCIN
OCTEONEPAMHCCEIVCEPONOVK | XTOΦAIDPωN | AΠωΛECAMEN
Fφ, NYNOTμEιδEN ΔΛΕΞΕΙCOCONμON EPONKAAΛOCωΠAIKA
ΠTANTHΠACHPIBAEΠETAΙ· ΘYμEμI NYEIC KVCIN OCTON EP
ANHCCEIVCEPONOKXOYTOΦAIDPONAIΠωλECAMEN: V || 7 no-
tissimum *Wouarus* | Siracusano φ || 9 ωTEMONEKMHNAc | ΘVMON
EPωTιδION Fφ, ωTEMONEKMHNAc ΘYMONEPωTιδION V || 12 ma-
leuolis v || 15 nichil φ || 16 Adrianus Fφ | Voconii v | uersibus FφV || 17
tumularetur φ ante muneretur | sculpsit φ ex corr. manus sec. ||

lascius uersu, mente pudicus eras.

quod nunquam ita dixisset, si forent lepidiora carmina argumentum impudicitiae habenda. ipsius etiam diui Hadriani multa id genus legere me memini. aude sis, Aemiliane, dicere, male id fieri, quod imperator et censor [diuus Hadrianus] fecit et factum memoriae reliquit. ceterum Maximum quicquam putas culpaturum, quod sciat Platonis exemplo a me factum? cuius uersus, quos nunc percensui, tanto sanctiores sunt, quanto apertiores, tanto pudicius compositi, quanto simplicius professi. namque haec et id genus omnia dissimulare et occultare peccantis, profiteri et promulgare ludentis est. quippe natura nox innocentiae, silentium maleficio distributa. XII mitto enim dicere alta illa et diuina Platonica, rarissimo cuique philosophorum ignara, ceterum omnibus profanis incognita: geminam esse Venerem deam, proprio quamque amore et diuersis amatoribus pollentes. earum alteram uulgariam, quae sit percita populari amore, non modo humanis animis, uerum etiam pecuinis et ferinis ad libidinem imperitare, ut immodico trucique percussorum animalium serua corpora complexu uincientem: alteram uero caelitem Venerem, praedita quae sit optimatum amore, solis hominibus et eorum

12 Sympos. p. 180 d.

1 la. eius q || 2 nunquam v | lepida et concinna Bosscha || 3 impudicitia q | Adriani FqV || 4 aude sis FqV; sed in F scr. in margine a manu rec.: al igitur; aude sis igitur c || 5 diuus Hadrianus seclusi: imperator et diuus censor v, Adrianus FqV: imperator diuus et censor H. Fulcanius, imperator et diuus et censor H. Coluius || 7 Platonis V | verba quos nunc in F scripta in rasura a manu rec. || 8 tanto pudicius F || 9—11 simplicius, promulgare, innocentiae in F corr. in rasura a manu rec. | 11 malef. . . F | distribuitur Latinus || 12—p. 19, 12 totum caput duodecimum puto transponendum esse ante caput undecimum || 12 verba (mitt) o enim dicere in F correcte in rasura a manu rec. | platonice FV |simo F || 13 philosophorum Iahnus: piorum Fqv | gnara c | profanis F || 14 Venerem q ex corr. || 15 pollutentis v: pollutentem Coluius | sit in F corr. a manu pr. in rasura | per cia_a F, peio; q || 16 non m(odo) in F a manu pr. scr. in rasura || 17 imperitare F | immodica qV | percussozom' | . . . F: percussorum animalium fera (vel ceruua) corpora Coluius || 19 p[~]ditam FV, p[~]dita q | opoqma . . . F, optimati qv: praedita quae sit optimati amori

paucis curare, nullis ad turpitudinem stimulis uel illecebris sectatores suos pellicentem. quippe amorem eius non amoenum et
 (414) lasciuum, sed contra incomitum et serium pulchritudine honestatis uirtutes amatoribus suis conciliare, et si quando || decora corpora f. 107a.
 5 commendet, a contumelia eorum procul absterrere. neque enim quicquam aliud in corporum forma diligendum, quam quod
 (415) commoneat diuinos animos eius pulchritudinis, quam prius ueram et sinceram inter deos uidere. quapropter, *etsi pereleganter* Afranius hoc scriptum reliquit:

10 amabit sapiens, cupient ceteri, tamen si audire uerum uelis, Aemiliane, uel si haec intellegere unquam potes, non tam amat sapiens quam recordatur. da igitur ueniam Platoni philosopho uersuum eius de amore, ne ego necesse
 15 phari, uel si tu id non facis, ego me facile patiar in huiuscemodi uersibus culpari cum Platone. tibi autem, Maxime, habeo gratiam propensam, cum has quoque appendices defensionis meae iccirco necessarias, quia accusationi rependuntur, tam attente audis. et ideo

10 u. 221 Ribb.

14 Enn. trag. 417 (Vahl): Philosophari est mihi necesse, at paucis; nam omnino haud placet. | degustandum ex ea, non in eam ingurgitandum censeo. — Gell. V 15, 9.

Pricaeus, praeditam optimati amori Bosscha ||

2 pellicentem *Iahnus*: percellentem Fqv | ^{elius} amorem in F ser. a

manu tert. in margine, eius amorem 7: eum amorem *Meursius* | am. num in F corr. a manu pr. || 4 uirtutis amorem amatoribus *Casaubonus*, honestatos uirtutis amatores suos *Salmasius*, honestatos uirtutis amatoribus suis *Gronovius*, uirtutem *Crusius*, et uirtutis *Brantius*, pulchritudinem honestatis [uirtutis] amatoribus *Bosscha* | concili. re F | si qñ v || 5 comendet F | a F | abstinere uel abhorrere *Pricaeus* || 7 ammonet qv | ei. . F || 8 etsi *Iahnus*, pereleganter scripti (erudite et el. *Iahnus*): ut semper eleganter F ex corr., et semper eleganter qV || 9 relinquat qV || 11 uerba tamen — recordatur cum eis quae antecedunt coniunxit *Iahnus* | audire om. qV; | neli q | ^{elius} intelligere Fqv || 13 eius F || 14 contra F | ^{to} Neoptolemi F || 15 facies *Sericerius* || 18 actente F ||

hoc etiam peto, quod mihi ante ipsa crimina superest, audias ut adhuc fecisti libenter et diligenter.

Sequitur enim de speculo longa illa et censoria oratio, de quo pro rei atrocitate paene diruptus est Pudens clamitans: 'habet speculum philosophus, possidet speculum philosophus'. ut igitur habere concedam — ne aliquid obiecisse te credas, si negaro —, non tamen ex eo me accipi necesse est exornari quoque ad speculum solere. quid enim? si choragium thymelicum possiderem, num ex eo argumentarere, etiam uti me consuesse tragoedi symmate, histrionis crocota, [orgia], mimi centunculo? non opinor. nam et contra plurimis rebus possessu careo, usu fruor. quod si neque habere utendi argumentum est neque non utendi non habere, et speculi non tam possessio culpatur quam inspectio: illud etiam doceas necesse est, quando et quibus praesentibus in speculum inspexerim, quoniam, ut res est, maius piaculum || decernis speculum philosopho quam Cereris mundum profano uidere.

XIII Cedo nunc, si et inspexisse me fateor, quod tandem crimen est imaginem suam nosse, eamque non uno loco conditam, sed quoquo uelis paruo speculo promptam gestare? an tu ignoras nihil esse aspectabilius homini nato quam formam suam? equidem scio et filiorum cariores esse, qui similes uidentur, et publicitus simulacrum suum cuique, quod uideat, pro meritis praemio tribui. aut quid sibi statuae et imagines uariis artibus effligatae uolunt? nisi forte quod artificio elaboratum laudabile habetur, hoc natura oblatum culpabile iudicandum est, cum sit in ea uel magis miranda et facilitas et similitudo. quippe in omnibus manu faciundis imagini-

3 F in *marginē*: De speculo || 7 accipi me v || 8 thimelicum F, themelicum q, Timelicum v || 9 *interpunxi ante etiam: vulgo etiam cum argumentarere coniungunt* | *supra consuesse in F rasura* | *tragedii KV, tragedi q* | *sirmate Fqv* || 10 *orgia expungendum uidetur: crocotane ad trieterica orgia aut mimi c* | *centulo in F corr. a manu pr. et in margine scr. a manu*
neu
sec. centungulo, centulo q, centunculo V: Thargeliis symmate histrionis crocotalone? ad Trieterica orgia hini centunculo? Rutgersius || 13 *post possessio in F rasura* | *doceat qV* || 15 *ut ut Gruterus* | *magis V* || 16 *qu. q* | *mundum dai F* | *prophano v* || 17 *fateo. r F* || 18 *ymaginem Fq* || 19 *nichil Fq* || 21 *fortasse uideantur* || 22 *praemia c* || 23 *ymagines Fq* | *effugiat. F* | *si forte Pricaeus* || 24 *h' natura q: hoc a natura Pricaeus* || 25 *ab ea Pricaeus* || 26 *ymaginibus Fq* ||

bus opera diutina sumitur, neque tamen similitudo aequae ac in speculis comparet. deest enim et luto uigor et saxo color et picturae rigor et motus omnibus, | qui praecipua fide similitudinem repraesentat: cum in eo uisitur imago mire relata, ut similis, ita mobilis
 5 et ad omnem nutum hominis sui morigera: eadem semper contemplantibus aequaeva est ab incunte pueritia ad obeuntem senectam: tot aetatis uices induit, tam uarias habitudines corporis participat, tot uultus eiusdem laetantis uel dolentis imitatur. enimuero quod
 (420) luto fictum uel aere infusum uel lapide incussum uel cera inustum
 10 uel pigmento illitum uel alio quopiam humano artificio adsimulatum est, non multa intercapedine temporis dissimile redditur et ritu cadaveris unum uultum et immobilem possidet. tantum praestat imaginis artibus ad similitudinem referendum leuitas illa speculi fabra et splendor opifex.

15 Aut igitur unius Agesilai Lacedaemonii sententia nobis se- XV
 (421) quenda est, qui se neque pingi neque fingi unquam diffidens formae suae passus est, aut si mos omnium ceterorum hominum || reti- f. 107b.
 20 tendus uideatur in statu et imaginibus non repudiandis, cur existimes imaginem suam cuique uisendam potius in lapide quam in argento, magis in tabula quam in speculo? an turpe arbitraris formam suam spectaculo assiduo explorare? at non Socrates philosophus

15—17 Cic. ad fam. V 12, 7: nec minus est Spartiatus Agesilaus ille perhibendus, qui neque pictam neque fictam imaginem suam passus est esse.

21 Laert. Diog. II 5, 33: ἡξίου δὲ καὶ τοὺς νεοὺς συνεχεῖς κατοπτρίζε-

1 diutino Fv | aequae uti v: aequae et *Hildebrandius* || 2 fortasse l. rigor — p. uigor: luto uigor: . . . picturae rigor Fqv: post luto uigor et saxo color lacunae statuendae uidentur ternorum uerborum: cf. p. 21, 8—10 || 3 — omnibus. atqui pr. f. s. r. speculum. in eo — *Iahnus* || 4 malim in eis | ymago Fq || 5 domini sui *Fulvius* || 6 in F equa est a manu sec. scr. supra manum pr. deletam quae idem habuisse uidetur; in margine manus recentissima adnotavit: aequaeva; equa q, aequaeva v | puericia qv || 7 etatis F || 9 incussum v || 10 adsimulatum V || 11 redditur ets F | et] aut *Gruterus* || 12 unam et immobilem uultum *Elmenhorstius* || 12—13 ymaginis Fq: artibus imagines ad similitudinem referendam *Meurstius*, artibus ad imaginis similitudinem referendam *Pricaeus*, imagineis artibus *Coletius*, referendis *Lipstius* || 14 splendor opifex] splendorifera *Pricaeus* || 15 hagesilai FqV || 16 si q || 17 hominum F ^xsimili asterisco in margine addito || 18 ymaginibus F || 19 ymaginem F || 21 at scripsit: an Fqv ||

ultra etiam suasisse fertur discipulis suis, crebro ut semet in speculo
contemplerentur? uti qui eorum foret pulchritudine sibi complaci-
tus, impendio procuraret, ne dignitatem corporis malis moribus de-
decoraret: qui uero minus se commendabilem forma putaret, sedulo
t. 4b. operam daret, ut uirtutis laude turpitudinem | tegeret. adeo uir 5
omnium sapientissimus speculo etiam ad disciplinam morum ute-
batur. Demosthenen uero, primarium dicendi artificem, quis est
qui non sciat semper ante speculum quasi ante magistrum causas
meditatum? ita ille summus orator cum a Platone philosopho fac-
undiam hausisset, ab Ebulide dialectico argumentationes edidicis- 10
set, nouissimam pronuntiandi congruentiam ab speculo petiuit.
utrum igitur putas maiorem curam decoris in adseueranda oratione
suscipiendam rhetori iurganti an philosopho obiurganti? apud iudi-
ces sorte ductos paulisper disceptanti an apud omnes homines sem-
per disserenti? de finibus agrorum litiganti an de finibus honorum 15
et malorum docenti? quid, quod nec ob haec debet tantummodo phi-
losophus speculum inuisere? nam saepe oportet non modo simili-
tudinem suam, uerum etiam ipsius similitudinis rationem conside- (122)
rare: num, ut ait Epicurus, profectae a nobis imagines uelut quae-

σθαι, ἐν' εἰ μὲν καλοὶ εἶεν, ἀξιοὶ γίνονται· εἰ δ' αἰσχροὶ, παιδεία
τῆν δουρικειαν ἐπικαλύπτουσιν.

- 7—9 Quintil. XI 3, 68: ideoque Demosthenes grande quoddam in-
tuens speculum componere actionem solebat; adeo, quamuis fulgor
ille sinistras imagines reddat, suis demum oculis credidit, quod efficeret.
9 Plut. Dem. c. 5: Ἐρμῆπος δὲ φησὶν ἀδισπότοις ὑπομνήμασιν ἐντυ-
χεῖν, ἐν οἷς ἐγγράφτο τὸν Δημοσθένην συνεχολοκίνας Πλάτωνι καὶ
πλείστον εἰς τοὺς λόγους ἀφελῆσθαι.
10 Laert. Diog. II 10, 108: περὶ τούτου (de Ebulide) φησὶ τις τῶν
κωμικῶν· Ὀυριστικός δ' Εὐβουλίδης κεραινας ἐρωτῶν | καὶ ψευδαλαζό-
σιν λόγοις τοὺς ῥήτερας κυλίαν | ἀπῆλθ' ἔχων Δημοσθένους τὴν ῥω-
περπεριρῆθραν, ἔθηκε γὰρ αὐτοῦ καὶ Δημοσθένους ἀκηκοῖναι καὶ ῥω-
πικώτερος ὢν παύσασθαι.

2 ut q, ubi v | pulchritudine q || 4 commendabilem F || 5 ut] et Bosscha
(rasura)
|| 7 Demosthenen Fq || 8 causas Fq || 9 meditatatum F || 10 ausisset F || 11
is (man. pr.)
pronuntiandi v || 12 adseueranda q || 13 rhetori q || 15 deserenti q, dis-
serenti v || 19 profectae Pricaeus | ymagines Fq ||

Ed. Oudend.

dam exuviae iugi fluere a corporibus manantes cum leue aliquid
 et solidum offenderunt, illisae reflectantur et retro expressae con-
 trouersum respondeant, an, ut alii philosophi disputant, radii || no-
 stri seu mediis oculis proliquati et lumini extrario mixti atque ita
 (420) 5 uniti, ut Plato arbitratur, seu tantum oculis profecti sine ullo foris
 amminiculo, ut Archytas putat, seu intentu aëris facti, ut Stoici
 (424) rentur, cum alicui corpori inciderunt spisso et splendido et leui,
 paribus angulis quibus inciderant resultent ad faciem | suam redu-
 (425) ces, atque ita, quod extra tangant ac uisant, id intra speculum imagi-
 10 nentur. uidenturne uobis debere philosophi haec omnia uestigare XVI
 et inquirere et cuncta specula uel uda uel suda soli uidere?
 quibus praeter ista quae dixi etiam illa ratiocinatio necessa-
 ria est, cur in planis quidem speculis ferme pares obtutus et
 imagines uideantur, in tumidis uero et globosis omnia defectiora,
 15 at contra in cauis auctiora; ubi et cur laeua cum dexteris permu-
 tentur; quando se imago eodem speculo tum recondat penitus, tum
 foras exserat; cur caua specula, si exaduersum soli retineantur, ap-
 positum fomitem accendant; qui fiat, ut arcus in nubibus uarie,

1 Laert. Diog. X 46—49.

5 Tim. p. 46a: τὸ δὲ περὶ τῶν κατώτερων εἰδωλοποιῶν, καὶ πάντα ὅσα
 ἔμφανῆ καὶ λεῖτα, κατιδεῖν οὕτως ἐστὶ χαλεπόν. Ἐκ γὰρ τῆς ἐντός ἐκτός
 τε τοῦ πυρὸς ἰκατέρου κοινωνίας ἀλλήλοις, ἐνός τε αὐτῶν περὶ τὴν λειψότητα
 ἰκαστοῦτε γινωσκόμενοι καὶ πολλαχῆ μεταρροθμισθέντος, πάντα τὰ τοιαῦτα
 ἐξ ἀνάγκης ἐμφαίνονται, τοῦ περὶ τὸ πρόσωπον πυρὸς τῶν περὶ τὴν ὄψιν
 περὶ τὸ λεῖον καὶ λαμπρὸν συμπαγῶς γινωσκόμενου.

6 Plut. de placit. phil. III 13—15.

1 exubiꝯ F || 3 contra uersis *φ*, controuersim v: controuersum *Pricaeus* ||
 uti v || 4 extralio F, extra. io *φ* | atque ei muniti *Fultrius*, atque inuanti *Coltrius* ||
 5 uti v | projecti *Pricaeus* || 6 a. miniculo *φ* | Architas *Fφv* | aëris
Coltrius: ueris *FφV* | fracti *Pithoous*, tacti *Bosscha* | uti v | stoicintur *φ*
 ei (man. pr.) ei (man. pr.)
 || 7 incider F, incenderunt *φ*, incidere v || 8 incenderant *φ* | facie sua
V, facies suas *ς* || 9 tangant *φ*, tangunt *Fv* | ymagentur *Fφ* || 10 philo-
 sophy *Fφ* || 12 preter istu *φ*, p^ateri tu *V* | ratiocinacio *φ* || 13 optutus
Fφ || 14 ymages *Fφ* | uide. n. tur *Fφ* | in om. *Fφ* || 16 ymago *Fφ* ||
 17 exerat *FφV* | caua F in rasura | oppositum *Casaubonus* || 18 accen-
 dant *Bosscha*: accendant *FφV* | uti arqus v | uarii et *ς* |

f. 107b. f. 8b.

duo soles aemula similitudine uisantur. alia praeterea eiusdem (426)
 modi plurima, quae tractat uolumine ingenti Archimedes Syracu-
 sanus, uir in omni quidem geometria multum ante alios admirabi-
 lis subtilitate, sed haud sciam an propter hoc uel maxime me-
 morandus, quod inspexerat speculum saepe ac diligenter. quem tu 5
 librum, Aemiliane, si nosset ac non modo campo et glebis, uerum
 etiam abaco et puluisculo te dedisses, mihi istud crede, quanquam
 terribilimum os tuum minimum a Thyesta tragico demutet, tamen
 profecto discendi cupidine speculum inuises, et aliquando relicto (427)
 aratro mirarere tot in facie tua sulcos rugarum. 10

At ego non mirer, si boni consulis me de isto distortissimo
 f. 105a. f. 5a. uultu tuo dicere, de moribus tuis multo truci || lentioribus reticere.
 ita res est: praeter quod non sum iurgiosus, etiam libenter te nuper
 usque albus an ater esses ignorauit et adhuc hercle non satis noui.
 id ideo factum, quod et tu rusticando obscurus es et ego discendo 15
 occupatus. ita et tibi umbra ignobilitatis a probatore obstitit, et (428)
 ego nunquam studui male facta cuiusquam cognoscere, sed semper
 potius duxi mea peccata tegere quam aliena indagare. igitur hoc
 mihi aduersum te usu uenit, quod qui forte constitit in loco lumine
 conlustrato atque eum alter e tenebris prospectat. nam ad eundem 20
 modum tu quidem quid ego in propatulo et celebri agam, facile e
 tenebris tuis arbitraris, cum ipse humilitate abditus et lucifuga non
 sis mihi mutuo conspicuus.

2 Tzetz. chil. XIII 457.

1 duos Fq, duo v | praeterea scripsi: praeterea Fqv | ei..dem F:
 eiusmodi Grototius || 2 archimede q | Siracusanus Fq | q in margine:
 archimedes. Laudes Archimedis siracusani. V in margine: archimedes || 4
 haud (man. tert.)
 aut q | haec v || 6 gleu F || 7 quamquam v || 8 thiesta Fqv:
 Thyade Bourdelotius || 11 consules Scriverius || 13 ita Fulvius: ea Fqv |
 p̄ a pd F, preter quod q | curiosus Acidalius || 14 et om. v: 3 V in mar-
 gine | ercle Fq || 15 ideo scripsi: adeo FqV || 16 opprobatori Vulcanius,
 ab opprobatore Grotius, approbator uel opprobator Acidalius || 19 michi F ||
 22 arbitraris in q supra scr. a manu pr. | abditus Casaubonus: abdita Fqv
 || 23 michi F, mihi in q supra scr. ||

Ed. Oudend.

f. 108a. f. 5a.

(429) Ego adeo seruosne [an] habeas ad agrum colendum, an ipse XVII
 mutuarias operas cum uicinis tuis cambies, neque scio neque la-
 boro. at tu me scis eadem die tres Oeae manu misisse, idque mihi
 patronus tuus inter cetera a te sibi edita obiecit, quamquam modico
 (430) prius dixerat me uno seruo comite Oeam uenisse. quod quidem
 uelim mihi respondeas, qui potuerim ex uno tres manu mittere,
 nisi si et hoc magicum est. tantamne esse mentiendi caecitatem
 dicam an consuetudinem? 'uenit Apuleius Oeam cum uno seruo';
 dein pauculis uerbis intergarritis: 'Apuleius Oeae una die tres manu
 10 misit'. ne illud quidem credibile fuisset, cum tribus uenisse, omnes
 liberasse: quod tamen si ita fecissem, cur potius tres seruos inopiae
 signum putares, quam tres libertos opulentiae? ne scis profecto,
 nescis, Aemiliane, philosophum accusare, qui famulicij paucitatem
 obprobraris, quam ego gloriae causa ementiri debuissem, quippe
 15 qui scirem non modo philosophos, quorum me sectatorem fero,
 uerum etiam imperatores populi Romani paucitate seruorum gloria-
 tos. || itane tandem ne haec quidem legere patroni tui: M. Antonium
 consularem solos octo seruos domi habuisse? Carbonem uero illum,
 qui rebus potitus est, uno minus? at enim M' Curio tot ado-
 20 reis longe incluto, quippe qui ter triumphum una porta egerit, ei
 (431) igitur M' Curio duos solos in castris calones fuisse? ita ille [uir]
 de Sabinis deque Samnitibus deque Pyrrho triumphator paucioris
 seruos habuit quam triumphos. M. autem Cato nihil oppertus, ut
 alii de se praedicarent, ipse in oratione sua scriptum reliquit, cum
 24 Caton. fragm. p. 38 Iord.

uor

† serior ne F, seruor ne qv, seruos nae tu c | an expungendum est |
 abeas F | ego adeo seruor: tu an habeas Casaubonus || 3 F in margine:

de paucitate comitum | tris qv || 6 post potuerim in F rasura | tris qv ||

tantamne

intergarritis (man. ter.)

7 tanta. ne F || 8 uenit] dicit F || 9 nitergarritis in F corr. in rasura a manu

sec. | tris qv || 10 omnis q || 11 potius q | tris v || 12 tris qv || 13

so (man. pr.)

philo.. phum F || 14 obprobraris q || 16 eciam q || 17 legere µa ci... ni

au: F || 19 Manio Fv, marco q || 20 egit v || 21 Manio Fv, marco q | co-

lonos F; sed in margine scr. a manu rec. calones: calones qv | uir] seclisit

samnitibus

Tahnica || 22 sauinis FV | fa: n c, by F | Pyrrho F || 23 nichil Fq || 24

operatione qv | cum hispania in F corr. a manu sec. ||

f. 108a. f. 5a.

in Hispaniam consul proficisceretur, tris seruos solos ex urbe duxisse; quoniam ad uillam publicam uenerat, parum uisum qui ueretur, iussisse duos pueros in foro de mensa emi, eos quinque in Hispaniam duxisse. haec Pudens si legisset, ut mea opinio est, aut omnino huic maledicto supersedisset, aut in tribus seruis multitudinem comitum philosophi quam paucitatem reprehendere maluisset.

XVIII Idem mihi etiam paupertatem obprobrauit, acceptum philosopho crimen et ultro profitendum. enim paupertas olim philosophiae uernacula est, frugi, sobria, paruo potens, aemula laudis, aduersum diuitias possessa, habitu segura, cultu simplex, consilio benesuada, neminem unquam superbia inflauit, neminem impotentia deprauauit, neminem tyrannide efferauit, delicias uentris et inguinum neque uult ullas neque potest. quippe haec et alia flagitia diuitiarum alumni solent: maxima quaeque scelera si ex omni memoria hominum percenseas, nullum in illis pauperem reperiens, ut contra haud temere inter inlustris uiros diuites comparent, sed quemcumque in aliqua laude miramur, eum paupertas ab incunabulis nutrita est. paupertas, inquam, prisca apud saecula omnium ciuitatum conditrix, omnium artium reperitrix, omnium peccatorum inops, omnis gloriae munifica, cunctis laudibus apud omnes nationes perfuncta. eadem enim est paupertas apud Graecos in Aristide iusta, in Phocione benigna, in Epaminonda strenua, in So-

3 Plut. Cat. mai. 10: ἤσαν δὲ πάντα Σπαρτιάται ἐν ἑσπερίᾳ τὸν αὐτῶν.

2 quoniam Fqv: cum iam Lipsius || 4 hic v || 5 huic in q supra scr. || 6

pa. citatem Fq || 8 F in margine: de paupertate. Laudes paupertatis. | obprobrauit q || 10 aduersum diuitias possessa] verba nondum sanata: aduersum rel aduersam diuitiis professa Casaubonus, aduersa diuitiis possessa Meursius, aemula lautis, aduersum diuitias possessu Lipsius, eniuero paupertas olim philosophiae uernacula aduersum diuitias possessa est, frugi, sobria, paruo potens, aemula laudis, habitu segura Wouerus || 11 cultus v || 12 impotentia qv: potentia damnauit Scriverius || 13 ad tyrannidem Scriverius | effrenauit Bosscha || 14 neque potest] neque putat Stewechius || 15 alumni q || 16 reperiens V | ubi s: uti Bosscha || 17 haud Casaubonus: hanc Fqv: haec Vulcanius | temere] ferme Grosliotus | inlustris q | et diuites s || 18 quaecumque v || 19 apud FV || 20 ciuitatum V || 21 apud omnes qv || 22 est enim qv || 23 Phocione v | strenua v ||

crate sapiens, in Homero diserta. eadem paupertas etiam populo Romano imperium a primordio fundavit, proque eo in hodiernum diis immortalibus simpulo et catino fictili sacrificat. quod si modo iudices de causa ista sederent C. Fabricius, Cn. Scipio, M. Curius, quorum filiae ob paupertatem de publico dotibus donatae ad maritos ierunt portantes gloriam domesticam, pecuniam publicam: si Publicola regum exactor et Agrippa populi reconciliator, quorum funus ob tenuis opes a populo Romano collatis sextantibus adornatum est: si Atilius Regulus, cuius agellus ob similem penuriam publica pecunia cultus est: si denique omnes illae veteres prosapiae consulares et censoriae et triumphales breui usura lucis ad iudicium istud remissae audirent, auderesne paupertatem philosopho exprobrare apud tot [consules] pauperes? an tibi Claudius Maximus idoneus auditor uideatur ad irridendam paupertatem, quod ipse uberem et prolixam rem familiarem sortitus est? erras, Aemiliane, et longe huius animi frustra es, si eum ex fortunae indulgentia, non ex philosophiae censura metiris, si uirum tam austeræ sectae tamque

1 Senec. consol. ad Helu. 12: unum fuisse Homero seruum, tres Platoni, nullum Zenoni, a quo coepit Stoicorum rigida ac uirilis sapientia, satis constat.

5 Valer. max. III 4, 10: itaque cum secundo Punico bello Cn. Scipio ex Hispania senatui scripsisset, petens ut sibi successor mitteretur, quia filiam uirginem adultae iam aetatis haberet, neque ei sine se dos expediri posset: senatus, ne res publica bono dnce careret, patris sibi partes desumpsit, consilioque uxoris ac propinquorum Scipionis constituta dote, summam eius ex aerario erogauit ac puellam nuptum dedit. dotis modus XL milia aeris fuit.

7 Liu. II 33, 10: eodem anno Agrippa Menenius moritur. — huic — sumptus funeri defuit: extulit eum plebs sextantibus collatis in capita.

9 Plin. nat. hist. XVIII 3, 20: serentem inuenerunt dati honores Serranum, unde ei et cognomen.

3 simpulo F et in margine al. simpuio, simpulo q in rasura, Simpulo v: sympuio Scriuerius || 4 Fabricius v | Gn. Fq, Cn. v | Manius Fv, mareus q || 8 ..pulo F | extantibus Fv || 9 Attilius Fq || 10 "ille omnes" F || 13 consules unci inclusi || 15—16 longe es frustra q || 17 censu Pricaeus ||

diutinae militiae non putas amicioem esse coercitae mediocritati quam delicatae opulentiae, fortunam uelut tunicam magis concinnam quam longam probare; quippe etiam ea si non gestetur et trahatur, nihilo minus quam *lacinia praependens impedit et praecipitat*. etenim *in omnibus ad uitae munia utendis quicquid aptam moderationem supergreditur, oneri potius quam usui exuberat*. igitur et *inmodicae diuitiae uelut* || *ingentia et enormia gubernacula facilius mergunt quam regunt, quod habent irritam copiam, noxiam nimieta-tem. quin ex ipsis opulentioribus eos potissimum uideo laudari, qui nullo strepitu, modico cultu, dissimulatis facultatibus agunt et diuitias magnas administrant sine ostentatione, sine superbia, specie mediocritatis pauperum similes. quod si etiam ditibus ad argumen- tum modestiae quaeritur imago quaequam et color paupertatis, cur eius pudeat tenuiores, qui ea non simulata sed uere fungimur?*

XX Possum equidem tibi et ipsius nominis controuersiam facere, 15 neminem nostrum pauperem esse, qui superuacanea nolit, possit necessaria, quae natura oppido pauca sunt. namque is plurimum habebit qui minimum desiderabit. habebit enim quantum uolet, qui *f. ca.* uolet minimum. et idcirco diuitiae non melius in fundis et in fe- *(437)* nore, quam in ipso hominis animo aestimantur, qui si est auaritia 20 egenus et ad omne lucrum inexplibilis, nec montibus auri satiabitur, sed semper aliquid ante parta ut augeat mendicabit. quae quidem uera confessio est paupertatis. omnis enim *cupido acquirendi* ex opinione inopiae uenit, nec refert, quam magnum sit quod tibi minus est. non habuit tantam rem familiarem Philus quantam Lae- 25 lius, nec Laelius quantam Scipio, nec Scipio quantam Crassus diues,

1—2 *uerba* non putas — opulentiae *in q* extant *in calce alterius columnae a manu sec. scripta* | amicioem ζ , amicioem Fqv | coercite Fq || 3 etsi ea *Salmastius* | sed trahatur *Salmastius* || 4 nichil us *q*, nihil V | quasi lacinia *Lipsius* | p^{er}pendens F, perpendens V: propendens *Coluius*, pendens *Scriverius* | p^{er}cipitat F || 5 in *adiicit Casaubonus* || 6 supergraditur v | honeri Fq || 7 inmodice qv || 8 mergunt] deurgunt *Pricaeus* || 11 diuitias F | ostentatione v || 13 ymago Fq || 14 tenuioris v | qui eam Fq, qui ea v, quod ea ζ | simulatam ζ : simulato *Acidalius* || 15 quidem Fq || 16 possit ^(uacua) v et *Casaubonus*: poscit F, poscit q: possideat *Elmenhorstius* || 17 nanque F || 20 estimaⁿ.tur F || 25 Philus] philosophus *Brantius* || 26 et p. 29, 1 diues] *secludendum* putat *Iahnus* ||

at enim nec Crassus diues quantam uolebat. ita cum omnis superaret, a suamet auaritia superatus est, omnibusque potius diues uisus est quam sibi. at contra hi [philosophi] quos commemorauimus non ultra uolentes quam poterant, sed congruentibus desiderijs et
 5 facultatibus iure meritoque ditescere et beati fuerunt. pauper enim sine appetendi egestate, diues non egendi satietate, quippe quia inopia desiderio, opulentia fastidio cernuntur. igitur, Aemiliane, si pauperem me haberi uis, prius auarum esse doceas necesse est. quod
 (438) || si nihil in animo deest, de rebus extraneis quantum desit non laboro, quarum neque laus in copia neque culpa in penuria consistit. sed finge haec aliter esse, ac me ideo pauperem, quia mihi fortuna
 10 diuitias inuidit, easque, ut ferme euenit, aut tutor imminuit aut inimicus eripuit aut pater non reliquit: hocine homini obprobrari [pauperem] quod nulli ex animalibus uitio datur, non aquilae, non tauro,
 15 non leoni? equus si uirtutibus suis polleat, ut sit aequabilis uector et cursor pernix, nemo ei penuriam pabuli exprobrat: tu mihi uitio dabis non facti uel dicti alicuius prauitatem, sed quod uiuo gracillare, quod paucioris habeo, parcius pasco, leuius uestio, minus ob-
 (439) sono? atqui ego contra, quantulacunque tibi haec uidentur, multa
 20 etiam et nimia arbitror, et cupio ad pauciora me coercere, tanto beatior futurus quanto collectior. namque animi ita ut corporis sanitas expedita, imbecillitas laciniosa est, certumque signum est infirmitatis pluribus indigere. prorsus ad uiuendum uelut ad natandum is melior qui onere liberior. sunt enim similiter etiam in ista
 25 uitae humanae tempestate leuia sustentatui, grauia demersui. equi-

3 h̄y q̄ | philosophi expungendum uidetur: cf. pag. 26, 22—27, 1 || 5

ut
 ditescere q̄ | scis FqV, sis s̄ || 6 satietate v | quippe qui Fq̄v: quippe quia Casaubonus, quippeni Acidalius, quippe quod Fulcanius || 8 habere Fq̄, haberi V || 9 nihil q̄ | extraneis V || 13 a.. pater F | hocine v | pauperem glossema || 16 exprobrabit Coluius || 17 prauitatem q̄ || 18 pauciores v | pauciores ego seruos habeo Scaliger, pauciores res uel pauciora Casaubonus, paucos seruos habeo Stewechius, paucioris habito Fuluius | partius v || 19 qua..ulacunque F, quantulacunque v || 20 me ad pauciora v | coercere F | t..to F || 22 certum quoque G. Vossius || 23 infirmitatis in F corr. a manu sec. in rasura | post uiuendum in F rasura || 24 q.. onere F || 25 uitae humanae tempestate scripsi: uita humane tempestates Fq̄v: in ista uita humana, ut in tempestate Casaubonus, sunt enim etiam in ista uita similiter ut in tempestate Salmastius | sustentui V ||

dem didici ea re praecedere maxime deos hominibus, quod nulla re (440)
ad usum sui indigeant: igitur ex nobis cui quam minimis opus sit,
eum esse deo similiorem.

- XXII Proinde gratum habui, cum ad contumeliam diceretis, rem fami-
liarem mihi peram et baculum fuisse. quod utinam tantus animi 5
forem, ut praeter eam supellectilem nihil quicquam requirerem,
sed eundem ornatum digne gestarem, quem Crates ultro diuitiis
abiectis appetiuit. Crates, inquam, si quid credis, Aemiliane, uir (441)
domi inter Thebanos proceres diues et nobilis amore huius ha-
bitus quem mihi obiectas rem familiarem largam et uberem 10
populo donauit, multis seruis a sese remotis solitatem delegit, ar-
bores plurimas et frugiferas prae uno baculo spreuit, uillas orna-
tis|simas una perula mutauit, quam postea comperta utilitate etiam
r. ob. carmine laudauit, flexis ad hoc Home|ricis uersibus, quibus ille Cre-
tam insulam nobilitat. principium dicam, ne me haec ad defensio- 15
nem putes confinxisse:

πῆρῃ τις πόλις ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ.
omitto iam cetera tam mirifica: quae si tu legisses, magis mihi peram

8-13 Laert. Diog. VI 5, 4: τοῦτον φησιν Ἀντισθένης ἐν ταῖς Διαδοχαῖς
θεασόμενον ἐν τινι τραγωδίᾳ Τηλέφον σπορίδιον ἔχοντα καὶ τὰλλα
λυπρὸν αἰεῖν ἐπὶ τὴν κοινὴν φιλοσοφίαν· ἔξαγγυρισάμενον τε τὴν
οἴσταν — καὶ γὰρ ἦν τῶν ἐπιφανῶν — ἀθροίσαντα πρὸς τὰ δια-
κόσια τάλαντα, τοῖς πολίταις διανείμει ταῦτα.

14 Hom. Od. τ 172: Κρήτη τις γὰρ ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ |
καλὴ καὶ πείρα περίρροτος· ἐν δ' ἄθροιστοι | πολλοὶ ἀπειράστοι καὶ
ἐννύκοντα πόλεις.

17 Laert. Diog. VI 5, 2: τοῦτου παύσια φέρεται ταῦδε· | Πῆρῃ τις
πόλις ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ, | καλὴ καὶ πείρα, περίρροτος,

1 maxime in F corr. a manu sec. in rasura || 4 grauium Acidalius | ha-
bui, cum Casaubonus: habitum Fqv: gratum habitum, an contumeliam dicitis
Crusius l. d.: gratum habitum esset vel erat, ad c. d. Hildebrandius || 6 nichil
q || 7 eundem v | Socrates FqV, Crates ε || 8 Socrates FqV, Crates ε ||
12 frugifera p^e F, fructiferas pro q, frugiferas prae v | .ornatissimas F
(herasum) || 13 quem v || 16 confinxisse q || 17 Κρητητικηοαισετ
ΠμελωενοινοπητυφωτωντωFq, ΚρητητικηοαισετΠμελω
ενοινοπητυ .φωτωντω V: in ultimis literis graecis latere uerbum
omitto intellexit Iahnus: cf. Spengel. nov. mus. rheu. XVI p. 28 ||

Ed. Oudend.

quam nuptias Pudentillae inuidisses. peram et baculum tu philoso-
 (412) phis *exprobras*? exprobrares igitur et equitibus phaleras et pediti-
 bus clipeos et signiferis vexilla et denique triumphantibus quadrigas
 5 albas et togam palmatam. non sunt quidem ista Platonicae sectae
 gestamina, sed Cynicae familiae insignia. uerum tamen hoc Diogeni
 et Antistheni pera et baculum, quod regibus diadema, quod impe-
 ratoribus paludamentum, quod pontificibus galerum, quod lituus
 auguribus. Diogenes quidem Cynicus cum Alexandro magno de ueri-
 tate regni certabundus baculo uice sceptri gloriabatur. ipse denique
 10 Hercules inuictus — quoniam haec tibi ut quaedam mendicabula
nimis sordent —, ipse inquam Hercules lustrator orbis, purgator
 (415) ferarum, gentium domitor, is tamen deus, cum terras peragraret,
uel paulo prius quam in caelum ob uirtutes ascitus est, neque una
 pelle uestitior fuit neque uno baculo comitator.

15 Quod si haec exempla nihili putas ac me non ad causam agun- XXIII
 dam, uerum ad censum disserendum uocasti, ne quid tu rerum
 mearum nescias, si tamen nescis, profiteor mihi ac fratri meo re-
 lictum a patre HS. uicies paulo secus, idque a me longa peregrina-
 tione et diutinis studiis et crebris liberalitatibus modice imminutum.
 20 nam et amicorum plerisque opem tuli et magistris plurimis gratiam
 (445) retuli, quorundam etiam filias dote auxi. neque enim dubi-
tassem
equidem uel uniuersum patrimonium impendere, ut acquirerem
 mihi, quod || maius est, contemptum patrimonii. tu uero, Aemi- L. 109b.

οὐδὲν ἔχουσα, | εἰς ἣν οὔτε τις εἰσπλεῖ ἀνὴρ μωρὸς παράσιτος, |
 οὔτε λίχνος πόρεως ἐπαγαλλόμενος πηγῆσιν· | ἀλλὰ θυμὸν καὶ σπέρμα
 φέρει καὶ σῦκα καὶ ἄρτους, | ἕξ ὧν οὐ πολεμοῦσι πρὸς ἀλλήλους περὶ
 τούτων, | οὐχ ὄπλα κίνησται περὶ κέρματος, οὐ περὶ δόξης.

8 Plat. Alex. 14.

1 philosophis] phūs V || 2 exprobras *addidi* | exprobrares *cum eis*
quae secuntur coniungi: exprobras *Fulvius*, exprobrare *Bosscha* | fale-
 ras FqV || 3 te denique V || 3—4 φ *in margine*: triumphantium qua-
 drige albe et toga palmata. V *in margine*: Quadrigae albæ || 5 cinice Fq |
 Toga Palmata

hinsignia F, insignia familiae ζ || 6 Antistheni Fq | baculū φ, baculus v ||
 8 Cynicus F || 9 sceptri uice ζ || 11 nimis *Colvius*: animis Fq, animi v | pu-
 gnator *Acidalius* || 13 uel *addidi* | assitus φ || 14 pellicis φV || 15 nichilli φ |
 agendam Fv || 16 *deferuendam Pricaeus coll. Gell. XVI 10, 10* || 18 *Ξxx*
 FqV || 19 haud modice *Fulcanius* || 21 quorundam v || 23 contemptu v ||

liane, et id genus homines uti tu es inculti et agrestes, tanti re uera estis quantum habetis, ut arbor infecunda et infelix, quae nullum fructum ex sese gignit, tanti est in pretio, quanti lignum eius in trunco. at tamen parce postea, Aemiliane, paupertatem cuiquam obiectare, qui nuper usque agellum Zarathensem, quem tibi unicum pater tuus reliquerat, solus uno asello ad tempestiuum imbrem tri-duo exarabas. neque enim diu est, cum te crebrae mortes propin-quorum immeritis hereditatibus fulserunt, unde tibi potius quam ob istam teterrimam faciem Charon nomen est. (445)

XXIII De patria mea uero, quod eam sitam Numidia et Gaetuliae in ipso confinio meis scriptis ostendi *dicis*, quibus memet professus sum, cum Lolliano Anito C. V. praesente publice dissererem, Semi-numidam et Semigaetulam: non uideo, quid mihi sit in ea re pu-dendum, haud minus quam Cyro maiori, quod genere mixto fuit Semimedus ac Semipersa. non enim ubi prognatus, sed ut mora-tus quisque sit spectandum, nec qua regione, sed qua ratione uitam uiuere inierit, considerandum est. olitori et cauponi merito est concessum, olus et uinum ex nobilitate soli commendare, uinum Thasium, olus Phliasium: quippe illa terrae alumna multum ad me-liorem saporem inuerit et regio fecunda et caelum pluuium et uentus clemens et sol apricus et solum sudidum. enimuero animo homi-nis extrinsecus in hospitium corporis immigranti quid ex istis *addi* uel minui ad uirtutem uel malitiam potest? *quando non in omni-* bus | *gentibus uaria ingenia prouenere? quanquam uideantur quae-*

2 infoecunda et infoelix v: *alterutrum secludendum putat Bosscha* | *verba* quae nullum fructum ex sese gignit *delevit Wowerus* || 3 tanto *Groslotius* | *precio* v | *ligna* ej F || 5 *carathensem q*, *ξαϑαθησεν V* || 6 *hymbrem* v || 7 *neque nunc Fulvius* | *diu est* diuem v || 8 *qd* *q* || 9 *numen FqV*, *nomen s* || 11 *ostendi dicis scripsi: ostendis scis F, ostendi scis qv: ostendisti Casaubonus* | *quibus memet uerbis v* | *professum F* || -12 *Anito cu' Fq, Anito V* || 13 *Semigetulum q* | *n'ui. Ideo quid mihi sit F, uideo quid om. q* || 14 *Ciro F* || 15 *u moratus q* || 16 *spectandum est q* || 17 *instituerit Fulvius* | *holitori Fq* || 18 *holus q* || 19 *alumpna q* || 20 *foecunda qv* || 21 *sucidum q* || 22 *hospitale Bosscha* || 23 *ma...tiam F, maliciam v* || 24 *quamquam qv* | *quidam q* ||

Ed. Oudend.

dam stultitia uel sollertia insigniores. apud socordissimos Scythas
 Anacharsis sapiens natus est, apud Athenienses catos Meletides fa-
 (447) tuus. nec hoc eo dixi, quo me patriae meae poeniteret, etsi adhuc
 Sypfacis oppidum || essemus. quo tamen uicto ad Masinissam re-
 5 gem munere populi Romani concessimus, ac deinceps ueteranorum
 militum nouo conditu splendidissima colonia sumus, in qua [colo-
 nia] patrem habui loco principis duumiralem cunctis honoribus per-
 functum: cuius ego locum in illa re publica, exinde ut participare
 curiam coepi, nequaquam degener pari spero honore et existima-
 10 (448) tione tueor. cur ergo illa protuli? ut mihi tu, Aemiliane, minus
 posthac succenseas, potiusque ut ueniam impertias, si per negligen-
 tiam forte non elegi illud tuum Atticum Zarath, ut in eo nascerer.

Nonne uos puditum est, haec crimina tali uiro audiente tam XXV
 asseuerate obiectare, friuola et inter se repugnantia simul promere
 15 et utraque tamen reprehendere? an non contraria accusastis peram
 et baculum ob austeritatem, carmina et speculum ob hilaritatem:
 (449) unum seruum ut parci, tres libertos ut profusi: praeterea eloquen-
 tiam Graecam, patriam barbaram? quin igitur tandem expergisci-
 mini ac uos cogitatis apud Claudium Maximum dicere, apud uirum
 20 seuerum et totius prouinciae negotiis occupatum? quin inquam
 uana haec conuitia aufertis? quin ostenditis quod insimulauistis,
 scelera immania et inconcessa maleficia et artis nefandas? cur
 uestra oratio rebus flaccet, strepitu uiget?

1 Aelian. nar. hist. V 7.

2 Tzetz. chil. VII 4.

1 stulticia v || 3 neque haec v || 4 sifacis Fq | oppidani Gruterus ||
 5 populis concessimus F, P. populi concessimus R. q, concessimus munere
 populi v | dein... q || 6 colonia *seclusi* || 7 || uiralem Fq || 8 in ea v
 | re p. Fq, repu. v || 9 post coepi in F rasura | extimione v || 11
 negligentiam Fqv || 12 Zarat FqV | nascer.. q || 14 adseuerate V | fri-
 bola Fq || 15 an *scripsi*: at FqV || 16 austeritatem *Salmasius*: auctorita-
 tem Fqv | hylaritatem qv || 17 deparci q | tris v || 18 expergiscimini at
 v || 20 totius *seuitis* prouincie q: totius denique prouinciae *Meursius* | nego-
 ciiis v || 21 conuicia FV | quid v || 22 immania v | *malim* incesta | ar-
 (man. ter L.)
 tia F, artes v | nefandas qv ||

f. 109b. f. 7a.

Aggredior enim iam | ad ipsum crimen magiae, quod ingenti tu-
multu ad invidiam mei accensum frustrata exspectatione omnium per
nescio quas anilis fabulas deflagrauit. ecquandone uidisti, Maxime,
flammam stipula exortam claro crepitu largo fulgore cito incre-
mento, sed enim materia leui caduco incendio nullis reliquiis? hem 5
tibi illa accusatio iurgis inita, uerbis aucta, argumentis defecta,
nullis post sententiam tuam reliquiis calumniae permansura. quae
f. 110a. quidem omnis || Aemiliano fuit in isto uno destinata, me magum
esse, et ideo mihi libet quaerere ab eruditissimis eius aduocatis,
quid sit magus. 10

Nam si, quod ego apud plurimos lego, Persarum lingua magus
est, qui nostra sacerdos, quod tandem est crimen sacerdotem esse
et rite nosse atque scire atque callere leges cerimoniarum, fas sa-
crorum, ius religionum? si quidem magia id est quod Plato inter-
pretatur, cum commemorat, quibusnam disciplinis puerum regno 15
adulescentem Persae imbuant. uerba ipsa diuini uiri memini, quae
tu mecum, Maxime, recognosce: *δὲς ἐπτά δὲ γεγόμενον ἐτῶν
τὸν παῖδα παραλαμβάνουσιν οὓς ἐκεῖνοι βασιλείου παιδα-* (451)

11 Dio Chrys. XXXVI 41: (τὸν βασιλεῖα) συγγένησθαί τε μετὰ ταῦτα
οὐχ ἅπασιν, ἀλλὰ τοῖς ἀρίστοις πρὸς ἀλήθειαν πεφυκόσι καὶ τοῦ Θεοῦ
ἔνδοξαι δυναμίσει, οὓς Πέρσαι μάγους ἐκάλεσαν, ἐπισταμίονας θερα-
πέειν τὰ δαιμόνιον· οὐχ ὡς Ἕλληνας ἀγνοῖα τοῦ ὀνόματος οὕτως
ὀνομάζουσιν ἀνθρώπου γένετας.

14 Alcibiad. I p. 121 e: ἐπειδὴν δὲ ἐπίτιτες γίνονται εἰ παῖδες, ἐπὶ τοὺς
ἴππους καὶ ἐπὶ τοὺς τούτων διδασκάλους φοιτῶσι, καὶ ἐπὶ τὰς θήρας
ἄρχονται ἵνα· δὲς ἐπτά δὲ γεγόμενον ἐτῶν — βασιλεῖα· ὁ δὲ δι-
καιοτάτος ἀληθεύειν διὰ παντός τοῦ βίου· ὁ δὲ σωφρονιστάτος μὴ
ὑπὸ μιᾶς ἀρχῆσθαι τῶν ἡθῶν, ἵνα ἐλευθερός εἶναι ἐθίξῃται καὶ ὄν-
τως βασιλεὺς, ἄρχων πρῶτον τῶν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ μὴ δουλεύων· ὁ δὲ
ἀνδρείοτάτος ἄφοβον καὶ ἀδεία παρασκευάζει, ὡς ὅταν δεισῆ δου-
λον ὄντα.

3 defraglanit F | etquandone FV || 5 nullos F || 6 u^o aucta q || 7

permansuris *Wouerus* || 11 qd F || 12 crimen est q || 13 ritus *Latinus*
| et (in rasura) scire q || 14 interpretatur *θεῶν θεραπεῖαν* s || 15 regiam v ||
16 adulescentem qv | ipsius *Salmasius* || 17 — p. 35, 5 recognosce di-
centia de re nomen et (om. q) antonite data. *ΛΥμβαγουσιν ου ουεχεινοι*

βασιλε | *ιου παιδαγωγους ονομαζουους ΠΑΙΝΕΙCIN | ΔΕΞΕΓΙ ΛΕΓΜΕΝΟΙ*
τΕρωου. ΜΥCΙωPICTOIdo | ξωριΕC ΕΝ et hIthorEΠαPεCOTεΙOΦδ'ΠΕ

Ed. Oudend.

γωγούς ὀνομάζουσιν· εἰσὶ δὲ ἐξειλεγμένοι Περσῶν οἱ ἄριστοι
δόξαντες ἐν ἡλικίᾳ τέτταρες, ὃ τε σοφύτατος καὶ ὁ δικαιοτάτος
καὶ ὁ σωφρονέστατος καὶ ὁ ἀνδρειότατος. ὧν ὁ μὲν μαγείαν

5 θεῶν θεραπεύει· διδάσκει δὲ καὶ τὰ βασιλικά. | auditisne magiam, quam temere accusatis, artem esse dis immortalibus acceptam, XXVI

colendi eos ac uenerandi pergnaram, piam scilicet et diuini scientem, iam inde a Zoroastre et Oromaze auctoribus suis nobilem, e. 7b.

caelitum antistitam? quippe quae inter prima regalia docetur, nec

10 ulli temere inter Persas concessum est magum esse, haud magis quam regnare. idem Plato in alia sermocinatione de Zalmolxi quodam Thraci generis, sed eiusdem artis uiro ita scriptum reliquit:

(459) τὰς δ' ἐπαθῆς εἶναι τοὺς λόγους τοὺς καλοὺς. quod si ita est, cur mihi nosse non liceat uel Zalmolxis bona uerba uel Zoroastris sacer-

15 dotia? sin uero more uulgari eum isti proprie magum existimant, qui communione loquendi cum deis immortalibus ad omnia quae uelit

11 Charmid. p. 157 a: θεραπεύσσει δὲ τὴν ψυχὴν ἔφη, ὃ μακάριε, ἐπαθῆς τίτι· τὰς δ' ἐπαθῆς ταύτας τοὺς λόγους εἶναι τοὺς καλοὺς· ἐκ δὲ τῶν τοιούτων λόγων ἐν ταῖς ψυχαῖς σωφροσύνην ἐγγίνεσθαι, ἧς ἰγγενεμένης καὶ παρούσης βῆθιον ἦδη εἶναι τὴν ἡμίαιαν καὶ τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι περιζεῖν.

[τοὺς ΚΑΙΟ δι ΚΑΙΟ τατοϞ ΚΑΙΟ ϞωϞαΦρω | ΗΙϞΤΑτοϞΚΑΙΟ ωΗδΡΙΟ
ΤΑΤΟϞΥΗΟΜΕΝΝΑ ΓΕΙαΝτEdidaϞΚΕΙΤῆΗΖωΙΡοαϞΤΡΟΝΤΟ|ΝωΡω
μαςΥΕϞΠ - dεΤΟΙΤΟΘΕωΝΘΕΡαΠΙΑ | διδαϞΚΕΙ dε ΚΑΙ ταΒϞΙΑΙΚΑ.
Fq: recognosce dicentia de re nomenon et antonitę data ΔυμΒαΝΟΥϞΙΝΟΥΕΚ
ΕΙΝΟΙ ΒαϞΙΑΕΙΟΥϞΤωΙδαΤαΓΟΥϞΟΝομαϞΖΟΥϞ ΗϞΙΝΕΙϞΙΝ dε ΕΞΕΙ

ΛΕῆΤ μΕΝΟΙΤΕΡωωΝ μΟΙαϞΙϞΤΟΙδoζαΝΤΕϞΕΝΚΑΙΚIαΤΕΠΑωΤΕϞ
ΟΦωΠΕΤΟϞΚαΙοΔΙΚαΙΟΤαΤΟϞΚαΙοϞωϞωΦρωΝΙϞΤωΤΟϞ ΚαΙΟ αΝ
dΡΙΟΤαΤΟϞΥΗΟ μΕΝΝαΓΕΙωΝΤEdidωσΚΑΙΤ¹·ΝζωΙΡοαϞΤρΟΝ ΤΟΥ
ωΡΟΝαΖΥΕϞΤΙdΕΤΟΙΤΟΘΕωΝΘΕΡαΠIαdidaϞΚΕΙdΕΚαΙΤαΒΟΙαΙΚα
V: dicentis Crusius l. d., dicentia delevit Wouuerus; verba graeca latinis
characteribus scripta primus intellexit Casaubonus. cf. Spengel. l. d. p. 29 ||

6 quam Iahnus: qui eam Fqv | diis qv || 7 verba piam - scientem delenda
putat Iahnus || 8 Oromazo F, Oromace v || 9 quippe quae scripsi: quippe qui
Fq, quippe v: quippeni Colevius, quippe quia Hildebrandus || 11 Zalmolxi Fqv ||

12 uiro] perito Vulcanius || 13 ΤΑϞdΕΠΟδαϞΕΙΝΨΗΟΙϞ | ΔΟΓΟΥϞΤΟΥϞ
ΚΑΛΟΙϞ Fq, ΤαϞdΕΠΟδαϞΕΙΝΨΗΟΙϞΑΟΓΟΥϞΤΟΥϞϞΑΛΟΥϞ q si δ/
V || 14 Zalmolxi Fq, Zalmolxi v, Zalmolxis Ϟ | Zoroastri Fqv, Zoroastris Ϟ

|| 15 isti pe q || 16 diis v ||

incredibili quadam vi cantaminum polleat, oppido miror, cur accusare non timuerint quem posse tantum fatentur. neque enim tam occulta et diuina potentia caueri potest itidem ut cetera. sicarium qui in iudicium uocat, comitatus uenit: qui uenenarium accusat, scrupulosius cibatur: qui furem arguit, sua custodit. enimuero 5
qui magum qualem isti dicunt in discrimen capitis deducit, quibus comitibus, quibus scrupulis, quibus custodibus perniciem caecam et ineuitabilem prohibeat? nullis scilicet: et ideo id genus crimen non est eius accusare qui credit.

XXVII

Verum haec ferme communi quodam errore imperitorum philosophis obiectantur, ut partim eorum qui corporum causas meras et simplices rimantur irreligiosos putent eoque aiant deos abnuere, ut Ana|xagoram et Leucippum et Democritum et Epicurum ceterosque rerum naturae patronos: partim autem, qui prouidentiam mundi curiosius uestigant et impensius deos celebrant, eos uero 15
uulgo magos nominent, quasi facere etiam sciant quae sciant fieri, ut olim fuere Epimenides et Orpheus et Pythagoras et Ostones. ac dein similiter suspectata Empedocli *καθαροί*, Socratis *δαίμονιον*, Platonis *τὸ ἀγαθόν*. gratulor igitur mihi, cum et ego tot (454)
ac tantis uiris adnumerer. 20

Ceterum ea quae ab illis ad ostendendum crimen obiecta sunt uana et inepta simulacra, uereor, ne ideo tantum crimina putes, quod obiecta sunt. 'cur,' inquit, 'piscium quaedam genera quaesisti?' quasi id cognitionis gratia philosopho facere non liceat, quod luxurioso gulae causa liceret. 'cur mulier libera tibi nupsit post 25
annos tredecim uiduitatis?' quasi non magis mirandum sit, quod

1 incredibili *Casaubonus*: incredibilia Fq v | ...taminum q || 2 neque stam q || 3 caetera v || 4 *uerba* qui uenenarium accusat in q extant post *uerba* scrupulosius cibatur || 6 qualem me *Steweckius* || 7 scrupulis) satellitibus *Steweckius* || 8 nullis s. v: nullis scilicet *deleuit Groslotius* || 11 eos *Iahnus* | corporum) rerum *vel* deorum *Colvius* || 12 simplicis v | *malim* eosque || 13 caeterosque v || 15 uero uulgo) more uulgi *Iahnus* || 17 Pythagoras q
|| 18 dehinc v | suspectata c̄. ^{pedocli} *pedocli catharmoe Fq*, suspecta est *pedocli Catharmoe V* | Empedoclis *Floridus* | Socratis *Demonion Fq*, Socrati *Demoniō V* || 19 Platoni *Fulcanus* || 20 adnumerer *scripsi*: adnumeror Fq v || 21 ea om. v | crimen *deleuit Steweckius* || 22 simulacra *scripsi*: simplicia Fq v, et simplicia s: ac simplicia *Hildebrandus*, similia *Scioppius* | haud uereor *Iahnus* || 25 *fortasse* licet || 26 xiii FqV: quatuordecim *Casaubonus* ||

Ed. Oudend.

f. 110a. f. 7b.

tot annis non nupserit. 'cur prius quam tibi nuberet, scripsit nescio quid in epistula quod sibi uidebatur?' quasi quisquam debeat causas alienae sententiae reddere. at enim || maior natu non
 5 est iuuenem aspernata. igitur hoc ipsum argumentum est nihil opus
 (455) magia fuisse, ut nubere uellet mulier uiro, uidua caelibī, maior iu-
 niori. iam et illa similia: 'habet quiddam Apuleius domi quod sancte colit': quasi non id potius crimen sit, quod colas non ha-
 bere. 'cecidit praesente Apuleio puer.' quid enim, si iuuenis, quid
 10 si etiam senex adsistente me corruisset uel morbo corporis impe-
 ditus uel lubrico soli prolapsus? hiscine argumentis magiam probatis? [casu pueri | * * * et matrimonio mulieris et obsonio
 piscium] f. 8a.

Possem equidem bono periculo uel his dictis contentus pero- XXVIII
 rare. quoniam tamen mihi pro accusationis longitudine largiter
 15 aquae superest, cedo, si uidetur, singula consideremus. atque ego
 omnia obiecta seu uera seu falsa sunt, non negabo, sed perinde at-
 que si facta sint fatebor, ut omnis ista multitudo, quae plurima
 (456) undique ad audiendum conuenit, aperte intellegat, nihil in philoso-
 phos non modo uere dici, sed ne falso quidem posse conungi, quod
 20 non ex innocentiae fiducia, quamuis liceat negare, tamen potius
 habeant defendere. primum igitur argumenta eorum conuincam ac
 refutabo, nihil ea ad magiam pertinere: dein etsi maxime magus
 forem, tamen ostendam neque causam ullam neque occasionem
 fuisse, ut me in aliquo maleficio experirentur. ibi etiam de falso
 25 inuidia deque epistulis mulieris perperam lectis et nequius interpre-
 tatis deque matrimonio meo ac Pudentillae disputabo, idque a me
 (457) susceptum officii gratia quam lucri causa docebo. quod quidem
 matrimonium nostrum Aemiliano huic immane quanto angori

1 nuberit F || 2 epistola Fq, epistula V | quod sic Colvius, quod non
 Latinius || 4 nichil q || 7 secreto colit V || 9 assistente q | impetitus
 Acidalius || 10 magian q || 11 pueruli Salmasius: puerili Fqv | lacunam
 trium uerborum significavi: sed uerba casu — piscium esse glossema uidit

Br. Nakius || 14 tamen om. qv | largitur v || 15 aque F, atque q, aque
 V et in margine aque || 18 intelligat Fqv | nichil q || 21 habeant potius
 v: auceant Fulvius || 22 nichil q || 24 de falsa inuidia uel de falsoinuidia Ca-
 saubonus || 25 epistolis Fq, o'ptis V || 27 post susceptum addendum ve-
 detur potius || 28 immane quantum Worcester ||

quantaeque diuidiae fuit: inde omnis huiusce accusationis obeundae ira et rabies et denique insania exorta est. quae si omnia palam et dilucide ostendero, tunc denique te, *Claudi Maxime*, et omnis qui adsunt contestabor, || puerum illum *Sicinium Pudentem* priuignum meum, cuius obtentu et uoluntate a patruo eius accusor, nuperrime 5 curae meae ereptum, postquam frater eius | *Pontianus* et natu maior et moribus melior diem suum obiit, atque ita in me ac matrem suam nefarie efferatum, non mea culpa, desertis liberalibus studiis ac repudiata omni disciplina, scelestis accusationis huius rudimentis patruo *Aemiliano* potius quam fratri *Pontiano* similem fu- 10 turum.

XXVIII Nunc, ut institui, proficiscar ad omnia *Aemiliani* huiusce deliramenta, orsus ab eo quod ad suspicionem magiae quasi ualidissimum in principio dici animaduertisti, nonnulla me piscium genera per quosdam piscatores pretio quaesisse. utrum igitur horum ad 15 suspectandam magiam ualet? quodne piscatores mihi piscem quaesierunt? scilicet ergo phrygionibus aut fabris negotium istud dandum fuisse, atque ita opera cuiusque artis permutanda, si uellem calumniis uestris uitare, ut faber mihi piscem euerreret, ut piscator mutuo lignum dedolaret. an ex eo intellexistis maleficio quaeri 20 pisciculos, quod pretio quaerebantur? credo, si conuiuio uellem, gratis quaesissem. quin igitur etiam ex aliis plerisque me arguitis? nam saepe numero et uinum et olus et pomum et panem pretio mutauit. eo pacto cuppedinariis omnibus famem decernis. quis enim ab illis obsonare audebit, si quidem statuitur, omnia edulia 25 quae depenso parantur non cenae, sed magiae desiderari? quod si nihil remanet suspicionis, neque in piscatoribus mercede inuitatis

1 inuidiae fuerit v || 6 eriptum F, erupatum φ (*in margine eruptum*, l. e erutum), ereptum v || 13 suspicionem F φ , suspicionem v || 15 precio v || 17 phrygionibus FV, frygionibus φ || 18 fuisset *Groslotius* || 19 calumuias ^uuris F, calumpniis uestris φ || 20 mutao F || 21 precio v || 23 holus φ | ^upom.. F, pom.. φ | precio v || 24 cupidinariis φ *in rasura* || 26 de penso φ | coenae v | destinari *Fulvius* || 27 nichil φ | suspicionis F φ v | merc. φ *in margine* ||

Ed. Oudend.

f. 110b. f. 8a.

ad quod solent [ad piscem capiendum] — quos tamen nullos ad testimonium producere, quippe qui nulli fuerunt —, neque in ipso pretio rei uenalis, cuius tamen quantitatem nullam taxauere, ne si medio-cre pretium dixissent, contemneretur, si plurimum, non crederetur; 5 si in his, ut dico, nulla suspitio est: respondeat mihi Aemilianus, / quo || proximo signo ad accusationem magiae sit inductus. f. 8b. f. 111a.

'Pisces', inquit, 'quaeris'. nolo negare. sed oro te: qui pisces XXX quaerit, magus est? equidem non magis arbitror, quam si lepores quaerem uel apros uel altilia. an soli pisces habent aliquid occultum aliis, sed magis cognitum? hoc si scis quid sit, magus es pro- 10 fecto; sin nescis, confitearis necesse est id te accusare quod nescis. tam rudes uos esse omnium literarum, omnium denique uulgi fabularum, ut ne fingere quidem possitis ista uerisimiliter? quid enim competit ad amoris ardorem accendendum piscis brutus et 15 frigidus aut omnino res pelago quaesita? nisi forte hoc uos ad mendacium induxit, quod Venus dicitur pelago exorta. audi sis, Tannoni Pudens, quam multa nescieris, qui de piscibus argumen- tum magiae recepisti. at si Vergilium legisses, profecto scisses, 20 alia quaeri ad hanc rem solere. ille enim quantum scio enumerat uittas mollis et uerbenas pinguis et tura mascula et licia discolora, praeterea laurum fragilem, limum durabilem, ceram liquabilem: nec minus quae *idem* in opere serio scripsit:

falcibus et messae ad lunam quaeruntur aenis
pubentes herbae nigri cum lacte ueneni.
25 quaeritur et nascentis equi de fronte reuulsus
et matri praereptus amor.

19—21 Verg. ecl. VIII 64—82.

23—26 Verg. Aen. IIII 513—516.

I quod solent *Wowerus*, id quod solet *Coluius*, atque solent *Fulcius* | *uerba* ad piscem capiendum *seclussit Seruierius* || 2 *precio v* || 4 *precium v* | *suspicio Fqv* || 9 *aliquit F* || 10 *seu magis Coluius*, et m. *Wowerus* || 12 *radis qv* | *litterarum v* || 17 *an non impudens q*, tam non impudens v || 18 at si nel V. *Iahnus* | *Vergilium F*, *Virgilium q*, *Vergilium V* || 20 *tura qv* || 21 *uerba* laurum fragilem *transponenda uidentur post uerba ceram li-* quabilem; cf. *Verg. l. d.* || 22 *idem scripsi*: iam *Fqv* || 23 *falsibus v* || 25 *post literam t uerbi nascentis in F rasura* | *reuulsus F*, *reulsa V* || 26 *praecceptus Hildebrandus* ||

at tu piscium insimulator longe diuersa instrumenta magis attribuis,
 non frontibus teneris detergenda, sed dorsis squalentibus excin-
 denda, nec fundo reuellenda, sed profundo extrahenda, nec falci- (460)
 bus metenda, sed hamis inuncanda. postremo in maleficio ille ue-
 nenum nominat, tu pulmentum, ille herbas et surculos, tu squamas 5
 et ossa, ille pratum | decerpit, tu fluctum scrutaris. memoras-
 sem tibi etiam Theocriti paria et alia Homeri et Orphei plurima, et
 ex comoediis et tragoediis Graecis et ex historiis multa repetissem,
 ni te dudum animaduertissem Graecam Pudentillae epistolam legere
 nequuisse. igitur unum etiam poetam Latinum attingam; uersus 10
 ipsos [quos] agnoscent qui Laelium legere:

antipathes illud quaerito, (461)

philtrā omnia undique irruunt: (462)

trochus, pili, ungues, taeniae, (463)

radiculae, herbae, surculi, 15

saurae, indices bicolulae, (464)

hinnientium dulcedines.

XXXI Haec et alia quaesisse me potius quam pisces longe uerisimi-
 lius confinixisses — his etenim fortasse per famam peruulgatam
 fides fuisset —, si tibi ulla eruditio adfuisset. enimuero piscis ad 20
 quam rem facit captus nisi ad epulas coctus? ceterum ad magiam
 nihil quicquam uidetur mihi adiutare. dicam unde id coniectem.

2 detergenda *Colvius* | excindenda *qv*: excidenda *Colvius* || 3 fortasse de-
 uellenda | falsibus *v* || 4 indicenda *vel* insuenda *Heinsius adv. p.* 533 || 6

fluctum] fretum *Colvius* || 8 comoediis *F* (o *scr. a manu pr.*) | tragoediis *q* || 11
 quos *seclusi cum Salmasio* | en uersus ipsos *Pricaeus*, uersus posui *Colvius* |
 Laelium *Fqv*: Laeuium *plurimi editores coll. Gell.* II 24, 8, XII 10, 5, XVIII
 7, 2 et 9, 7 || 12 et 13 philtrā omnia undique erunt antipathes (antipathes *v*)
 illud quaeritur *Fqv*: *uersus transposuit et emendauit Salmasio ad Solin.* p. 661
coll. Plin. nat. hist. XXXVII 10, 145 || 14 trochus, pili *Salmasio*: trochicelli
Fqv: trochillisci *Casaubonus* | ungues *qv*, unges *F*: *lynges Scaliger* || 15 et 16
 radicle herbe surculis aure inlece bicolule *F*, radicle herbe surculis aure
 illices bicolule *q*, radicle herbe surculis aure illicis bicolule *G-V*: *emenda-*
uit Salmasio | (taeniae) alterplices bicolorae, radicae, herbae, surculi
Casaubonus || 16 auriplices bitortilae *Scaliger* || 17 hinnientium *Casaubonus*,
 hinnientum *Fqv* || 19 hi. s. *q* | *uerba his* — fuisset *uncis inclusit Salmasio* ||
 20 affuisset *q* || 21 faciat *v* | caeterum *v* || 22 nichil *Fq* | quamquam *Fq*,
 quicquam *v* | uideatur *qv* | ^{mih} *qu* *F*, *m* *q* | nihil quamquam uideatur mihi

Ed. Oudend.

f. 111a. f. 8b.

(405) Pythagoram plerique Zoroastris sectatorem similiterque magiae peritum arbitrati, tamen memoriae prodiderunt, cum animaduertisset proxime Metapontum in litore Italiae suae, quam subsiciam Graeciam fecerat, a quibusdam piscatoribus euerriculum trahi, fortunam
 5 iactus eius emisse et pretio dato iussisse, ilico piscis eos qui capti tenebantur solui retibus et reddi profundo; quos scilicet eum de manibus emissurum non fuisse, si quid in his utile ad magiam comperisset, sed enim uir egregie doctus et ueterum aemulator meminerat Homerum, | poetam multiscium uel potius cunctarum re-
 10 rum adprime peritum, uim omnium medicaminum non mari, sed terrae ascripsisse, cum de quadam saga ad hunc modum memorauit:

ἢ τόσα φάρμακα ἤδη ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθών.

idemque alibi carminum similiter:

(406) εἴ τι πλείστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
 15 φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

cum tamen nusquam apud eum marino aliquo et pisculento medicauit nec Proteus faciem nec Vlixes scrobem nec || Aeolus follem

f. 111b.

(407) nec Helena crateram nec Circe poculum nec Venus cingulum. at uos soli reperti estis ex omni memoria, qui uim herbarum et radi-

12 Il. A 741.

14 Od. 3 229.

17—18 Od. 3 364, λ 25, κ 19, 3 591, κ 234. Il. 5 214.

adiutare *Coluius*, quod autem uideatur nihil adiutari *Fulcanius*, quam cur uideatur nihil adiutare *Acidalius*, quare autem uideatur nihil adiutare *Casaubonus*, mihi adnutare *Lipsius* ||

1 Zoroastri F || 3 littore v | suae] sibi *Wouerus* | subsiciam F |

4 quibus...dam F || 5 emissū F | pretio v | illico Fq | pisces v || 7 emissurum q, amissurum Fv | fuisset F: quos scire licet cum de manibus missurum non fuisse *Casaubonus* | si quidem F, post quid in q rasura | in ijs q || 10 omnium scripsi: omnem Fqv | maris *Groslostius* || 11 ascripsisse *Casaubonus*; scripsisse Fqv || 12 hTOCaΦωPMaηdEIOCaTPeφEIEYPEIaXΘwN V || 13 idemque scripsi: itemque Fqv || 14—15 ThΠAECTaΠAECTAΦEIPETZEIΔwPOCAPOVPA | ΦAPMAKAPHOAAAμENECCEAAAMENI | Mδμ / KAdcAVrPA Fq, ThΠAECTaΦΘEIPETZEIΔwPOCαPovPαΦapMaKk ΠoλλaMENCCEAAaMEMEMaNηΠoλλAedGAVrPa V || 16 nusquam lab-

nus: nunquam Fv, nunquam q | mario F (no a manu tert. scr.) | pisculento Fq || 17 Protheus Fq | Ulyxes v || 18 creterram V || 19 erbarum F ||

cum et surculorum et lapillorum quasi quadam colluione naturae de summis montibus in mare transferatis et penitus piscium uentibus insuatis. igitur ut solebat ad magorum cerimonias aduocari Mercurius *animarum* uector et illex animi Venus et Luna noctium conscia et manium potens Triuia: uobis auctoribus posthac Neptus cum Salacia et Portuno et omni choro Nereidum ab aestibus fretorum ad aestus amorum transferentur.

XXXII Dixi, cur non arbitrer quicumque negotii esse magis et piscibus, nunc, si uidetur, credamus Aemiliano, solere pisces etiam ad magicas potestates adiuuare. num ergo propterea quicumque piscem quaerit et ipse magus est? eo quidem pacto et qui *myoparonem* quaesierit pirata erit et qui uectem perfossor et qui gladium sicarius. nihil in rebus omnibus tam innoxium dices, quā id possit aliquid aliqua obesse, nec tam laetum, quin possit ad tristitudinem intellegi. nec tamen omnia idcirco ad nequiores suspicionem trahuntur, ut si tus et casiam et myrrham ceterosque id genus odores funeri tantum emptos arbitreris, cum et medicamento parentur et sacrificio. ceterum eodem piscium argumento etiam Menelai socios putabis magos fuisse, quos ait poeta praecipuus flexis hamulis apud Pharam insulam famem propulsasse; etiam mergos et delphinos et scillas tu eodem referes, etiam gulones omnes, qui impendio a piscatoribus merguntur, etiam ipsos piscatores, qui omnium generum piscis arte adquirunt. 'cur ergo tu quaeris?' nolo equidem

19 Od. 3 368.

2 poenitus v: penitus *Salmarius* || 4 animarum *Acidalius*: carminum *Fqv*: manium *Scioppius* | euocator *Acidalius*, iuuentor *Stewechius*, auctor *Grosolotius* || 6 nerej F || 8 negocii v || 10 piscem om. V || 11 myoparones q || 12 pyrata *Fq* || 13 nichil q || 14 alicui aliqua *Fulcanius* || 15 intellegi *Fqv* | idcirco omnia v | nequiores *Brantius* | suspicionem *Fqv* || 16 thus *qv* | myrram *Fq* | ceterosque v | ad genus q || 17 emptos in F ^{na} supra ser. a manu pr. | pa...tur F || 18 caeterum v || 20 apud F | farum *qv* | propulsum isse *Coluius* | delphinos *Fq* || 21 scillas *scripsi*: scillam *Fq*, scyllas V: squillas *Fulcanius* | gluttones *Coluius* | omnis *qv* | impendio ^{v (man. sec.)} pisces a pisc. V || 22 mercantur s | omnium] *ūi* F || 23 piscis F | adquirunt q: anquirunt *Stewechius* | cum *Fq*, cur v | et tu v ||

nec necessarium habeo tibi dicere, sed per te, si potes, ad hoc quaeris-
 sisse me argue, ut . . . si helleborum uel cicutam uel succum pa-
 paueris emissem, item alia eiusdem modi, quorum moderatus usus
 (471) salutaris, sed commixtio uel quantitas noxia est, quis aequo animo
 5 pateretur, si me per hoc beneficii arcesseres, quod ex illis potest
 homo occidi?

Videamus tamen, quae fuerint piscium genera tam necessaria XXXIII
 ad habendum tamque rara ad reperendum, ut merito statuto prae-
 mio quaerentur. tria omnino nominauerunt, unum falsi, duo
 10 mentiti. falsi, quod leporem marinum fuisse dixerunt, qui alius
 omnino piscis fuit, quem mihi Themison seruus noster, medicinae
 non ignarus, ut ex ipso audisti, ultro attulit ad inspiciendum: nam
 quidem leporem nondum etiam inueni. sed profiteor me quaerere
 et cetera, non piscatoribus modo, uerum etiam amicis meis negotio
 15 dato, quicumque minus cogniti generis piscis inciderit, ut eius f. 9b.
 mihi aut formam commemorent aut ipsum uiuum, si id nequierint,
 uel mortuum ostendant. quam ob rem id faciam, mox docebo.
 mentiti autem sunt calidissimi accusatores mei, ut sibi uidentur,
 cum me ad finem calumniae confinxerunt duas res marinas impudi-
 20 cis uocabulis quaesisse, quas Tannonius ille cum utriusque sexus
 genitalia intellegi uellet, sed eloqui propter infantiam caudicis
 (472) summus nequiret, multum ac diu haesitato tandem uirile marinum
 nescio qua circumlocutione male ac sordide nominauit. sed enim
 feminal nullo pacto reperiens munditer dicere ad mea scripta con-
 25 fugit et e quodam meo libro legit: 'interfeminium tegat et femoris
 obiectu et palmae uelamento.'

1 ad haec v || 2 lacunam significavi | elleborum Fq | succum qv || 3
 ita alia Wowerus | eiusmodi Groslotius || 5 haec q || 8 reperendum F
 to
 | statu F, stauao q, statu V || 9 nominauerunt Casaubonus: nominauerant
 Fqv || 10 uerba qui alius omnino piscis fuit traicienda uidentur ante uerba
 nam quidem - inueni || 11 themis conseruus FqV, Themison s || 12 post
 audisti in F rasura || 13 inueni Groslotius: inuenit Fqv || 14 caetera v | meis
 om. v || 15 quicumque qv || 16 et 17 uel si id n., m. Vulcanius || 18 callidis-
 sime Casaubonus || 19 fidem Fuluius | calumpnie q | . . . q || 20 post ille in F
 rasura || 21 intelligi Fqv || 22 haesitans Scriverius || 23 circumlocutione
 v || 24 foeminal v | repperiens F | eoufugit qua s: confugit. itaque Casau-
 bonus, c. et quia Bosscha | e s, om. FqV || 25 libro meo V | interfoeminium

XXXIII

f. 112a.

Hic etiam pro sua grauitate uitio mihi uortebat, quod me nec sordidiora dicere honeste pigeret. at ego illi contra iustius exprobrarim, quod qui || eloquentiae patrociniū uulgo profiteatur, etiam honesta dictu sordide blatteret ac saepe in rebus nequaquam difficilibus fringuliat uel omnino obmutescat. cedo enim, si ego 5 de Veneris statua nihil dixissem neque interfeminium nominassem, (473) quibus tandem uerbis accusasses crimen illud tam stultitiae quam linguae tuae congruens? an quicquam stultius quam ex nominum propinquitate uim similem rerum coniectari? set fortasse an peracute repperisse uobis uidebamini, ut quaesisse me fingeretis ad illecebras magicas duo haec marina, ueretillum et uirginal; disce enim nomina rerum Latina, quae propterea uarie nominaui, | ut de-
nuo instructus accuses. memento tamen tam ridiculum argumen-
tum fore desiderata ad res uenereas marina obscena, quam si dicas
marinum pectinem comendo capillo quaesitum uel aucupandis uo-
lantibus piscem accipitrem aut uenandis apris piscem apriculum
aut eliciendis mortuis marina caluaria. respondeo igitur ad hunc
uestrum locum non minus insulse quam absurde commentum, me
hasce nugas marinas et quisquillas litoralis neque pretio neque gra- (474)
tis quaesisse. 20

XXXV

Illud etiam praeterea respondeo, nescisse uos, quid a me quaesitum fingeretis. haec enim friuola quae nominastis pleraque in litoribus omnibus congestim et aceruatim iacent, et sine ullius opera quamlibet leuiter motis flucticulis ultro foras euoluuntur. quin ergo dicitis me eadem opera pretio impenso per plurimos 25

v | foemoris v ||

I u. rtebat q || 2 exprobrauerim v || 5 obmutescat F | caedo v || 6

nihil q | interfeminium s, interfeminam F, interfeminam q, interfoemineam V; interfeminia *Hildebrandius* || 7 stultitiae v || 9 coniectari s, coniectam FqV | set *Iahnus*: et Fqv | praecacite v || 10 repperisse F, repperisse q, repperisse v | *interpunctionem mutavi et ut scripsi*: at Fv, ac q: vulgo uidebamini. At || 11 ueretillum Fqv || 13 instruct' v: instructus *Lipsius* || 15 comendo v | uolantibus *Boscha* || 18 post me in q rasura || 19 quisquillas vel atque siquillas *Groslotius*: quisquillas F, qui scillas q, quisquillas v | litorales q, litoralis v | pretio v || 22 fribola Fq || 23 littoribus omnia v |
|| 24 leniter *Iahnus* || 25 pretio v | plurimis os F, plurimis os q ||

Ed. Oudend.

f. 112a. f. 9b.

piscatoris quaesisse de litore conchulam striatam, testam patentem, calculum teretem, praeterea cancrorum furcas, echinorum caliculus, lolliginum ligulas, postremo assulas, festucas, resticulas et ostrea Pergami uermiculata, denique muscum et algam et cetera maris eiectamenta, quae ubique locorum uentis expelluntur, salo exspuuntur, tempestate reciprocantur, tranquillo deseruntur? || neque enim minus istis quae commemorauit accommodari possunt similiter ex uocabulo suspitiones. posse dicitis ad res uenereas sumpta de mari spuria et fascina propter nominum similitudinem: qui minus possit ex eodem litore calculus ad uesicam, testa ad testamentum, cancer ad ulcera, alga ad querceram? nae tu, | Claudi f. 10a. Maxime, nimis patiens uir es et oppido prolixa humanitate, qui hasce eorum argumentationes diu hercle perpressus sis. equidem cum haec ab illis quasi graua et uincibilia dicerentur, illorum stultitiam ridebam, tuam patientiam mirabar.

Ceterum quam ob rem plurimos iam piscis cognouerim, quorundam adhuc nescius esse nolim, discat Aemilianus, quoniam usque adeo rebus meis curat. quanquam est iam praecipiti aeuo et occidua senectute, tamen, si uidetur, accipiat doctrinam seram plane et postumam. legat ueterum philosophorum monumenta, tandem ut intellegat, non me primum haec requisisse, sed iam pridem maiores meos, Aristotelem dico et Theophrastum et Eudemum et

XXXVI

1 littore v | conchalam Fq, conchulam v | patentem I. Fr. Gronovius: habentem Fq, hebetem v: tabentem Iac. Gronovius, albertem Brantius, testulam hiantem Steweckius, testulam hiascentem Meursius || 2 post furcas in q rasura | echinum FqV, echinorum s || 3 malim festuculas || 4 ostrea corruptum; scribendum uidetur rostra: frusta P. u. Salmasius, ostrea in tergo u. vel o. peregrina u. vel o. perigrammis u. vel o., purgamina, u. Triller. observ. crit. I 14, ostreorum terga u. Brantius, ostreorum terga leuigata Pricaeus, et cetera teredine u. Bosscha, ossua teredine u. Hildebrandus | et caetera v, cetera Fq || 5 litorum F ex corr.; erat locorum, locorum q, litorum v || 6 expuuntur v || 7 commemorauit Scriuerius || 8 suspitiones Fqv | uenerias Fqv || 9 sumptam de m. spumam Latinus || 10 littore v | calculos FqV, calculus s || 11 querceram Casaubonus: quercerum Fqv || 12 prolixa Casaubonus: proxima Fqv: prima Lipsius, plurima Coluius | qui in F supra scr. || 14 inuincibilia v | stultitiam v || 16 caeterum v || 15 quamquam v || 19 suscipiat v || 20 posthumam F, postumum q, postuinum v || 21 intellegat Fqv || 22 Theophrastum Fq. | teudemum Fq ||

c. 112a. f. 10a.

Lycnem ceterosque Platonis minores, qui plurimos libros de genitu animalium deque uictu deque particulis deque omni differentia reliquerunt. bene quod apud te, Maxime, causa agitur, qui pro tua eruditione legisti profecto Aristotelis *περὶ ζῴων γενέσεως*, *περὶ ζῴων ἀνατομῆς*, *περὶ ζῴων ἰστορίας* multiiuga uolumenta, praeterea problemata innumera eiusdem, tum ex eadem secta ceterorum, in quibus id genus uaria tractantur. quae tanta cura conquisita si honestum et gloriosum illis fuit scribere, cur turpe sit nobis experiri? praesertim cum ordinatius et cohibilius eadem Graece et Latine adnitar conscribere et in omnibus aut ommissa adquirere aut defecta supplere. permittite, si operae est, quaedam legi de magicis meis, ut sciat me Aemilianus plura quam putat quaerere et sedulo explorare. prome tu librum e Graecis | meis, || quos forte hic amici habuere, sed utique naturalium quaestionum, atque eum maxime, in quo plura de piscium genere tractata sunt. interea, dum hic quaerit, ego exemplum rei competens dixero.

f. 112b.

XXXVII

Sophocles poeta Euripidi aemulus et superstes (uixit enim ad extremam senectam), cum igitur accusaretur a filio suomet dementiae, quasi iam per aetatem desiperet, protulisse dicitur Coloneum suam, peregre regiam tragoediarum, quam forte tum in eo tempore conscribebat, eam iudicibus legisse nec quicquam amplius pro defensione sua addidisse, nisi ut audacter dementiae condemnarent, si carmina senis displicerent. ibi ego comperior omnis iudices tanto poetae adsurrexisse, miris laudibus eum tulisse ob argumenti sol-

4 Aristotelis fragm. ed. Rose p. 277 et 710.

1 Liconem Fq | caeterosque v || 3 qui in q supra scr. || 4 ΓΕΝΕΣΙΝ FqV || 5 ΑΝΑΤΟΜΟΙC FqV || 6 post innumera in F lacuna. excidisse videtur particula cum | recta Fq, secta v || 7 caeterorum v || 8 fuit illis v || 9 cohibilius q || 10 adnitar q | acquirere qv || 11 operae Serterius, opera Fqv || 12 physicis Pricaeus || 13 ex v | si quos Lipsius || 14 fortasse huc - attulere | sedulj q; F, sedulique qv: sed utique Lipsius | at quintum Lipsius, ac quintum Howerus || 17 poetae euripedi v || 19 Coloneum Fqv || 20 peregre regiam Fqv, peregre regiam c || 21 eamque Coluius | quidquam q || 22 condemnarent q || 23 romanis F, romanos q, omnes v, omnis c || 24 adsurrexisse q ||

Ed. Oudend.

lertiam et cothurnum facundiae, nec ita multum omnes abfuisse quin accusatorem potius dementiae condemnarent.

Inuenisti tu librum? beasti. cedo enim: experiamur, an et mihi possint in iudicio literae meae prodesse. lege pauca de principio, dein quaedam de piscibus. at tu interea, dum legit, aquam sustine.

- (480) Audisti, Maxime, quorum pleraque scilicet legeras apud anti- XXXVIII
 quos philosophorum. et memento de solis piscibus haec uolumina
 a me conscripta, qui eorum coitu progignantur, qui ex limo coa-
 10 lescant, quotiens et quid anni cuiusque eorum generis feminae
 (481) *subent*, mares suriant, quibus membris et causis discrevit natura
 uiuiparos eorum et ouiparos — ita enim Latine appello, quae Graeci
 ζφοτόχα και ψφοτόχα — et, ne operose per aquatiliū genitus per-
 gam, deinde de differentia et | uictu et membris et aetatibus ceteris- f. 10b.
 15 que plurimis scitu quidem necessariis, sed in iudicio alienis. pauca
 etiam de Latinis scriptis meis ad eandem peritiam pertinentibus legi
 iubebo, in quibus animaduertes cum *res* cognitu raras, tum nomina
 etiam Romanis inusitata et in hodiernum, quod sciam, infecta, ea
 [tamen] nomina labore meo et studio ita de Graecis protuenire, || ut
 20 tamen Latina moneta percussa sint. uel dicant nobis, Aemiliane,
 patroni tui, ubi legerint Latine haec pronuntiata uocabula. de solis
 (482) aquatilibus dicam nec cetera animalia nisi in communibus differen-

I coturnum F: cothurni facundiam *Fulcius* | omnes abfuisse F, omnis ab-
 fuisse *q*, omnis abfuisse v: omnino abfuisse *Latinus* || 2 *condempnent q* || 3
 cedo dum *Latinus* || 4 michi *q* | litterae v || 5 deinde v | piscibus F | ta-
 quamquam F, tamquam *q*, t a quā quā e^o aquamV, aquam g: capsam *Lipsius* ||
 6 post sustine *vulgo addunt*: locus ex graeco libro Apulei naturalium quae-
 stionum || 8 philosophorum F || 10 eorum cuiusque *q* | foeminae v || 11 *subent*
Colcius: *subent*Ca^l F, *subi* ntant *q*, *subentant* v || 13 ζφοτοχα και ψφοτοχα F,
 ζφοτοχα και ψφοτοχα *q*, ΖωΤΟΚα και ΨΤΟΚα V | *verba* et ne-alienis *cum*
eis quae antecedunt coniunxit Iahnus | *perose* per (*om.* v) animalium genita
Fqv: per omnes an. genitus *Casaubonus*, ne *operose* per omnes an. g. p. *El-*
menthorstius, per aquatiliū genitus (*vel* *genituras*) *Iahnus* || 14 caeterisque
 v || 15 iudicio v || 16 scribitis F || 17 *res Salmasius*: me *Fq*, in *eis* v | co-
 gnitu raras F, *cognituraras q*, *cognitu rara* v | 'no...a F || 19 tamen *uicis*
inclusi || 20 tamen] tanquam *Priacus*, iam *Iahnus* || 21 pronuntiata v || 22
 caetera v | comunibus *q* | differentis *Casaubonus*: differentes *Fqv*: ceteras
 animalis (*vel* — *eis vel* — *es*) nisi in c. differentes *Boscha* ||

tis attingam. auscultata igitur quae dicam. iam me clamabis magica nomina Aegyptio uel Babylonico ritu percensere: *σελάχεια, μαλάκεια, μαλακόστρακα, χονδράκανθα, όστρακόδεσμα, καργαρόδοντα, άμφίβια, λεπιδωτά, φολιδωτά, δερμόπτερα, πιζά, νέποδα, μονήρη, συναγελαστικά.* possum etiam pergere; sed non est operae in istis diem terere, ut sit mihi tempus adgredi ad cetera. haec interim quae dixi pauca recita Latine a me enuntiata.

XXXVIII

Utrum igitur putas philosopho non secundum Cynicam temeritatem rudi et indocto, sed qui se Platonicae scholae meminerit, utrum ei putas turpe scire ista an nescire, negligere an curare, nosse quanta sit etiam in istis prouidentiae ratio an de deis immortalibus matri et patri credere? Q. Ennius hedyphageticis uersibus scripsit. *ibi* innumerabilia genera piscium enumerat, quae scilicet curiose cognorat. paucos uersus memini, eos dicam:

omnibus | ut Clypeae praestat mustela marina: 15
mures sunt Aeni asperaue ostrea plurima Abydi, (485)

12 Vahleni quaestiones Ennianae pag. XCI (fragm. pag. 166).

16 — p. 49, 1 Athen. III p. 92 d: Ἀρχίστρατος δ' ἐν Γαστρονομίᾳ φησὶ τούτῳ

2 egyptio φ | babilonico φν || 2—5 Καλυθεσαι Μαλακεια Ναλω
ΚΟστΡαΚΧΟΡδραΚαυθαΟστΡαΚοδΕΡμαΚαμωΡΟ | δάδομΤαΔΜ
εΡΙΒΙΕΤΕΧΙδαΤαΦολιαωΤα | δερμοΠΤερά·ΠΕΙΑ ΒΟΗΟδαμοNηρh·
ευσ | ΓΕΜΓΕλαCTIKα F, Καλυθεσαι | μΑΛΑΚΕΙΑ μΑΛΑF COστΡΑ
ΚΑΤΟΚδραΚα | ΚευστραποδεΝαΚαρτοροδοΜΤνΤΙΝΦ·ΒΙε emendate
ΦολιαωΤΑ δερμοΠτΕρα | ΠεCaHOοδα ΚομηρηεYH AΤΕΛΑCTIKΑ
φ || 2 Καλυθεσαι V || 3 χονδρακαμθα V || 4 et 5 αμφίβια Zε
ΠδαΤαφολιααΤα δερμοπτερα ΠΕCΑΝΟΠΟΔΑ ΝΟΝΗΡΗ CΥΝΑΓΕΛα
ΤΙΚΑ V: *verba graeca emendavit Gronovius ad Herod. p. 880* || 6 aggredi
φν || 7 caetera v | dixit Fφ || utrum ε, uerum FφV | cinicam F || 9
scole φ || 10 negligere FV, negligere φ || 11 de om. Fφ | diis Fφν ||
12 hedyphageticis Fφ, h e dφ phagitica V: Hedyphageticis Scaliger, Hedyphageticis Scriuerius, Ichthyophageticis Colvius, Edestis aut Phagicis Casaubonus,
Hedyphagitica Salmasius, Hedyphagia Burmannus, Hedyphageticia Vahlenus:
quaenam fuerit carminis inscriptio, non constat || 13 aufib; F, a uersibus
φV, quae uersibus ε: quae *doletit Salmasius*, qui uersibus *Bossha* | scripsit
FV | *ibi add. Iahnus* | piscium genera v || 14 cognouerat F, cognouerat φ, cognorat v || 15 ut Clypeae Fφ, ut clypea v: at Clypeae Turnebus
ad. XXI 21, at Clypea vel a Clypea Casaubonus, ad Clypeam Vahlenus || 16
Eui Fφ, teni v | asperaue *Berghius (in Fleckoiseni annal. 1861 p. 621—625):*

Ed. Oudend.

- (486) est pecten Mytilenae *caradrumque^x apud *umbracie^x finis.^a
 (487) Brundisii sargus bonus est: hunc, magnus si erit, sume:
 apriculum piscem scito primum esse Tarenti.
 (488) Surrenti fac emas elopem glaucumque apud Cumas.
 5
 (489) quid scarus? praeterii cerebrum Iouis paene supremi:
 Nestoris ad patriam hic capitur magnusque bonusque.
 quid merulam, turdum, melanurum umbramque marinam?

μῦς Αἴτος ἔχει μεγάλους, ὄστρεα δ' Ἀβυδος, | τὰς ἀρκτοὺς Πάρου,
 τοὺς δὲ κτίνας ἢ Μυτιλήνης | πλείστους δ' Ἀμβρακία παρέχει, καὶ
 ἀπλάτα μετ' αὐτῶν...

4 Ibid. VII p. 300 e: τὸν δ' ἔλοιπ' ἔσθθι μάλιστα Συρακούσας ἐν
 κλειναῖς, | τὸν γε κρατιστεύοντα.

aspera Fqv: Aeni, ast aspra Turnebus, Aeni, ac plera ostrea, pluria Abydi
 Lipsius, Aenid, aspra Salmasius, Aeni, spissa Vahlenus | abidiū; F, abidi-
 muls q, abidi mus v ||

1 est pecten Mitylenae Vahlenus: Mitilene est pecten Fq, mitileno est

pectem v: mitylus est pecten Scaliger | caradrumque apud umbracie (umbracie q) finis (Fq) | verba nondum sanata: caradrum quae apud umbracie finis v: aperque apud Ambraciae amnes Turnebus, caprosque apud Ambracienses Casaubonus, charadrusque apud Ambraciae amnes Scaliger, charadrumque Ambraciai Salmasius, carabusque apud Ambracienses Colvius, Ambraciotas Heinsius, charadrumque apud Ambraci' finis Hildebrandius, et apud Charadram Ambraciamque Vahlenus, et Arattum (vel Aratumque) apud Ambraciae finis (corr.; fortasse flos, cf. Athen. VII p. 305 e) Bergkiius || 2 Brundisii Fq, Brundisii v: Brundisio Suerdioeus vindic. praec. Bentl. p. 53, Brundisi I. V. Franchius, Brundisii vel Brentesii Lachmannus ad Lucret. p. 328, Brentesi vel Brandüsi Ph. Wagnerus in Verg. Aen. VIII 151 | sargus bonus est Fqv: sargus Vahlenus | hunc magnus si erit sume Fqv (cf. Bergkium l. d.): hunc magnus erit si, Sume Turnebus, hunc magnus si erit tibi sume Vahlenus || 3 apriculum v, apriculum Fq | tarenti v, Targenti F, rrgenti q || 4 Surrenti fac emas elopem glaucumque apud (i. e. ape) Cumas (vel glaucumque ἐπὶ Κῦμης) Bergkiius: Surrenti telopem facemas glaucum apud (apud q) Cumas quid Fq, Surrenti aelopem facemas glaucum apud cumas quid V: Surrenti fac emas glaucum et Cumas apud. at quid Turnebus, Surrenti lopadas (vel chemas), glaucum Cumas apud. at quid Scaliger, Surrentid elopem face emas, glaucum ad Cumas. quid Salmasius, Surrenti face emas helopem, glaucum cape Cumis Vahlenus || 5 quid scaru'? Bergkiius: scarum Fqv | cerebrum Iouis FV, cerebrum Iouis q | suppremi F, supracmi v || 7 quid merulam, turdum, melanurum umbramque marinam? vel quid melanurum, umbram, turdum merulamque marinam? Bergkiius: melanurum turdum merulamque umbramque (umbra inque F, ἕβρα ἴνque q) marinam Fq v: tum turdum, merulam, melala. Apul. Madaur. Apol.

polypus Corcyrae est, caluaria pinguis Atarnae,
purpura, muriculi, mures, dulces quoque echini. (400)

alios etiam multis uestibus decoravit, et ubi gentium quisque eorum,
qualiter assus aut iussulentus optime sapiat, nec tamen ab eruditis⁵
f. 112a. reprehenditur. ne ego reprehendar, qui res paucissimis cognitas⁽⁴⁰¹⁾
Graece et Latine propriis et elegantibus uocabulis conscribo.

XXXX Cum hoc satis dixi, tum aliud accipe. quid enim tandem, si
medicinae neque instudiosus neque imperitus quaequam remedia ex
piscibus quaero? ut sane sunt plurima cum in aliis omnibus rebus 10
eodem naturae munere interspersa atque interseminata, tum etiam
nonnulla in piscibus. an remedia nosse et ea conquirere magi po-
tius esse quam medici, quam denique philosophi putas? cui illis
non ad quaestum, sed ad suppetias usura est. ueteres quidem me-
dici etiam carmina remedia uulnerum norant, ut omnis uetustatis 15
certissimus auctor Homerus docet, qui facit Vlixem de uulnere san-
guinem profluentem sisti cantamine. nihil enim, quod salutis fe-
rendae gratia fit, criminis est. 'at enim,' inquit, 'piscem cui rei
nisi malae proscidisti, quem tibi Themison seruus attulit?' quasi
uero non paulo prius dixerim, me de particulis omnium animalium, 20
(402)

2 ibid. VII p. 318f: πολύμοποι ἐν τε Θάλασσῃ καὶ Καρίῃ εἰσὶν ἄριστοι. |
καὶ Κέρκυρα τρέφει μεγάλους πολλοὺς τε τὸ πλεῖστον.

16 Od. τ. 456.

nurum u. m. *Schraderus*, alburnum, turdum merulamque u. m., vel: alburnum,
turdum, melanurum u. m. *Ritschellius ind. schol. Bonn. aest. 1852 p. XV* |
versus 5 — 7 *Fahlenus sic scripsit*: quid turdum, merulam, melanurum um-
bramque marinam | praeterii atque scarum, cerebrum louis paene supremi? |
Nestoris — bonisque |

1 aliquot versus hoc loco intercidisse puto || 2 polypu' Corcyraest *Berg-
kiius*: polipus Corcira Fq, polypus corcira V | Atarnae s, tarne F, carne qv:
acarnae *Fahlenus* || 3 purpura v, purpura F, purpura q | muriculi Fq,
marriculi v | mures Fqv: murex *Casaubonus* || 4 multos *Pricaeus* | eorum
inueniatur, ostendit s || 5 post aut in q rasura | iussulentus F | sap. .t F,
sapat q | crud. tis F || 11 nature e F, natura e| m q || 12 ea rem. n. et e.
Pricaeus | potius e q, potius esset V || 13 cui *Hildebrandius*: qui Fqv ||
14 set F | suppetias q | usura FqV, usurus s || 16 Vlyxi v || 17 nichil
Fq || 18 inquit F || 19 Themis conseruus Fqv: cf. pag. 43, 11 ||

Ed. Oudend.

de situ earum deque numero deque causa conscribere ac libros
ἀνατομῶν Aristoteli et explorare studio et augere. atque adeo
 summe miror, quod unum a me pisciculum inspectum sciatis, cum
 iam plurimos, ubicumque locorum oblatis sunt, aequè inspexerim,
 5 praesertim quod nihil ego clanculo, sed omnia in propatulo ago, ut
 quiuis uel extrarius arbiter adsistat, more hoc et instituto magistro-
 rum meorum, qui aiunt hominem liberum et magnificum decere,
 si queat in primori fronte animum gestare. hunc adeo pisciculum,
 quem uos leporem marinum nominatis, plurimis qui aderant
 10 ostendi. necdum etiam decerno quid uocem, nisi quaeram sane
 accuratius, quod nec apud ueteres philosophos proprietatem eius
 piscis reperio, quamquam sit omnium rarissima et hercule memo-
 randa. quippe solus ille, quantum sciam, cum sit cetera exossis,
 duodecim numero ossa ad similitudinem talorum suillorum in uen-
 15 tre eius conexas et catenatas sunt. quod Aristoteles si scisset, nun-
 quam profecto omisisset scripto prodere, qui aselli piscis solius
 omnium in media aluo corculum situm pro maximo memorauit.
 (493) 'piscem', inquit, 'proscidisti'. hoc quis ferat philosopho crimen XXXXI
 esse, quod lano uel coquo non fuisset? 'piscem proscidisti: quod
 20 crudum': id accusas? si cocto uentrem rusparer, hepatis suffode-
 rem, ita ut apud te puerulus ille Sicinius Pudens | suomet obsonio
 discit, eam rem non putares accusandam: atqui maius crimen est
 philosopho comesse piscis quam inspicere. an hariolis licet iocinera
 rimari, philosopho contemplari non licebit, qui se sciat omnium
 25 animalium haruspicem, omnium deum sacerdotem? hoc in me
 (494) accusas, quod ego et Maximus in Aristotele miramur? cuius nisi

15 Aristotelis fragm. ed. Rose p. 312.

1 denique numero denique causa Fq | lib. ros F || 2 fortasse ideo || 3
 summe Salmastius: adeorum me miror FV, ad eorum me miror q || 4 ubi-
 cunque q | locorum V || 5 nichil q | ut] at v || 6 assistat v || 7 decere
 scripsi: debere Fqv || 10 qui q | uocent v || 13 caetera v || 15 conexas
 Fqv | scisset s, om. FqV. an scribendum est: quod Ar. n. pr. omisisset, si
 scisset, ser. prodere? | nunquam s, unquam Fqv || 16 scribo V || 17 medio
 V || 18 inquit F || 19 coquo v || 20 rusparer s, rusparet Fqv | hepatis v
 | 21 Sicinius v || obsono Fv || 22 dixit v: uiuit Casaubonus, uixit Lipsius
 | accurandam v || 23 hariolis q | iocinera FqV || 25 aruspicem q ||

f. 113a. f. 11a.

libros bibliothecis exegeris et studiosorum manibus extorseris, accusare me non potes. sed de hoc paene plura quam debui.

Nunc praeterea uide, quam ipsi sese reuincant. aiunt mulierem magicis artibus, marinis illecebris a me petitam eo in tempore, quo me non negabunt in Gaetuliae mediterraneis montibus fuisse, 5 ubi pisces per Deucalionis diluua reperiantur: quod ego gratulor nescire istos, legisse me Theophrasti quoque *περὶ δακετῶν καὶ βλητικῶν* et Nicandri *Θηριακά*. ceterum me etiam ueneficii reum postularent, ut qui hoc negotium ex lectione et aemulatione Aristoteli nactus sim, nonnihil et Platone meo adhortante, qui ait, eum 10 qui ista uestiget *ἀμεταμέλητον παιδιὰν ἐν βίῳ παίζειν*. (495)

XXXXII Nunc quoniam pisces horum satis patuerunt, accipe aliud pari quidem stultitia, sed multo tanto uanuis et nequius excogitatum. scierunt et ipsi argumentum piscarium futile et nihili futurum, praeterea nouitatem eius ridiculam, — quis enim fando audiuit, ad magica 15 maleficia desquamari et exdorsari piscis solere? —, potius aliquid de rebus peruulgatoribus et iam creditis fingendum esse. igitur ad

7 Laert. D. V 2, 43.

10 Plat. Tim. p. 59c: τὰλλα δὲ τῶν τοιούτων οὐδὲν ποικίλον ἔτι διαλογίσασθαι τὴν τῶν εἰκότων μύθων μεταδιώκοντα ἰδέαν, ἣν ὅταν τις ἀναπαύσεως ἕνεκα τοὺς περὶ τῶν ὄντων ἀεὶ καταθέμενος λόγους, τοὺς γενέσεως περὶ διαθεώμενος εἰκότας ἀμεταμέλητον ἡδονὴν κτᾶται, μέτριον ἂν ἐν τῷ βίῳ παιδιὰν καὶ φρόνιμον ποιοῖτο. — Legg. III p. 685a: ἀλλὰ μὴν δεῖ γε ἡμᾶς τοῦτο ἐν τῷ νῦν σκοποῦντας καὶ ἐξετάζοντας περὶ νόμων, παίζοντας παιδιὰν πρεσβυτικὴν σῶφρονα, διελθεῖν τὴν ὁδὸν ἀλύπως, ὡς ἔφαμεν, ἥνικα ἡρχόμεθα πορεύεσθαι. — cf. Alcib. I p. 110b, Parmenid. p. 137b, Phaedr. p. 265c.

4 *verba* magicis artibus *secludi* mavult *Pricaeus* | inlecebris V || 6 reperiabantur *Salmasius* || 8 βλητικῶν] Βαητωμ Fφ, Βαητων V | caeterum v | ueneficii *Casaubonus*: beneficiis Fφv || 8 reum postularent *vir doctus in margine edit. Iunt. alt.*: eum p. Fφ, p. eum v || 9 ut qui ζ, ut quidem Fφv || 10 sum v | nonnichil φ || 11 ΝαΜεταμελητοΝΠαιδιαΝΕΝΒΙωΠεζεῖν. Fφ, αμετωνηδονητονΠαιδιαΝΕΝΒΙωΠεζεῖν V: *emendaverunt Spengelius* (l. d. p. 30) *et Hertzius* (*Philol.* XVII p. 178). *Casaubonus* ex *Platonis Timaeo* p. 90c *suppleverat*: φρονεῖν ἀθάνατα καὶ θεῖα, ἀνπερ ἀληθείας ἐφάπτηται || 13 stulticia v | tanta φV | excogitatu v || 14 nichili φ, nihil v | praetereo *Latinius* || 15 ridiculam ζ, ridiculum FφV | magica *deleri vult Stewechius* || 16 *disquamari* φv | *exdorsuari* *Casaubonus* || 17 *esset* ζ ||

Ed. Oudend.

f. 113a. f. 114.

praescriptum opinio[n]is et famae confinxere puerum quempiam f. 113b.
 (496) carmine cantatum || remotis arbitris, secreto loco, arula et lucerna f. 113b.
 et paucis consciis testibus, ubi incantatus sit, corruisse, postea
 nescientem sui excitatum. nec ultra isti quidem progredi mendacio
 5 ausi. sed enim fabula ut impleretur, addendum etiam illud fuit,
 puerum eundem multa praesagio praedixisse. quippe hoc emolu-
 mentum canticis accipimus, praesagium et diuinationem. nec modo
 vulgi opinione, uerum etiam doctorum uirorum auctoritate hoc
 miraculum de pueris confirmatur. memini me apud Varronem phi-
 10 losophum, uirum accuratissime doctum atque eruditum, cum alia
 (497) eiusdem modi, tum hoc etiam legere:

Trallibus de euentu Mithridatici belli magica percontatione
 consulentibus, puerum in aqua simulacrum Mercuri contemplan-
 tem, quae futura erant, centum sexaginta uersibus cecinisse. item-
 15 que Fabium, cum quingentos denarium perdidisset, ad Nigidium
 consultum uenisse; ab eo pueros carmine instinctos indicauisse,
 ubi locorum defossa esset crumina cum parte eorum, ceteri ut
 forent distributi; unum etiam denarium ex eo numero habere Ca-
 tonem philosophum. quem se a pedissequo in stipem Apollinis
 20 accepisse Cato confessus est.

Haec et alia apud plerosque de magicis pueris lego equidem, XXXXIII
 (498) sed dubius sententiae sum, dicamne fieri posse an negem. quam-
 quam Platoni credam, inter deos atque homines natura et loco me-
 dias quasdam diuorum potestates intersitas, easque diuinationes
 25 cunctas et magorum miracula gubernare. quin et illud mecum re-
 puto, posse animum humanum, | praesertim puerilem et simpli-
 cem seu carminum auocamento siue odorum delenimento soporari
 23 Sympos. p. 202e.

1 confluxere Coluius || 2 malim incantatum | s. aliquo loco Salmasius
 | arcula Pricaeus || 4 exantatum Burmannus ad Prop. III 5, 13 || 5 sed
 enim Bosscha: enim Fq, etenim v: at enim Pricaeus || 7 uerba praesagium
 et diuinationem suadenda putat Bosscha || 11 eiusmodi v || 12 rallibus F
 | percontatione consultantibus V || 13 Mercurii Fq || 14 centum olx F ||
 15 Fabium s, Fauium FV, Fanium q || 16 indictasse F || 17 locorum defosso
 V | crumena qv | parti V: partim Brantius | caeteri v || 18 M. Catonem
 v. in F litera M. erasa est || 19 in stipem Casaubonus: in [ype F, in stipe
 qv || 21 magicis Coluius: magis et Fqv | acquidem v || 24 intersitus v ||
 26 et praesertim s. ||

f. 113b. f. 113.

et ad obliuionem praesentium exsternari et paulisper remota corporis memoria redigi ac redire ad naturam suam, quae est immortalis scilicet et diuina, atque ita uelut quodam sopore futura rerum praesagare. uerum enim uero, ut ista sese habent, si qua fides hisce rebus impertienda est, debet ille nescio qui puer prouidus, || quantum ego audio, et corpore decorus atque integer deligi et animo sollers et ore facundus, ut in eo aut diuina potestas quasi bonis aedibus digne diuersetur, si tamen ea pueri corpore includitur, an ipse animus expergitus cito ad diuinationem suam redigatur, quae ei prompte insita et nulla obliuione saucia et hebes facile resumatur. non enim ex omni ligno, ut Pythagoras dicebat, debet Mercurius exculpi. quod si ita est, nominate, quis ille fuerit puer sanus, incolumis, ingeniosus, decorus, quem ego carmine dignatus sim initiare. ceterum Thallus, quem nominastis, medico potius quam mago indiget. est enim miser morbo comitali ita confectus, ut ter an quater die saepe numero sine ullis cantaminibus corruat omniaque membra conflictationibus debilitet, facie ulcerosus, fronte et occipitio conquassatus, oculis hebes, naribus hiulcus, pedibus caducus. maximus omnium magus est, quo praesente Thallus diu steterit: ita plerumque morbo ceu somno uergens inclinatur. cum tamen uos carminibus meis subuersum dixistis, quod forte me coram semel decidit. conserui eius plerique adsunt, quos exhiberi denuntiastis. possunt dicere omnes, quid in Thallo despuant, cur nemo audeat cum eo ex eodem catino cenare, eodem poculo bibere. et quid ego de seruis? uos ipsi, si audetis, negate Thallum, multo prius quam ego Oeam uenirem, corruere eo morbo solitum, medicis saepe numero ostensum, negent hoc conserui eius qui sunt in ministerio uestro: omnium rerum conuictum me fatebor, nisi rus adeo omnium uisu

11 Iambl. de uita Pythag. c. 34 (p. 480 Kiessl.).

1 externari v || 3 uelud FV | sapore q || 4 utut Colvius || 5 probus Steuechius, prouidus Gruter. suspic. ined. XXII 6 || 8 an FqV, aut s || 9 diuinationem] diuinam naturam Casaubonus || 10 saucia v || 14 caeterum v: certe enim Iahnus || 15 infectus v || 16 an FV, aut q: delevit Salmasius || 17 conflictationibus V || 20 ceu] seu Casaubonus || 22 exhiberi F || 23 denuntiastis v | omnes] óp V, homines s || 24 coenare q || 25 si audetis Salmasius: uidetis Fqv: audetis Hildebrandius || 26 Aeam v || 27 negent Salmasius: negant Fqv || 28 rus adeo omnium uisu diu scripsi: rusa de omnium

diu ablegatus est, in longinquos agros, ne familiam contaminaret, quod ita factum nec ab illis negari potest. eo nec potuit hodie a nobis exhiberi. nam ut omnis ista accusatio temeraria et repentina fuit, nudius tertius nobis Aemilianus denuntiauit, ut seruos numero quindecim apud te exhiberemus. adsunt quattuordecim, || qui in oppido erant. Thallus solus, ut dixi, quod ferme ad centesimam lapidem longe exul est, is Thallus solus abest, sed misimus qui eum curriculo aduehat. interroga, Maxime, quattuordecim seruos quos exhibemus, Thallus puer ubi sit et quam salue agat, interroga seruos accusatorum meorum. non negabunt, turpissimum puerum corpore putri et morbido caducum, barbarum, rusticanum. bellum uero puerum elegistis, quem quis sacrificio adhibeat, cuius caput contingat, quem puro pallio amiciat, a quo responsum speret. uellem hercle adesset: tibi eum, Aemiliane, permissem, ut teneres, si tu interrogares. iam in media quaestione hic ibidem pro tribunali oculos truces in te inuertisset, faciem tuam spumabundus conspuisset, manus contraxisset, caput succussisset, postremo in sinu tuo corruisset.

Quattuordecim seruos quos postulasti exhibeo. cur illis ad quae-
 20 quae-
 25 questionem nihil uteris? unum puerum atque eum caducum requiris, quem | olim abesse pariter mecum scis. quae alia est euidentior calumnia? quattuordecim serui petito tuo adsunt, eos dissimulas; unus puerulus abest, eum insimulas. postremo, quid uis? puta Thallum adesse. uis probare, eum praesente me concidisse: ultro confiteor. carmine id factum dicis: hoc puer nescit, ego non factum reuincio. nunc caducum esse puerum nec tu audebis negare. cur ergo carmini potius quam morbo attribuaturs eius ruina? an euenire non potuit, ut forte praesente me idem pateretur, quod

diu FqV, de omnium consensu rus diu s: cf. pag. 55, 6: ni rus a tuore omnium d. abl. est *Hildebrandius*, [ni] rus ab ore omnium d. abl. est *Zinkius* (Eos 1864, l p. 82) ||

1 de q̄ || 4 denunciauit v | numero] n̄ FV, nō q̄, numero s || exhiberemus q̄ | xiiii Fq || 6 rus ablegatus, ut dixi, quidem s || 7 exul est, is *Hildebrandius*: ex oleis Fq, ex oleis V, ex oculis s || 8 xiiii Fq || 9 exhibemus q̄ || 10 accuratorum v || 13 contingat] cingat *Fulcanius* || 14 Hercule v | adesse q̄ || 14 et 15 et tenerem V || 16 trucidat q̄v || 19 xiiii Fq || 22 calumpnia q̄ | xiiii Fv || 26 nunc] num V: nam *Boscha* ||

saepe alias multis praesentibus? quod si magnum putarem cadu-
 cum deicere, quid opus carmine fuit, cum incensus gagates lapis, (502)
 ut apud physicos lego, pulchre et facile hunc morbum explo-
 ret, cuius odore etiam in uenaliis uulgo sanitatem aut mor-
 bum uenaliu experiantur? etiam orbis a figulo circumactus 5
 non difficile eiusdem ualetudinis hominem || uertigine sui cor-
 rипit. ita spectaculum rotationis eius animum saucium debilitat,
 ac multo plus ad caducos consternendos figulus ualet quam magus.
 tu frustra postulasti, ut seruos exhiberem: ego non de nihilo po-
 stulo, ut nomines, quinam testes huic piaculari sacro adfuerint, 10
 cum ego ruentem Thallum impellerem. unum omnino nominas
 puerulum illum Sicinium Pudentem, cuius me nomine accusas. is
 enim adfuisse se dicit: cuius pueritia etsi nihil ad religionem refra-
 garetur, tamen accusationi fidem deroget. facilius fuit, Aemiliane,
 ac multo grauius, tete ut ipsum diceres interfuisse et ex eo sacro 15
 coepisse dementire potius, quam totum negotium quasi ludicrum
 pueris donares. puer cecidit, puer uidit: num etiam puer | aliquis
 incantauit?

XXXVI Hic satis ueteratorie Tannonius Pudens cum hoc quoque men-
 dacium frigere ac prope iam omnium uultu et murmure explosum 20
 uideret, ut uel suspitiones quorundam spe moraretur, ait pueros
 alios producturum, qui sint aequae a me incantati, atque ita ad aliam
 speciem argumenti transgressus est. quod quamquam dissimulare
 potui, tamen ut omnia, ita hoc quoque ultro prouoco. cupio enim

2 Plin. nat. hist. XXXVI 19, 142: (gagates lapis) deprendit santicum
 morbum et uirginitatem suffitus.

1 magum φ : magicum *Scriverius* || 2 deicere φ , deiicere Fv || 3 phisi-
 cos F φ || 6 ualetudinis v | corripit] coarguit *Wowerus* || 9 nichilo φ || 10
 adfuerint φ || 13 affuisse F φ v | nichil φ : mihi *Iungermannus* | regionem F:
 libidinem *Casaubonus*, delationem *Wowerus* | se fragaretur in F del. et in
 margine a manu pr. scr. fragaretur, suffragaretur v || 14 accusationi scripsi:
 accusatio F φ v | derogaret v || 16 caepisse dementiri v || 17 donare *Pricaeus* |
 aliquis v, aliq F, aliquid φ || 19 ueteratoriae v | Tannonius φ || 20 mar-
 mure F || 21 suspiciones F φ v || 22 equae v ||

Ed. Oudend.

f. 114a. f. 12b.

produci eos pueros, quos spe libertatis audio confirmatos ad men-
 tendum. sed nihil amplius dico: ut producant. postulo igitur et
 flagito, Tannoni Pudens, ut expleas quod es pollicitus. cedo pueros
 istos, quibus confiditis: produce, nomina qui sint. mea aqua licet
 5 ad hoc utare. dic, inquam, Tannoni. quid taces, quid cunctaris,
 quid respectas? quod si hic nescit quid dixerit aut nomina oblitus
 est, at tu, Aemiliane, cede huc, dic quid aduocato tuo mandaueris,
 exhibe pueros. quid expalluisti? quid taces? hocine accusare est?
 hocine tantum crimen deferre, an Claudium Maximum, tantum
 10 uirum, ludibrio habere, me calumnia insectari? quod si forte pa-
 tronus tuus || uerbo prolapsus est et nullos pueros habes, quos f. 114b. ~~XX~~
 producas, saltem quattuordecim seruis quos exhibui ad aliquid
 (504) utere. aut cur sisti postulabas tantam familiam? magiae accusans XXXXVII
 de quindecim seruis denuntiasti: quid, si de ui accusares, quot tan-
 15 dem seruos postulares? sciunt ergo aliquid quindecim serui et
 occultum est. an occultum non est et magicum est? alterum ho-
 rum fatearis necesse est, aut illicitum non fuisse in quo tot con-
 scios non timuerim, aut si illicitum | fuit, scire tot conscios non
 debuisse. magia ista, quantum ego audio, res est legibus denegata,
 20 iam inde antiquitus duodecim tabulis propter incredundas frugum
 inlecebras interdicta. igitur est occulta non minus quam tetra et
 horribilis, plerumque noctibus uigilata et tenebris abstrusa et arbi-
 tris solitaria et carminibus murmurata, cui non modo seruorum,

20 Plin. nat. hist. XXVIII 2, 17: quid? non et legum ipsarum in duo-
 decim tabulis uerba sunt: «qui fruges excantassit», et alibi: «qui
 malum carmen incantassit»? — Senec. nat. quaest. III 7: et apud
 nos in duodecim tabulis cauetur, «ne quis alienos fructus excan-
 tasset».

2 nichil *q* | quam ut *s*: nihil amplius: tantam producant *Salmasius*, nihil
 amplius: tantum ut producant *Boscha* || 3 es om. *FV* || 4 fortasse confiditis
 || 5 cōtaris *V* || 6 respectus *F*, expectas *v* | dixerit *FV* || 8 et 9 hocine
Fqv || 10 calumpnia *q* || 12 xiiii *F*, quattuordecim *q* | exhibui *F*, exhibui *q* ||
 13 tantam *v*, tantum *Fq* || 14 xv *Fq* | denunciasti *v* | quot] quod *Fq* || 15
 xv *F* || 17 illicitum *Fq*, illicitum *V*: inlicitum *Scriverius* || 18 inlicitum *FqV*
 || 19 delegata *Fqv*: denegata *Fulcius*, relegata *Iungermannus* || 20 xii *FqV*
 || 21 illecebras *q* | est scripsi: et *Fqv* ||

uerum etiam liberorum pauci adhibentur. et tu quindecim seruos
 nis interfuisse? nuptiaene illae fuerunt an aliud celebratum officium
 an conuiuium tempestiuum? quindecim serui sacrum magicum par-
 ticipant quasi quindecim uiri sacris faciundis creati. cui tamen rei tot
 numero adhibuissem, si conscientia unius nimis multi sunt? quin- 5
 decim liberi homines populus est, totidem serui familia, totidem
 uincti ergastulum. an adiutorio multitudo eorum necessaria fuit,
 qui diutine hostias lustralis tenerent? at nullas hostias nisi gallinas (505)
 nominastis. an ut grana turis numerarent? an ut Thallum pro-
 sternerent? 10

XXXXVIII Mulierem etiam liberam perductam ad me domum dixistis
 eiusdem Thalli ualetudinis, quam ego pollicitus sim curaturum:
 eam quoque a me incantatam corruisse. ut uideo, uos palaestritam,
 non magum accusatum uenistis: ita omnis qui me accessere dicitis
 cecidisse. negauit tamen quaerente te, Maxime, Themison medicus, 15
 a quo mulier ad inspiciendum perducta est, quicquam || ultra pas-
 sam, nisi quaesisse me, ecquid illi aures obtinirent et utra earum
 magis: ubi responderit, dexteram sibi aurem nimis inquietam, |
 f. 13a. confestim discessisse. hic ego, Maxime, quanquam sedulo inprae- (506)
 sentiarum a laudibus tuis tempero, necubi tibi ob causam istam 20
 uidear blanditus, tamen sollertiam tuam in percontando nequeo
 quin laudem. dudum enim, cum haec agitentur et illi incantatam
 mulierem dicerent, medicus qui adfuerat abnueret, quaesisti tu
 nimis quam prudenter, quod mihi emolumentum fuerit incantandi.
 responderunt: 'ut mulier rueret.' 'quid deinde? mortua est?' in- 25
 quis. negarunt. 'quid ergo dicitis? quod Apulei commodum, si
 ruisset?' ita enim pulchre ac perseueranter tertio quaesisti, ut qui

1 adibentur q | xv q || 2 nubtiene F || 3 xv Fq || 4 xvi F || 5
 si conscientia unius nimis m. s. Casaubonus (vel si conscientia unius multi
 sunt): si conscientiae nimis multi sunt Fqv: si conscientiae unus multi sunt
 Grosliotius | xv Fq || 8 diutino Colvius || 9 nominastis an ut q, nominasti
 sancia F, nominasti sancit V | thuris q | numerarent] mundarent Pricaeus
 || 12 Thallo Casaubonus | ualitudinis qv || 13 incantatam a me v || 14 acces-
 sero FV, accesserint s | interdicitis s || 17 earum s, eorum Fqv || 18
 dexteram F, dexteram q, dextram v || 19 haec Sericorius | quamquam q
 | impraesentiarum v || 20 ne ubi v || 21 percontando Fq || 23 affuerat q ||
 24 emulumentum F || 25 qd in q || 26 Apulei V, Apuleii Fq ||

Ed. Oudend.

scires omnium factorum rationes diligentius examinandas, ac saepius causas quaeri, facta concedi, eoque etiam patronos litigatorum causidicos nominari, quod cur quaeque facta sint expediant. ceterum negare factum facilis res est et nullo patrono indiget: recte factum uel perperam docere, id uero multo arduum et difficile est. frustra igitur an factum sit anquiritur, quod nullam malam causam habuit ut fieret. ita facti reus apud bonum iudicem scrupulo quaestionis liberatur, si nulla fuit ei ratio peccandi. nunc quoniam neque incantatam neque prostratam mulierem probauerunt, et ego non nego petitu medici a me inspectam, dicam tibi, Maxime, cur illud de aurium tinnitu quaesierim, non tam purgandi mei gratia in ea re, quam tu iam praeiudicasti neque culpae neque crimini confinem, quam ut ne quid dignum auribus tuis et doctrinae tuae congruens reticuerim. dicam igitur quam breuissime potuero: | etenim admonendus es mihi, non docendus.

Plato philosophus in illo praeclarissimo Timaeo caelesti quadam facundia uniuersum mundum molitus postquam de nostri quoque animi trinis potestatibus sollertissime || disseruit et, cur quaeque membra nobis diuina prouidentia fabricata sint, aptissime docuit, causam morborum omnium trifariam percenset. primam causam primordiis corporis attribuit, si ipsae elementorum qualitates, uuida et frigida, et his duae aduorsae non congruant; id adeo euenit, cum quaequam earum modum excessit aut loco demigravit. sequens causa morborum inest in eorum uitio, quae iam concreta ex simplicibus elementis una tamen specie coaluerunt, ut est sanguinis species et uisceris et ossi et medullae, porro illa quae ex hisce singularibus mixta sunt. tertio in corpore concrementa uarii

XXXXVIII

f. 115a.

16 Tim. p. 82—86.

1 scires φ ex corr., ut quis ej res F || 11 gratia deleri mavult Steuochius || 13 dignum *uncis inclusit Scriverius* || 14 potero φ || 17 igitur postquam φV || 18 disseruit F, diseruit v || 19 apertissime *Goesium* || 21 adtribuit V || 22 uuida] humida φ ex corr. | iis F, hiis φV | aduorse F φV || 23 modum F, m φ , modo v || 24 causam v || 26 ossis v || 27 concremata φ : concreta *Latinius* ||

fellis et turbidi spiritus et pinguis humoris nouissima aegritudinum
 L incitamenta sunt. quorum e numero praecipua sit materia morbi
 comitialis, de quo dicere exorsus sum, cum caro in humorem cras- (508)
 sum et spumidum inimico igni conliquescit, et spiritu indidem
 parto ex candore compressi aeris albida et tumida tabes fluit. ea 5
 namque tabes si foras corporis prospirauit, maiore dedecore quam
 t. 125b. noxa diffunditur. pectoris enim primorem cutim utiligine in/signit
 et omnimodis maculationibus conuariat: sed cui hoc usu uenerit,
 nunquam postea comitali morbo adtemptatur. ita aegritudinem
 animi grauissimam leui turpitudine corporis compensat. enimuero 10
 si pernicioosa illa dulcedo intus cohibita et bili atrae sociata uenis (509)
 omnibus furens peruasit, dein ad summum caput uiam molita dirum
 fluxum cerebro immiscuit, ilico regalem partem animi debilitat,
 quae ratione pollens uerticem hominis uelut arcem et regiam in-
 sedit. eius quippe diuinas uias et sapientes meatus obruit et obtur- 15
 bat: quod facit minore pernicie per soporem, cum potu et cibo
 plenos comitialis morbi praenuntia strangulatione modice angit.
 sed si usque adeo aucta est, ut etiam uigilantium capiti offundatur,
 tum uero repentino mentis nubilo obtorpescunt || et moribundo
 corpore cessante animo cadunt. eum nostri non modo maiorem 20
 et comitalem, uerum etiam diuinum morbum, ita ut Graeci *ἰεὴν*
νόσον, uere nuncuparunt: uidelicet quod animi partem rationalem,
 quae longe sanctissima est, eam uiolet.

LI Agnoscis, Maxime, rationem Platonis quantum potui pro tem-
 pore perspicue explicatam, cui ego fidem arbitratus causam diuini 25
 morbi esse, cum illa pestis in caput redundauit, haudquaquam ui- (510)

3 comicialis v || 4 conliquescit v | spiritu F, spiritum qv || 5 parto
 Fqv: spiritum inde parit et *Latinus*, spiritum indidem parta *Hildebrandus* |
 calore *Pricaeus* | tumida] spumida *Pricaeus* || 6 corpore *Pricaeus* || 7
 pectoris] corporis *Casaubonus* || 9 comiciali v | adtemptatur Fq, abtemptat-
 ur V || 10 animū v | comescat v || 11 dulcedo] *corruptum*; *fortasse*
 uligo; albedo *Coluius*, mucedo *Fulcanius* || 13 illico qv || 14 uelud F |
 et regiam qv, egregiam F || 15 sapientis qv | obstruit et obturat *Fuluius*
 || 17 praenuntia v || 19 post obtorpescant in F *rasura* || 21 comitalem v ||
 21 et 22 *ἰεὴν* NOCON Fq, *ἰεὴν* NOCON V || 22 uero V: *del. Sal-*
masius || 23 est v, in F *est erasum*, in q *extat in rasura* || 24 po-
 tuit *Coluius* || 26 cap.. q | redudauit F ||

Ed. Oudend.

deor de nihilo percontatus, an esset mulieri illi caput graue, cer-
 uix torpens, tempora pulsata, aures sonorae. ceterum, | quod dexte-
 rae auris crebriores tinnitus fatebatur, signum erat morbi penitus
 adacti. nam dextera corporis ualidiora sunt, eoque minus spei ad
 5 sanitatem relinquunt, cum et ipsa aegritudini succumbunt. Aristote-
 les adeo in problematis scriptum reliquit, quibuscumque caducis
 a dextero morbus occipiat, eorum esse difficiliorem medelam. lon-
 gum est, si uelim Theophrasti quoque sententiam de eodem morbo
 (511) recensere; est enim etiam eius egregius liber de caducis. quibus
 10 tamen in alio libro, quem de inuidentibus animalibus conscripsit,
 remedio esse ait exuias stellionum, quas uelut senium more cete-
 rorum serpentium temporibus statutis exuant. sed nisi confestim
 eripias, malignone praesagio an naturali adpetentia ilico conuertun-
 tur et deuorant. haec idcirco commemorauit, nobilium philosopho-
 15 rum disputata simul et libros sedulo nominaui nec ullum ex medi-
 cis aut poetis uolui attingere, ut isti desinant mirari, si philosophi
 suapte doctrina causas morborum et remedia nouerunt. igitur cum
 ad inspiciendum mulier aegra curationis gratia ad me perducta sit,
 (512) atque hoc et medici confessione qui adduxit ad meam ratiocinatio-
 20 nem recte factum esse conueniat: aut constituent, magi et malefici
 hominis esse morbis mederi, aut si hoc dicere non audent, fatean-
 tur, se in puero || et muliere caducis uanas et prorsus caducas ca- f. 115b.
 lumnias intendisse.

6 Aristotelis fragm. ed. Rose p. 237.

9 Laert. Diog. V 42—43 (περί ἐπιλήψεως α', περί τῶν ζῴων ὅσα λή-
 γεται φθονεῖν α').

11 Plin. nat. hist. XXX 10, 87—89.

1 nichilo φ || 2 auris v | sonorae ceterum ζ, sonora et ceterum F,
 sonor. . et ceterum φ, sonora et caeteram v | dexte φ, dextrae v || 4 exacti
Stewechius, adacti *Groslotius* || 5 aegritudini succumbunt ζ, aegritudinis
 accumbunt FφV || 6 scribunt V | quibuscumque ζ, quibus eque Fφv: qui-
 busque *Acidalius*, aequae reliquit, quibus *Iungermannus* || 10 inuidentibus
 FφV (et *Casaubonus*): non uidentibus ζ | conscribit V || 11 exuias FV | stel-
 lionum FV | caeterorum v || 13 presagia F | adpetentia FV, appetentia φ
 | illico φ || 14 idcirco v | ...memorauit φ || 19 ad mea ratiocinatione Fφ,
 ad meam ratiocinationem v: ac mea ratiocinatione *Fulcius* || 22 sed prorsus
 F || 23 calumpnias φ ||

LII Immo enim si uerum uelis, Aemiliane, tu potius caducus qui iam tot calumpniis cecidisti. neque enim grauius est corpore quam corde collabi, pede potius quam mente corruere, in cubiculo despuum quam in isto splendidissimo coetu detestari. at tu fortasse te putas sanum, quod non domi contineris, sed insaniam tuam, quoquo te duxerit, sequeris. atqui si contendere uis furorem tuum cum Thalli furore, inuenies non permultum interesse, nisi quod Thallus sibi, tu etiam aliis furis. ceterum Thallus oculos torquet, tu ueritatem, Thallus manus contrahit, tu patronos, Thallus pauimentis inliditur, tu tribunalibus. postremo ille quidquid agit, in aegritudine facit, ignorans peccat: at tu, miser, prudens et sciens delinquis. tanta uis morbi te instigat: falsum pro uero insimulas, infectum pro facto criminaris, quem innocentem liquido scis, tamen accusas ut nocentem. quin etiam — quod praeterii — sunt quae fatearis nescire, et eadem rursus, quasi scias, criminaris.

LIII Ais enim me habuisse quaedam sudariolo inuoluta apud lares Pontiani. ea inuoluta quae et cuius modi fuerint, nescisse te confiteris, neque praeterea quemquam esse qui uiderit: tamen illa contendis instrumenta magiae fuisse. nemo tibi blandiatur, Aemiliane: non est in accusando uersutia ac ne impudentia quidem: ne tu arbitreris. quid igitur? furor infelix acerbi animi et misera insania crudae senectutis. his enim paene uerbis cum tam graui et perspicaci iudice egisti: 'habuit Apuleius quaequam linteolo inuoluta apud lares Pontiani. haec quoniam ignoro quae fuerint, idcirco magica fuisse contendo. crede igitur mihi quod dico, quia id dico | quod nescio.' o pulchra argumenta et aperte crimen reuinentia. 'hoc fuit, quoniam quid fuerit ignoro.' solus repertus es, Aemiliane, qui scias etiam illa | quae nescis. tantum super omnis stultitia euectus es: quippe [qui] sollertissimi et acerrimi philosophorum ne iis qui-

1 imo v | enim *del. Salmassius* | si audire uerum uelis c | 2 calumpniis q | 6 si c, om. Fqv | contederi V | 8 ceterum] etenim *vel iterum Latinus* | 9 inliditur FV, illiditur q | 10 quicquid qv | 11 delinqui. s F | 14 fateris Pricaeus | 20 imprudentia Pricaeus | 24 idcirco q, iccirco Fv | 25 quia id om. F | 26 et in q *scr. a manu rec.* | 26 et 27 uerba hoc fait — ignoro om. q | 28 stultitia *Casaubonus*: stultitia Fq, stulticia v | euectus Fq, uectus v | 29 qui *secluit Iahnus*: quippeni *Colcius* | philosophorum fuerunt c |

Ed. Oudend.

dem confidendum esse aiunt quae uidemus: at tu de illis quoque adfirmas, quae neque conspexisti unquam neque audisti. Pontianus si uiueret atque eum interrogares, quae fuerint in illo inuolucro, nescire se responderet. libertus eccille, qui clauis eius loci in hodiernum habet et a uobis stat, nunquam se ait inspexisse, quamquam ipse aperiret utpote promus librorum qui illic erant conditi paene quotidie et clauderet, saepe nobiscum, multo saepius solus intraret, linteum in mensa positum cerneret sine ullo sigillo, sine uinculo. quidni enim? magicae res in eo occultabantur: eo negligentius adseruabam *scilicet*. enim libere scrutandum et inspiciendum, si liberet, etiam auferendum temere exponebam, alienae custodiae commendabam, alieno arbitrio mittebam. quid igitur impaesentiarum uis tibi credi? quodne Pontianus nescierit qui indiuiduo contubernio mecum uixit, id te scire, quem nunquam uiderim nisi pro tribunali? an quod libertus adsiduus, cui omnis facultas inspiciendi fuit, quod is libertus non uiderit, te qui nunquam eo accesseris uidisse? denique ut quod non uidisti, id tale fuerit quale dicis: atqui, stulte, si hodie illud sudarium tu interceptisses, quicquid ex eo promeres, ego magicum negarem.

20 Tibi adeo permitto, finge quiduis, reminiscere, excogita, quod LIII possit magicum uideri: tamen de eo tecum decertarem. | aut ego f. 14b. subiectum dicerem aut remedio acceptum aut sacro traditum aut somnio imperatum. mille alia sunt quibus possem more communi et uulgatissima obsecrationum consuetudine uere refutare. nunc 25 id postulas, ut quod deprehensum et detentum tamen nihil me apud bonum iudicem laederet, id inani suspitione incertum et in-

1 esse] eē F || 2 affirmas qv || 3 interrogares v, interrogaret Fq: *fortasse* interrogaretis || 4 se nescire q | libertus eccille qv, libertus et libe[r]tuseccille F, libertus etiam ille s || 7 cotidie V || 9 negligentius Fqv | *cone* diligentius adseruabam? *Gudius ad Phaedr.* l 25 || 10 scilicet. enim *Boscha*: sed cui FV, sed enim q || 13 inpraesentiarum v | quod Pontianus quidem *Scrivarius* | in indiuiduo *Scrivarius* || 15 assiduus qv || 16 *uerba* quod is libertus *delenda* *putat Latinius: uerba* cui omnis - libertus *secludere* *mauult Boscha* || 20 *comminiscere Coluius, eminiscere Pricaeus* || 23 *imparatum* v || 24 *obsecrationum scripsi: obsecrationum Fqv* || 25 *deprehensum Fq, reprehensum V: re prehensum Hildebrandius* | *detectum Fuluius* || 26 *suspitione Fqv* ||

f. 115b. f. 14b.

f. 116a. cognitum || condemnet. haud sciam an rursus, ut soles, dicas: 'quid ergo illud fuit, quod linteo tectum apud lares potissimum deposuisti?' itane est, Aemiliane? sic accusas, ut omnia a reo percontans nihil ipse adferas cognitum. 'quam ob rem piscis quaeris?' 'cur aegram mulierem inspexisti?' 'quid in sudario habuisti?' 5 utrum tu accusatum an interrogatum uenisti? si accusatum, tute argue quae dicis, si interrogatum, noli praecudicare quid fuerit, quod ideo te necesse est interrogare, quia nescis. ceterum hoc quidem pacto omnis homines rei constituentur, si ei qui nomen cuiuspiam detulerit, nulla necessitas sit probandi, omnis contra factus percontandi. quippe omnibus, si cui forte negotium magiae facessitur, quicquid omnino egerint, obicietur. uotum in alicuius statuae femore signasti: igitur magus es; aut cur signasti? tacitas preces in templo deis allegasti: igitur magus es; aut quid optasti? 10 contra: nihil in templo precatus es: igitur magus es; aut cur deos non rogasti? similiter si posueris donum aliquod, si sacrificaueris, si uerbenam sumpseris. dies me deficiet, si omnia uelim persequi, quorum rationem similiter calumniator flagitabit. | praesertim quod conditum cumque, quod obsignatum, quod inclusum domi adseruatur, id omne eodem argumento magicum dicetur, aut e cella 20 promptuaria in forum atque in iudicium proferetur.

LV Haec quanta sint et cuius modi, Maxime, quantusque campus calumniis hoc Aemiliani tramite aperiatur, quantique sudores innocentibus hoc uno sudariolo adferantur, possum equidem pluribus disputare, sed faciam quod institui: etiam quod non necesse est confitebor et interrogatus ab Aemiliano respondebo. interrogas, Aemiliane, quid in sudario habuerim. at ego quamquam omnino positum ullum sudarium meum in bybliothea Pontiani possim ne-

1 condemnet q || 2 potissimum] Pontiani *Pricaeus* || 3 percontans *scripti*: percontare Fq, percontare V, percontare s: percontaris *Hildebrandius* || 4 nihil q | piscis q || 6 utrum tu *Salmasius*: ut sumtu Fq, ut tu V, insutum s: num tu *Fulvius* | accusatam F || 8 caeterum v || 11 si cui F, sic q, sicut v: ut cuique *vel simul* cui *Casaubonus*, si quid *Wytenbachius* | negocium v || 12 facessetur *Casaubonus* | obicietur F, obicietur qv || 13 assignasti s || 15 nihil q | praecatus v || 21 promptaria V || 22 cuiuscemodi V || 23 calumpniis q, calumnus V | Emiliane v || 28 bybliothea F, bybliothea q, bibliothea v ||

Ed. Oudend.

f. 116a. f. 14b.

gare, at maxime fuisse concedo: tamen, cum habeam dicere, nihil in
eo inuolutum fuisse, || — quae si dicam, neque testimonio aliquo
neque argumento reuincar. nemo est enim qui attigerit, unus li-
bertus, ut ais, qui uiderit — tamen, inquam, per me licet fuerit refer-
5 tissimum. sic enim, si uis, arbitrare, ut olim Vlixii socii thesaurum
repperisse arbitrati sunt, cum utrem uentosissimum manticularen-
(517) tur. uin dicam, cuius modi illas res in sudario obuolutas laribus
Pontiani commendarim? mos tibi geretur.

Sacrorum pleraque initia in Graecia participauit. eorum quae-
10 dam signa et monumenta tradita mihi a sacerdotibus sedulo con-
seruato. nihil insolitum, nihil incognitum dico. uel unius Liberi pa-
tris mystae qui adestis scitis, quid domi conditum celetis et absque
omnibus profanis tacite ueneremini. at ego, ut dixi, multiuiga
sacra et plurimos ritus et uarias cerimonias studio ueri et officio
15 erga | deos didici. nec hoc ad tempus compono, sed abhinc ferme f. 15a.
triennium est, cum primis diebus quibus Oeam ueneram publice
disserens de Aesculapii maiestate eadem ista prae me tuli et quot
sacra nossem percensui. ea disputatio celebratissima est, uulgo legi-
gitur, in omnium manibus uersatur, non tam facundia mea quam
20 mentione Aesculapii religionis Oeensibus commendata. dicite aliqui,
si quis forte meminit, huius loci principium. audisne, Maxime, mul-
tos suggerentis? immo, ecce etiam liber offertur. recitari ipsa haec
(518) iubebo, quoniam ostendis humanissimo uultu auditione te ista non
grauari.

5 Hom. Od. x 28—55.

17 Apul. florid. IIII 18 sub fin.

1 ac FqV: at *Salmasius* | maxime tamen ζ | concedo *scripsi*: concedam
Fqv | tamen habeam F, tamen tamen habeam q, tamen cum habeam v | nichil
q || 3 est om. v || 4 refertissimum *Wyttenbachius*: repertissimum Fqv ||
5 Vlixis q, Vlyxi v | sotii v || 6 repperisse F, reperisse qv || 11 nichil q
| nichil q || 12 miste Fq, symmyste v || 13 prophanis Fv || 16 uenirem
^{is}
Boscha || 17 deserens q | quot c, quod Fq, qd v || 18 nos semper censui
Fq || 19 omnium F, omnibus qV || 20 religionis *Casaubonus* | aliqui F,
aliquis qv || 21 si qui v ||

L. Apul. Madaar. Apol.

5

LVI Etiamne cuiquam mirum uideri potest, cui sit ulla memoria religionis, hominem tot mysteriis deum conscium quaedam sacrorum crepundia domi adseruare, atque ea lineo texto inuoluere, quod purissimum est rebus diuinis uelamentum? quippe lana, segnissimi corporis excrementum, pecori detracta, iam inde || Orphei et Pythagoræ scitis profanus uestitus est. sed enim mundissima lini seges inter optimas fruges terra exorta non modo indutui et amictui sanctissimis Aegyptiorum sacerdotibus, sed opertui quoque rebus sacris usurpatur.

Atque ego scio, nonnullos et cum primis Aemilianum istum facitiae sibi habere, res diuinas deridere. nam, ut audio partim Oensium qui istum nouere, nulli deo ad istoc aeni supplicauit, nullum templum frequentauit, si fanum aliquod praetereat, nefas habet, adorandi gratia manum labris admouere. iste uero nec dis ruratio[n]is, qui eum pascunt ac uestiunt, segetis ulla aut uitis aut gregis primitias impartit: nullum in uilla eius delubrum situm, nullus [locus aut] lucus consecratus. et quid ego de luco et delubro loquor? negant uidisse se qui fuere in finibus eius unum saltem aut lapidem unctum aut ramum coronatum. igitur agnomenta ei duo indita: Charon, ut iam dixi, ob oris et animi diritatem, sed alterum, quod libentius

5 Laert. Diog. VIII 19: στολή δ' αὐτῶ (Pythagoræ) λευκή, καθάραι, καὶ στρώματα λευκὰ ἐξ ἑρίων· τὰ γὰρ λινὰ οὐκ εἰς ἐκείνους ἀφίετο τοὺς τόπους.

20 pag. 32, 9.

2 mysterium Casaubonus | dñ F || 3 ea s, eo FqV || 4 et 5 scribendum uidetur segnissimi pecoris excrementum, glossemate corpori detracta secluso || 6 prophanus Fv || 7 optimas F, optimas qv || 8 uerba sanctissimis - quoque in q omissa sunt, extant autem in calce | in rebus s. Vulcanius || 10 atqui Floridus || 11 diuina v | partim oensiam Fqv, percensentibus iis s: emendavit Salmasius ad Solin. p. 227 || 12 ad istoc scripsi: ad(rasura)hoc F, adij hoc q, ad hoc v | ani F | supplicauit F in rasura || 13 ad nefas q, nephas v || 14 gratia s, gratiam Fq, gra v | isti Fq | diis Fv | dirurationis q || 15 primitias v || 16 locus aut seclisit Iahnus || 17 et] ec F: sed Grosletius || 18 in finibus eius unum saltem transposui: unum saltem in finibus eius Fqv: fuere qui negant uidisse se uel negant uidisse se qui affluere Prisco || 19 agnomenta F, cognomenta q, agnomenta v || 20 sed et Grosletius | qud F ||

Ed. Oudend.

f.116b. f.15a.

audit, ob deorum contemptum, Mezentius. quapropter facile intellego, hasce ei tot initiorum enumerationes nugas uideri, et forsane ob hanc diuini contumaciam non inducat animum uerum esse
 (520) quod dixi, me sanctissime tot sacrorum signa et memoracula custodire. sed ego, quid de me Mezentius sentiat, manum non uorterim. ceteris autem clarissima uoce profiteor: si qui forte adest eorundem solemnium mihi particeps, signum dato, et audias licet quae ego adseruem. nam equidem nullo unquam periculo compellar, quae reticenda accepi, haec ad profanos enuntiare.

10 Vt puto, Maxime, satis uideor cuiuis uel iniquissimo animum LVII
 (521) explesse, et quod ad sudarium pertineat, omnem criminis maculam deteruisse, ac bono iam periculo ad testimonium illud Crassi, quod post ista quasi grauissimum legerunt, a suspicionibus Aemiliani transcensurus. testimonium ex libello legi audisti gumiae cuiusdam
 15 et desperati lurconis Iuni Crassi, me in eius domo nocturna sacra cum Appio Quintiano amico meo factitasse, qui ibi mercede deuersabatur. | idque se ait Crassus, quamquam eo tempore uel f.15b.
 Alexandriae fuerit, tamen taedae fumo et auium plumis comperisse. scilicet [eum] cum Alexandriae symposia obiret — est enim Crassus
 20 is, qui non inuitus de die in ganeas conrepat —, in illo cauponio
 (522) nidore pinnas de penatibus suis aduectas aucupatum, fumum domus suae agnouisse patrio culmine longe exortum. quem si oculis

1 Verg. Aen. VII 647: Primus init bellum Tyrrhenis asper ab oris | contemptor diuom Mezentius agminaque armat.

1 audit ob F in rasura | ^{iu} ezētius F (in margine a manu pr. scr. mezen)
 || 2 intelligo Fφv || 2 et 3 fors fuat ne Scaliger, fors fuat ut Casaubonus || 3 diuini] deum Salmasius | ob hanc diuum contemnentiam Coluius | inducat in animum F, ind. tu animum φ, ind. animum V || 6 caeteris v || 7 audias Fφ, audiat V || 9 prophanos Fφv | enunciare v || 13 suspicionibus Fφv || 14 gumiae φ || 15 Iunii v || 16 Quintiliano v | diuersabatur v || 17 quamquam v | in eo tempore V || 18 Alexandriae Fφ, Alexandriae v | a caede et fumo s: e taedae fumo Salmasius, a cinere et fumo Wowerus, taedaceo fumo Oudendorpius, a taedae fumo Hildebrandius || 19 scire licet Casaubonus | eum del. Iahnus | Alexandriae Fφ, Alexandriae v || 20 is Iahnus: iste Fφv | correpat φv | cauponio Scriuerius: cauponis Fφv: cauponae vel cauponii Brantius || 21 aucupantum F, aucupantem φ (et Casaubonus), aucupatum v || 22 agnouisse F ||

f. 116b. f. 15b.

uidit, ultra Vlyxi uota et desideria hic quidem est oculatus. Vlyxes
 fumum terra sua emergentem compluribus annis e litore pro-
 spectans frustra captauit; Crassus in paucis quibus afuit mensibus
 eundem fumum sine labore in taberna uinaria sedens conspexit.
 sin uero naribus nidorem domesticum praesensit, uincit idem sa- 5
 gacitate odorandi canes et uulturios. cui enim cani, cui uulturio
 Alexandrini caeli quicquam abusque Oeensium finibus oboleat?
 est quidem Crassus iste summus helluo et omnis fumi non imperi-
 tus, sed profecto pro studio bibendi, quo solo censetur, facilius ad
 LVIII eum Alexandriam uini aura quam fumi peruenisset. intellexit hoc et 10
 ipse incredibile futurum. nam dicitur ante horam diei secundam
 ieiunus adhuc et abstemius testimonium istud uendidisse. igitur
 scripsit haec se ad hunc modum comperisse.

Postquam Alexandria reuenerit, domum suam recta conten-
 disse, qua iam Quintianus migrarat: ibi in uestibulo multas auium 15
 pinnas offendisse: praeterea parietes fuligine deformatos: quaeisise
 causas ex seruo suo quem Oeae reliquerat, eumque sibi de meis et
 Quintiani nocturnis sacris indicasse. quam uero subtiliter compo-
 situm et uerisimiliter commentum, me, si quid eius facere uellem,
 f. 117a. non domi meae potius facturum fuisse: Quintianum || istum qui 20
 mihi assistit, quem ego pro amicitia quae mihi cum eo artissima
 est proque eius egregia eruditione et perfectissima eloquentia hono-
 ris et laudis gratia nomino, hunc igitur Quintianum, | si quas auis
 in cena habuisset aut, quod aiunt, magiae causa interemisset, pue-
 rum nullum habuisse, qui pinnas conuerteret et foras abiceret! 25
 praeterea fumi tantam uim fuisse, ut parietes atros redderet, cam-
 que deformitatem, quoad habitauit, passum in cubiculo suo Quin-

1 Hom. Od. α 58.

1 alixi F, Vlyxi v | Vlyxes v || 2 sup Fq | emergentem v | litore v
 || 3 afuit F, affuit q, abfuit v || 7 caeli v, coeli Fq || 10 Alexandriam Ca-
 saubonus: Alexandria Fqv | aurea v | peruenisset F (et Casaubonus), per-
 ueniret qv || 11 horum F || 15 qua unctis inclusit Scriverius || 17 reliquerat
 Fq (et Casaubonus), reliquaerit v || 18 sublimiter Vulcanius || 21 arctis-
 rr (corr. a ss. tert.)
 sima q || 22 et 23 laudis et honoris s || 25 pennas q | conuerteret q
 | abiceret Fq, abiiceret v ||

Ed. Oudend.

tianum! nihil dicis, Aemiliane? non est ueri simile, nisi forte Cras-
sus non in cubiculum reuersus perrexit, sed suo more recta ad fo-
(524) cum. unde autem seruus Crassi suspicatus est, noctu potissimum
parietes fumigatos? an ex fumi colore? uidelicet fumus nocturnus
5 nigrrior est eoque diurno fumo differt. cur autem suspicax seruus
ac tam diligens passus est, Quintianum migrare prius quam mun-
dam domum redderet? cur illae plumae quasi plumbeae [ac] tam
diu ad aduentum Crassi manserunt? non insimulet Crassus ser-
uum suum: ipse haec potius de fuligine et pinnis mentitus est, dum
10 non potest nec in testimonio dando discedere longius a culina.

Cur autem testimonium ex libello legistis? Crassus ipse ubi LVIII
gentium est? an Alexandriam taedio domus remeauit? an parietes
suos detergit? an, quod uerius est, ex crapula heluio attemptatur?
nam equidem hic Sabratae eum hesternae die animaduerti satis no-
15 tabiliter in medio foro tibi, Aemiliane, obructantem. quaere a no-
(525) (526) mēclatoribus tuis, Maxime, quamquam est ille cauponibus quam
nomenclatoribus notior, tamen, inquam, interroga, an hic Iunium
Crassum Oeensem uiderint? non negabunt. exhibeat nobis Aemi-
lianus iuuenem honestissimum, cuius testimonio nititur. quid sit
20 diei uides: dico Crassum iam dudum ebrium stertere, aut secundo
lauacro ad repotia cenae obeunda uinulentum || sudorem in balneo
desudare. *is tecum, Maxime*, praesens per libellum loquitur, non

1 nichil φ | ueri... simile F || 2 *verba* non in *in φ supra scr. a manu*
rec. || 3 aũ F φ | potissimum] Pontiani *Goesius* || 4 fumigatos F φ || 7 plum-
beae ac F φ v: plumbariae *Hildebrandius*. ac *soclusi*; *latet fortasse aliud*
| tan F || 8 ad *om.* F φ , usque ad ζ : *verba* ad aduentum Crassi *secludenda vi-*
dentur | insimul et F, in simul et v: nonne simulet Crassus et seruus suus

Sabmasius (?) || 9 sed ipse ζ | pennis φ || 12 *post Alexandriam Scriverius*
addidit confestim || 13 eluco vel heluco *Brantius* | attemptatur F φ v: amen-
tatur *Barthius* || 14 hic Sabratae eum *Sabmasius*: hic *fabrate* cum F φ , hic
sabrate ~ V: haec fabricantem *Lipsius*, hanc fabram technam vel haec fabra
tecum fabricantem *Casaubonus*, haec supra *Woverus*, hunc fanaticum *Meur-*
sius, haec hora tecum *Fulvius*, hunc saburratum vel haec saburrate eum vel
saburrato ore *Heinsius aduers.* p. 480, haec supra te eum *Scipio Gentilis* |
externa φ | nauseabiliter *Colvius* || 15 obructa^{nt}..em F | quaere a v, que
re an F *in rasura*, \bar{q} re an φ || 17 notior] ... clor F || 18 ex. ibeat φ || 19
quod φ || 21 uinulentum F φ V || 22 *is tecum, Maxime Putschius*: iste cum

quin adeo sit alienatus omni pudore, ut etiam, sub oculis tuis si foret, sine rubore ullo mentiretur, sed fortasse nec tantulum potuit | *bria* sibi temperare, ut hanc horam sobrie exspectaret: aut potius Aemilianus de consilio fecit, ne eum sub tam seueris oculis tuis constitueret, ne tu beluam illam uulsis maxillis foedo aspectu de facie improbares, cum animaduertisses caput iuuenis barba et capillo populatum, madentis oculos, cilia turgentia, rictum *restrictum*, saliuosa labia, uocem absonam, manuum tremorem, ructus *popinam*. patrimonium omne iam pridem abligurrat, nec quicquam ei de bonis paternis superest, nisi una domus ad calumniam uenditandam, quam tamen nunquam carius quam in hoc testimonio locauit. nam temulentum istud mendacium tribus milibus nummis Aemiliano huic uendidit, idque Oeae nemini ignoratur.

10
(527)

(528)

LX Omnes hoc, antequam fieret, *cognouimus*, et potui denuntiatione impedire, nisi scirem mendacium tam stultum potius Aemiliano qui frustra redimebat, quam mihi qui merito contempnebam obfuturum. uolui et Aemilianum damno *adfici* et Crassum testimonii sui dedecore prostitui. ceterum nudiustertius haudquaquam occulto res acta est in Rufini cuiusdam domo, de quo mox dicam, intercessoribus et deprecatoribus ipso Rufino et Calpurniano. quod eo

20

maxime Fqv: cum *del. Fulvius* | q non quin F ||

3 *ebria* Fq, *ebrius* V: a *bria* *Hildebrandius*, *bria malim*; cf. *Charis.* I p. 83 K. et *Arnob.* VII 29 | temperare ^(var.) F | *sobriae* v: *sobrius* *Boscha* | expectaret v || 4 et 5 *uee* cum - constitueretur *Stewechius*

|| 5 *baluam* F, *baluam* q, *biluam* V || 6 de specie c || 7 *madentis* Fqv: *marcentes* *Hoinsius* | *restrictum* *add. Acidalius*: rictum ructu hians *Salmasius* *uerbis* *quae in c paullo post secuntur* ructus. nam (patrim.) *deletis*, apertum rictum *Gentilis*, rictum hiantem *Wowerus*, tetrum *vel* spurcum rictum *Hildebrandius*, rictum ductum *Iahnus* || 8 *salibosa* F | ructu *spinam* FqV: ructus *popinam* *Pricaeus* coll. *Cic. in Pison. or.* 6, 13 et *Claudian. Mumert. de stat. anim.* 2, 9, ructum de *cupa* *Gentilis* coll. *Cic. l. d.* 27, 67, ructus fetidos *Wowerus*, rictus *spumam* *Rutgersius*, ructus *suspiria* *Vossius*, ructus *poenam* *Lennepius* coll. *Plin.* XXIII 2, 59, ructus *fremorem* *Hildebrandius* || 9 *abligurrat* *scripsi*: *abligurrat* Fq, *abligurrat* V || 10 *calumpniam* q || 12 *num* Fq, *nam* v | *nummum* *Casaubonus* || 14 *denuntiatione* v: *denuntiationem* *Pricaeus* || 16 *contempnebam* q || 17 *adfici* *scripsi*: *damno affici* et Cr. c, *damna* id faciet Cr. F, *dampa* id faciet Cr. q, *damna* id faei et Cr. V: *damni* id facere *Lindembrogius*, *damno* id facere *Boscha* || 18 *oculto* *Casaubonus*: *oculta* Fqv || 20 *deprecatoribus* *Brantius* | *Ruphino* q ||

libentius Rufinus perfecit, quod erat certus ad uxorem suam, cuius
 supra sciens dissimulat, non minimam partem praemii eius Cras-
 sum relaturum. uidi te quoque, Maxime, coitionem aduersum me
 et coniurationem eorum pro tua sapientia suspicatum, simul libellus
 5 ille prolatus est, totam rem uultu aspernantem. denique quam-
 (529) quam sunt insolita audacia et importuna impudentia praediti, tamen
 testimonium Crassi, cuius oboluisse faecem uidebant, nec ipsi ausi
 sunt perlegere nec quicquam eo niti. uerum || ego ista propterea t. 117b.
 commemorauit, non quod pinnarum formidines et fuliginis macu-
 10 lam te praesertim iudice timerem, sed ut ne impunitum foret Crasso,
 quod Aemiliano, homini rustico, fumum uendidit.

Inde etiam crimen ab illis, cum Pudentillae literas legerent, LXI
 (530) de cuiusdam sigilli fabricatione prolatum est, quod me aiunt ad
 magica maleficia occulta fabrica ligno exquisitissimo comparasse,
 15 et cum sit sceleti forma turpe et horribile, tamen impendio colere
 (531) et Graeco uocabulo βασιλέα nuncupare. nisi fallor, ordine eorum
 uestigia persequar, et singillatim apprehendens omnem calumniae
 textum retexo.

Occulta fuisse fabricatio sigilli, quod dicitis, qui potest, cuius
 20 uos adeo artificem non ignorastis, ut ei, praesto ut adesset, denun-
 (532) tiaueritis? en adest Cornelius Saturninus artifex, uir inter suos et
 arte laudatus et moribus comprobatus, qui tibi, Maxime, paulo ante
 diligenter sciscitanti omnem ordinem gestae rei summa cum fide
 et ueritate percensuit: me, cum apud eum multas geometricas
 25 formas e buxo uidissem subtiliter et adfabre factas, inuitatum eius
 artificio quaedam mechanica ut mihi elaborasset petisse, simul et
 aliquod simulacrum cuiuscunque uellet dei, cui ex more meo sup-

3 cohibitionem φ || 5 quanquam v || 6 insolita Iahnus: solita FqV,
 soluta s || 7 testimonium Coluius: testimonio Fqv: testimonio Cr.,
 quia eius obol. f. uid. Bosscha || 9 m^o memorauit F in rasura a manu
 pr. scr. || 10 te in F supra scr. a manu pr. | foret^o crassum F, crassum
 foret φ, Crasso foret v || 12 inde Acidalius: unde Fqv: unum Sal-
 masius || 15 sceleti Casaubonus: celeti Fqv: hebeti Coluius, colore
 et forma Fulcanius || 16 BACIAGAN FqV || 17 apprehendens v | ca-
 lumpnie φ || 20 praesto ut adesset V, praesto | üdasset F (in margine a
 manu pr. scr. l. üt), presto adessem φ | denunciaueritis v || 21 Saturnus
 Seruierius || 25 e buxo Erasmus: euoxo FqV || 26-27 elaborasset - sup-

plicassem, quacumque materia dummodo lignea exculperet. igitur primo buxeam temptasse. interim dum ego ruri ago, Sicinium Pontianum priuignum meum, qui mihi factum uolebat, impetratos hebeni loculos a muliere honestissima Capitolina ad se attulisse: ex illa potius materia rariore et durabiliore uti faceret adhortatum: id munus cum primis mihi gratum fore. secundum ea se fecisse, proinde ut loculi suppetebant. ita minutatim ex tabellis compacta crassitudine Mercuriolum expediri potuisse.

LXII Haec ut dico omnia audisti. praeterea a filio Capitolinae probissimo adolescente || qui praesens est sciscitante te eadem dicta 10
sunt: Pontianum loculos petisse, Pontianum Saturnino artifice detulisse. etiam illud non negatur, Pontianum a Saturnino perfectum sigillum recepisse, postea mihi dono dedisse. his omnibus palam atque aperte probatis, quid omnino superest, in quo suspitio aliqua
t. 16b. magiae delitescat? immo | quid omnino est, quod uos manifesti 15
mendacii non reuincat? occulte fabricatum esse dixistis, quod Pontianus splendidissimus eques fieri curauit, quod Saturninus uir grauis et probe inter suos cognitus in taberna sua sedens propalam exculpuit, quod ornatissima matrona munere suo adiuit, quod et futurum et factum multi cum seruorum tum amicorum qui ad 20
me uentitabant scierunt. lignum a me toto oppido et quidem oppido quaesitum non piguit uos commentiri, quem afuisse in eo tempore scitis, quem iussisse fieri qualicumque materia probatum est.

LXIII Tertium mendacium uestrum fuit, macilentam uel omnino 25

plicassem Fqv: elaboraret – supplicarem uel elaborassit – supplicassim uel elaborasseret – supplicasserem *Acidalius* | et | *malim* ut | cuiuscumque v ||

1 quacumque v | exculpere F, exculperet v || 2 temptasse v, tentasse Fq || 3 impetratos v, impetratas F, impetratus q || 4 loculos baculos *Scabiger* || 5 materie qv || 6 gratum mihi s | secundum ea q (et *Casaubonus*), fec d mea F, secdm ea V, sed ea s | proinde q, pinde F, perinde v || 7 loculi v, loculis Fq | item F || 10 adolescente FV, adulescente q in *rasura* || 13 et postea v || 14 suspitio v, suspicio Fq || 16 esse sigillum s | quod s, quo FV, qv ^{qo (man. sec.)} q || 18 tabernula s || 19 exculpuit Fqv || 20 qui qd' q || 22 quem s, quem quem FV, q'q' ^{a a (man. sec.)} q | afuisse FV, affuisse q ||

euisceratam formam diri cadaueris fabricatam, prorsus horribilem
 (534) et laruaem. quodsi compertum habebatis tam euidens signum
 magiae, cur mihi ut exhiberem non denuntiastis? an ut possetis in
 rem absentem libere mentiri? cuius tamen falsi facultas opportuni-
 5 tate quadam meae consuetudinis uobis adempta est. nam morem
 mihi habeo, quoquo eam, simulacrum alicuius dei inter libellos
 conditum gestare, eique diebus festis ture et mero et aliquando
 uictimis supplicare. dudum ergo cum audirem sceletum perquam
 impudenti mendacio dictitari, iussi, curriculo iret aliquis et ex
 10 hospitio meo Mercurioium afferret, quem mihi Saturninus iste Oeae
 fabricatus est. cedo, ut eum uideant, teneant, considerent. en
 uobis, quem scelestus ille sceletum nominabat. auditisne reclama-
 tionem omnium qui adsunt? auditisne mendacii uestri damna-
 tionem? non uos tot calumniarum tandem dispudet? hicine est
 15 sceletus, haecine est larua, || hocine est quod appellitabatis dae-
 monium? magicumne istud an solemne et commune simulacrum
 est? accipe quaeso, Maxime, et contemplare: bene tam puris et
 tam piis manibus tuis traditur res consecrata. en uide, quam fa-
 cies eius decora et *suci palaestrici* plena sit, quam hilaris | dei uul-
 20 tus, ut decenter utrinque lanugo malis deserpat, ut in capite
 (535) crispatus capillus sub imo pillei umbraculo appareat, quam lepide
 super tempora pares pinnulae emineant, quam [autem] festiue circa
 humeros uestis substricta sit. hunc qui sceletum audet dicere, pro-

f. 118a.

1 euisceratam] (*ras.*) nũsceraeac^m F | diri ε, duri FqV || 2 laruaem FqV,
 laruaem ε | tam euidens *Lipsius*: tam̄ uidens FV, añ uidens q || 6 mihi F
 || 7 thure qv || 8 uictimis Fq, uictimas V: uictima *Hildebrandius* | audire F |
 sceletum F (*et Casaubonus*), scelestum qv || 9 mendatio v || 10 affe...et F |
 11 cedo, ut *scripsi*: cedo tu Fqv: cedo mihi *Salmasius* | en v, em F, eni q
 || 12 scelestus] sceletus V || 13 dampnationem q || 14 calumpniarum q
 | hicine Fqv || 15 scelestus v | haecine Fq, hicine v | hocine Fqv ||
 commune
 16 q || 17 bene *cum eis quae secuntur coniunxit Casaubonus* || 18
 em FV, en q || 19 suci palaestrici *Lindembrogius*: suci palaēβci F,
 colorata (*m. sec.*)_s
 sucipala e^r rici q (*in margine a manu pr. scr. sucipala*), sucipala. rifi V |
 q^a hilaris q || 21 pillei FqV || 22 tempora V | añ F, autem qv: *delevit*
Al. Riesius ante nulla p. 74, 1 putans inserendum esse aut || 23 constricta ε
 | scelestum Fqv ||

fecto ille simulacra deorum nulla vidit aut omnia neglegit: hunc denique qui laruam putat, ipse est laruans.

LXIII At tibi, Aemiliane, pro isto mendacio dicit deus iste superum et inferum commeaator utrorumque deorum malam gratiam semperque obuias species mortuorum, quidquid umbrarum est usquam, 5 quidquid lemurum, quidquid manium, quidquid laruarum, oculis tuis oggerat omnia noctium occursacula, omnia bustorum formidamina, omnia sepulchrorum terriculamenta, a quibus tamen aevo et merito haud longe abes. ceterum Platonica familia nihil novi- (536) mus nisi festum et laetum et solemne et superum et caeleste. quin 10 altitudinis studio secta ista etiam caelo ipso sublimiora quaequam uestigauit et in extimo mundi tergo retexit. scit me uera dicere Maximus, qui τὸν ὑπερουράνιον τόπον ἐπὶ τῷ τοῦ οὐρανοῦ νότῳ legit in Phaedro diligenter. idem Maximus optime intellegit, ut de nomine etiam uobis respondeam, quisnam sit ille non a me 15 primo, sed a Platone βασιλεὺς nuncupatus [περὶ τὸν πάντων βασιλέα πάντ' ἐστὶ κάκεινον ἕνεκα πάντα, quisnam sit ille βασιλεύς]: totius rerum naturae causa et ratio [et origo] initialis, summus animi genitor, aeternus animantium sospitator, assiduus

13 Phaedr. p. 247 c.

16 Epist. II p. 312 (403): ὧδε γὰρ ἔχει· περὶ τὸν πάντων βασιλέα πάντ' ἐστὶ καὶ ἐκεῖνον ἕνεκα πάντα, καὶ ἐκεῖνο αἴτιον ἀπάντων τῶν καλῶν.

1 uidit *Iahnus*: uidet F φ v | neglegit V, neglegit F φ || 2 lar-natus ς || 3 dicit *scripsi*: a ut F (a in rasura scr. a manu sec.), det' φ , duat v (et *Salmastus*), aut ς || 4 inferorum φ || 5-6 quicquid φ v || 6 larbarum F || 8 sepulchrorum φ v || 9 abest F φ , abes v | nichil F φ || 10 solempne φ | caeleste F || 11 caelo v, coelo

φ || 12 uestigauit φ v, uestiuit F | estimo φ , extimo v | te.go F | retexit *scripsi*: retit F φ , repit V, degit ς : restitit *Spengelius l. d. p. 31* || 13 ΤΟΥΤΕΡΟΥΡΑΝΙΟΝ ΤΟΠΟΝ ΕΤΟΥΡΑΝΟΥΡΑ | ΗΟΥΩΤΩ F φ , ΤΟΥΤΕΡΟΥΡΑΝΙΟΝ ΤΟΠΟΝ ΕΤΟΥΡΑΝΟΥΩΤΩ V || 14 fedro F φ | intelligit F φ v || 16-18 *verba* περὶ τὸν πάντων βασιλέα - πάντα (ἀπαντα?), quisnam sit ille βασιλεύς a *Spengelio l. d. emendata uelut inclusi*: ΠΕΡΙΤΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΑ | ΠΑΝΤΕΣ ΚΑΙΚΕΙΝΟ fene | ea *απαντα* quisnam sit ille basileus F φ , ΠΕΡΙΤΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΠΑΝΤΕΣΤΙΚΑΙΚΕΙΝΟ feneκαπαNTα quisnam sit ille basileus V || 18 et origo om. F: del. *Iahnus coll. mett. III 30* || 19 animantium φ ||

Ed. Oudend.

mundi sui opifex, sed enim sine opera opifex, sine cura sospitator, sine propagatione genitor, neque loco neque tempore nec || ulla uice comprehensus eoque paucis cogitabilis, nemini effabilis.

(537) En ultro augeo magiae suspicionem: non respondeo tibi, Aemi- LXV
5 liane, quem colam βασιλέα: quin si ipse proconsul interroget, quid sit deus meus, tacebo.

| De nomine ut impraesentiarum satis dixi. quod superest, nec f. 17a.
ipse sum nescius quosdam circumstantium cupere audire, cur non argento uel auro, sed potissimum ex ligno simulacrum fieri uoluerim, idque eos arbitror non tam ignoscendi quam cognoscendi causa desiderare, ut hoc etiam scrupulo liberentur, cum uideant omnem suspicionem criminis abunde confutatam. audi igitur cui cura cognoscere est, sed animo quantum potes erecto et attento, quasi uerba ipsa Platonis iam senis de nouissimo legum libro auditurus: Θεοῖσι δὲ ἀναθήματα χρεῶν ἔμμετρα τὸν μέτριον ἄνδρα ἀνατιθέντα δωρεῖσθαι. γῆ μὲν οὖν ἐστία τε οἰκῆσεως ἱερὰ πᾶσι πάντων θεῶν· μηδεὶς οὖν δευτέρως ἱερὰ καθιερούτω θεοῖς. hoc eo prohibet, ut delubra nemo audeat priuatim constituere. censet enim satis esse ciuibus ad immolandas uictimas templa publica. deinde subnectit: χρυσὸς δὲ καὶ ἄργυρος ἐν ἄλλαις πόλεσιν ἰδίᾳ τε καὶ ἐν ἱεροῖς ἐστὶν ἐπιφθονοῦν κτήμα, ἐλέφας δὲ ἀπὸ λελοιπότητος ψυχὴν σώματος

15 Legg. p. 955 e.

20 Legg. p. 956 a.

2 nec ulla uice Fv, n̄ q uice ulla φ: nec uoce ulla Casaubonus || 4 suspicionem Fφv || 5 ΒΑΣΙΛΕΑ V | quid] qui Iahnus || 6 taceo φV || 7 ut] at Groslostius | impraesentiarum v || 9 simulacrum v || 11 uiderint ε || 12 suspicionem Fφv || 15-18 ΟΕΤΙCIN ΔΕ ΑΝΑ | ΟΝΜΑΤΑΧΡΩΝΘΝΜΕΡΑΤΑΙΝΜΕΤΡΙΩΙ | ΝεNdPAaNHΘNTAdωPEICΘaIγhμE | NOΓNCPATeοIKhCεωCIE PATra'HaN|TONΘEωNMhδEICOVNdEYTEPOOICEPAKAI | ΘIOPOV TωΘEOVIC: Fφ, OECICIN ΔΕ ΑΝΑΘῆΜΑΤΑΧΡΩΝΕΝΜΕΡΑΤΑΙΝΜΕΤΡΙΑΙΝ ΑΝΔΡΑ ΑΝΠΘΕΝΤΑδωPEICΘAI γhμEN OCNECPATEOIKhCεωCIEPAT γaCIIHANTΩN ΘEωNMhδEICOYN δEYTEPOCIEPAKATH IEPOYTω ΘEOYIC: V || 19 etenim v | esse om. ε || 20-p. 76, 3 XPV CTOC ΔE KAI AΠγYPOC EN AΛΛAIC ΠOΛECIN IΔIAT EKAI EN IEPOIC ECTIN EΠΦΘONOKThμA EΛEΦAC ΔE AΠOΛEΛOIΠOTOC ΨYXhN CωμATOC OYK EYXEPIANAΘEMACI ΔhPOC ΔE KAI XAAKOCHO

οὐκ εὐχερὲς ἀνάθημα, σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς πολέμων ὄργανα· ξύλου δὲ μονόξυλον ὃ τι ἂν θέλη τις ἀνατιθέτω, καὶ λίθου ὡσαύτως. ut omnium assensus declaravit, Maxime quique in consilio estis, competentissime uideor usus Platone, ut uitae magistro, ita causae patrono, cuius legibus obedientem me 5 uidetis.

LXVI Nunc tempus est ad epistulas Pudentillae praeuerti, uel adeo totius rei ordinem paulo altius petere, ut omnibus manifestissime (538) pateat, me quem lucri cupiditate inuasisse Pudentillae domum dictitant, si ullum lucrum cogitarem, fugere semper a domo ista debuisse, quin et in ceteris causis minime prosperum matrimonium et, nisi ipsa mulier tot incommoda uirtutibus suis repensaret, iniquum.

Neque enim ulla alia causa praeter cassam inuidiam reperiri potest, quae iudicium istud mihi et multa antea pericula uitae conflauerit. ceterum cur Aemilianus commoueretur, etsi uere magum me comperisset, qui non modo ullo facto, sed ne tantulo quidem dicto meo laesus est, ut uideretur se merito ultum ire? neque

ΑΕΝωNOPγΑΝΑξΥΛΟΥΥδθμοξΥΛΑΟΝΟΤΙΑΝΘΕΔΙ,ΤΙCΑΝΑΤΙΘΕΤΑ
ΚΑΙΙΙΘΟΥΥωCAYTωC: V || 21 *ιδεί δέ ε* | ΕΠΙΦΕΟΝΟΝ F || 22 Cω
ΜΑΤΟΧ F ||

1 ΕΥΧΕΡΙ F: *εὐχέρης* *codd. Plat.* | ΑΝΑΘΕΜΑ F || 2 ὃ τι *om.* F | ΘΕΔΙ, F, *θέλη ε* || 3 *post ὡσαύτως vulgo addunt uerba Platonis: πρὸς τὰ κοινὰ ἱερά* | Maxime quique ε, maximeque qui Fφ, maximae ηδ γ v ||

Ego G. Crispus Sa | Iustius emendauit Rome felix. — Apulei Platonici Madaurnsis Prō sē aput Cl. Maximum Prōcōs. de || (*fol. 118b*) Māgia lib. I. explicat. Incipit lib. II. | Lege feliciter. F

ego Crispus Salustius emendauit Rome felix. Apulei Platonici Madaurnsis pro se de arte magia liber primus explicat. Incipit liber secundus magie. | (*finis prioris columnae folii 17a*) φ

Apologiae oratio secunda v ||

7 epistulas FV, epistolas φ || 8 repetere *Iulianus* || 11 causis] casibus *Colvius* || 12 et *om.* φ | inunicum Fφ, in unicum V, inimicum ε: iniquum *uir d. in margine edit. Iunt. alt.* || 14 repperiri FV || 16 caeterum v | *post cur in*

F *rasura* | me magum ε || 18 *lēsas* F | uidetur^{ro (man. pr.)} F, uidet^{at (man. sec.)} det φ, uideretur v | *se om. Scriuerius* ||

Ed. Oudend.

autem gloriae causa me accusat, ut M. Antonius Cn. Carbonem, C. Mucius A. Albucium, P. Sulpicius C. Norbanum, L. Fufius M' Aquilium, C. Curio Q. Metellum. quippe *hi omnes* eruditissimi iu-
 (539) uenes laudis gratia primum hoc rudimentum forensis operae subi-
 5 bant, ut aliquo insigni iudicio ciuibus suis noscerentur. qui mos incipientibus adulescentulis ad illustrandum ingenii florem apud antiquos concessus diu exoleuit: quod si nunc quoque frequens esset, tamen ab hoc procul affisset. nam neque facundiae ostentatio rudi et indocto, neque gloriae cupido rustico et barbaro, ne-
 10 que inceptio patrociniurum capulari seni congruisset, nisi forte Aemilianus pro sua seueritate exemplum dedit et ipsis maleficiis infensus accusationem istam pro morum integritate suscepit. at hoc ego Aemiliano, non huic Afro, sed illi Africano et Numantino et praeterea Censorio uix credidissem: ne huic frutici credam non
 15 modo odium peccatorum sed saltem intellectum inesse.

1 Cic. ad fam. VIII 21, 3: tres illi fratres fuerunt, C. Cn. M. Carbones. Marcus P. Flacco accusante condemnatus, fur magnus, ex Sicilia. Caius accusante L. Crasso cantharidas sumpsisse dicitur: is et tribunus pl. seditiosus et P. Africano uim attulisse existimatus est. hoc uero, qui Lilybaei a Pompeio nostro est interfectus, improbius nemo meo iudicio fuit, iam pater eius accusatus a M. Antonio sutorio atramento absolutus putatur. — Brut. 43, 159 (cf. de orat. III 20, 74; in Verr. III 1, 3): accusauit (Crassus) C. Carbonem, eloquentissimum hominem, admodum adulescens: summam ingenii non laudem modo, sed etiam admirationem est consecutus.

2 ibid. 26, 102: Mucius autem angur, quod pro se opus erat, ipse dicebat, ut de pecuniis repetundis contra T. Albucium. is oratorum in numero non fuit: iuris ciuili intelligentia atque omni prudentiae genere praestitit. — de off. II 14, 49: etiam P. Sulpicii eloquentiam accusatio illustrauit, cum seditiosum et inutilem ciuem, C. Norbanum, in iudicium uocauit. — Brut. 62, 222 (cf. de off. II 14, 50): multum ab his aberat L. Fufius: tamen ex accusatione M' Aquili diligentiae fructum cepit. — ibid. 89, 305.

1 post accusat in F rasura || 2 Mutius Fq, Mucius v | Albutium Fqv | C. Norbanum scripsi: Cn. Norbanum Fqv | L. Fufius scripsi: C. Furius Fqv | M' Casaubonus: M. Fqv || 3 hi omnes Bosscha: homines Fqv || 5 iudicio Meursius || 6 adulescentulis qv || 8 affuisset F, affuisset q, abfuisset v || 12 at Acidalius: ad FqV ||

f. 118b. f. 17a.

LXVII
f. 17b.

Quid igitur est? cuius clare dilucet, aliam rem invidia nullam esse quae hunc et Herennium Rufinum, impulsorem huius || [de quo mox dicam], ceterosque inimicos meos ad nectendas magiae calumnias prouocarit. quinque igitur res sunt, quas me oportet disputare. (540) nam si probe memini, quod ad Pudentillam attinet, haec obiecere: 5

Vna res est, quod nunquam eam uoluisse nubere post priorem maritum, sed meis carminibus coactam dixere: altera res est de epistulis eius, quam confessionem magiae putant: deinde sexagesimo anno aetatis ad lubidinem nupsisse, et quod in uilla ac non in oppido tabulae nuptiales sint consignatae, tertio et quarto loco 10 obiecere. nouissima et eadem inuidiosissima criminatio de dote fuit; ibi omne uirus totis uiribus adnixa effudere, ibi maximeangebantur. atque ita dixere: me grandem dotem mox in principio coniunctionis nostrae mulieri amanti remotis arbitris in uilla extorsisse. quae omnia tam falsa, tam nihili, tam inania ostendam adeoque fa- 15 cile et sine ulla controuersia refutabo, ut medius fidius uerear, Maxime quique in consilio estis, ne demissum et subornatum a me accusatorem putetis, ut inuidiam meam reperta occasione palam restinguerem. mihi credite, quod reapse intellegetur: oppido quam mihi laborandum est, ne tam friuolam accusationem me potius 20 callide excogitasse quam illos stulte suscepisse existimetis.

LXVIII Nunc dum ordinem rei breuiter persequor et efficio, ut ipse (541) Aemilianus re cognita falso se ad inuidiam meam inductum et longe a uero aberrasse necesse habeat confiteri: quaeso, uti adhuc fecistis

1 clari F, clari qV, clare c: fortasse claritus scribendum est; cf. Charis. II p. 214, 4 R. | clarius die luert Iahnus | aliam F ex corr. || 2 uerba de quo mox dicam seclusi; cf. p. 70, 19 || 3 calumpnias q || 4 igitur^{aa (man. tert.)} delere uult Hildebrandus | quo(rasura) F || 5 epistulis V, epistolis Fq || 9 lubidinem FV, libidinem q | nupsisse FV, nupsisse q || 10 nubtiales V || 12 adnxi FqV, adnxi c | effudere F, effundere qV | ibi ubi Iungermannus || 13 mox in] exin Colrius || 14 inter mulieri et amanti in F et V est lacuna || 15 nihili Fq || 17 emissum Casaubonus, submissum Wowerus, inmissum Lipsius, ei missum Stewechius || 18 meam] mei Pricasus || 19 credite] certe Salmasius | re ab se qv | intellegetur v, intelletur^{goro (m. tert.)} F, intellegetur q || 22 officio Fq, efficio v: fort. persequendo efficio || 23^{ab} recognito Bosscha || 24 errasse F | fecistis c, feciros FqV ||

Ed. Oudend.

uel si quo magis etiam potestis, ipsum fontem et fundamentum iudicii huiusce diligentissime cognoscatis.

Aemilia Pudentilla, quae nunc mihi uxor est, ex quodam Sicinio Amico, quicum antea nupta fuerat, Pontianum et Pudentem
 5 filios genuit, eosque pupillos relictos in potestate paterni aui — nam superstiti patre Amicus decesserat — | per annos ferme quatuordecim memorabili pietate sedulo aluit, non tamen libenter in ipso aetatis suae flore tam diu uidua. sed puerorum auus inuitam eam conciliare studebat iterum filio suo Sicinio Claro eoque ceteros f. 119a.
 10 procos absterrebat; et praeterea minabatur, si extrario nupsisset, nihil se filiis eius ex paternis eorum bonis testamento relicturum. quam condicionem cum obstinate propositam uideret mulier sapiens et egregie pia, ne quid filiis suis eo nomine incommodaret, facit quidem tabulas nuptiales cum quo iuebatur [cum Sicinio
 15 Claro]: uerum enimuero uariis frustrationibus nuptias eludit adeo, dum puerorum auus fato concessit, relictis filiis eius heredibus: ita
 (54?) ut Pontianus, qui maior natu erat, fratri suo tutor esset. eo scrupulo liberata cum a principibus uiris in matrimonium peteretur, decreuit sibi diutius in uiduitate non permanendum: quippe ut
 20 solitudinis taedium perpeti posset, tamen aegritudinem corporis ferre non poterat. mulier sancte pudica, tot annis uiduitatis sine culpa, sine fabula, desuetudine coniugis torpens et diutino situ uiscerum saucia, uitiatas intimis uteri saepe ad extremum uitae discrimen doloribus abortis exanimabatur. medici cum obstetricibus

LXVIII

2 iudicii inuidiae Gruterus || 4 nubta FV || 5 aui paterni q || 6 quatuordecim Fq || 9 iterum Al. Riccius: ceterum filios suos FqV, alteri

n (man. rec.)

filio suo c || 10 mirabatur F | nupsisset FV, nupsisse q || 11 nichil

ei (man. ter.)

F || 12 condicionem F, conditionem qv || 14 nubtiales V | iuebatur] uidebatur v | cum Sicinio Claro seclusit Brantius || 15 uariis Lipsius: uanis Fqv || adeo scripsi: eo ad Fqv: coad, i. e. quoad uir d. in margine ed. Iunt. alt. || 16 concessisset Pricaeus || 20 aegritudine V || 21 sancte] sane Vulcanius || 22 desuetudine (vel a solitudine coniugii) Casaubonus; cf. Florid. III 17: assuetudine qv, assuetudin. F (o erasum): absuetudine Ful-

uius, asuetudine Acidalius, dissuetudine Brantius || 23 uteri] u[⁷ q | extremum v, extrem. m F, extremam q ||

f. 119a. f. 17b.

consentiebant, penuria matrimonii morbum quaesitum, malum
 in dies augeri, aegritudinem ingrauescere: dum aetatis aliquid super-
 sit, nuptiis ualitudinem medicandum. consilium istud cum alii
 approbabant, tum maxime Aemilianus iste, qui paulo prius confi-
 dentissimo mendacio adseuerabat, nunquam de nuptiis Pudentillam 5
 cogitasse, priusquam foret magicis maleficiis a me coacta: me so-
 lum repertum, qui uiduitatis eius uelut quandam uirginitatem
 carminibus et uenenis uiolarem. saepe audiui non de nihilo dici,
 mendacem memorem esse oportere. at tibi, Aemiliane, non uenit
 in mentem, priusquam ego Oeam uenirem, te literas etiam uti nu- 10
 beret scripsisse ad | filium eius Pontianum, qui tum adultus Romae (542)
 agebat? cedo tu epistulam uel potius da ipsi: legat, sua sibi uoce
 suisque uerbis sese reuincat.

Estne haec tua epistula? quid palluisti? nam erubescere tu
 quidem non potes. estne tua ista subscriptio? reci|ta quaeso cla- 15
 rius, ut omnes intellegant, quantum lingua eius manu discrepet,
 quantumque minor illi sit mecum quam secum dissensio.

LXX Scripsistine haec, Aemiliane, quae lecta sunt? 'nubere illam
 uelle et debere scio, sed quem eligit nescio.' recte tu quidem:
 nesciebas. Pudentilla enim tibi, cuius infestam malignitatem probe 20
 norat, de ipsa re tantum, ceterum de petitore nihil fatebatur. at tu
 dum eam putas etiamnum Claro fratri tuo denupturam, falsa spe
 inductus filio quoque eius Pontiano auctor assentiendi fuisti. igitur
 si Claro nupsisset, homini rusticano et decrepito seni, sponte
 eam diceres sine ulla magia iam olim nupturisse: quoniam iuuenem 25

3 nubiis F | ualitudinem F, ualitudinem qv | fortasse medicandam
 || 4 approbabant s, approbant Fv, approbarent q: approbarunt Iungermannus
 || 5 nunquam F | nubitiis FV || 7 uiduitatis eius FqV, uiduitatem eius s,
 uiduitatis florem continentiam eius unus codex deterioris notae: uiduitatis flo-
 rem eius Bosscha, uiduitatis sanctitatem eius Hildebrandus || 8 nichilo Fq ||
 9 esse om. v || 10 litteras v || 11 scripsisse V || 12 agebat s, aiebat Fqv |
 epistolam Fqv || 14 epistola Fqv || 15 subscriptio V || 16 intellegant V,
 intelligant Fq || 17 quantoque Pricaeus | illis F | dissensio q || 21 cacter-
 rum v | nichil Fq || 22 etiam nunc v | denupturam FqV || 23 auctor v
 || 24 nupsisset F || 25 nubterisse FqV ||

Ed. Oudend.

f. 119a. f. 18a.

talem qualem dicitis elegit, coactam fecisse ais, ceterum semper nuptias aspernatam. nescisti, improbe, epistolam tuam de ista re teneri, nescisti, te tuomet testimonio conuictum iri. quam tamen epistolam Pudentilla testem et indicem tuae uoluntatis, ut quae te
 5 leuem et mutabilem nec minus mendacem et inpudentem sciret, maluit retinere quam mittere. ceterum ipsa de ea re Pontiano suo Romam scripsit, etiam causas consilii sui plene allegauit. dixit illa omnia de ualetudine: nihil praeterea esse, cur amplius deberet obdurare, hereditatem auitam longa uiduitate cum despectu salutis
 10 suae quaesisse, eandem summa industria auxisse: iam deum uoluntate ipsum uxori, fratrem eius uirili togae idoneos esse: tandem aliquando se quoque paterentur solitudini suae et aegritudini subuenire: ceterum de pietate sua et supremo iudicio nihil metuere: qualis uidua eis fuerit, talem nuptam futuram. recitari iubebo
 15 exemplum epistolae huius ad filium missae.

Satis puto ex istis posse cuius liquere, Pudentillam non meis LXXI carminibus ab obstinata uiduitate compulsam, sed olim sua sponte
 (544) a nubendo non alienam me fortasse prae ceteris maluisse. quae electio tam grauis feminae cur mihi crimini potius quam honori
 20 danda sit, non reperio: nisi tamen miror, || quod Aemilianus et c. 119b. Rufinus id iudicium mulieris aegre ferant, cum hi, qui Pudentillam in matrimonium petierunt, aequo animo patiantur me sibi praelatum. quod quidem illa ut faceret, filio suo potius quam animo obsecuta est. ita factum nec Aemilianus poterit negare. nam Pontianus
 25 acceptis literis matris confestum Romae aduolauit metuens, ne, si

1 coactum F φ V, coactam ζ : fortasse coactu eam | caeterum v || 2 nub-
 tias FV | epistolam F φ v || 3 conuictum ζ || 4 epistolam F φ v || 5 im-
 a (man. ecc.)
 pudentem φ v | sciret v, scire F, scire φ || 6 caeterum v | filio
 1 (man. tert.)
 suo ζ || 7 scripsit V || 8 ualetudine φ , ualitudine v |
 nichil F φ || 11 idoneos φ || 12 solitudinis φ || 13 caeterum v | supraemo v
 | nichil F φ || 15 epistolae F φ v || 16 histis F || 17 conuulsam Gruter.
 susp. ined. XXIII 2 || 18 alienam me φ , alienam quam me FV: alienam,
 quidni? me Bosscha | caeteris v || 19 foeminae v || 20 nisi non nihil ζ ||
 21 hi F, hii φ , ii v || 25 litteris v | Roma Stewochius: Romam F φ v: Roma
 Oeam Casaubonus ||

f. 119b. f. 18a.

quem auarum uirum nacta esset, omnia, ut saepe fit, in mariti domum conferret. ea sollicitudo non mediocriter animum angebat: omnes illi fratrique diuitiarum spes in facultatibus matris sitae erant. auus modicum reliquerat, mater HS. quadragiens possidebat: ex quo sane aliquantam pecuniam nullis tabulis, sed, ut aequum 5 erat, mera fide acceptam filiis debebat. hunc ille timorem mussitabat: aduersari propalam non audebat, ne uideretur diffidere.

LXXII Cum in hoc statu res esset inter procationem matris et me- (545)
tum filii, fortene an fato ego aduenio pergens Alexandream. dixissem hercule: quod utinam nunquam euenisset, ni me uxoris meae 10 respectus prohiberet. hiems anni erat. ego ex fatigatione itineris adfectus apud Appios istos amicos meos, quos honoris et amoris gratia nomino, aliquam multis diebus decumbo. eo uenit ad me Pontianus; nam fuerat mihi non ita pridem [ante multos annos] (546) Athenis per quosdam communis amicos conciliatus et arto postea 15 contubernio intime iunctus. facit omnia circa honorem meum obseruanter, circa salutem sollicite, circa amorem callide: quippe etenim uidebatur sibi peridoneum maritum matri repperisse, cui
f. 18b. bono periculo totam | domus fortunam concrederet. ac primo quidem uoluntatem meam uerbis inuersis periclitabundus, quoniam 20 me uiae cupidum et conuersum ab uxoria re uidebat, orat, saltem paulisper manerem: uelle se mecum proficisci: hiemem alteram propter Syrtis aestus et bestias opperendam, quod illam mihi infirmitas exemisset. multis etiam precibus meis *ab* Appiis aufert, ut || ad sese in domum matris suae transferar: salubriorem mihi 25

que (*man. tert.*)
3 fratri F || 4 modicum] modum *Pricaeus* | reliquera. t
F (n *erasum*) | sestertium F φ , sestercium v || 5 e $\tilde{}$ quum F *et in margine scr. a manu pr. aecu'*, aequum V *et in margine scr. aerum* || 7 auersari F φ ||
8 procationem *Casaubonus*: precationem F φ v || 9 fili V | ego] *Oeam Pricaeus* || 11 adspectus s | hiemps F φ , hyemys V || 12 affectus *Scaliger*: aduectus F φ v | Appios istos *scripsi*: appiositos F φ V: Appios scitos *Oudendorpius* | ueteres *ante* amicos *add. s* || 14 pridem *del. Casaubonus* | *verba*
ante multos annos *seclusi* || 15 arcto φ || 17 salutem F | calide
Schickeradus || 18 repperisse Fv, reperisse φ || 21 cupidu'(*ras.*) F | auersum *Casaubonus* || 22 hyemem v || 23 et bestias] infestos *Scaliger* | operendam v | illam v, illa F φ || 24 ab *add. Hildebrandius*: me ab amicis meis Appiis s || 25 transferat s | mihi habitationem *om. Scriuerius* ||

Ed. Oudend.

(547) habitationem futuram: praeterea prospectu maris — qui mihi gratissimus est — liberius me ex ea fruiturum.

Haec omnia adnixus impenso studio persuadet, matrem suam LXXIII suumque fratrem, puerum istum, mihi commendat. non nihil a me
 5 in communibus studiis adiuuantur: augetur oppido familiaritas. interibi reualesco: dissero aliquid postulantibus amicis publice: omnes qui aderant ingenti celebritate basilicam, qui locus auditorii erat, complentes inter alia pleraque congruentissima uoce 'insigniter' adclamant petentes, ut remanerem fieremque ciuis Oecensium.
 10 mox auditorio misso Pontianus eo principio me adortus consensum publicae uocis pro diuino auspicio interpretatur aperitque, consilium sibi esse, si ego non nolim, matrem suam cui plurimi inhient mecum coniungere — (mihi [quoniam] soli ait rerum omnium con-
 (548) fidere sese et credere) —, ni id onus recipiam, quoniam non for-
 15 mosa pupilla sed mediocri facie mater liberorum mihi offeratur. sin haec reputans formae et diuitiarum gratia me ad aliam conditionem reseruarem, neque pro amico neque pro philosopho facturum. nimis multa oratio est, si uelim memorare, quae ego contra responderim, quam diu et quotiens inter nos uerbigeratum sit, quot
 20 et qualibus precibus me adgressus haud prius omiserit quam denique impetrarit, non quin ego Pudentillam iam anno perpeti adsiduo

(549)

1 prospectu Fqv, prospectum c | matris c || 2 liberius me ex ea fruiturum] uberius me reualesciturum Brantius || 3 et matrem c || 4 nichil Fq || 5 adiuuantur Fqv: adiuuntur Salmasius || 6 publice ^{p (man. tert.)} F, publice q, publice v || 7 et 8 uerba qui locus auditorii erat *seclusit* Scriverius || 9 fierem v || 11 publice ^{p (man. tert.)} F, publice q, publicae v || 13 quoniam *seclusi*; cf. Plaut. *Asin.* II 4, 53; *uerba* mihi soli ait — credere *traicienda sunt post* interpretatur; quoniam mihi soli, ait, rerum omnium curam crederet, *confidere sese fore* ut id onus recipiam *Casaubonus*, quoniam mihi soli rerum omnium accrederet, *confidere sese ait ut id on. r. Gentilis*, aperitque consilium sibi esse (quoniam mihi soli rerum omnium accrediderat *vel* curam crediderat *vel* summam crediderat) matrem — coniungere: *confidere sese fore ut id on. r. Pricaeus* ||
 ut
 14 nud id F, ut id q, ni id V, ut c (id *omisso*) || 15 pupula *vir d.* || 16 sin *Casaubonus*: si Fqv | refutans *Pricaeus* | et Fq, aut v | alia v || 20 qualibus] quibus *Salmasius* | aggressus q | quam denique c, quam deque F, quandoque q, q deq; V || 21 perpetim c | assiduo q ||

conuictu probe | spectassem et uirtutum eius dotes explorassem, sed utpote peregrinationis cupiens impedimentum matrimonii aliquantisper recusaueram. mox tamen talem feminam nihilo segnius uolui, quam si ultro appetissem. persuaserat idem Pontianus matri suae, ut me aliis omnibus mallet, et quam primum hoc perficere 5
 incredibili studio auebat. uix ab eo tantulam moram impetramus, dum prius ipse uxorem duceret, frater eius uiriliter togae usum aspiceretur: tunc deinde ut nos coniungeremur.

LXXIII
f. 120a.

Vtinam hercule possem quae deinde dicenda sunt || sine maximo causae dispendio transgredi! ne Pontiano, cui errorem suum 10
 deprecanti simpliciter ignoui, uidear nunc leuitatem exprobrare. confiteor enim, quod mihi obiectum est, eum, postquam uxorem duxerit, a compecti fide descuiisse ac derepente animi mutatum, quod antea nimio studio festinarat, pari pertinacia prohibitum isse, denique ne matrimonium nostrum coalesceret, quiduis pati, quiduis facere paratum fuisse, quamquam omnis illa tum foeda animi 15
 mutatio et suscepta contra matrem simultas non ipsi uitio uortenda sit, sed socero eius ecilli Herennio Rufino, qui unum neminem in terris uiliorem se aut improbiorem aut inquinatiorem reliquit. paucis hominem, quam modestissime potero, necessario demon- 20
 strabo, ne, si omnino de eo reticuero, operam perdididerit, quod negotium istud mihi ex summis uiribus confluit.

Hic est enim pueruli huius instigator, hic accusationis auctor, hic aduocatorum conductor, hic testium coemptor, hic totius calumniae fornacula, hic Aemiliani huius fax et flagellum, idemque 25
 apud omnis intemperantissime gloriatur, me suo machinatu reum

1 probpf. q̄ | uirtutum V || 3 foeminam v | nichilo Fq̄ | sequius Salmasius || 5 haec v || 8 deinde) malim demum || 10 horrore Fq̄ || 11 exprobare v || 13 a] .: d F in margine | compecti Hildebrandius: conspecti Fq̄, edaspecti V: concepta Scaliger, compecta Coluius, conspecta Pricaeus, confessa Bosscha || 15 ne om. ζ | nostrum ne coalesceret q̄ || 16 quamuis
 or (man. ecc.)
 v | animi foeda ζ || 17 uortenda Fv, utenda q̄ || 18 uno neminem-
 uiliorem se aut impr. Scaliger || 19 reliquid F || 20 perpaucis ζ || 21 ne
 si Casaubonus: nisi Fq̄V: nam si Lindenbrogius || 22 michi F || 23 enim
 est ζ || 24 redemptor Lipsius | calumpnie q̄ || 25 flabellum Wouerus |
 e (man. tert.)
 demque scripsi: idque Fqv || 26 intemperantissime F ||

Ed. Oudend.

f. 120a. f. 126b.

f. 129a.

postulatum. et sane habet in istis, | quod sibi plaudat. est enim
 omnium litium=deceptor, omnium falsorum commentor, omnium
 simulationum architectus, omnium malorum seminarium, nec non
 (551) idem libidinum ganearumque lutum, lustrum, lupanar, iam inde ab
 5 ineunte aevo cunctis probris palam notus, olim in pueritia, pri-
 usquam isto caluitio deformaretur, emasculatoribus suis ad omnia
 infanda morigerus, mox in iuuentute saltandis fabulis exossis plane
 et eneruis, sed, ut audio, indocta et rudi mollitia. negatur enim
 quicquam histrionis habuisse praeter impudicitiam. in hac etiam
 10 aetate qua nunc est — qui istum *di* perduint! multus honos auri-
 (552) bus praefandus est —: domus eius tota lenonia, tota familia con-
 taminata, ipse propudiosus, uxor lupa, filii similes prorsus: diebus
 ac noctibus ludibrio iuuentutis || ianua calcibus propulsata, fenestrae
 canticis circumstrepitae, triclinium comissatoribus inquietum, cu-
 15 biculum adulteris peruium; neque enim ulli ad introeundum metus
 est, nisi qui pretium marito non attulit. ita ei lecti sui contumelia
 (553) uectigalis est. olim sollers suo, nunc coniugis corpore uulgo meret.
 cum ipso plerique, nec mentior, cum ipso, inquam, de uxoris nocti-
 bus paciscuntur. hinc iam [inquam] illa inter uirum et uxorem
 20 nota conclusio: qui amplam stipem mulieri detulerunt, nemo eos
 obseruat, suo arbitratu discedunt: qui inaniore uenere, signo dato
 pro adulteris deprehenduntur, et quasi ad discendum uenerint, non
 prius abeunt quam aliquid scripserint. quid enim faciat homo

LXXV

LXXV

LXXV

1 histis F || 2 commentor *Oudendorpius*: commentator FqV || 4 lutum scri-
 psi coll. *Catull.* XXXXII 13 (fort. lutus; cf. *Non. pag.* 144, 17 R.): locus FqV:

lucus *Casaubonus*, lacus *Brantius*, locus *Fulcanius* || 7 ^{exossis} ^{ss} exonis F, exonis q,
 exonis V: exossi plane et enerui *Acidalius* || 10 di perduint *Schottus nod. Cicor.*
 III 12, p. 382: deperduint FV, deperdunt q: depereunt *Colvius*, depsiunt *Sal-*
masius, perdepserunt *Gentilis*, depsiuerunt *Brantius* | multus FqV, multi (vel
 multa) sunt c || 11 praefandus Fq, praefandus v || 12 prorsus] prostantes
vir d. in marg. edit. Iunt. alt. || 14 comesatoribus q || 16 precium v || 17
 solers Fq, sollers v: solens *Lipsius* || 19 hinc c, ii F et in *marg. scr. a manu*
 h. (man. sec.)

tert. hic, ic q, hic V | inquam *seclusi*: om. v, in F inq. *supra scr.*
a manu tert., inquam q: mimica *Gronovius* || 20 nota collusio c, non tam
 conclusio Fq, nonta collusio V || 21 ascendunt v: abscedunt *Salmasius* | ina-
 mores v || 22 deprehenduntur v | et quasi y, et qui quasi F (qui *supra scr.*
a manu tert.), et q q ||

miser ampliuscula fortuna deuolutus, quam tamen fraude patris ex inopinato inuenerat? pater eius plurimis creditoribus defoene- (554) ratus maluit pecuniam quam pudorem. nam cum undique uersum tabulis flagitaretur et quasi insanus ab omnibus obuiis teneretur: pax, inquit: negat posse dissoluere, anulos aureos et omnia in- 5 signia | dignitatis abicit, cum creditoribus depascitur. pleraque (555) tamen rei familiaris in nomen uxoris callidissima fraude confert: ipse egens, nudus, at ignominia sua tectus reliquit Rufino huic, non mentior, HS. xxx deuorandum. tantum enim ad eum de bonis matris liberum uenit, praeter quod ei uxor sua quotidianis dotibus 10 quaesiuit. quae tamen omnia in paucis annis ita hic degulator studiose in uentrem condidit et omnimodis conlurcationibus dilapidauit, ut crederes metuere, ne quid habere ex fraude paterna diceretur: homo iustus scilicet morum dedit operam, quod male partum erat ut male periret, nec quicquam ei relictum est ex largiore fortuna praeter ambitionem miseram et profundam gulam. (557)

LXXVI

Ceterum uxor iam propemodum uetula et effeta nunc demum contumeliis abnuit. filia autem per adolescentulos ditiores inuitamento matris suae nequicquam circum||lata, quibusdam etiam pro- (558) cis ad experiendum permissa, nisi in facilitatem Pontiani incidisset, 20 fortasse an adhuc uidua ante quam nupta domi sedisset. Pontianus ei multum quidem dehortantibus nobis nuptiarum titulum falsum (558) et imaginarium donauit, non nescius eam paulo ante quam duceret, a quodam honestissimo iuene cui prius pacta fuerat post satieta-

2 defeneratus v || 3 maluit retinere pec. c || 5 pax F (*idemque Lipsius coniocerat*), f ax q, flax v: lex *Gentilis*, res *Casaubonus* (*vel* flagitantibus negat) | posse se dissoluere *Scriverius* | anulos Fq || 6 abicit c | depascitur v || 8 at Fq, et v: sed *Bosscha* | tectus] tutus V | reliquit F || 9 sestertium FV, sextertium q | xxx FV, triginta q: tricies *Coluius* | de F, ex qV || 10 cotidianis qV || 12 collurcationibus F, conlurcationibus V | delapidauit v || 14 scilicet morum *Acidalius*: et morum Fqv: ex more *Stewechius*, et m. integer *Coluius*, et uerus *Casaubonus*, et m. haud spernendus *Gentilis*, et m. ueterum *Scriverius*, et m. maiorum *Gruter. suspic. ined.* XXIII 6 || 17 caeterum v | effeta Fq, effeta v | nunc demum *Casaubonus*: nunc domum Fq, totam domum v: iam demum *Floridus*, tota iam demum *Bosscha*, tota demum *Hildebrandus* || 18 abnuit Fqv: obuoluit *Coluius*, obnubit *Casaubonus*, obruit *Acidalius*, absoluit *Brantius* || 21 nupta F || 22 deortantibus q ||

- tem derelictam. uenit igitur ad eum noua nupta secunda et intrepida, pudore dispoliato, flore exoleto, flammeo obsoleto, uirgo rursus post recens repudium nomen potius adferens puellae quam integritatem. uectabatur octaphoro. uidistis profecto qui adfuestis,
- 5 quam improba iuuenum circumspectatrix, quam immodica sui ostentatrix. quis non disciplinam matris agnouit, cum in puella uideret immedicatum os et purpurissatas genas et indices oculos?
- (550) dos erat a creditore omnis ad teruncium pridie sumpta et quidem | grandior, quam domus exhausta et plena liberis postulabat. r. 19b.
- 10 Sed enim iste, ut est rei modicus, spei immodicus, pari auaritia et egestate totum Pudentillae quadragens praesumptione cassa deorarat, eoque me amolendum ratus, quo facilius Pontiani facilitatem, Pudentillae solitudinem circumueniret, infit generum suum oburgare, quod matrem suam mihi desponderat: suadet, quam
- 15 primum ex tanto periculo, dum licet, pedem referat, res matris ipse potius habeat, quam homini extrario sciens transmittat: ni ita faciat, incit scrupulum amanti adulescentulo ueterator, minatur se filiam abducturum. quid multis? iuuenem simplicem, praeterea nouae nuptae illecebris obfrenatum suo arbitratu de uia deflectit.
- 20 it ille ad matrem uerborum Rufini gerulus, sed nequicquam temptata eius grauitate, ultro ipse leuitatis et inconstantiae increpitus repor|tat ad socerum haud mollia: matri suae praeter ingenium placidissimum immobili iram quoque sua expostulatione accessisse, non mediocre pertinaciae adiumentum: respondisse eam de-
- 25 nique, non clam se esse, Rufini ex oratione secum expostulari; eo

ay (man. tert.)

1 derelicta F | 3 adferens FV, afferens φ , asserens ς | 4 adfuestis FV, affuistis φ | 7 imedicatum F, medicatum φ , immeditatum V, immedicatum ς | indices] illitos *Prisco* | 8 ternuntium v | pridiae v | 9 exhausta v | 10 auaricia v | 11 Pudentille F | quadragens F, quadrages φ , quadragens V | 13 circumueniret F, circumueniret v | 15 referat ς , seferat F φ V | rem V | 16 ita *del. Bosscha* | 17 post faciat in F *rasura* | incit F, incit φ V | 18 abducturam F φ | 19 illecebris φ | 20 nequidquam φ | 21 ultra *Prisco* | 23 immobili *Iahnus*: immobile F φ V, et immobile ς | 24 aiumentum F, adiumentum φ , alumentum V, alimentum ς : argumentum *Fulvius* | 25 exhortatione ς |

f. 120b. f. 120.

uel magis sibi auxilium mariti aduersum eius desperatam auaritiam comparandum.

- LXXVII Hisce auditis exacerbatus aquariolus iste uxoris suae ita ira extumuit, ita exarsit furore, ut in feminam sanctissimam et pudicissimam praesente filio eius digna cubiculo suo diceret, amatricem⁵ (560) eam, me magum et ueneficum clamitaret multis audientibus, quos, si uoles, nominabo: se mihi sua manu mortem allaturum. uix hercule possum irae moderari: ingens indignatio animo oboritur. tune, effeminatissime, tua manu cuiquam uiro mortem minitaris? at qua tandem manu? Philomelae an Medae an Clytemestrae? 10 quas tamen *cum saltas* — tanta mollitia animi, | tanta formido ferri est —, sine cludine saltas. sed ne longius ab ordine digrediar: Pudentilla postquam filium uidit praeter opinionem [contra suam] esse [sententiam] deprauatum, rus profecta scripsit ad eum obiurgandi gratia illas famosissimas literas, quibus, ut isti aiebant, confessa est, sese mea magia in amorem inductam dementire: quas⁽⁵⁶¹⁾ tamen literas *e* tabulario, Pontiano praesente et contra scribente Aemiliano, nudius tertius tuo iussu, Maxime, testato descripsimus, in quibus omnia contra praedicationem istorum pro me reperiuntur. 20 quamquam, etsi districtius magum me dixisset, posset uideri excusabunda, se filio uim meam quam uoluntatem suam causari maluisse. an sola Phaedra falsum epistolium de amore commenta est? at non omnibus mulieribus haec ars usitata est, ut, cum aliquid eius modi uelle coeperunt, malint coactae uideri? quod si etiam animo ita putauit [me magum esse], idcircone magus habear, 25

1 sibi *om. q* || 4 foeminam *v* | et pudicissimam *om. q* || 7 michi *F* | mort(*ras.*) *q* | illaturum *Casaubonus* || 9 tene - minitari *Hildebrandius* | effeminatissime *v* || 10 Clitemnestre *FqV* (*post literam i in F rasura*) || 11 cum saltas *Lipsius*: consultas *Fqv* | mollicia *v* | animi *añ v* || 12 cludine *Fqv*: cluaclo *Casaubonus*, ludione *Coluius* || 13 uidit *scripsi*: uidet *Fqv* ||
formosissimas (m. tert.)
 13 et 14 *verba* contra suam sententiam *uncia inclusi* || 15 famosissimas
F, formosissimas *q*, famosissimas *v* | litteras *Fq*, *lras v* || 17 *e add. Casaubonus* | Pontiani *v*: publico *Casaubonus* | conscribente *Vrsinus* || 18 descripsimus *F* || 20 districtius *V* | me *om. q* || 21 excusabunda se filio *ε*, excusabundus e filio *F*, excusabundus et filio *q*, excusabundus e filio *V* || 22 Phaedra *v* || 23 at *FqV*, an *ε* || 25 animo] omnino *Acidalius* | *verba* me magum esse *seclusi* | idcircone *v* ||

Ed. Oudend.

f. 120b. f. 19b.

quia hoc scripsit Pudentilla? uos tot argumentis, || tot testibus, f. 121a.
 tanta operatione magum me non probatis: illa uno uerbo probaret? et quanto tamen grauius habendum est, quod in iudicio subscribitur, quam quod in epistula scribitur? quin tu me meismet
 5 factis, non alienis uerbis reuincis? ceterum eadem uia multi rei cuiusuis maleficii postulabuntur, si ratum futurum est, quod quisque in epistula sua uel amore uel odio cuiuspiam scripserit.
 'magum te scripsit Pudentilla: igitur magus es.' quid, si consulem
 (502) me scripsisset: consul essem? quid enim, si pictorem, si medicum, quid denique, si innocentem? num aliquid horum putares
 10 idcirco, quod illa dixisset? nihil scilicet. atqui periniurium est ei fidem in peioribus habere, cui in melioribus non haberes, posse literas eius ad perniciem, non posse ad salutem. 'sed inquires animi fuit, efflictim te amabat.' concedo interim. num tamen omnes qui
 15 amantur magi sunt, si hoc forte qui amat scripserit? credo nunc, quod Pudentilla me in eo tempore non amabat, siquidem id foras scripsit, | quod palam erat mihi obfuturum. f. 20a.

Postremo, quid uis? sanam an insanam fuisse, dum scriberet? LXXX
 sanam dices? nihil ergo erat magicis artibus passa. insanam respondebis? nesciit ergo quid scripserit, eoque ei fides non habenda
 20 est: immo etiamsi fuisset insana, insanam se esse nescisset, nam ut absurde facit qui tacere se dicit, quod ibidem dicendo tacere sese non tacet et ipsa professione quod profitetur infirmat: ita uel magis hoc repugnat: 'ego insanio.' quod uerum non est, nisi insciens dicit: porro sanus est, qui scit quid sit insania. quippe insania scire se non potest, non magis quam caecitas se uidere. igitur
 25 Pudentilla compos mentis fuit, si computem mentis se non putabat.

2 operatione scripsi: oratione Fq, orōne v || 3 tamen Iahnus: tandem Fqv || 4 epistola Fqv | tu me meismet V, q ex corr., tum e meismet F || 5 caeterum v || 7 epistola Fqv | malim suo || 10 aliquod v | h. uerum putares Iahnus || 11 idcirco v | nichil Fq || 12 uerba habere, cui in melioribus desunt in FqV, extant in s || 13 litteras v | inquires Hildebrandius: inquit FV, inquit q ex corr. || 14 efflictim q || 15 credo Salmasius: cedo Fqv || 16 foras FqV, foris s: fors Lipsius, forte suis Acidalius || 18 ante dum in F rasura || 19 nichil Fq || 20 nesciit F, nesciit V | scriberet FV || 21 esse se q || 22 idem Scaliger || 24 insciens scripsi: sciens Fqv || 27 non] n F ||

possum, si uelim, pluribus, sed mitto dialectica. ipsas literas longe aliud clamantis et quasi dedita opera ad iudicium istud praeeparatas et accommodatas recitabo. accipe tu et lege, usque dum ego interloquar. (562)

Sustine paulisper quae sequuntur: nam ad diuerticulum rei 5 uentum est. adhuc enim, Maxime, quantum equidem animaduerti, nusquam mulier || magiam nominauit, sed ordinem repetiuit eundem, quem ego paulo prius de longa uiduitate, de remedio ualitudinis, de uoluntate nubendi, de meis laudibus, quas ex Pontiano cognouerat, de suasu ipsius, ut mihi potissimum nuberet. 10

LXXXI Haec usque adhuc lecta sunt. superest ea pars epistulae, quae similiter pro me scripta in memet ipsum uertit cornua, ad expellendum a me crimen magiae sedulo missa memorabili fraude Rufini uicem mutauit, et ultro contrariam mihi opinionem quorundam Oe- (564) ensium quasi mago quaesiuit. multa fando, Maxime, audisti, etiam 15 plura legendo didicisti, non pauca experiendo comperisti: sed enim uersutiam tam insidiosam, tam admirabili scelere conflata negabis te unquam cognouisse. quis Palamedes, quis Sisyphus, quis denique Eurybatus aut Phrynondas talem excogitasset? omnes isti quos nominaui et si qui praeterea fuerunt dolo memorandi, si cum 20

19 Aeschin. in Ctesiph. § 137: οὐτε Φρυγῶνδας οὐτε Εὐρύβατος οὐτ' ἄλλος οὐδεὶς πώποτε τῶν πάλαι πονηρῶν τοιοῦτος μάγος καὶ γόης ἔγένετο. — Plat. Protag. p. 327d.

1 litteras Fqv: sequitur in F rasura || 2 clamantis F || 3 accipe - lege. literae Pudentillae. sustine p. q. s., usque dum ego interloquar Pricaeus || 5 diuerticulum ε || 7 ordinem nominauit repetiuit q || 8 ualitudinis q || 11 epistulae F, epistolae qv || 12 uertit ad cornua expellendum a me cr. m. F, cornua ad expellendum a me cr. m. uertit q, uertit cornua ad expellendum a me cr. m. v: uerba ad expellendum a me cr. m. uerbis pro me scripta subiunxit Wowerus || 13 missa Casaubonus: omissa Fqv: emissa Lipsius | fraude Salmasius: laude Fqv || 14 uicem Acidalius: uice Fqv: uocem Casaubonus, uoce Brantius || 15 etiam] et v || 16 et non pauca Scriverius || 17 admirabili q in rasura || 18 Sisyphus ε, Sisyphas Fq, Sisyphas V || 19 Euribates Fq, Euribatus v | Phrynondas Fv, frinondas q ||

Ed. Oudend.

hac una Rufini | fallacia contendantur, macchi prorsus et buccones
 (565) uidebuntur. o mirum commentum! o subtilitas digna carcere et
 robore! quis credat effici potuisse, ut quae defensio fuerat, eadem
 manentibus eisdem literis in accusationem transuerteretur? est
 5 hercule incredibile. sed hoc incredibile qui sit factum, probabo.

Obiurgatio erat matris ad filium, quod me, talem uirum qua- LXXXII
 lem sibi praedicasset, nunc de Rufini sententia magum dicitaret.
 uerba ipsa ad hunc modum se habebant: Ἀπολλείος μάγος, καὶ
 ἐγὼ ὕπ' αὐτοῦ μεμάγευμαι καὶ ἐρῶ. ἐλθέτω νῦν πρὸς ἐμέ,
 10 ἕως ἔτι σωφρονῶ. haec ipsa uerba Rufinus [quae Graece inter-
 (566) postul] sola excerpta et ab ordine suo seiugata quasi confessionem
 mulieris circumferens et Pontianum flentem per forum ductans,
 uulgo ostendebat, ipsas mulieris literas illatenus qua dixi legendas
 praebat, cetera supra et infra scripta occultabat. turpiora esse
 15 quam ut ostende|rentur dicitabat: satis esse confessionem mulie- f. 121b.
 ris de magia cognosci. quid quaeris? uerisimile omnibus uisum:
 quae purgandi mei gratia scripta erant, eadem mihi immanem in-
 uidiā apud imperitos conciuere. turbabat impurus hic in medio
 foro bacchabundus, epistolam saepe aperiens proquirabat: Ἀpu-
 20 leius magus: dicit ipsa quae sentit et patitur: quid uultis amplius?
 nemo erat qui pro me faceret ac sic responderet: 'totam sodes epi-
 (567) stulam cedo: sine omnia inspiciam, a principio ad finem perlegam.'
 multa sunt, quae sola prolata calumniae possint uideri obnoxia.
 cuius oratio insimulari potest, si ea quae ex prioribus nexa sunt

1 macchi - buccones *Lipsius*: macchi - bocchones FqV || 2 merum F ||

4 litteris Fqv | conuerteretur *Salmasius* || 7 dicitaret F || 8 - 10 ΑΠΩ
 ΔΕΙΟC (ΑΠΟΥΔΕΙΟC Fq) μαΓΟC καὶ ΕΓΩ ΥΠ' ΑΥΤΟΥ ΜΕΜΑΓΕΥΜΑΙ
 καὶ ΕΠΙ ΑΙ ΕΛΘΕΤΩ ΝΥΝ ΠΡΟC ΕΜΕ ΕΩC ΕΤΙ CΩΦΡΟΝΩ FqV: uerba με-
 μάγευμαι καὶ ἐρῶ coniungenda esse uidit *Spengel*. l. d. p. 32 | καὶ ἐρῶ
 καὶ ἐλθετε *Casaubonus*, καὶ ἕως ἔρως ἤλθε τοίνυν πρὸς ἐμέ *Schickradus* || 10
 interposui Fq (et *Casaubonus*), interposuit v: uerba quae Gr. int. o glossa
 irrepsisse intellexit *Acidalius* || 12 circumferens v | flentem om. c || 13

(raz.)
 litteras v || 14 caetera v | scribita F | occultabat F || 18 deieue(ras.) re-
 turbabat F || 19 bacchabundus F | epistolam Fqv | porro quiribat *Acidalius* || 21 faceret vel esset *Colcius*: ferret Fqv: staret *Stewechius*, foret
Acidalius || 22 epistolam Fqv | a addidi || 23 calumpnie q, calumnia F |
 ποῖ q ||

principio sui defrudentur, si quaedam ex ordine scriptorum ad libidinem supprimentur, si quae simulationis causa dicta sunt adseuerantis pronuntiatione quasi exprobrantis legantur. haec et id genus ea quam merito tunc dici potuerint, ipse ordo epistulae ostendat.

5

LXXXIII
f. 20b.

At tu, Aemiliane, recognosce, an et haec mecum testato | descripseris: βουλομένην γάρ με δι' ἄς εἶπον αἰτίας γαμηθῆναι, αὐτὸς ἔπεισας τοῦτον ἀντὶ πάντων αἰρεῖσθαι, θανατῶζων τὸν ἄνδρα καὶ σπουδῶζων αὐτὸν οἰκεῖον ὑμῖν δι' ἐμοῦ ποιεῖσθαι. νῦν δὲ ὡς διάφοροι ἡμῶν κακοήθεις σε 10 ἀνακείθουσι, αἰφνίδιον ἐγένετο Ἀπολείος μάγος, καὶ ἐγὼ (508) ὑπ' αὐτοῦ μεμάγευμαι καὶ ἐρῶ. [καὶ] ἐλθέτω νῦν πρὸς ἐμέ, ἕως ἔτι σωφρονῶ.

Oro te, Maxime, si literae, ita ut partim uocales dicuntur, etiam propriam uocem usurparent, si uerba, ita ut poetae aiunt, 15 pinnis apta uulgo uolarent: nonne, cum primum epistolam istam Rufinus mala fide exciperet, pauca legeret, multa et meliora sciens reticeret, nonne tunc ceterae literae sceleste se detineri proclamassent? uerba suppressa de Rufini manibus foras euolassent, || totum forum tumultu complissent: se quoque a Pudentilla missas, sibi 20 etiam quae dicerent mandata: improbo ac nefario homini per alie-

a (man. sec.)

1 defrudentur F | libidinem q: liuedinem Schickeradus || 3 pronuntiatione v | quasi vel tamquam Acidalius: quam Fqv || 4 ca) alia Fulcius | potuerunt V | epistolae Fqv || 7-13 ΒΟΥΛΟΜΕΝΟΝΓΑΡ ΜΕΔΙΔΕΧΕΙ

ΠΟΝ ΑΙΤΙΑC ΓΑΜΙΘΗΝΑΙΔΑΥΤΟC ΕΠΙCΑC ΤΟΥΤΟΝ ΑΝΤΙ ΠΑΝΤΟΝ (ΠΑΝΤΟΝ Fq) ΑΙΠΕΙCΘΑΙΘΑΥΜΑCΩΝΤΟΝ ΑΝΔΡΑΚΑΙCΗΟΥΔΑCΩΝ ΑΥΤΟΝ ΟΙΚΙΟΝ ΗΜΕΙΝ ΔΙΕΜΟΥ ΠΟΘΙCΑΙΝΥΝ ΔΕΩC ΜΑΚΑΡΟΙ ΗΜΩ ΚΑΙ ΚΟΘ ΘΕΙCΤΕ ΑΝΑΠΕΙΘΟΥCΙ ΑΦΝΙΔΙΟΝ ΕΓΕΝΕΤΟ ΑΠΟΛΕΙΟC ΜΑΓΟC ΚΑΙ ΕΓΩ ΜΕΜΑΓΕΥΜΑΙ ΥΠΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΕΡΩC ΕΛΘΕΙΘ ΝΥΝΙΤΡΟΕΝΙ (ΕΛΘΕΤΩΝΥΝ ΠΡΟC ΕΜΕ Fq) ΕΩCΕΤΙCΩΦΡΟΝΩ FqV || 9 ὑμῖν Salmasius: ἡμῖν ε || 10 ποιεῖσθαι Spengelius l. d. p. 32: ποιῆσαι ε | διάφοροι scripsi; cf. Scheib. ad Isaacum praef. p. XIII: μοχθηροί ε: μακαρίτε Hildebrandius | ἡμῶν) ὑμῶς Casaubonus, ἡμῖν Bosscha | σε Bosscha: τε ε || 12 uerba ὑπ' αὐτοῦ μεμάγευμαι transposui | καὶ ἐρῶ καὶ ἐλθετε Casaubonus | καὶ seclusi || 14 litterae v || 15 ita ut uulgo poetae aiunt, p.

a. uol. Pricaeus || 16 uolent F | epistolam Fqv || 18 litterae v ||

Ed. Oudend.

nas literas falsum facere temptanti ne auscultarent, sibi potius audirent: Apuleium magiae non accusatum a Pudentilla, sed accusante Rufino absolutum. quae omnia etsi tum dicta non sunt, tamen nunc, cum magis prosunt, luce illustrius apparent. patent artes tuae, Rufine, fraudes hiant, detectum mendacium est: ueritas olim interuersa nunc se effert et uelut alto barathro calumniae se emergit.

Ad literas Pudentillae prouocastis: literis uinco, quarum si LXXXIII uultis extremam quoque clausulam audire, non inuidebo. dic tu, quibus uerbis epistolam finierit mulier obcantata, uecors, amens, amans.

Ἐγὼ οὐτε μεμάγευμαι οὔτ' ἐρῶ τὴν εἰμαρμένην ἐκφέρουσα.

(569) Etiamne amplius? reclamationis uobis Pudentilla et sanitatem suam a uestris calumniis quodam praeconio uindicat. nubendi autem seu rationem seu necessitatem fato | adscribit, a quo multum magis remota est uel potius omnino sublata. quae enim relinquitur uis cantaminibus et ueneficiis, si fatum rei cuiusque ueluti uiolentissimus torrens neque retineri potest neque impelli? igitur hac sententia sua Pudentilla non modo me magum, sed omnino esse magiam negauit. bene, quod integras epistulas matris Pontianus ex more adseruauit: bene, quod uos festinatio iudicii anteuertit, ne quid in istis literis ex otio nouaretis. tuum hoc, Maxime, tuaeque prouidentiae beneficium est, quod a principio intellectas calumnias, ne corroborarentur tempore, praecipitasti et nulla impertita mora

1 litteras v || 6 nun F | se effert ζ, se fert FqV | calumniae se emergit Lipsius: calumnia emergit F, calumpnias emergit q, calumnias emergit v: calumniae emergit Casaubonus, calumnia se emergit Salmasius || 8 litteras v | litteris v || 10 epistolam Fqv || 12 et 13 ΕΓΟ ΟΥΤΕ ΜΕΜΑΓΕΙΜΑΙ ΟΥΤΕ ΤΕΡΩ ΤΗΝ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΝ ΕΚΦΕΡΩ Fq: uerba graeca om. v, emendauit Spongelius l. d. | Ἐγὼ οὐτε μεμάγευμαι οὔτε δ' ἐρῶ, αἰτία ἢ εἰμαρμένη ἐφν Casaubonus, Ἐγὼ οὐτε μεμάγευμαι, οὔτε δ' ἐρῶ, τὴν εἰμαρμένην ἐφην Hildebrandius || 14 declamat q || 15 calumpniis q || 16 ascribit q ||

18 rei eqi q || 21 epistolas Fqv || 22 adseruauit ζ, asseruabit F, adseruabit qV || 23 litteris v || 24 calumpnias q || 25 nulla impertita ora F, nullam impertitam horam q ||

f. 121b. f. 20b.

subneruasti. finge nunc aliquid matrem filio secretis literis de amore, uti adsolet, confessam. hocine uerum fuit, Rufine, hoc non dico pium sed saltem humanum, promulgari eas literas et potissimum filii praeconio publicari? sed summe ego inscius qui postulo, ut alienum pudorem conserues, qui tuum perdideris?

5
(570)

LXXXV Cur autem praeterita conqueror, cum non sint minus acerba

f. 122a. praesentia? hoc usque || a uobis miserum istum puerum deprauatum, ut matris suae epistulas quas putat amatorias pro tribunali proconsuli recitet, apud uirum sanctissimum Claudium Maximum, ante has imperatoris Pii statuas filius matri suae pudenda exprobrat supra et amores obiectet? quis tam est mitis quin exacerbescat? tune, ultime, parentis tuae animum [in] istis scrutaris, oculos obseruas, suspiritus numeras, adfectiones exploras, tabulas intercipis, amorem reuincis? tune, quid in cubiculo agat, perquiris, [ne] mater tua? * * non dico amatrix, sed nec omnino femina est. ne tu in ea cogites nisi unam parentis religionem. o infelix uterum tuum, Pudentilla, o sterilitas liberis potior, o infausti decem menses, o

15
(571)

f. 21a.

ingrati quattuordecim anni uiduitatis! uipera, ut | audio, exeso utero in lucem proserpit atque ita parricidio gignitur. at enim tibi a filio iam adulto acerbiores morsus uiuenti et uidenti offeruntur. a silentium tuum laniatur, pudor tuus carpitur, pectus tuum foditur, uiscera intima protrahuntur. hascine gratias bonus filius matri rependis ob datam uitam, ob adquisitam hereditatem, ob quattuordecim annorum longas alimonias? hascine te patruus disciplinis

20

1 subneruasti V | litteris v || 2 assolet qv | hocine Fqv || 3 promulgari v | litteras v || 4 filii F | publicari FV | summe Acidalius: sum Fqv | inscius Scaliger: inscius Fqv || 7 hoc usque FqV, hucusque c | 8 epistolas Fqv || 9 Cl. Maximum Fqv || 10 matri Fq (et Casaubonus), matris v || 12 tuae F | ultime Pricaeus (cf. met. VIII 17): ultimo F (ex corr.) qV, ultro c | in del. Elmenhorstius || 13 adfectiones q || 14 ne seclusi: nae Scriverius || 15 post tua aliquot uerba intercidisse putat Iahnus | non dico secludi uult Casaubonus | nec Iahnus: ne Fqv: enim Bosscha | foemina v || 16 ea Fqv: fortasse eam | cogites Fq, cogitas v | non dico mater tua amatrix, sed omnino femina? estne ut in ea cogites, nisi unam parentis religionem? Wowerus | infoelix v || 18 quattuordecim Fq, xiiii v || 21 foditur Bosscha || 22 rependes Colrius || 23 adquisitam q | quattuordecim q, xiiii Fv ||

erudiuit, ut, si compertum habeas filios tibi similes futuros, non audeas ducere uxorem? est ille poetae uersus non ignotus:

odi puerulos praecoqui sapientia.

(572) sed enim malitia praecoqui puerum quis non auersetur atque ode-
5 rit, cum uideat uelut monstrum quoddam prius robusto scelere
quam tempore, ante nocentem quam potentem, uiridi pueritia, cana
malitia? uel potius hoc magis noxium, quod cum uenia perniciosus
est et nondum poenae, iam iniuriae sufficit. iniuriae dico? immo
enim sceleri aduersum parentem nefando, immani, impetibili.

10 Athenienses quondam propter commune ius humanitatis ex LXXXVI

captiuis epistulis Philippi Macedonis hostis sui unam epistulam,
cum singulae publice legerentur, recitari prohibuerunt, quae erat
ad uxorem Olympiadem conscripta: || hosti potius pepercerunt, ne
maritale secretum diuulgarent, praefendum rati fas commune

15 propriae ultioni. tales hostes aduersum hostem: tu qualis filius
aduersum matrem? uides, quam similia contendam? tu tamen
filius matris epistulas de amore, ut ais, scriptas in isto coetu legis,
in quo si aliquem poetam lasciuiorem iubereris legere, profecto non

(573) abnueres: pudore tamen aliquo impedirere: immo enim nunquam
20 matris tuae literas attigisses, si ullas literas attigisses. at quin
ausus es tuam ipsius epistulam legendam dare, quam nimis
irreuerenter, nimis contumeliose et turpiter | de matre tua
scriptam, cum adhuc in eius sinu alerere, miseris clanculo ad
Pontianum, scilicet ne semel peccasses ac tam bonum tuum

3 Comitorum lat. rell. ed. Ribbeck p. 111, fr. 78.

1 si] quasi *Pricaeus* || 3 praecoq *Fq*, praecoqui *V* || 4 malicia *v* | praecoq *Fq*, praecoqui *V* || 5 robusto *Bosscha*: robustus *Fqv*: robustum *Colrius* || 7 malicia *v* || 9 impetibili] impiabili *Colrius* || 10 quondam *Cassaubonus*: quidem *Fqv*, quidam *s* || 11 epistolis *Fqv* | unam *Fq*, uanam *v* | epistolam *Fqv* || 13 Olympiadem *qv*, olim piadisi *F* || 15 aduersus *v* || 16 aduersus *v* || 17 epistolas *Fqv* || 19 abnueres *Wowerus*: auderes *Fqv* || 20 litteras *Fqv* | ullas alias *l. v* | litteras *Fv* | at quin *Colrius*; cf. *Plaut. Rud.* III 4, 55: ad quam *Fqv*: at etiam *Acidalius*, at quam nequiter *Scaliger*, at quam *Bosscha* || 21 epistolam *Fqv* | quam] quae
^{c (man. sec.)}
Acidalius || 24 ac] ad *F* ||

f. 122a. f. 21a.

factum obliuio capesseret. miser, non intellegis, iccirco patruum tuum hoc fieri passum, quo se hominibus purgaret, si ex literis tuis nosceretur, te etiam prius quam ad eum commigrasses, etiam cum matri blandirere, tamen iam tum uolpionem et LXXXVII impium fuisse. ceterum nequeo in animum inducere, tam stultum 5 Aemilianum esse, ut arbitretur, mihi literas pueri et eiusdem accusatoris mei offuturas.

Fuit et illa commenticia epistula neque mea manu scripta neque uerisimiliter conficta, qua uideri uolebant blanditiis a me mulierem sollicitatam. cur ego blandirer, si magia confidebam? qua 10 autem uia ad istos peruenit epistula, ad Pudentillam scilicet per aliquem fidelem missa, ut in re tali accurari solet? cur praeterea tam uitiosis uerbis, tam barbaro sermone ego scriberem, quem idem dicunt nequaquam Graecae linguae imperitum? cur autem tam absurdis tamque tabernariis blanditiis subigitarem, quem idem aiunt 15 uersibus amatoriis satis scite lasciuire? sic est profecto, || cuius palam est: hic qui epistolam Pudentillae Graecatiorem legere non potuerat, hanc ut suam facilius legit et aptius commendauit.

Sed iam de epistulis satis dictum habebo, si hoc unum addidero: Pudentillam, quae scripserat dissimulamenti causa et deridiculi: *ἐλθέτω νῦν, ἕως ἔτι σωφρονῶ*, post hasce literas euocasse ad se filios et nurum, cum his ferme duobus mensibus conuersatam. dicat hic pius filius, quid in eo tempore sequius agentem

1 obliuio *Casaubonus*: optuto Fq, obtuto v: actutum *Colvius* | capesce-
ret Fv: obtuto (pro obtutu) facesseret *Acidalius*, obtutu careret *Vulcanius*,
obtutu capesseretur *Bosscha* | intelligis Fqv | iccirco q || 2 quod Fq,
quo v | hominibus] omnibus s || 3 litteris v | fuif F, suis q, tuis v || 4
uolpionem FqV || 5 caeterum v | neque Fq (sequitur in F rasura) || 6 lit-
teras v || 7 offuturas FV, offuturas q || 8 epistola Fqv || 9 uerisimili-
ter q in rasura || 10 ergo v | blandirem Fq, blandirer v | magia Fq,
magie v || 11 ad istos secludi uult *Pricaeus* | epistola Fqv || 12 accurari
Hildebrandius: accusari Fqv, actitari s || 13 conscriberem s | idem Fq,
idem v || 15 tanque v | blanditiis v | idem FV, idem q || 17 epistolam
Fqv | graecatiorem *Brantius* || 18 poterat v | apertius commentauit
Lipsius || 19 epistolis Fqv || 20 scripserat F || 21 *ἔλθετε Casaubonus* |
post νῦν intercidisse uidentur uerba πρὸς ἐμέ: cf. pag. 91, 9 et 92, 12 | ἕως
om. F | litteras v || 23 sequi F, sequius q, secus v ||

Ed. Oudend.

f. 122b. f. 21a.

(375) uel loquentem matrem suam propter insaniam uiderit: neget, eam rationibus uilliconum et upilionum et equisonum sollertissime sub-
 scripsisse: neget, fratrem suum Pontianum grauiter ab ea | moni- t. 21b.
 tum, ut sibi ab insidiis Rufini caueret: neget, uere obiurgatum,
 5 quod literas, quas ad eum miserat, uulgo circumtulisset nec tamen
 bona fide legisset: neget, post ista quae dixi matrem suam mihi
 apud uillam iam pridem conducto loco nupsisse. quippe ita pla- LXXXVIII
 cuerat, in suburbana uilla potius ut coniungeremur, ne ciues denuo
 ad sportulas conuolarent, cum haud pridem Pudentilla de suo
 10 quinquaginta milia nummum in populum expunxisset ea die, qua
 Pontianus uxorem duxit et hic puerulus toga est inuolutus: prae-
 terea, ut conuiuuiis multis ac molestis supersederemus, quae ferme
 ex more nouis maritis obeunda sunt.

Habes, Aemiliane, causam totam, cur tabulae nuptiales inter
 15 me ac Pudentillam non in oppido sint sed in uilla suburbana con-
 signatae: ne quinquaginta milia nummum denuo profundenda essent
 nec tecum aut apud te cenandum. estne causa idonea? miror ta-
 men, quod tu a uilla tantopere abhorreas, qui plerumque ruri uer-
 sere. lex quidem Iulia de maritandis ordinibus nusquam quantum
 20 scio ad hunc modum || interdicit: 'uxorem in uilla ne ducito.'
 immo si uerum uelis, uxor ad prolem multo auspiciatus in uilla
 quam in oppido ducitur, in solo uberi quam in loco sterili, in agri
 (376) cespite quam in fori silice, mater futura in ipso materno sinu, si
 nubat in segete adulta, super fecundam glebam, uel enim sub ulmo

2 uilliconum Fqv, uillicorum s | upilionum FqV, upilonem s |
 equisonum (man. tert.)

equionum F, equisonum q, equisonum v || 4 malim seuerè || 5
 litteras v | circumtulisset v || 7 nupsisse F || 10 milia v, millia Fq |

numof F (man. pr.) | in om. FqV || 12 molestis Salmasius: molestiis Fqv
 || 14 nuptiales F || 16 milia v, millia Fq || 17 ne tecum Salmasius | coenan-
 dum Fq, coenandum esset s | ydonea q || 18 quod] quid Acidalius | tuam
 h na (man. sec.)

uillam q, tuā uillā V | ab. orreas q | rure qv | uerrere q || 19
 nusquam scripsi: nusquam Fqv | quantum addidi || 20 scio scripsi: fui FqV,
 scilicet s || 21 auspiciatus qV || 23 scilicet F, silicet V | sinu om. v: in
 ipso materno sinu ac in segete Casaubonus, in ipso m. s. nubat, in segete Aci-
 dalius, in ipso m. sinu, si aut in segete — uel enim Brantius || 24 foecundam
 Fqv ||

L. Apul. Madaur. Apol.

7

marita cubet, in ipso gremio terrae matris, inter suboles herbarum et propagines uitium et arborum germina. ibi et ille celeberrimus in comoediis uersus de proximo congruit:

παίδων ἐπ' ἀρότῳ γησιῶν.

Romanorum etiam maioribus Quintiis et Serranis et multis aliis ⁵ (377) similibus non modo uxores, uerum etiam consulatus et dictaturae in agris offerebantur. cohibebo me in tam prolixo loco, ne tibi gratum faciam, si uillam laudauero.

LXXXVIII De aetate uero Pudentillae, de qua post ista satis confidenter mentitus es, ut etiam sexaginta annos natam diceres nupsisse, de 10 ea tibi paucis respondebo: nam necesse non est in re tam perspicua pluribus disputare.

| Pater eius natam sibi filiam more ceterorum professus est.

4 Clem. Alex. Strom. II p. 181, 15 (Sylb.): γάμος μὲν οὖν ἐστὶ σύν-
δος ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἢ πρώτη κατὰ νόμον ἐπὶ γησιῶν τικῶν σπαρῆ·
ὁ γούν κωμικὸς Μένανδρος·

παίδων ἐπ' ἀρότῳ γησιῶν

ἰδὲ μὲ σοὶ γε τὴν ἐμαυτοῦ θυγατέρα

(παίδων σπαρῆ τῶν γησιῶν uulgo; emendauit Porsonus). — Fragm. com. gr. III p. 275, fr. CLXXXV.

5 cf. pag. 27, 9.

1 post cubet in F rasura: accubet *Iungermannus* | matris *Casaubonus*:
u (non. gr.)

matres Fqv | soboles F || 4 Παίδων επαρογον INICION ΕΙΗCΠΟΡΑ
Fq, Παίδων ΕΙΗCΠΟΡΟΝΙ NICION ΕΙΗCΠΟΡΑ V: παίδων ἐπ' ἀρότῳ
γησιῶν ἐνὶ σπόροι vel ἐπισπορα *Iahnus nov. mus. rhen.* III p. 480 | ΕΙΗC
ΠΟΡΑ, i. e. ἐπὶ σπορῆ, *glossema verborum ἐπ' ἀρότῳ, delerunt Meinekius*
(*fragm. com. gr.* V p. 107, *supplem.* p. CCLXXIX) et *Spengelius l. d.* p. 33:
ποῶν ἐπ' ἀρότῳ ἢ ἠδονῆ σκηνοποιεῖ vel σκῆνος ποιεῖ *Trillerus l. d.* III 5,
παίδων ἐπ' ἀρότῳ γησιῶν ἐπὶ σπόροι vel ἐπισπόροι *Boisscha*, παίδων
ἐπ' ἀρότῳ γησιῶν τε καὶ σπόρῳ *Poerikampius bibl. crit. nov.* I p. 96, παί-
δων ἐπαρῶν γησιῶν ἐπισπορα *Hildebrandius. Casaubonus inseruerat hos*
uersus Menandri: ἀρ' ἐστὶν ἀρετῆς καὶ βίον διδάσκαλος | λευθέρον τοῖς
πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγρός (Stob. floril. LVI 5), Scipio Gentilis hunc uersum
Philemonis: δικαιοτάτον κτῆμ' ἐστὶν ἀνθρώποις ἀγρός (ibid. LVI 15) | 5
Quintia F || 7 cohibebo ε, cohibebam FqV | ἦ τῆ φ || 10 nupsisse FV |

11 paucis tibi v | nam necesse non est φV, nam necesse non est F, nam in
re t. p. non est necesse vel non opus est ε: nam nec in re t. p. pluribus dispu-
taro *Salmasius* ||

tabulae eius partim tabulario publico partim domo adseruantur, quae iam tibi ob os obiciuntur. porrige tu Aemiliano tabulas istas: linum consideret, signa quae impressa sunt recognoscat, consules (578) legat, annos computet, quos sexaginta mulieri adsignabat, probet 5 quinque et quinquaginta: lustro mentitus sit. parum hoc est, liberalius agam: nam et ipse Pudentillae multos annos largitus est; redonabo igitur uicissim. decem annos Mezentius cum Vluxe errauit: quinquaginta saltem annorum mulierem ostendat. quid multis? ut cum quadruplatore agam, bis duplum quinquennium faciam, 10 uiginti annos semel detraham. iube, Maxime, consules computari: nisi fallor, inuenies nunc Pudentillae haud multo amplius quadragessimum annum aetatis ire. o falsum audax et nimium, o mendacium uiginti annorum exilio puniendum: dimidio tanta, Aemiliane, mentiris, falsa audes, sesquialtera! si triginta annos || pro decem (579) dixisses, posses uideri pro computationis gestu errasse, quos circulare debueris digitos aperuisse. cum uero quadraginta, quae facilius ceteris porrecta palma significantur, ea quadraginta tu dimidio auges, non potes digitorum gestu errasse, nisi forte triginta annorum Pudentillam ratus binos cuiusque anni consules nu- 20 merasti.

(580) Missa haec facio. uenio nunc ad ipsam stirpem accusationis, LXXXX ad ipsam causam maleficii. respondeat Aemilianus, ob quod emolumentum, etsi maxime magus forem, Pudentillam carminibus et uenenis ad matrimonium pellexissem. atque ego scio, plerosque

7 cf. pag. 67, 1.

1 publico q || 2 obiciuntur q: malim obiciuntur | tu om. c || 3 linum] ligam c || 4 L.X. v | assignabat q || 5 sit FqV, est c || 9 bis v, bi. F (erasa videtur litera u), his q || 10 .XX. v | semel] simul Bosscha | computari v || 11 haud multo p' amplius q | quadragessimum V: haud multo quadragessimum amplius Elmenhorstius || 12 et nimium] et mimicum Gruterus, aestimum Brantius | o mendaciam F, o mendacium v, mendacium q: o falsum et audax, nimium m. Elmenhorstius, o falsum et audax nimium, o mendacium Scaliger || 13 XX v | exsilio F | tanto Salmastius || 14 audes-fesque altera F, audeffesque altera q, audes sesq; altera V | et sesquialtera Casaubonus | .XXX. v | pro om. c || 16 aperuisse Fq, adperisse V | .XL. v || 17 caeteris numerasti (man. sec.) q v | .XL. v | tu] cum Iahnus || 18 .XXX. v || 19 nominasti q || 21 ipsam Fq, ipsum v || 22 Aemilianus et Rufinus qv || 24 ueniens q | atq;

f. 123a. f. 21b.

reos alicuius facinoris postulatos, si fuisse quaequam causae probarentur, hoc uno se tamen abunde defendisse, uitam suam procul ab huiusmodi sceleribus abhorrere, nec id sibi obesse debere, quod uideantur quaedam fuisse ad malefaciendum inuitamenta. non enim omnia quae fieri potuerint pro factis habenda: rerum uices 5 uarias euenire: certum indicem cuiusque animum esse: qui semper eodem ingenio | ad uirtutem uel ad malitiam moratus firmum argumentum est accipiendi criminis aut respuendi. haec ego quamquam possim merito dicere, tamen uobis condono nec satis mihi duco, si me omnium quae insimulastis abunde purgavi. sin 10 nusquam passus sum uel exiguam suspitionem magiae consistere, reputate uobiscum, quanta fiducia innocentiae meae quantoque despectu uestri agam: si una causa uel minima fuerit inuenta, cur ego debuerim Pudentillae nuptias ob aliquod meum commodum appetere, si quamlibet modicum emolumentum probaueritis, ego ille sim Tarmoendas uel Damigeron 15 uel *Velus uel* Moses uel *Iannes* uel *Apollobeches* uel ipse Dar-

16 Plin. nat. hist. XXX 1, 4: mirum hoc inprimis, durasse memoriam artemque tam longo aeuo commentariis non intercedentibus, praeterea nec claris nec continuis successionebus custoditam. quotus enim quisque auditu saltem cognitos habet, qui soli nominantur, Apusorum et Zaratum Medos Babyloniosque Marmarum et Araban-tiphocum aut Assyrium Tarmoendam, quorum nulla extant monumenta?

17 Arnob. adu. gent. I 52: age nunc ueniat quaeso per igneam zonam

F φ , atque v: atqui *Scaliger* ||

2 habunde F φ || 4 ad maleficiendum F, ad maleficiundum φ V, ad maleficium perpetrandum ς || 5 poterint V || 7 ad malitiam φ v: in F ad *deletum est* || 8 discriminis φ || 9 possum ς || 10 habunde φ | in eis quae secuntur uerborum distinctionem mutavi | sin *Bosscha*: si F φ v: nisi *Acidalius* || 11 suspitionem F φ v || 13 uestra F || 14 nubtias F || 15 qualibet φ || 16 Tarmoendas *scripsi* (cf. Plin. nat. hist. XXX 1, 5): ca β m̄da ς F, carmen-das φ , Carm̄da ς V, Carinondas ς : Charondas B. Pius, Phrynondas *Pricaeus* || 17 *Velus sive Belus add. Meursius*, uel *Bosscha*: his Moses F, hismefos φ , Hismoses v: is Moses *Ianus Parrhasius*, hic Moses *Olearius*, Hisus (i. e. Hiesus, Iesus) uel Moses *Bosscha aliquando*, his *del. Scaliger* | Moses] *Musaeus Hildebrandius* | *Iannes Coluius*: io h̄f F, iohannes φ , Iohannes V | *Apollobeches scripsi* (cf. Plin. nat. hist. XXX 2, 9): Apolloh̄ei F, Apollo φ , Apolloh̄ec V, Apollonius ς ||

(581) danus uel quicumque alius post Zoroastren et Ostanen inter magos celebratus est.

Vide quaeso, Maxime, quem tumultum suscitauerint, quoniam LXXXXI ego paucos magorum nominatim percensui. quid faciam tam rudibus, tam barbaris? doceam rursus haec et multo plura alia nomina in hybliothechis || publicis apud clarissimos scriptores me legisse, an disputem longe aliud esse notitiam nominum, aliud artis eiusdem communionem habere, nec debere doctrinae instrumentum et eruditionis memoriam pro confessione criminis haberi, an, (582) quod multo praestabilius est, tua doctrina, Claudii Maxime, tuaque perfecta eruditione fretus contemnam stultis et impolitus ad haec respondere? ita potius faciam: quid illi existiment, nanci non putabo. quod institui pergam disputare: nullam mihi causam fuisse Pudentillam ueneficiis ad nuptias prolectandi.

15 Formam mulieris et aetatem ipsi ultro improbauerunt idque mihi uitio dederunt, talem uxorem causa auaritia concupisse, at-

magus interiore ab orbe Zoroastres, Hermippo ut assentiamur auctori, Bactrianus et ille conueniat, cuius Ctesias res gestas historiarum exponit in primo, Armenius, Ostanis nepos, et familiaris Pamphylius Cyri, Apollonius, Damigero et Dardanus, Velus, Iulianus et Bacchulus, et si quis est alius, qui principatum et nomen fertur in talibus habuisse praestigiiis. — Plin. l. d. 2, 11: est et alia magice factio a Mose et Ianne et Lotape ac Iudaeis pendens, sed multis millibus annorum post Zoroastren. — ibid. 2, 9: Democritus Apollobechei Coptiten et Dardanum e Phoenice illustrauit, uoluminibus Dardani in sepulcrum eius petitis, suis uero ex disciplina eorum editis, quae recepta ab ullis hominum atque transisse per memoriam aeque ac nihil in uita mirandum est.

1 ibid. 2, 3: sine dubio (magia) orta in Perside a Zoroastre, ut inter auctores conuenit: sed unus hic fuerit an postea et alius, non satis constat. — ibid. 2, 8: primus, quod extet, ut equidem inuenio, commentatus est de ea Ostanis Xerxen regem Persarum bello quod is Graeciae intulit comitatus, ac uelut semina artis portentosae sparsit obiter infecto quacumque conueniant mundo.

r di (man. sac.)

1 quicumque v | Hostanen Fqv || 4 duribus q || 5 rursus] Ruffinum s || 6 hybliothechis F, bibliothechis qv || 7 noticiam v || 8 habere communionem v || 11 contempnam q || 12 nanci Coluius: nanci Fqv: quid isti existiment naccae, non putabo Coluius, quid - nanae, nani u. p. Theod. Marcilius, quid - nactae, non curabo uel nanci putabo Tollius ||

f. 125a. f. 22a.

que adeo primo dotem in congressu grandem et uberem rapuisse. ad haec, Maxime, longa oratione fatigare te non est consilium: nihil uerbis opus est, cum multo disertius ipsae tabulae loquantur, in quibus omnia contra quam isti ex sua rapacitate de me quoque coniectauerunt, facta inpraesentiarum et prouisa in posterum deprehendis: nam primum mulieris locupletissimae modicam dotem neque eam datam sed tantummodo promissam: praeter haec ea condicione factam coniunctionem, nullis ex me susceptis liberis si uita demigrasset, uti dos omnis apud filios eius Pontianum et Pudentem maneret, sin uero uno unaque superstite diem suum obisset, uti tum diuidua pars dotis posteriori filio, reliqua prioribus cederet.

LXXXXII

Haec, ut dico, tabulis ipsis docebo. fors fuerit an ne sic quidem credat Aemilianus, sola trecenta milia nummum scripta eorumque repetitionem filiis Pudentillae pacto datam. cape sis ipse tu manibus tuis tabulas istas, da impulsori tuo Rufino: legat, pudeat illum tumidi animi sui et ambitiosae mendicitatis: quippe ipse egens, nudus, quadringentis milibus nummum a creditore accepit filiam dotauit. Pudentilla, locuples femina, trecentis milibus dotis fuit contenta et maritum habet [et] multis saepe et ingentibus dotibus spretis inani nomine tantulae dotis contentum, ceterum praeter uxorem suam nihil computantem, omnem supellectilem cunctasque diuitias in concordia coniugii et mutuo amore ponentem. quamquam quis omnium uel exigue rerum peritus culpare auderet, si

2 nichil Fq || 5 inpraesentiarum qv (in q litera m extat in rasura) | imposterum v | deprehendes s || 6 nam scripsi: iam Fqv || 7 promissam F, on. qv; in q autem manus recentissima in margine adscripsit; pactam modo Hildebrandius, dictam tantummodo Iahnus | 8 condicione F | coniunctionem Casaubonus: coniectionem Fqv; conuentionem Acidalius, connexionem Lipsius, compectionem Hildebrandius | si addidi: si nullis - demigrasset s || 9 uti Fq, ut v | qd apud (man. sec.) q || 10 uero del. Salmasius || 11 dimidia s || 13 fuerit F, fuerat q, fuit V | an FqV, ut s || 14 Aemilianum Fq, Aemilianus v | .CCC. milia v, trecenta millia Fq || 15 cape sis Iahnus: capens F, capiens qv || 17 timidi Schickeradus || 18 .CCCC. milibus Fqv || 19 foemina v | trecentis milibus Fq, .CCC. milibus v || 20 et occlusit Iahnus: ea Colcius, ex Lipsius || 21 spractis v | caeterum v || 22 nichil Fq: nihil omnium Acidalius || 23 coniugii Casaubonus: coniugis Fqv: coniugali Woverus | mutuo Lipsius: multo Fqv | quamquam v ||

mulier uidua et mediocri forma, at non aetate mediocri, nubere uo-
 (581) lens longa dote et molli condicione inuitasset iuuenem neque cor-
 pore neque animo neque fortuna poenitendum? uirgo formosa
 etsi sit oppido pauper, tamen abunde dotata est: affert quippe ad
 5 maritum nouum animi indolem, pulchritudinis gratiam, floris rudi-
 mentum. ipsa uirginitatis commendatio iure meritoque omnibus
 maritis acceptissima est. nam quodcumque aliud in dotem acceperis,
 potes, cum libuit, ne sis beneficio obstrictus, omne ut acceperas re-
 tribuere, pecuniam renumerare, mancipia restituere, domo demi-
 10 grare, praediis cedere. sola uirginitas cum semel accepta est, reddi
 nequitur: sola apud maritum ex rebus | dotalibus remanet. uidua f. 22b.
 autem qualis nuptiis uenit, talis diuortio digreditur: nihil affert
 (585) irreposcibile, sed uenit iam ab alio praefflorata, certe tibi ad quae
 uelis minime docilis, non minus suspectans nouam domum quam
 15 ipsa iam ob unum diuortium suspectanda, siue illa morte amisit
 maritum, ut scaeui ominis mulier et infandi coniugii, minime ap-
 petenda, seu repudio digressa est, ut utramuis habens culpam mu-
 lier, quae aut tam intolerabilis fuit, ut repudiaretur, aut tam inso-
 lens, ut repudiaret. ob haec et alia || uiduae dote aucta procos
 20 sollicitant. quod Pudentilla quoque in alio marito fecisset, si phi-
 losophum spernentem dotis non repperisset.

Age uero, si auaritiae causa mulierem concupissem, quid mihi LXXXIII
 utilius ad possidendam domum eius fuit, quam simultatem inter
 matrem et filios serere, alienare ab eius animo liberorum caritatem,
 25 quo liberius et artius desolatam mulierem solus possiderem? fuitne
 hoc praedonis quod nos fingitis? ego uero quietis et concordiae et

1 at non qv, adcf F || 2 longa | larga vel lauta *Stoweckius*, uncta *Coluius*,
 magna *Wouerus* | condicione v || 4 oppido oppido q | habunde Fq || 5 nouum
 Fv, nouam q (et *Salmasius*) || 7 quodcumque v | acceperis V, acceperit Fq ||
 8 libuerit *Pricaeus* || 10 caedere v || 12 nichil q || 13 irreposcibile q,
 irrepossibile FV: inposcibile *Seruius*, impassibile *Gulielmus* || 14
 sus (man. sec.)
 expectans F || 16 infausti v || 17 ut addidi | utramuis c, utrumuis Fqv
 | habens c, habes Fq, habes V: habebat *Coluius*, habebit *Wouerus* || 19
 aucta Fqv: uncta *Coluius*, auctae *Heinsius* || 21 repperisset Fqv || 22
 eu (man. sec.)
 copisse q || 25 arctius qv || 26 fuit nae hoc praedonis *Hildebrandus*
 | quod esse nos fingitis v: fuit hoc praedonis, quod me esse nos f. *Sal-*
masius ||

pietatis auctor, conciliator, fauisor non modo noua odia non serui, sed uetera quoque funditus extirpauit. suasi uxori meae, cuius — (586) ut isti aiunt — iam uniuersas opes transuoraram, suasi, inquam, ac denique persuasi, ut filiis pecuniam suam reposcentibus, — de quo supra dixeram —, ut eam pecuniam sine mora redderet in 5 praediis uili aestimatis et quanto ipsi uolebant, praeterea ex re familiari sua fructuosissimos agros et grandem domum opulente ornatam magnamque uim tritici et hordei et uini et oliui ceterorumque fructuum: seruos quoque haud minus quadringentos, pecora amplius neque pauca neque abiecti pretii donaret, ut eos et ex ea 10 parte quam tribuisset securos haberet et ad cetera hereditatis bona spe inuitaret. haec ego ab inuita Pudentilla — patietur enim me, uti res fuit, | ita dicere. — aegre extudi, ingentibus precibus inuitae (587) et iratae extorsi, matrem filiis reconciliaui, priuignos meos primo hoc uitrici beneficio, grandi pecunia auxi. 15

LXXXXIII Cognitum hoc est tota ciuitate. Rufinum omnes execrati me laudibus tulere. uenerat ad nos, priusquam ista donationem perficeret, cum dissimili isto fratre suo Pontianus: pedes nostros aduolutus ueniam et obliuionem praeteritorum omnium postularat, flens et manus nostras osculabundus ac dicens poenitere, quod Ru- 20 fino et similibus auscultaui. petit postea suppliciter, uti se Lolliano quoque Auito C. V. purgem, cui haud pridem tirocinio orationis suae fuerat || a me commendatus: quippe compererat, ante paucos dies omnia me ut acta erant ad eum perscripsisse. id quoque a me

1 autor v | fauisor FqV, fauissor s: fautor, suator *Casaubonus*, fauitor *Lipsius* | serui F, serui qv: serui *Elmenhorstius* || 2 extirpauit v || 4 et 5 de qua supra dixi iam *Casaubonus*, de quo supra iam dixi *Scaliger*: uerba glossatoris esse suspicatur *Pricaeus* || 6 praedis F | uiliaestamacqf F, uilia estimatis q, uili aestimatis v: uili aestimatu *Wouerus* | re s, se FqV || 8 ordeii FqV | olei s | ceterorumque v || 9 CCCC FqV || 10 precii v | et ante ex om. q || 11 parte om. F | caetera haereditatis v || 12 spe s, spei FqV | ego Fv, ergo q || 13 extudi V, exaudi Fq, exauditus s | inuite et ingrate *Steweckius* || 15 uitricus *Casaubonus* || 16 execrati Fqv: execrari, — tollere *Scloppius* || 17 ista *Hildebrandius*: istam Fqv | mater ante perficeret add. s || 18 ut cum dissimili s | ante pedes s || 19 postularat FqV, postulat s || 22 orationis FqV, professionis s: professionis *Lipius* || 24 prescripsisse F, p̄scripsisse q, perscripsisse v ||

Ed. Oudend.

f. 124a. f. 22b.

(588) impetrat. itaque acceptis literis Carthaginem pergit, ubi iam prope exacto consulatus sui munere Lollianus Auitus te, Maxime, opperiebatur. is epistulis meis lectis pro sua eximia humanitate gratulatus Pontiano, quod cito errorem suum correxisset, rescripsit mihi per 5 eum, quas literas, di boni, qua doctrina, quo lepore, qua uerborum amoenitate simul et iucunditate! prorsus ut 'uir bonus dicendi peritus'. scio te, Maxime, libenter eius literas auditorum, equidem si perlegam: mea uoce pronuntiabo. cedo tu Auiti epistulas, ut quae semper ornamento mihi fuerunt, sint nunc etiam saluti. at tu li- 10 cebit aquam sinas fluere. namque optimi uiri literas ter et quater adeo quantouis temporis dispendio lectitarem.

Non sum nescius, debuisse me post istas Auiti literas perorare. LXXXXV
(589) quem enim laudatorem locupletiozem, quem testem uitae meae sanctiorem producam, quem denique aduocatum facundiozem? 15 multos in uita mea Romani nominis disertos uiros sedulo cognoui, sed sum aequae | neminem admiratus. nemo est hodie, quantum f. 23a. mea opinio fert, alicuius in eloquentia laudis ac spei, quin Auitus esse longe malit, si cum eo se remota inuidia uelit conferre. quippe omnes fandi uirtutes paene diuersae in illo uiro congruunt. quam- 20 cumque orationem struxerit Auitus, ita illa erit undique sui per-

6 Senec. controu. I praef. 9 p. 49 Burs.: erratis, optimi iuuenes, nisi illam uocem non M. Catonis, sed oraculi creditis... ille ergo uir quid ait? 'orator est, Marce fili, uir bonus dicendi peritus.'
(Caton. fragm. pag. 80 Iord.)

ac (man. sec.)

1 ulceptis F | litteris Fφv || 3 is Scaliger: his Fφv | epistolis Fφv | gratulatur Wowerus || 5 litteras Fv | di FV, dū φ, dii s || 7 literas v | equidem si perlegam scripsi et cum eis quae antecedunt coniunxi; vulgo: — auditorum. et quidem si perlegam, mea uoce pr. || 8 p̄legam V | pronuntiabo v | epistolas Fφv | quae] quia Hildebrandius || 9 at F, ut φV || 10 litteras Fφv || 11 adeo Lipsius: abeo Fφ, ab eo v: aueo Gruterus | tempore V | lectitarem Fφ, lectitare V (et Gruterus) | post lectitarem vulgo addunt: desunt Lolliani Auiti litterae || 12 litteras v || 16 summeque Fφ, sum aequae V | ammiratus F || 17 eloquentiæ FV, eloquentia φ | laudis aut spei Pricaeus || 18 malit F, malis φV || 19 quamcunque φv || 20 orati^{ti}o³ F, orationem φv | p̄fecte v ||

fecte absoluta, ut in illa neque Cato gravitatem requirat neque Laelius lenitatem neque Gracchus impetum nec Caesar calorem nec Hortensius distributionem nec Caluus argutias nec parsimoniam Salustius nec opulentiam Cicero: prorsus, *inquam*, ne omnis perse- 5
quar, si Auitum audias, neque additum quicquam uelis neque de-
tractum neque autem aliquid commutatum.

Video, Maxime, quam benigne audias, quae in amico tuo Auito recognoscis. tua me comitas, ut uel pau||ca dicerem de eo, inuita-
uit. at non usque adeo tuae benevolentiae indulgebo, ut mihi per-
mittam iam propemodum fesso in causa prorsus ad finem inclinata 10
de egregiis uirtutibus eius nunc demum incipere, quin potius eas
LXXXXVI integris uiribus et tempori libero seruem. nunc enim mihi, quod
aegre fero, a commemoratione tanti uiri ad pestes istas oratio re-
uoluenda est.

Andesne ergo te, Aemiliane, cum Auito conferre? quemne 15
ille bonum uirum ait, cuius animi ²disputationem³ tam plene suis
literis collaudat, eum tu magiae et maleficii criminibus insectabere? (500)
an inuasisse me domum Pudentillae et concipilare bona eius tu
magis dolere debes, quam doluisset Pontianus, qui mihi ob pauco-
rum dierum uestro scilicet instinctu ortas simultates etiam absenti 20
apud Auitum satisfecit, qui mihi apud tantum uirum gratias egit?
puta me acta apud Auitum, non literas ipsius legisse. quid? possesne
uel quisquilias in isto negotio accusare? Pontianus | ipse, quod a
matre donatum acceperat, meo muneri acceptum ferebat, Pontianus
me uitricum sibi contigisse intimis affectionibus laetabatur. quod 25
utinam incolumis Carthagine reuertisset! uel, quoniam sic ei fuerat

2 Gracchus q | 3 Ortensius FqV | 4 Salustius FqV | inquam Sal-
masius: in qua Fqv | omnia Elmenhorstius | 8 recognoscis s, recognosces
FqV | 9 benivolentiae v | 12 hinc enim Lipsius | 15 ergo te F, te ergo
qv | 16 animi Fv, az q: Auitus Casaubonus | disputationem] corruptum:
dispositionem Fulcius, (Auitus) disciplinae rationem Lennepius, disciplinatio-
nem Hildebrandius | 17 litteris v | eum v, cum Fq | aut magiae aut ma-
lefici delendum esse suspicatus est Brantius, et addidit Bosscha | crimi-
bus Bosscha: criminis Fqv | 18 concipilare F, compilare s | 19 qui mihi qv,
.. qm mihi F | 22 litteras v | quid? possesne scripsi: quid posses - ac-
cusare? vulgo | 23 quisquilias scripsi: quas quis Fqv: quos quires Ste-
wechius, quisquis Colvius | 25 uitricum qV, uaticum F |

Ed. Oudend.

f. 124a. f. 25a.

fato decretum, utinam tu, Rufine, supremum eius iudicium non impedisses! quas mihi aut coram aut denique in testamento gratias egisset! literas tamen, quas ad me Carthagine uel iam adueniens ex itinere praemisit, quas adhuc ualidas, quas iam aeger plenas honoris, plenas amoris, quaeso, Maxime, paulisper recitari sinas, ut sciat frater eius, accusator meus, quam ² in omnibus Mineruae curriculum ³ cum fratre optumae memoriae uiro currat.

Audistine uocabula, quae mihi Pontianus frater tuus tribuebat, LXXXXVII me parentem suum, me dominum, me magistrum || cum saepe alias f. 124b.
 10 tum in extremo tempore uitae uocans? possem tuas quoque paris epistulas *promere, et* promerem, si uel exiguam moram tanti putarem: potius testamentum illud recens tui fratris quamquam imperfectum, tamen proferri cuperem, in quo mei officiosissime et honestissime meminit. quod tamen testamentum Rufinus neque
 15 comparari neque perfici passus est pudore perditae hereditatis, quam paucorum mensium quibus socer Pontiani fuit magno quidem pretio noctium computarat. praeterea nescio quos Chaldaeos
 20 consuluerat, quo lucro filiam collocaret, qui, ut audio, utinam illud non uere respondissent, primum eius maritum in paucis mensibus moriturum: cetera enim de hereditate, ut adsolent, ad consulentis uotum confinxerunt. uerum, ut diu uoluere, quasi caeca bestia in cassum hiauit. Pontianus enim filiam Rufini mali compertam non modo heredem non reliquit, sed ne honesto quidem legato imper-

3 litteras Fv | Carthaginem F, Carthagine V || 4 pmisit q || 5 pl. amoris scripsit Iahnus || 6 quam in omnibus Mineruae curriculum] *verba corrupta*: quam infaustus ominibus M. c. *Steuochius*, quam in omnibus diuersum c. *Casaubonus*, quam in omnibus diuerse c. *Gruterus*, quam in omnibus minor, uitae c. *Lennepius*, quam in omnibus impar *vel* inenorme *Lipsius* || 7 optimae Fq, optumae V | uir occurrat FqV, uiro currat s: uiro occurrat *Beroaldus* | post currat *vulgo addunt* Pontiani literae || 8 tribuebat Iahnus: tribuerat Fqv || 10 possem Fq, postquam V: post quirem *Hildebrandus* || 11 epistolas Fqv | promere, et promerem *scripsi*: promerem FqV, promere s || 12 quanquam v || 15 comparari v, compareri Fq: comparere *Lipsius*, compleri *Casaubonus* | etiam pudore s: tam pudore *Steuochius* || 17 precio v || 19 responderunt *Pricaeus* || 20 caetera v | haereditate v | assolent q || 22 mali *Casaubonus*: male Fqv: malefici *Woverus* || 23 heredem v | reliquit F ||

luit, quippe qui ei ad ignominiam lintea adscribi ducentorum fere denariorum iusserit, ut intellegeretur iratus potius exterminasse
 f. 23b. eam quam | oblitus praeterisse. scripsit autem heredes tam hoc (593)
 testamento, quam priore quod lectum est, matrem cum fratre, cui,
 ut uides, admodum puero eandem illam filiae suae machinam Ru- 5
 finus admouet, ac mulierem alioqui multo natu maiorem, nuperrime
 uxorem fratris, misero puero obicit et obsternit.

LXXXXVIII

At ille puellae meretriciis blandimentis et lenoniis patris illecta-
 mentis captus et possessus, exinde ut frater eius animam edidit, re-
 licta matre ad patruum commigrauit, quo facilius remotis nobis 10
 coepta perficerentur. fauet enim Rufino Aemilianus et prouentum
 cupit. ehem, recte uos ammonetis: etiam suam spem bonus pa-
 truus temperat in isto ac fouet, qui sciat intestati pueri legitimum
 || magis quam iustum heredem futurum. nollem hercule hoc a me
 profectum: non fuit meae moderationis tacitas omnium suspitiones 15
 palam abrumpere: male uos qui suggestistis. plane quidem, si ue-
 rum uelis, multi mirantur, Aemiliane, tam repentinam circa pue-
 rum istum pietatem tuam, postquam frater eius [Pontianus] est
 mortuus, cum antea tam ignotus illi fueris, ut saepe ne in occurso
 quidem filium fratris tui de facie agnosceres. at nunc adeo patient- 20
 tem te ei praebes, itaque eum indulgentia corrumpis, adeo ei nulla
 re aduersaris, ut per haec suspicacioribus fidem facias. inuestem a
 nobis accepisti, uesticipem ilico reddidisti: cum a nobis rogeretur,
 ad magistros itabat: ab iis nunc magna fugela in ganeum fugit,

2 intellegeretur V, intelligeretur Fq | exterminasse Coluius: estimasse
 F, extimasse qv, externasse c: extraneasse Elmenhorstius || 3 haeredes v
 || 4 cui ut Fq, cuius V || 5 eandem F (et Casaubonus), tandem qv | Rufinus
 Fqv (et Casaubonus), Rufino c || 6 alioqui c, alioquem F, alioquam q, ali-
 quem V: aliquam Salmastius || 7 obicit qv, obicit F | substernit Modius,
 oggerit Pricaeus || 8 at c, ait FqV | meretricis F (et Casaubonus), mer-
 tricis qv | lenoniis Casaubonus: lenonis Fqv || 11 caepta v || 12 hem q
 at (man. sec.) ac (man. sec.)
 || 13 temperet F | .. F || 14 haeredem v || 15 homi-
 num Fulcius | suspiciones Fqv || 16 uos qv, nos F | uerum Casaubonus:
 puerum Fqv: puero Lipsius, pernerum Hildebrandius || 18 Pontianus se-
 clusi || 22 aduersaris Fq, aduersare V | suspicionibus c || 23 illico v ||
 stros (ras.) la
 stros it abatabis
 24 ad magistros it abaccabuf F, ad magistros it.ab(ras.)t abis q, ad ma-
 gistros ibat, at ab iis v: ad m. itabat; ab iis Salmastius ||

Ed. Oudend.

f. 124b. f. 23b.

amicos serios aspernatur, cum adolescentulis postremissumis inter
 scorta et pocula puer hoc aevi conuiuium agitat. ipse domi tuae
 rector, ipse familiae dominus, ipse magister conuiuui: in ludo quo-
 (505) que gladiatorio frequens uisitur, nomina gladiatorum et pugnas et
 5 uulnera plane quidem ut honestus puer ab ipso lanista docetur: lo-
 quitur nunquam nisi Punice et si quid adhuc a matre graecissat; at
 enim Latine loqui neque uult neque potest. audisti, Maxime, paulo
 ante, | pro nefas, priuignum meum, fratrem Pontiani, disertum iuue-
 nis, uix singulas syllabas fringultientem, cum ab eo quaereret, do-
 10 nassetne illis mater, quae ego dicebam me adnitente donata.

Testor igitur te, Claudii Maxime uosque qui in consilio estis LXXXXVIII
 uosque etiam qui tribunal mecum adsistitis, haec damna et dedecora
 morum eius patruo huic et candidato illo socero adsignanda, me-
 que posthac boni consulturum, quod talis priuignus curae meae
 15 iugum ceruice excusserit, neque postea pro eo matri eius supplica-
 turum. nam, quod paenissime oblitus sum, nuperrime cum testa-
 mentum Pudentilla post mortem Pontiani filii sui in mala ualetu-
 dine scriberet, diu sum aduersus illam renisus, ne hunc ob tot
 insignis contumelias, ob tot iniurias || exheredaret. elogium gra- f. 125a.
 20 uissimum iam totum mediis fidiis perscriptum ut aboleret, impen-
 (506) sis precibus orauit. postremo, ni impetrarem, diuersurum me ab ea
 comminatus sum: mihi hanc ueniam tribueret, malum filium bene-
 ficio uinceret, me inuidia omni liberaret. nec prius destiti quam ita
 fecit. doleo me hunc scrupulum Aemiliano dempsisse, tam inopi-
 25 natam semitam indicasse. specta quaeso, Maxime, ut hisce auditis

1 postremis fumis Fq, postremissumis V || 2 in conuiuio s: del. Wowa-
 rus, inconcinne Vulcanius || 3 ipsae familiae v | conuiuui scripsi: conuiuio

FqV, in conuiuio s || 4 uisitor s, uisitor Fqv || 5 honestus puer F, puer hone-
 stus qV (et Casaubonus), puer honeste s: puer moleste Coluius || 6 etsi v |
 at addidit Iahnus || 7 latine enim q: latina Vulcanius | loqui om. s || 8 proh
 Fqv | nephas q || 9 syllabas Fq | donassetne F || 10 adnitente FqV, adiuuante

s || 12 etiam qv, et(ras.) F | assistitis q || 13 illo Fq, illi v | assignanda
 q || 14 nil boni s || 16 poenissime v || 18 scriberet scripsi: scriberet F, scri-
 pseret qV, scripserit s: scripsit Salmasius || 19 exhaeredaret v || 20 iam tum
 Scaliger || 21 orauit Fq, orauit v | diuersurum q: diuersurum Vulcanius || 23

omni (man. ecc.)
 uinceret in F scr. in rasura, uinceret s | q || 24 hunc F,
 huncce q, hunc se V, hunc sic s || 25 semitam s, (an^o F, semet qV: senten-

subito obstipuerit, ut oculos ad terram demiserit: enim longe sequius ratus fuerat, nec inmerito: mulierem filii contumeliis infestam, meis officiis deuinctam sciebat. de me quoque fuit quod timeret: *quis* uel aequae ut *ego* spernens hereditatis, tamen uindictari de tam inofficioso priuigno non recusasset? haec praecipue sollicitudo eos ad accusationem mei stimulauit: hereditatem omnem mihi relictam falso ex sua auaritia coniectauere. soluo uos in praeteritum isto metu. namque animum meum neque hereditatis neque ultionis occasio potuit loco demouere. pugnaui cum irata matre pro priuigno malo uitricus, ueluti pater pro optimo filio aduersus nouercam, nec satis fuit, ni bonae uxoris prolixam liberalitatem circa me nimio plus aequo coercerem. (597)

f. 21a.

- C Cedo tu testamentum iam inimico filio a matre factum, me quem isti praedonem dicunt uerba singula cum precibus praecunte. rumpi tabulas istas iube, Maxime: inuenies filium heredem, mihi uero tenue nescio quid honoris gratia legatum, ne, si quid eam humanitus attigisset, nomen maritus in uxoris tabulis non haberem. cape istud matris tuae testamentum, uere hoc quidem inofficiosum. quidni? in quo obsequentissimum maritum exheredauit, inimicissimum filium scripsit heredem, immo enim uero non filium, sed Aemiliani spes et Rufini nuptias, sed temulentum illud collegium, parasitos tuos. accipe, inquam, filiorum optime, et positus paulisper epistulis amatoris matris lege potius testamentum: si quid quasi insana scripsit, hic reperies et quidem mox || a principio: 'Sicinius Pudens filius meus mihi heres esto.' fateor: qui hoc legerit, insanam putabit. hicine filius heres, qui te in ipso fratris sui funere (598)

tiam uel rem *uir d. in marg. edit. Iunt. alt.*, spem ei uel speculam *Hildebrandius* ||

1 ad terras ξ | longe enim *Coluius* | sequis *Fq*, secius v || 2 ratis V | immerito *qv* | infestam *Fq* (et *Casaubonus*), infectam v : offensam *Boscho*, infensam *Hildebrandius* || 4 quis scripsi: quibus *Fq*, quibus V , quis enim ξ | haereditatis v || 5 non om. ξ || 6 post mei et hereditatem in *F rasura* | haereditatem v || 7 solui *Pricaeus* || 8 haereditatis v || 9 dimouere ξ || 12 plus aequo uicis inclusit *Scriverius* || 14 praecuntē V || 16 eam *Fq* (et *Elmenhorstius*), ei v || 17 attigisset *Fqv*: ei h. accidisset uel contigisset *Casaubonus*, ei h. obtigisset *Burmannus* | tabuli. F || 18 istud *q* (et *Casaubonus*): ista ut Fv || 19 quini *Fq*, quid ni v | inimicissimum V || 20 scribit FV || 21 set V || 22 parsitos v || 23 epistolis *Fqv* || 24 insania *Scaliger* || 25 insanam F (et *Casaubonus*), insanum *qv* || 26 hicine *Fqv* ||

aduocata perditissimorum iuuenum manu uoluit excludere e domo quam ipsa donaueras, qui te sibi a fratre coheredem relictam gra- uiter et acerbe tulit, qui confestim te cum tuo luctu et maerore deseruit et ad Rufinum et Aemilianum de sinu tuo aufugit, qui tibi
5 plurimas postea contumelias dixit coram et adiuuante patruo fecit, qui nomen tuum pro tribunalibus uentilauit, qui pudorem tuum tuismet literis conatus est publice dedecorare, qui maritum tuum, quem elegeras, quem, ut ipse obiciebat, efflictim amabas, capitis accusauit? aperi quaeso, bone puer, aperi testamentum: facilius in-
10 saniam matris sic probabis.

Quid abnuis, quid recusas, postquam sollicitudinem de heredi- tate materna reppulisti? at ego hasce tabulas, Maxime, hic ibidem CI pro pedibus tuis abicio testorque, me deinceps incuriosius habitu- rum, quid Pudentilla testamento suo scribat. ipse iam, ut libet,
15 matrem suam de cetero exoret: mihi, ut ultra pro eo deprecer, lo- cum non reliquit. ipse iam ut | sui potens ac uir acerbissimas
(399) literas matri dictet et iram eius deliniat: qui potuit perorare, pote- rit exorare. mihi iam dudum satis est, si non modo crimina obiecta plenissime dilui, uerum etiam radicem iudicii huius, id est heredi-
20 tatis quaesitae inuidiam funditus sustuli.

Illud etiam, ne quid omnium praeteream, priusquam peroro, falso obiectum reuincam. dixistis, me magna pecunia mulieris pulcherrimum praedium meo nomine emisse. dico, exiguum here- diolum || sexaginta milibus nummum, id quoque non me, sed Pu- r. 125b.
25 dentillam suo nomine emisse, Pudentillae nomen in tabulis esse, Pudentillae nomine pro eo agello tributum dependi. praesens est quaestor publicus, cui depensum est, Coruinus Celer, uir ornatus:

2 cohaereditem v | relictum v || 3 maerore v || 4 tibi F (et Salmasius), ibi qv || 6 pro tribunali subuentilauit vel pro tribunali bis uentilauit rir d. in marg. edit. Iunt. alt.: fortasse uenditauit || 7 litteris Fqv || 8 obiciebat Fq, obiciebat v || 11 qui recusas s | haereditate v || 12 reppulisti F, repulisti qv || 13 abicio q (et Casaubonus), adicio FV || 16 reliquit F | ac uir] ac qui Casaubonus | acerbissimas] acceptissimas Bosscha, amantissimas Hildebrandus || 17 litteras v | matris Floridus | dictet] deleat Floridus | et addidi || 19 huius iudicii s: huius mendacii Priscaus | haereditatis v || 21 preter eum Fq, praeteream v || 22 magna Salmasius: magna Fqv: del. Acidalius || 23 haereditolum v || 24 LX Fq | non me meo Acidalius || 27 Coruinus Clemens Salmasius ||

adest etiam tutor auctor mulieris, uir grauissimus et sanctissimus, omni cum honore mihi nominandus, Cassius Longinus. quaere, (600) Maxime, cuius emptionis auctor fuerit, quantulo pretio mulier locuples agellum suum praestinarit.

[testimonium Cassi Longini tutoris et Coruini Clementis quaestoris]

Estne ita ut dixi? uspiam in hac emptione nomen meum ascriptum est? num ipsum heredioli pretium inuidiosum est, num uel hoc saltem in me collatum?

- CH Quid etiam est, Aemiliane, quod non te iudice refutauerim? 10 quod pretium magiae meae repperisti, cur ego Pudentillae animum ueneficiis flecterem? quod ut ex ea commodum caperem? uti dotem mihi modicam potius quam amplam diceret? o praeclara carmina! an ut eam dotem filiis suis magis restipularetur quam penes me sineret? quid addi ad hanc magiam potest? an ut rem familiarem suam meo adhortatu pleramque filiis condonaret, quae nihil illis ante me maritum fuerat largita, mihi quicquam impartiret? o graue ueneficium dicam an ingratum beneficium? an ut testamento, quod irata filio scribebat, filium potius cui offensa erat, (601) quam me cui deuincta heredem relinqueret? hoc quidem multis 20 f. 24b. carminibus difficile impetraui. putate, | uos causam non apud Claudium Maximum agere, uirum aequum et iustitiae pertinacem, sed alium aliquem prauum et saeuum iudicem substitute, accusa-

1 tu tutor *q* (cf. Cic. pro Caec. 25, 72): tutor del. *Salmasius*, auctor tutor *Iungermannus* || 3 auctor v | precio v || 5 et 6 uerba testimonium - Romani *occlusit Acidalius* | Cassi *Fq*, Cassii v | tutoris] auctoris *Salmasius* | Coruini Celeris *Schottus* | post Clementis *Scrivorius* addidit deest | **GR** *FqV*, quod recitatum est v: quaestoris *Salmasius*, quid responsum *Schottus*, quaestoris publici *rür d. in marg. edit. Iunt. alt.*, quaestoris responsum *Hildebrandius* || 8 pretium *FqV* || 11 pretium *FqV* | repperisti *FV*, reperisti *q* | uerba quod pretium - repperisti cum eis quae secuntur coniunxit *Salmasius*: quid etiam - repperisti? cur ergo - caperem? *Hildebrandius* | ego *ç*, ergo *FqV* || 12 ut om. *ç* | ex eo *Heinsius* || 15 an ubi *Iungermannus* || 16 condonaret *Pricaeus*: condonasset *Fqv*: fortasse cum donasset *Boscha* | nichil *Fq* || 17 nec mihi *Floridus* | quidquam *q*: nihil quidquam *Pricaeus* || 19 irata *q*, irato *Fv*: ingrato uel irata *Pricaeus* || 20 me cui *ç*, mecum *FqV* | haeredem v || 21 cantaminibus V || 22 Cl. Maximum *FqV* || 23 saeuum *Pricaeus* | substitute F ||

Ed. Ouseind.

tionum fautorem, cupidum condemnandi: date ei quod || sequatur, ministrare uel tantulam uerisimilem occasionem secundum uos pronuntiandi. saltem fingite aliquid, eminiscimini quod respondeatis, qui uos ita rogarit. et quoniam omnem conatum necesse est
 5 quaequam causa praecedat, respondete, qui Apuleium dicitis animum Pudentillae magicis illectamentis adortum, quid ex ea petierit, cur fecerit. formam eius uoluerat? negatis. diuitias saltem concupierat? negant tabulae dotis, negant tabulae donationis, negant tabulae testamenti, in quibus non modo non cupide appetisse, uerum
 10 etiam dure repulisse liberalitatem suae uxoris ostenditur. quae igitur alia causa est? quid obmutuistis? quid tacetis? ubi illud libelli uestri atrox principium nomine priuigni mei formatum? 'hunc ego, domine Maxime, reum apud te facere institui.' quin
 15 igitur addis 'reum magistrum, reum uitricum, reum deprecatores'? sed quid deinde? 'plurimorum maleficiorum et manifestissimorum.' cedo unum de plurimis, cedo dubium uel saltem obscurum de manifestissimis. ceterum ad haec quae obiecistis numera an binis | uerbis respondeam. 'dentes splendidas': ignosce mundiciis. 'specula inspicis': debet philosophus. 'uersus facis': licet fieri.
 20 'piscis exploras': Aristoteles docet. 'lignum consecras': Plato suadet. 'uxorem ducis': leges iubent. 'posterior natus es': solet fieri. 'lucrum sectatus es': dotalis accipe, donationem recordare, testamentum lege. quae si omnia affatim retudi, si calumnias omnes refutauit, si me in omnibus non modo criminibus, uerum
 25 etiam maledictis procul a culpa [philosophiae] tuitus sum, si philo-

1 fau..rem F | cupidus F | condemnandi F, condepnandi V | fortasse obsequatur || 3 saltim V | eminiscimini FqV, reminiscimini s: comminiscimini quid responderetis ei, qui uos ita roget. quoniam - Casaubonus | responderatis s || 4 ita] ista Pricaeus | et del. Salmasius || 6 adhortum F, adhortum q || 10 ostenditur F || 11 ommutuistis F || 12 formormatum F || 17 numera an] innumera s || 18 splendidas Lipsius: splendidos FqV: fortasse splendificas | munditiis V || 21 posterior natus es scripsi: prior natu is est Fqv: prior natu ea est Lipsius, prior natu est ea Bosscha, prior nata ista est Hildebrandus || 22 lucrum s. es dotis s | dotalis FqV, dotale et dotalem s: dotis tabulam Steuechius, dotales Coluius, dotal. t., i. e. dotales tabulas Bosscha || 23 recudi s | calumnias V || 24 me om. v || 25 philosophiae seclust Bosscha: philosophiam Casaubonus, philosophi Fuluius, magiae Acidalius, magicae Schegkius | tuitus v ||

sophiae honorem, qui mihi salute mea antiquior est, nusquam (605)
 minui, immo contra ubique si *consaeptum* penitus eum tenui: si
 haec, ut dico, ita sunt, | possum securus existimationem tuam re- (604)
 uereri quam potestatem uereri, quod minus graue et uerendum (605)
 mihi arbitror a *proconsule* damnari, quam si a tam bono tamque 5
 emendato uiro improber.

Dixi.

2 *cumseptum* penitus F, *cumseptem* penitus q, si cum septem pennis V,
 si cum septem poenis ç: *conseptum* penitus *Woverus*, *conseptus* vel circum-
 septus pennis *Colrius*, *circumseptum* pennis vel captum suismet pennis *Casau-*
bonus, secundum sectam Platonis *Acidalius*, *conseptum* eum pene vel eum
 septum penissime vel plenissime (tenui) *Scipio Gentilia*, cum septem pennis
Rutgerius coll. schol. ad Iuuenal. III 158, (si) in incepto te nanissimum
 (tenui) *Schegkius*, (immo contra ubique) sartum tectum *Poetas* (eum tenui)
Scaliger, *conseptum* suis sibi pennis *Sopingius*, *conseptum* pennis *Salmasius*,
conseptum pennis *Boscha*, sicuti *septum* pennis *Zinkius l. d.* || 3 securus ç |
 tuam existimationem ç || 5 a Fq, ac V | *proconsule* *Salmasius*: *proconsulibus*
 Fq, *procos* V || 6 *improbe*. F, *improber* qv: *improbarer* *Salmasius* || 7
 dixi om. q ||

Apulei Platonici Madauren (fol. 126a) sis Profae de Magia lib. II. Expl.
 Ego Salustius emendauit Rome Felix. F

Apulei Madaurensis prosae de magia liber II expl. Ego Salustius emen-
 dauit Rome felix. q

Finis Lucii Apulei Apologiae. V

IOSEPHI IVSTI SCALIGERI

EMENDATIONES

EX EDITIONE QVAM DICVNT VVLGANI SECVNDAM EXCERPTAE

pāg. 6, 5: admittant 9, 18-10, 12: *versus Apulei, quos post-hac omni ex parte recte digessit Pricaeus, Scaliger Casaubonum secutus hoc modo disposuit:*

Calphurniane salve properis uersibus,
misi ut petisti mundicinas dentium
nitelas oris ex Arabicis frugibus.

(nisi forte in eo reprehendendus sum, quod Calphurniano puluisculum ex Arabicis frugibus miserim: quem multo aequius erat, spurcissimo ritu Hiberorum, ut ait Catullus,

————— sua sibi urina
dentem atque russam pumicare gingiuam.)
tenuem, candificum, nobilem puluisculum,
complanatorem tumidulae gingiuulae,
conuerritorem pridianae reliquiae;
ne qua uisatur tetra labes sordium,
restrictis forte si labellis riseris.

quaeso quid habent isti uersus ——— uideri? 10, 17: feculentum 11, 16: foeculinis 14, 5-10:

et Critias mea delicia et Sol alme Charino,
par in amore meo uita tibi remanet.
ne metuas, ne me ignis et ignis torreat ut uult: 1)

Edit. Vulcan. prima:

1) et Critias mea delicia sit salua Charine, | pax in amore meo uita tibi remanet. | ne metuas. nam me ignis et ignis torreat ut uult:

hasce duas flammas, dum potior, patiar.
hoc modo sim uobis, unus sibi quisque quod ipse est
hoc mihi uos eritis, quod duo sunt oculi.

14, 13-15, 10:

florea sarta, merum ¹⁾ mel, et haec tibi carmina dono.
carmina dono tibi, sarta tuo genio:
carmina, uti Critia lux haec optata canatur,
quae bis septeno uere tibi remeat;
serta autem, ut lacto tibi tempore tempora uernent:
aetatis florem floribus ut decores.
tu mihi da contra pro uerno flore tuum uer,
ut nostra exuperes munera muneribus.
pro implexis sertis, complexum corpore redde:
proque rosis, oris sauia purpurei.
quod si animam ²⁾ inspires: dona et iam carmina nostra
cedent uicta tuo dulciloquo calamo.

20, 7: non tamen ex eo accipi necesse est exornari quoque me ad
speculum solere 22, 14: forte 23, 4: atque ei uniti 24,
5-7: quem tu librum — ac non modo campo et glebis — te
dedisses. mihi istud crede 24, 16: a probatore] obprobriori
26, 3: de mensa] tribus 26, 17: contra haec 29, 18: quod
pauciores ego seruos habeo 30, 17: *πίρη τις γὰρ ἔστι μέσῳ
ἐνὶ οἴνοπι τέφρῳ, καλὴ καὶ πλείρα* 40, 11: Laeuium 40,
12-17:

philtia omnia undique eruunt.
antipathes illud quaeritur,
trochilisci, unges, teniae, ³⁾
radiculae, herbae, surculi,
auriplices, bitortilae, ⁴⁾
hinnientium dulcedines. ⁵⁾

40, 21: ceterum ad magiam nihil. quod autem uideatur nihil ad-
iutare, dicam unde id coniectem 41, 12: *τοῖα Διὸς θνητάτηρ
ἔχε φάρμακα μητιόντα — φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλά*

Edit. Vulcan. prima:

- 1) meum 2) animam 3) trochiscilli, unguis, teniae 4) aureae ilices, bi-
chordilae 5) hinnientium dulcedines

μειγμένα, πολλά δὲ λυγρά (Od. δ 227-230) 41, 14-15: ὧς
 ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον ἀργειφόνητος | ἐκ γαίης ἐρέσας
 (Od. κ 302-303) 42, 2: penitis 42, 20: propulsatos esse¹⁾
 43, 16: uel si id nequierint, mortuum ostendant 47, 13: et ne
 operose per omnes animalium genitus pergam 48, 12: Q. Ennius
 Ἦδὲ καὶ θητικοῖς, quae uersibus scripsit, inn. p. g. enumerat
 48, 15-50, 3:

omnibus ut Lupea praestat, mustela marina
 mures sunt Aeni, aspera et ostrea et plurima Abydi,
 mitylus est, pecten, aperque apud Vmbraciae amnes.
 Brundusii sargus bonus est. hunc, magnus erit si,
 sume. apriculum piscem scito primum esse Tarenti.
 Surrenti chemas glaucum Cumas apud. at quid
 scarum praeterii, cerebrum Iouis paene supremi:
 Nestoris ad patriam hic capitur magnusque bonusque.
 melanurum, turdum, merulamque, umbramque marinam.
 polypus Coreyrae, caluaria pingua Atarnae;
 purpura, muriculi, murex, dulces quoque echini.²⁾

52, 11: φρονεῖν ἀθάνατα καὶ θεῖα, ἄνθρωποι ἀληθείας ἐφάπτη-
 ται 55, 13: cingat 60, 11: mucedo 61, 10: quem inuidentibus
 animalibus conscripsit 66, 8: in rebus sacris 67, 2: forsant] fors
 fuit 72, 4: baculos 72, 6: ex ea 72, 7: baculi 73, 2: adeo
 euidens 74, 9: acuo emerito 75, 2: nec ulla uoce 76, 6: *delevit*
Scaliger inscriptionem quae extat in editione pr. Vulc.: L. Apuleii apo-
 logia secunda 79, 21: sancte] sane 82, 12: affectus 82, 23: et be-
 stias] infestus. 84, 13: compecti] concepta 84, 18: qui uno neminem
 in terris uiliorem se aut improbiorem. 89, 22: idem 94, 1: sub-
 pernasti 94, 4: incitus 94, 14-16: tunc quod in cubiculo agat.

Edit. Vulcan. prima:

1) propulsasse 2) omnibus ut clypea praestat, mustela marina, | mures
 sunt Aeni, aspera et ostrea plurima Abydi, | mus Mitylenae est pecten,
 caradrumque apud Vmbraciae finis. | Brundusii sargus bonus est. hunc, ma-
 gnus si erit, sume. | apriculum piscem scito primum esse Tarenti. | Surrenti
 ellopae fac emas, glaucum apud Cumas. quid? | scarum praeterii, cerebrum
 Iouis paene supremi. | Nestoris ad patriam hic capitur magnusque bonusque. |
 melanurum, tardum, merulamque, umbramque marinam. | polypus Coreyrae,
 caluaria pingua Carnae; | purpura, matriculi, mures, dulces quoque echini.

sed omnino femina? est ne ut in ea cogites nisi unam parentis religionem? 95, 19: at quam nequiter ausus es 99, 12: o falsum, et audax nimium, o mendacium 99, 24: atqui 100, 17: uel Damigeron uel Moses 104, 5: de quo supra iam dixi 105, 3: is 109, 20: iam totum] iam tum 110, 24: insania 113, 3: quod responderetis 114, 1: immo contra ubique sartum tectum Poenus eum tenui

INDEX NOMINVM

- Abydus 48, 16
 Aedituus 13, 3
 Aegyptio ritu 48, 2 Aegyptiorum
 sacerdotes 66, 8
 Aemilia, *cf.* Pudentilla
 Sicius Aemilianus 4, 4: 5, 3. 23: 10,
 12: 16, 9: 18, 4: 19, 11: 24, 6:
 25, 13: 27, 15: 29, 7: 30, 8: 32,
 1. 4: 33, 10: 34, 8: 37, 28: 39, 5:
 42, 9: 45, 17: 46, 12: 47, 20: 55,
 4. 14: 56, 14: 57, 7: 62, 1. 19. 27:
 64, 3. 23. 26. 27: 66, 10: 67, 13:
 69, 1. 15. 18: 70, 4. 13. 15. 17:
 74, 3: 75, 4: 76, 16: 77, 11: 78,
 23: 80, 4. 9. 18: 81, 20. 24: 84,
 25: 88, 18: 92, 6: 96, 6: 97, 14:
 99, 9. 13. 22: 102, 14: 106, 15:
 108, 11. 17: 109, 24: 110, 21:
 111, 4: 112, 10 Afer 77, 13
 censor 10, 9 Charon 32, 9: 66,
 19 frater Sici Clari 80, 22
 frutex 77, 14 homo rusticus 71,
 11 Mezentius 67, 1. 5: 99, 7
 patruus Sici Pudentis 38, 10
 senex notissimae temeritatis 3, 2
 uir ultra Vergilianos opilliones
 et busseguas rusticanus 16, 5
 eius deliramenta 38, 12 eius
 epistula ad Sicium Pontianum
 Romae agentem 80, 12
 Aenus 48, 16
 Aeolus 41, 7
 Aesculapius 65, 20 de eius maie-
 state oratio Apulei 65, 17
 Afer 77, 13
 Afranius 19, 9
 Africanus 77, 13
 Agesilai Lacedaemonii sententia 21,
 15
 Agrippa populi reconciliator 27, 7
 A. Albucius 77, 2
 Alexander Homericus 6, 26 Al. ma-
 gnus cum Diogene Cynico de
 ueritate regni certabundus 31, 8
 Alexandra 67, 18. 19: 68, 10. 14:
 69, 12: 82, 9
 Alexandrinum caelum 68, 7
 Alexis Platonis 17, 1 Vergili 16, 5
 Sicius Amicus olim Pudentillae con-
 iux 79, 4 eius pater 79, 5. 8.
 16
 Anacharsis sapiens 33, 2
 Anaxagoras rerum naturae patronus
 36, 13
 Antisthenes 31, 6
 M. Antonius 77, 1 consularis 25,
 17
 Apollo 53, 19
 Apollobezes magus 100, 17
 Appii Apulei amici 82, 12. 24 *cf.*
 Quintianns
 Apuleius 12, 10: 25, 8. 9: 37, 6. 8:
 58, 26: 62, 23: 91, 19: 93, 2:
 113, 5 Semigaetula et Semiau-
 mida 32, 13
 M' Aquilius 77, 2
 Arabicae fruges 10, 1. 9
 Archimedes Syracusanus 24, 2
 Archytas 23, 6
 Aristides iustus et pauper 26, 23
 Aristoteles 45, 22: 51, 15. 26: 52, 9:
 113, 20 eius libri *ἀγαθῶν*
 51, 2 *περὶ ζῳῶν γενέσεως*,
 περὶ ζῳῶν ἱστορίας 46, 4 pro-
 blemata 46, 6: 61, 5
 Aster Platonis 16, 12
 Atarne 50, 2
 Athenae 82, 15
 Athenienses 95, 10 cati 33, 2
 Atilius, *cf.* Regulus
 Atticum Zarath 33, 12
 Lollianus Auitus 32, 12: 104, 21:
 105, 2. 17. 20: 106, 5. 15. 22
 amicus Claudi Maximi 106, 7

- tantus uir 106, 21 eius epistulae 105, 8, 12
- Babylonico ritu 48, 2
Brundisium 49, 2
- Caecilius Statius 9, 2
Caesar 106, 2
Calpurnianus 9, 14, 18: 10, 9: 70, 20
Calvus 106, 3
Capitolina matrona ornatissima 72, 19
mulier honestissima 72, 4
eius filius 72, 9
Carbo, qui rebus potitus est 25, 19
Cn. Carbo 77, 1
Carthago 105, 1: 106, 26: 107, 3
Cassius Longinus Pudentillae tutor,
uir grauissimus et sanctissimus
112, 1 eius testimonium 112, 5
M. Cato 106, 1 consul in Hispaniam proficiscens 25, 23
Cato philosophus 53, 19, 20
Catulus 13, 4
C. Catullus 10, 11: 15, 14 respondens maluolis 17, 12
Celer, cf. Cornutus
Censorius 77, 13
Cereris mundus 20, 16
Chaldaei 107, 17
Charinus Scriboni Laeti filius 14, 5: 15, 13
Charon, cf. Sicinius Aemilianus
Cicero 106, 4
Circe 41, 18
Cius poeta 13, 1
Sicinius Clarus Sicini Aemiliani frater 80, 22
Sicini Amici frater 79, 9, 14 homo rusticus et senex decrepitu 80, 24
Claudius Maximus 18, 6: 27, 13: 51, 26: 74, 13, 14
Claudi Maxime 38, 3: 101, 10: 109, 11
Maxime
Claudi 3, 1
Maxime 15, 11: 19, 16: 34, 3, 17: 47, 7: 55, 8: 58, 19: 59, 10: 60, 24: 64, 22: 65, 21: 67, 10: 69, 16, 22: 71, 3, 22: 73, 17: 76, 3: 78, 17: 88, 18: 90, 6, 15: 92, 14: 93, 23: 99, 10: 101, 3: 102, 2: 105, 7: 106, 7: 107, 5: 109, 7, 25: 110, 15: 111, 12: 112, 3
domine Maxime 113, 13
uir aequus et iustitiae pertinax 112, 22
uir eruditus 46, 4
nimis patiens uir et oppido proliza humanitate 45, 12
uir sanctissimus 94, 9
uir seuerus et totius prouinciae negotiis occupatus 33, 19
uir tam austeras sectae tanque diutinae militiae 27, 17
tantus uir 57, 9
- Clemens, cf. Cornutus
Clodia Catulli 15, 15
Clypea 48, 15
Clytemestra 88, 10
Coloneus peregrina Sophoclis traegodia 46, 19
Coreyra 50, 2
Cornelius, cf. Saturninus
Cornutus Celer quaestor publicus, uir ornatus 111, 27
Cornuti Clementis quaestoris testimonium 112, 5
Corydon 16, 4
Crassus diues 28, 26: 29, 1
Iunius Crassus 67, 17, 19: 68, 3: 69, 1, 3, 8 (bis), 11, 18, 20: 70, 17: 71, 2, 10
gumia et desperatus Iurco 67, 15
summus belluo 68, 8
eius testimonium 67, 12: 71, 7
Crates uir domi inter Thebanos proceres diues et nobilis 30, 7—17
eius uersus 30, 17
Creta insula ab Homero uersibus nobilitata 30, 14
Critias Scriboni Laeti filius 14, 5: 15, 1, 14
Cumae 49, 4
C. Curio 77, 3
M. Curius 27, 4
qui ter triumphum una porta egit 25, 19
Curii 16, 7
Cynica familia 31, 5
temeritas 48, 8
Cynicus, cf. Diogenes
Cynthia Properti 15, 17
Cyrus maior 32, 14
- Damigeron magus 100, 16
Dardanus magus 100, 17
Delia Tibulli 15, 18
Demoeritus rerum naturae patronus 36, 13
Demosthenes primarius dicendi artifex 22, 7
Deucalionis diluuium 52, 6
Diogenes Cynicus 14, 2: 31, 5
cum Alexandro magno de ueritate regni certabundus 31, 8
Dion Syracenus 17, 7

- Empedocli *καθαροί* 36, 18
 Q. Ennius 48, 12 eius hedyphageticā 48, 15—50, 3 Neoptolemi Enniani sententia 19, 14
 Epaminondas strenuus et pauper 26, 23
 Epicurus 22, 19 rerum naturae patronus 36, 13
 Epimenides magus 36, 17
 Ebulides dialecticus Demosthenis praceptor 22, 10
 Eudemus 45, 22
 Euripides 46, 17
 Eurybatus 90, 19
 Fabius 53, 15
 C. Fabricius 27, 4 Fabricii 16, 8
 L. Fufius 77, 2
 Gaetuliae montes 52, 5 Numidiae et Gaetuliae confinium 32, 10
 Gentius puer 16, 1
 Graecus 106, 2
 comoediae et tragoediae Graecae 40, 8 eloquentia Graeca 33, 18 epistula Graeca 40, 9 liber Graecus Apulei 46, 13 Graeca lingua 96, 14 Graeca nomina 47, 19 Graeco uocabulo 71, 16
 Graecior epistula Pudentillae 96, 17
 Graece 46, 10: 50, 7: 91, 10
 Graeci 12, 14: 26, 22: 47, 12: 60, 21
 Graecia 65, 19 subsicina 41, 3
 Granii 3, 11
 diuus Hadrianus imperator et censor 18, 5 eius uersus 17, 16—18, 4
 Hector 6, 26
 Hedyphageticā 48, 12—50, 3
 Helena 41, 18
 Hercules inictus 31, 10 lustrator orbis, purgator ferarum, gentium domitor, in caelum ob uirtutes ascitus 31, 11—14
 Herennius, cf. Rufinus
 Hiberorum spurcissimus ritus 10, 10
 Hispania 26, 1. 4
 Homericus uersus de Creta insula 30, 14
 Homerus 40, 7 disertus et pauper 27, 1 omnis uetustatis certissimus auctor 50, 16 poeta multiscius uel potius cunctarum rerum adprime peritus 41, 9 poeta praecipuus 42, 19
 Hortensius 106, 3
 Hostia Properti 15, 17
 Iannes magus 100, 17
 Iouis supremi cerebrum 49, 5
 Italia 41, 3
 lex Julia de maritandis ordinibus 97, 19
 Iunius, cf. Crassus
 Lacedaemonius poeta 13, 1 Agesilai Lacedaemonii sententia 21, 15
 Laelius 28, 25: 106, 2
 Laelius (Laelius?) poeta 40, 11
 Laetus, cf. Scribonius
 Latina moneta 47, 20 nomina Latina piscium 44, 12 poeta Latinus 40, 10 Latina scripta Apulei 47, 16
 Latine 46, 10: 47, 12. 21: 48, 7: 50, 7 Latine loqui 109, 7
 Lesbia Catulli 15, 15
 mulier Lesbia 13, 1
 Leucippus rerum naturae patronus 36, 13
 Liberi patris mystae 65, 11
 Lollianus, cf. Auitus
 Lollius Urbicus 5, 7. 10
 Longinus, cf. Cassius
 C. Lucilius iambicus 15, 18
 Luna noctium conscia 42, 4
 Lyco 46, 1
 Philippus Macedo 95, 11
 Macedo puer 16, 1
 Mantuanus poeta 16, 3
 Masinissa rex 33, 4
 Maximus, cf. Claudius
 Medea 58, 10
 Meletides fatuus 33, 2
 (Menandri) uersus 98, 4
 Menelai socii 42, 18
 Mercurius *animarum* uector 42, 4 non ex omni ligno exculpi debet 54, 11 eius simulacrum 53, 13
 Mercuriolus 72, 8: 73, 10
 Metapontus 41, 3
 Metella Tucidiae poetae 15, 16
 Q. Metellus 77, 3
 Mezentius, cf. Sicius Aemilianus
 Mineruae curriculum (?) 107, 6
 Mithridaticum bellum 53, 12
 Moses magus 100, 17
 C. Mucius 77, 2
 Mytilene 49, 1

Neoptolemi Enniani sententia 19, 14
 Neptunus 42, 5
 Nereidum chorus 42, 6
 Nestoris patria 49, 6
 Nicandri *Ἠριζαία* 52, 8
 Nigidius 53, 15
 Nilus 10, 22
 C. Norbanus 77, 2
 Numantinus 77, 13
 Numidiae et Gaetuliae confinium 32, 10

 Oea 25, 3. 5. 8. 9: 54, 26; 65, 16; 68, 17; 70, 13; 73, 10; 80, 10
 Oceanus 66, 11; 68, 7; 69, 18; 83, 9; 90, 14 religiosi 65, 20
 Olympias Philippi Macedonis uxor 95, 13
 Oromazes magiae auctor 35, 8
 Orpheus 40, 7; 66, 5 magus 36, 17
 Orestes magus 36, 17; 101, 1

 Palamedes 90, 18
 ostrea (?) Pergami uermiculata 45, 4
 Perilla Ticiadae poetae 15, 16
 Persarum magi 34, 11—35, 11
 Phaedrae falsum epistolum de amore 88, 22
 Phaedrus dialogus Platonis 74, 14 puer 17, 1
 Pharus insula 42, 20
 Philippi Macedonis epistulae 95, 11 uxor 95, 13
 Philomela 88, 10
 Philus 28, 25
 olus Phliasium 32, 19
 Phocion benignus et pauper 26, 23
 Phrynondas 90, 19
 Pii imperatoris statuæ 94, 10
 Plania Tibulli 15, 17
 Plato 7, 10: 35, 11; 60, 24; 74, 16; 113, 20 cum Platone 19, 16
 Plato mens 52, 10 Platonis exemplo 16, 9; 18, 7 philosophus 16, 12; 19, 13; 46, 1 uitae magister et causae patronus 76, 5 Demosthenis praeceptor 22, 9 uir diuinus 34, 16 Platonis *τὸ ἀγαθόν* 36, 19 doctrina de causa morborum trifaria 59, 16—60, 23 de mediis quibusdam dinorum potestatibus 53, 23 de similitudinibus ratione 23, 5 de Venere gemina 18,

12—19, 8 uerba de nouissimo legum libro 75, 14 carmina Platonis 16, 11—17, 9
 Platonius philosophus 16, 8
 Platonica familia 74, 9 schola 48, 9 secta 31, 4
 alta illa et diuina Platonica 18, 12
 Pollio amicus Vergili 16, 3
 Sicinius Pontianus Sicini Amici et Aemiliae Pudentillae filius, Apulei prinignus 4, 1. 6; 63, 2. 13; 72, 2. 11 (*bis*). 12; 79, 4; 80, 23; 81, 24; 83, 10; 84, 4. 10; 88, 17; 90, 9; 91, 12; 93, 21; 95, 24; 97, 3. 11; 102, 9; 104, 18; 105, 4; 106, 19. 23. 24; 107, 8. 16. 22; 108, 18 Sicini Pudentis frater et nata maior et moribus melior 38, 6. 10 fratris tutor 79, 17 Herenni Rufini gener 86, 20. 21; 87, 13 splendidissimus eques 72, 17 iuuenis disertus 109, 8 Romae adultus 80, 11 Apuleio Athenis per quosdam communis amicos conciliatus 82, 15 Pontiani bibliotheca 64, 28 lares 62, 16. 24; 65, 7 literae ad Apuleium 107, 3 mors 109, 17
 Portius 13, 4
 Portunus 42, 6
 Propertius 15, 16
 Proteus 41, 17
 Publicola regum exactor 27, 6
 Sicinius Pudens Sicini Amici et Aemiliae Pudentillae filius, Apulei prinignus 4, 13; 20, 4; 26, 4; 38, 4; 79, 4; 102, 9; 109, 8; 110, 25
 Sicini Pontiani frater 79, 4
 Pudentillae heres 110, 25 prinignus inofficiosus 110, 5 admodum puer 4, 13 puerulus 51, 21; 56, 12; 84, 23
 Tannonius Pudens 39, 17; 56, 19; 57, 3. 5 causidicus summus 43, 21 homo uere ille quidem non disertissimus 6, 24
 Aemilia Pudentilla Apulei uxor, antea nupta cum Sicinio Amico, mater Sicini Pontiani et Sicini Pudentis 3, 11; 31, 1; 37, 26; 76, 9; 78, 5; 79, 3; 80, 5. 20; 81, 4. 16. 21; 83, 21; 87, 11. 13; 88, 13; 89, 1. 8. 16. 27; 92, 20; 93, 2. 8. 14. 20; 94, 17; 96, 11. 17. 20; 97, 9. 15; 99, 6. 11. 19. 23; 100, 14;

- 101, 14: 102, 15: 103, 20: 104, 12: 106, 18: 112, 11: 113, 6
locuples femina 102, 19 femina
sanctissima et pudicissima 88, 4
mulier sancte pudica 79, 21
mulier sapiens et egregie pia 79,
12 Pudentillae aetas 98, 9
epistula ad Pontianum Romae
agentem 81, 6 epistula Graeca
ad Pontianum 40, 9: 88, 14: 90, 1
epistulae 76, 7 literae 71,
12 praedium 111, 24. 25. 26
testamentum 109, 17: 111, 14
Punice loqui 109, 6
Pyrrhus 25, 22
Pythagoras 66, 5 magus 36, 17
primus philosophus et forma ex-
cellentissimus 7, 6 Zoroastris
sectator magiae peritus 41, 1
uir egregie doctus et veterum
aemulator 41, 8 eius dictum
54, 11
- Appius Quintianus Apulei amicus 67,
16: 68, 15, 18, 20, 23, 27: 69, 6
Quintii 98, 5
- Atilius Regulus 27, 9
Roma 80, 11: 81, 7, 25
Romani 47, 18: 98, 5
Romani nominis disertis uiri 105, 15
imperatores populi Romani 25,
16 munere populi Romani 33, 5
populo Romano 27, 1 a po-
pulo Romano 27, 8
- Herennius Rufinus 70, 19, 20: 71, 1:
81, 21: 87, 20, 25: 91, 10: 92, 17,
19: 93, 2, 5: 94, 2: 97, 4: 104,
16, 20: 107, 1, 14: 108, 5, 11:
110, 21: 111, 4 uxoris suae
aquariolus 88, 3 Aemiliani fax
et flagellum 84, 25 Aemiliani
impulsor 78, 2: 102, 16 Sicini
Pudentis pueruli instigator, accu-
sationis auctor 84, 23 Sicini
Pontiani socer 84, 18: 107, 16
Rufini fallacia 90, 13: 91, 1
filia, Sicini Pontiani uxor 86,
18—87, 9: 107, 22 pater 86, 1
uxor 85, 12: 86, 10, 17
- Sabini 25, 22
Sabrata 69, 14
Salacia 42, 6
Salustius 106, 4
- Samnites 25, 22
Cornelius Saturninus artifex 71, 21:
72, 11, 12: 73, 10 uir grauis
et probe inter suos cognitus 72,
17
Scipio 28, 26
Ca. Scipio 27, 4
Scribonius Laetus Apulei amicus
12, 7
Seythae socordissimi 33, 1
Apuleius Semigaetula et Seminuda
32, 13
Cyrus maior Semimedae ac Semi-
persa 32, 15
Serrani 16, 7: 98, 5
Sicinius Aemilianus, cf. Aemilianus
Sicinius Amicus, cf. Amicus
Sicinius Clarus, cf. Clarus
Sicinius Pontianus, cf. Pontianus
Sicinius Pudens, cf. Pudens
Sisyphus 90, 15
Socrates philosophus 21, 21 sapiens
et pauper 20, 23 Socratis δαι-
μόνιον 36, 18
Solon serius uir et philosophus 13, 5
Solonis uersus lasciuissimus
13, 7
Sophocles, poeta Euripidi aemulus et
superstes, a filio suomet demen-
tiae accusatus 46, 17—47, 2
Staius, cf. Coecilius
Stoica secta 14, 2
Stoici 23, 6
P. Sulpicius 77, 2
Surrentum 49, 4
Syphacis oppidum 33, 4
Archimedes Syracusanus 24, 2
Dion Syracusanus 17, 7
Syrtis aestus et bestiae 82, 23
- Tannonius, cf. Pudens
Tarentum 49, 3
Tarmoendas magus 100, 16
Telus poeta 12, 14
Thallus puer 54, 14, 19, 23, 25: 55,
6, 7, 9, 24: 56, 11: 58, 9, 12: 62,
6, 7, 8, 9 (bis)
ninum Thasium 32, 19
Thebani proceres 30, 9
Themison medicus 58, 15
Themison Apulei seruus 50, 19
medicinae non ignarus 43, 11
Theocritus 40, 7
Theophrastus 45, 22 eius liber de
caducis 61, 9 de inuidibus

- animalibus 61, 10 *περὶ θαι-
των καὶ βλητικῶν* 52, 7
 Thraci generis Zamolxis 35, 12
 Thyesta tragicus 24, 8
 Tibullus 15, 17
 Ticide 15, 15
 Timaeus Platonis praeclarissimus 59,
16
 Tralles 53, 12
 Triuia manium potens 42, 5

 Varro philosophus, uir accuratissime
doctus atque eruditus 53, 9
 Velia 7, 8
Felus magus 100, 7
 Venus gemina 18, 12—19, 12 cae-
les 18, 18 *uulgaria* 18, 15
illex animi 42, 4 *pelago exorta*
39, 16 *Veneris cingulum* 41,
18 *statua* 44, 6

 Vergilius 39, 18 *Mantuanus poeta*
16, 3
 uir ultra Vergilianos opiliones et bus-
sequas rusticanus 16, 5
 Vlives 41, 17: 50, 16: 68, 1: 99, 7
Vlivi socii 65, 5 *nota* 68, 1
 Voconius poeta, Hadriani imperato-
ris amicus 17, 16
 Vrbicus, *cf.* Lollius

 Zamolxis Thrax 35, 11 *eius bona*
uerba 35, 14
 Zarath 33, 12
 agellus Zarathensis 32, 5
 Zeno antiquus Velia oriundus, longe
decorissimus 7, 7—9 *Stoicae*
sectae conditor 14, 2
 Zoroaster 41, 1 *magiae auctor* 35,
8 *magus* 101, 1 *eius sacer-*
dotia 35, 14

